

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
Biroul Evaluare Programe din cadrul Direcției Generale Programare și
Coordonare Sistem

Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de
Parteneriat – faza 2

Lot 1: Evaluarea contribuției la coeziunea economică, socială
și teritorială – Tema A

Al doilea Raport de Evaluare – versiune consolidată

Contract de prestări servicii nr. 83996/26.08.2021

27 septembrie 2023

Livrabilul este aprobat de:

Irina Radu, Director General, Direcția Generală Programare și Coordonare Sistem

Livrabilul este avizat de:

Florentina Ciocănel, Director General Adjunct, Direcția Generală Programare și Coordonare Sistem

Claudia Măgdălina, Șef serviciu, Serviciul Unitatea Centrală de Evaluare

Delia Crăciun, manager de evaluare, Șef birou, Biroul Evaluare Programe

Fișa documentului

Data versiunii inițiale	11.08.2023	
Data versiunii modificate	27.09.2023	

Acest raport a fost elaborat în baza unei evaluări independente efectuate de Ernst & Young S.R.L. și Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale (INCSMPS). Opiniile exprimate în raport sunt cele ale echipei de evaluare și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene.

Autorii raportului de evaluare sunt:

- Vasilica Ciucă (lider de echipă, expert cheie)
- Eva Militaru (expert cheie econometrie / modelare matematică)
- Ana-Maria Zamfir (expert non-cheie pentru evaluarea de politici și programe)
- Cristina Mocanu (expert non-cheie pentru evaluarea de politici și programe)
- Michele Giove (expert non-cheie pentru evaluarea de politici și programe)
- Sofia Stoican (expert non-cheie pentru evaluarea de politici și programe)
- Maria Banu (expert non-cheie pentru evaluarea de politici și programe)
- Valentin Alexe (expert non-cheie pentru evaluarea de politici și programe)
- Maria Denisa Vasilescu (expert non-cheie în modelare econometrică)
- Adriana Davidescu (expert non-cheie în modelare econometrică)
- Monica Maer-Matei (expert non-cheie în modelare econometrică)
- Larisa Stănilă (expert non-cheie în macroeconomie)
- Amalia Cristescu (expert non-cheie în macroeconomie)

UNIUNEA EUROPEANĂ

Cuprins

1	Introducere	1
1.1	Scopul Raportului de Evaluare	2
1.1.1	<i>Rezultate preconizate selectate</i>	4
1.1.2	<i>Arhitectura programelor</i>	6
1.2	Structura Raportului de evaluare	6
1.3	Sumar executiv	6
2	Analizele efectuate și răspunsurile la întrebările de evaluare	17
2.1	Subtema A1 – Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă	17
2.1.1	<i>Sumarul metodologiei utilizate și a limitărilor cu care s-a confruntat evaluarea</i>	17
2.1.2	<i>ÎE 1: Care este progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020?</i>	19
2.1.3	<i>ÎE 2: Care este contribuția FESI la acest progres (pe baza proiectelor finalizate)?</i>	48
2.1.4	<i>ÎE 3: Care este contribuția așteptată în viitor (pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020)?</i>	87
2.1.5	<i>ÎE 4: În ce măsură și în ce mod programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine?</i>	91
3	Managementul contractului	102
	Anexe	109
4	Anexa 1. Tabele de corelare între concluzii și recomandări	109
4.1	Tabel de corelare între concluzii și recomandări aferente subtemei A1	109
5	Anexa 2. Metodologia de evaluare	120
5.1	Subtema A1 – Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă	120
5.1.1	<i>Evaluarea bazată pe teorie</i>	120
5.1.2	<i>Modelarea economico-matematică</i>	122
5.1.3	<i>Simulările numerice</i>	154
5.1.4	<i>Analiza opțiunilor</i>	155
5.1.5	<i>Analiza datelor statistice și administrative</i>	155
5.1.6	<i>Analiza literaturii de specialitate</i>	156
5.1.7	<i>Analiza documentelor/strategiilor relevante</i>	156
5.1.8	<i>Metoda de colectare a datelor prin Sondaj statistic</i>	156
5.1.9	<i>Metoda de colectare a datelor prin Interviuri individuale</i>	157
5.1.10	<i>Metoda de colectare a datelor prin Focus Grup</i>	158
6	Anexa 3. Instrumente detaliate pentru derularea cercetării de teren	159
6.1	Chestionare	159
6.1.1	<i>Chestionar adresat membrilor CCMAP și reprezentanților mediului academic și de cercetare</i>	159
6.1.2	<i>Chestionar adresat beneficiarilor FESI</i>	171
6.2	Ghiduri de interviu și focus grup	174
6.2.1	<i>Subtema A1 – Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă</i>	174
7	Anexa 4. Lista documentelor și a literaturii parcurse	178
8	Anexa 5. Liste părți interesate	202
8.1.1	<i>Lista persoanelor intervievate</i>	202

8.1.2	<i>Lista participanților la focus grup</i>	203
9	Anexa 6. Setul de date și metadate (pe suport electronic)	203
10	Anexa 7. Lista membrilor Comitetului de Coordonare a Evaluării	203
11	Anexa 8. Procesul verbal de avizare privind asigurarea calității	205
12	Anexa 9. Tabelul de tratare a comentariilor	208

UNIUNEA EUROPEANĂ

Abrevieri

Abreviere	Explicație
ADI	Asociație pentru Dezvoltare Intercomunitară
ADR	Agenzie de Dezvoltare Regională
AM	Autoritate de Management
AP	Acordul de Parteneriat 2014-2020
AP	Axă prioritară
ATI	Abordarea teritorială integrată
BEP	Biroul Evaluare Programe
BI	Regiunea de dezvoltare București-Ilfov
CAEN	Clasificarea Activităților din Economia Națională
C	Regiunea de Dezvoltare Centru
CCE	Comitet de Coordonare a Evaluării
CCMAP	Comitetul de Coordonare pentru Monitorizarea Acordului de Parteneriat
CDI	Cercetare, dezvoltare, inovare
CGE	Computable General Model
CJ	Consiliul Județean
CNP	Comisia Națională de Prognoză
CV	Coeficient de variație
DESI	Indicele economiei și societății digitale
DG	Directorat General
DLRC	Dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității
DUD	Dezvoltare urbană durabilă
EBT	Evaluare bazată pe teorie
ESD	Effort Sharing Decision
FC	Fondul de Coeziune
FEADR	Fondul European Agricol de Dezvoltare Rurală
FESI	Fonduri Europene Structurale și de Investiții
FEDR	Fondul European de Dezvoltare Regională
FEPAM	Fondul European de Pescuit și Afaceri Maritime
FSE	Fondul Social European
GAL	Grupuri de acțiune locală
GES	Gaze cu efect de seră
GIS	Analiză spațială
HG	Hotărâre de Guvern
HORECA	Hoteluri, Restaurante, Cafenele
INS	Institutul Național de Statistică
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ITI	Investiții Teritoriale Integrate
ÎE	Întrebare de Evaluare
NE	Regiunea de dezvoltare Nord-Est
NEET	Not in education, employment, or training
NV	Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
MIPE	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
MMAP	Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OI	Organism Intermediar
ONG	Organizație non-guvernamentală
OS	Obiectiv Specific
OT	Obiectiv Tematic
PCTE	Programe de cooperare transfrontalieră
PIB	Produsul Intern Brut
POC	Programul Operațional Competitivitate
PO	Program Operațional

UNIUNEA EUROPEANĂ

Abreviere	Explicație
POAD	Programul Operațional pentru Ajutorarea Persoanelor Dezavantajate
POAT	Programul Operațional Asistență Tehnică
POC	Programul Operațional Competitivitate
POCA	Programul Operațional Capacitate Administrativă
POCU	Programul Operațional Capital Uman
PODCA	Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative
POIM	Programul Operațional Infrastructură Mare
POIMM	Programul Operațional Inițiativa pentru IMM-uri
POPAM	Programul Operațional Pescuit și Afaceri Maritime Transport
POP	Programul Operațional pentru Pescuit
POR	Programul Operațional Regional
POS	Programul Operațional Structural
POSCCE	Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice
POSDRU	Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
PNCDI	Planul Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare
PNDL	Programul Națională de Dezvoltare Locală
PNDR	Programul Național de Dezvoltare Rurală
PU	Prioritatea Uniunii
RIS	Specializare inteligentă la nivel regional
SDL	Strategie de dezvoltare locală
SDTR	Strategia de Dezvoltare Teritorială a României
SE	Regiunea de dezvoltare Sud-Est
SEE	Spațiul Economic European
SER	Servicii energie regenerabilă
SIDDD	Strategia Integrată de Dezvoltare Durabilă a Deltei Dunării (2030)
SNC	Strategia Națională pentru Competitivitate
SNCDI	Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare
SMART	Specific, Measurable, Attainable, Realistic, Time-based
SM / S	Regiunea de Dezvoltare Sud-Muntenia / Sud
SPO	Serviciul Public de Ocupare
SUERD	Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării
SV	Regiunea de dezvoltare Sud-Vest Oltenia / Sud-Vest
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TIC / ICT	Tehnologia Informației și Comunicării
UAT	Unitate administrativ-teritorială
UE	Uniunea Europeană
UEFISCDI	Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării
V	Regiunea de dezvoltare Vest
VAB	Valoarea Adăugată Brută
ZUF	Zonă Urbană Funcțională
ZUM	Zonă Urbană Marginalizată

1 Introducere

1. Prezentul document reprezintă al doilea Raport de Evaluare (RE) al proiectului "Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2 Lot 1: Evaluarea contribuției la coeziunea economică, socială și teritorială – Tema A", în cadrul contractului de prestări servicii nr. 83996/26.08.2021, încheiat între Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (Achizitor) și Asocieria formată din S.C. ERNST&YOUNG SRL (Lider) și Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale (Asociat). Tabelul de mai jos prezintă un sumar al principalelor caracteristici ale proiectului.

Numărul Contractului	83996/26.08.2021
Țara	România
Autoritate Contractantă	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
Buget	1.744.794,00 Lei + TVA
Data de început a Proiectului	26.08.2021
Durata	31 de luni calendaristice, dar nu mai târziu de 15 august 2023

2. Conform Caietului de Sarcini, acest contract este necesar pentru sprijinirea realizării evaluărilor la nivelul macro al Fondurilor Europene Structurale și de Investiții 2014-2020 în ceea ce privește contribuția acestora la coeziunea economică, socială și teritorială (Tema A de evaluare), conform Planului de evaluare a Acordului de Parteneriat elaborat potrivit art. 56 din Regulamentul UE nr. 1303/2013 și aprobat de Ministrul Fondurilor Europene în martie 2016, în urma consultării Comitetului de Coordonare pentru Managementul Acordului de Parteneriat
3. Evaluarea care face obiectul prezentului contract este aferentă Lotului 1: Evaluarea contribuției la coeziunea economică, socială și teritorială - Tema A, subtema A 1 În cadrul Lotului 1 sunt prevăzute următoarele sub-teme de evaluare:
  1. Subtema A 1 - Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și incluzivă;
  2. Subtema A 2 - Evaluarea contribuției la coeziunea teritorială
4. Obiectivul evaluărilor este de a analiza relevanța, eficacitatea și impactul utilizării resurselor financiare alocate prin Acordul de Parteneriat din perspectiva coeziunii economice, sociale și teritoriale, precum și evidențierea factorilor care contribuie la succesul sau eșecul implementării, precum și la sustenabilitatea acțiunilor finanțate.
5. Principalul rezultat așteptat al evaluării este ca aceasta să contribuie la dobândirea de noi cunoștințe privind abordarea și implementarea sprijinului acordat și cum pot fi acestea îmbunătățite. În acest sens, procesul de evaluare va urmări o abordare analitică, prin care se va analiza nu doar măsura în care obiectivele au fost atinse, dar și motivele și factorii determinanți care au condus la succesul sau eșecul (succesul limitat) observat. Rezultatele vor fi formulate sub forma concluziilor, lecțiilor învățate și recomandărilor care să poată fi transferate în termeni operaționali către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene pentru a sprijini procesul decizional cu privire la gestionarea Acordului de Parteneriat și programarea fondurilor pentru viitorul exercițiu financiar 2021-2027.
6. Conform Caietului de Sarcini, al doilea raport de evaluare va răspunde la următoarele întrebări de evaluare, aferente sub-temei A1 :
  - Subtema A 1 - Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă:
    - Evoluția creșterii economice și a îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020;
    - Contribuția netă a FESI la acest progres;

- Contribuția așteptată în viitor (pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020);
- Măsura și modul în care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine.

1.1 Scopul Raportului de Evaluare

7. Prezentul Raport de Evaluare prezintă constatările, concluziile și evaluările aferente celui de al doilea exercițiu de evaluare realizat în anul 2023. Conform caietului de sarcini, acest exercițiu de evaluare s-a realizat pentru "Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2 Lot 1: Evaluarea contribuției la coeziunea economică, socială și teritorială – Tema A".
8. Evaluarea s-a realizat pornind de la analiza priorităților, obiectivelor și rezultatelor planificate prin AP 2014-2020.
9. Conform acestei planificări, Acordul de parteneriat (AP) a inclus cinci fonduri europene structurale și de investiții (fonduri ESI): Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), Fondul de coeziune (FC), Fondul social european (FSE), Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM).
10. Contribuția acestor fonduri a vizat susținerea creșterii capacității României de a face față provocărilor în materie de dezvoltare pe termen mediu și lung, prin mobilizarea de finanțări publice și private suplimentare destinate creșterii și creării de locuri de muncă și reducerea decalajelor regionale și sociale existente în România.
11. AP a vizat următoarele provocări și priorități aferente:
  - Promovarea competitivității și a dezvoltării locale, în vederea consolidării sustenabilității operatorilor economici și a îmbunătățirii atractivității regionale;
  - Dezvoltarea capitalului uman prin creșterea ratei de ocupare a forței de muncă și a numărului de absolvenți din învățământul terțiar, oferind totodată soluții pentru provocările sociale severe și combaterea sărăciei, în special la nivelul comunităților defavorizate sau marginalizate ori în zonele rurale;
  - Dezvoltarea infrastructurii fizice, atât în sectorul tehnologiei informației și comunicării (TIC), cât și în sectorul transporturilor, în vederea sporirii accesibilității regiunilor din România și a atractivității acestora pentru investitori;
  - Încurajarea utilizării durabile și eficiente a resurselor naturale prin promovarea eficienței energetice, a unei economii cu emisii reduse de carbon, a protecției mediului și a adaptării la schimbările climatice;
  - Consolidarea unei administrații publice moderne și profesioniste prin intermediul unei reforme sistemice, orientată către soluționarea erorilor structurale de guvernare.
12. Planificarea investițiilor a fost direcționată către stimularea activităților de inovare și a competitivității întreprinderilor pentru sporirea valorii adăugate a acestora, stimularea creșterii și creării de locuri de muncă și îmbunătățirea performanței sistemului de cercetare și inovare, inclusiv a calității învățământului superior, a cooperării cu sectorul de afaceri și a investițiilor private.
13. Investițiile în capitalul uman și susținerea accesului populației pe piața muncii, precum și a îmbunătățirii competențelor acestora a reprezentat una din principalele priorități ale României, cu accent pe aspectele evidențiate în recomandările specifice țării. Un accent puternic a fost dedicat combaterii șomajului și creșterii ocupării în rândul tinerilor.
14. Planificarea fondurilor a intenționat inițiative destinate îmbunătățirii sistemelor de educație și formare, în scopul asigurării unei mai bune corespondențe între competențele forței de muncă și necesitățile pieței, în special în ceea ce privește învățământul terțiar și cel vocațional, punând totodată accentul pe educația și îngrijirea copiilor de vârstă fragedă, pe învățământul primar și secundar, mai ales la nivelul comunităților defavorizate, printre care minoritatea romă.

15. Sectorul sănătății s-a planificat a fi sprijinit puternic, fiind vizate comunitățile defavorizate și promovându-se o alternativă la spitale, printre care unitățile de îngrijire medicală primară și ambulatorie sau serviciile de e-sănătate. Totodată, s-a programat sprijin din fondurile ESI pentru susținerea eforturilor României de a trece de la structuri instituționalizate la soluții plasate sub responsabilitatea comunității pentru copii, persoane vârstnice și persoane cu dizabilități.
16. Una dintre provocările cheie ale României a fost aceea de a-și dezvolta și spori semnificativ potențialul agricol, concentrat pe activități cu valoare adăugată mică, în paralel cu sprijinirea procesului de restructurare a exploatațiilor agricole și cu asigurarea forței de muncă necesare din alte sectoare competitive.
17. FSE a intenționat sprijinirea eforturilor României de a îmbunătăți calitatea administrației publice naționale prin reforme structurale, asigurând totodată sprijin adaptat instituțiilor publice cheie, plecând de la planurile de acțiune elaborate cu sprijinul Băncii Mondiale.
18. Investițiile în aceste domenii au fost considerate esențiale pentru sprijinirea României în sensul ca aceasta să răspundă priorităților strategiei Europa 2020 și recomandărilor specifice de țară, precum și reformelor de politică aferente din sectoarele educației, ocupării forței de muncă, incluziunii sociale și administrației publice.
19. O cotă semnificativă din fondurile ESI a fost alocată extinderii și modernizării infrastructurii de transport a României, în acord cu planul general pentru viitor care va creiona rețeaua existentă până în anul 2030. În paralel, vor fi continuate investițiile în sectorul deșeurilor, al apei și al apei uzate, în sensul conformării la cerințele de mediu.
20. În ceea ce privește zonele rurale ale României, finanțările din FEADR au intenționat să promoveze creșterea gradului de inovare și a competitivității în sectorul agroalimentar, precum a valorii adăugate a produselor. Agricultorii au beneficiat de asistență pentru dezvoltarea sau restructurarea propriilor întreprinderi, iar diversificarea activităților economice a intenționat să reducă dependența excesivă de agricultură existentă în prezent și să îmbunătățească perspectivele creării de locuri de muncă în zonele rurale. Aceasta va fi corelată cu o gestionare atentă a resurselor naturale, centrată pe conservarea bogatei biodiversități naturale a României și pe promovarea gestionării durabile a terenurilor agricole și forestiere.
21. Sărăcia din mediul rural a fost combătută prin investiții destinate modernizării infrastructurii de bază și ameliorării accesului la servicii, în vederea îmbunătățirii calității vieții în comunitățile rurale și creării precondițiilor pentru dezvoltare locală.
22. În ceea ce privește sectorul pescuitului și acvaculturii din România, FEPAM a sprijinit obiectivele în materie de dezvoltare durabilă din cadrul politicii comune în domeniul pescuitului. În vederea atingerii acestor obiective, investițiile au fost direcționate către proiecte care limitează impactul pescuitului asupra mediului marin și care diversifică și conferă valoare adăugată produselor din sectorul pescuitului și acvaculturii.
23. Totodată, provocările și discrepanțele teritoriale au fost adresate prin instrumentele locale de dezvoltare. Dezvoltarea plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC) va fi implementată în zonele rurale (LEADER), în zonele defavorizate din centrele urbane și din regiunile de pescuit și de coastă, unde există activități de pescuit și exploatații de acvacultură, în timp ce investițiile teritoriale integrate (ITI) vor sprijini Delta Dunării.
24. Totodată, poliile metropolitane de creștere și centrele urbane vor beneficia de sprijin prin intermediul unor strategii integrate, iar România va continua să sprijine în mod activ dezvoltarea strategiei pentru regiunea Dunării.
25. România a ales să finanțeze investițiile din cadrul tuturor celor 11 obiective tematice definite în cuprinsul regulamentelor.

26. Obiectivele tematice (OT) și fondurile prin care acestea se finanțează:

- **OT1.** Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării – finanțare prin fondurile FEDR și FEADR
- **OT2.** Îmbunătățirea accesului la tehnologiile informației și comunicațiilor, precum și îmbunătățirea utilizării și a calității acestora- finanțare prin FEDR
- **OT3.** Sporirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii –finanțare prin FEDR; FEADR; FEPAM
- **OT4.** Sprijinirea trecerii la o economie cu emisii reduse de carbon în toate sectoarele –finanțare prin FEDR; FC; FEADR; FEPAM
- **OT5.** Promovarea adaptării la schimbările climatice, precum și a prevenirii și gestionării riscurilor- finanțare prin FC; FEADR
- **OT6.** Conservarea și protejarea mediului și promovarea eficienței resurselor –finanțare prin FEDR; FC; FEADR; FEPAM
- **OT7.** Promovarea unui transport durabil și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurilor rețelelor majore – finanțare prin FEDR; FC
- **OT8.** Promovarea sustenabilității și a calității locurilor de muncă și sprijinirea mobilității lucrătorilor - finanțare prin FEDR; FSE; FEADR
- **OT9.** Promovarea incluziunii sociale, precum și combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare - finanțare prin FEDR; FSE; FEADR
- **OT10.** Investiții în educație, instruire și învățământ vocațional pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții- finanțare prin FEDR; FSE; FEADR
- **OT11.** Consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și o administrație publică eficientă- finanțare prin FEDR; FSE

1.1.1 Rezultate preconizate selectate

27. Conform planificării, sprijinul din fondurile ESI va contribui în mod substanțial la promovarea capacității României de a realiza obiectivele prioritare cheie de dezvoltare de la nivel național și comunitar, *printre care:*

- Obiectivele Europa 2020:
  - Peste 1 miliard € alocați pentru cercetare și dezvoltare (C&D) și pentru inovare (OT1), în sprijinul atingerii obiectivului național de 2 % din PIB investiți în C&D (în comparație cu 0,49 % în anul 2012);
  - O economie mai eficientă din punct de vedere energetic, 3,9 miliarde € alocați pentru sprijinirea trecerii la o economie cu emisii reduse de carbon (OT4), inclusiv extinderea la scară mai largă a energiilor din surse regenerabile;
  - Un efort substanțial în materie de incluziune socială (OT9), fiind alocate 3,4 miliarde € pentru combaterea provocărilor severe de ordin social cu care se confruntă România, precum și pentru sprijinirea obiectivului de reducere cu 580.000 a numărului de persoane amenințate de sărăcie sau de excluziune (în comparație cu anul 2008);
  - Creșterea gradului de participare pe piața muncii (OT8), punându-se un accent deosebit pe populația tânără, în scopul atingerii țintei de ocupare a forței de muncă la nivel național de 70 % (beneficiind de 2,2 miliarde €);
  - Contribuția la reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii până la 11,3 % și creșterea gradului de participare din învățământul terțiar până la 26,7 % (OT10), printr-o investiție de 1,65 mld. EUR.
- Obligații care decurg din Tratatul de aderare:
  - Continuarea dezvoltării serviciilor de apă și apă uzată, în acest sens fiind alocate peste 3 miliarde € în cadrul OT6, asigurându-se conformitatea cu standardele a aglomerațiilor

cu peste 10 000 de locuitori și contribuind în mod substanțial la modernizarea aglomerațiilor mai mari de 2 000 de locuitori;

- Stimularea competitivității naționale:
  - Continuarea dezvoltării rețelei naționale de servicii în bandă largă și a accesului de generație viitoare (NGA), prin intermediul OT2 și a LEADER, cu o viteză de minimum 30 Mbps, în special în zonele rurale, abordând în paralel problema ratei scăzute de abonare prin măsuri corespunzătoare (formare, e-servicii, e-guvernare) la nivelul tuturor priorităților;
  - creșterea productivității și a valorii adăugate din sectoarele agriculturii, pescuitului și acvaculturii, stimulând participarea tinerilor fermieri și pescari;
  - creșterea competitivității operatorilor economici și a ratelor de supraviețuire a IMM-urilor tinere, prin sprijin direct și scheme de inginerie financiară, în cadrul OT3;
  - continuarea consolidării dotărilor și a fiabilității rețelei de transport, fiind alocate în acest sens 20 % din fondurile ESI în cadrul OT7, în scopul măririi accesibilității regiunilor și a atractivității investițiilor industriale;
  - soluționarea deficiențelor administrative prin reforme sistemice la nivelul guvernantei și administrației, în acest sens fiind alocate 800 milioane €.

1.1.1.1 BUGETUL AP 2014-2020:

- Dimensiunea alocării FESI programată pentru perioada 2014-2020 a fost de aproximativ 31,5 miliarde Euro, din care, pentru Politica de Coeziune a UE (FEDR, FSE și FC) a existat o alocare inițială de circa 22,4 miliarde Euro, la care s-au adăugat circa 8 miliarde din FEADR destinate dezvoltării sectorului agricol și zonelor rurale, o alocare pentru FEPAM de 168 milioane Euro, respectiv o alocare adițională de 302 milioane Euro pentru Inițiativa Locuri de muncă pentru tineri. Alocările în cazul unora dintre programe (POC, POIM, POCU, POAD) au fost suplimentate cu circa 1,5 mld. Euro prin Asistența de redresare pentru coeziune și teritoriile Europei (REACT-EU) în scopul de a oferi asistență pentru sprijinirea ameliorării efectelor provocate de criză în contextul pandemiei de COVID-19 și al consecințelor sale sociale și pentru pregătirea unei redresări verzi, digitale și reziliente a economiei. De asemenea, față de alocările inițiale, sumele au fost crescute și pentru alte programe, ex. PNDR.
- Având în vedere sfera largă a provocărilor cu care se confruntă România, toate obiectivele tematice au beneficiat de sprijin. Totuși, România intenționa să direcționeze 51,2 % din fondurile FEDR către C&D (OT1), TIC (OT2), competitivitate (OT3) și economia cu emisii reduse de carbon (OT4), cu 5,5 miliarde € peste pragul minim impus. În mod similar, resurse semnificative au fost direcționate către OT4, în acest sens fiind rezervate 3,25 miliarde €, reprezentând 30% din alocarea FEDR și mult peste pragul minim impus, provenind în mare parte din sprijinul preconizat pentru reabilitarea termică a clădirilor.
- Cota FSE din fondurile structurale (FEDR și FSE) s-a ridicat la 30,8 %, adică aproximativ 4,8 miliarde €, potrivit cotei minime impuse, o cotă de 23 % fiind alocată pentru incluziune socială și combaterea sărăciei, peste pragul minim impus de 20 %.
- Resursele FEADR (39 % din totalul alocărilor) au fost direcționate într-o măsură semnificativă către biodiversitate, gestionarea durabilă a terenurilor și către atenuarea schimbărilor climatice în sectorul agricol și forestier și adaptarea la acestea (în cadrul OT 4, 5 și 6), precum și către competitivitate în sectorul agricol și în cel al procesării alimentelor (29 % în cadrul OT3).
- Întregul teritoriu al României, cu excepția regiunii capitalei București-Ilfov, a intrat în categoria regiunilor mai puțin dezvoltate. Având în vedere nevoile puternice de dezvoltare ale Bucureștiului și, în special, importanța acestei regiuni mai ales în ceea ce privește activitățile de cercetare și dezvoltare, România a decis să majoreze alocarea pentru București-Ilfov la 839 milioane € prin transferul cotei maxime de 3 % dinspre regiunile mai puțin dezvoltate.

1.1.2 Arhitectura programelor

28. Obiectivele politicii de coeziune au fost realizate prin intermediul a 8 programe operaționale (OP), cu unul mai puțin în comparație cu perioada 2007-2013:
- Programul pentru competitivitate (finanțat din FEDR), vizând obiectivele tematice 1 și 2;
  - Programul privind infrastructura de anvergură (transport, mediu și energie), finanțat din FEDR și din Fondul de coeziune, în cadrul obiectivelor tematice 6 și 7;
  - Programul regional (finanțat din FEDR), care se adresează nevoilor regionale și locale (în cadrul obiectivelor tematice 1, 3, 4, 6, 8 și 9);
  - Programul privind asistența tehnică (finanțat din FEDR), care sprijină gestionarea fondurilor ESI;
  - Programul privind capitalul uman (finanțat din FSE), în cadrul obiectivelor tematice 8, 9 și 10, care abordează prioritățile din domeniul ocupării forței de muncă, al educației și al incluziunii sociale;
  - Programul privind capacitatea administrativă (finanțat din FSE), în cadrul obiectivului tematic 11, care abordează reforma administrativă și sprijinul pentru instituțiile publice;
  - Programul Național de Dezvoltare Rurală (finanțat din FEADR);
  - Programul pentru pescuit și afaceri maritime (finanțat din FEPAM).

1.2 Structura Raportului de evaluare

29. Prezentul Raport de Evaluare a fost elaborat în conformitate cu specificațiile caietului de sarcini și cuprinde următoarele secțiuni:
- Raportul de evaluare:
    - Tabel cu abrevieri;
    - Sumarul executiv;
    - Sumarul metodologiei utilizate și a limitărilor cu care s-a confruntat evaluarea ;
    - Analizele efectuate ;
    - Răspunsurile la întrebările de evaluare ;
    - Recomandări atât pentru perioada de programare 2014-2020 cât și pentru perioada de programare post 2020;
    - Managementul contractului
  - Anexe:
    - Tabelul de corelare între constatări, concluzii și recomandări;
    - Metodologia utilizată, inclusiv instrumentele de evaluare;
    - Lista documentelor și a literaturii parcurse;
    - Lista persoanelor intervievate;
    - Lista membrilor Comitetului de Coordonare a Evaluării;
    - Setul de date și metadate;
    - Instrumentul de modelare utilizat.

1.3 Sumar executiv

30. Prezentul document reprezintă un rezumat al raportului de evaluare a contribuției Fondurilor Europene Structurale și de Investiții (FESI) 2014-2020 la coeziunea economică, socială și teritorială a României.
31. Evaluarea a examinat evoluția creșterii economice, îndeplinirea țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, estimându-se contribuția netă a FESI la acest progres.
32. Metodologia evaluării a cuprins un set amplu de metode, modele, instrumente și tipuri de analize cantitative și calitative. A fost construit un model macroeconomic de echilibru general pentru România,

care a adus o valoare adăugată importantă constatărilor și concluziilor emise, reprezentând un exercițiu în premieră și foarte important la nivel național.

33. Modelul de echilibru general construit și componenta adițională regională pe baza căreia au fost obținute rezultate prezentate în cadrul acestui Raport de evaluare reprezintă o versiune revizuită și îmbunătățită a modelului preliminar care a stat la baza evaluărilor din primul exercițiu de evaluare (anul 2022).
34. În cadrul acestei versiunii finale a modelului, au fost incluse noi componente și revizuirea unora dintre cele existente. Au fost analizate și recomandările primite din partea experților Evaluation Helpdesk al Comisiei Europene, acestea fiind implementate în cea mai mare parte, în funcție de fezabilitate. Așadar, principalele modificări implementate în modelul de echilibru general față de versiunea preliminară sunt următoarele:
  - Modificarea funcției de producție de tip Cobb-Douglas în funcție de forma CES în blocuri, ținând cont de factorii de producție (capital și forța de muncă dezagregată pe nivele de educație)
  - Estimarea parametrilor exogeni specifici României pentru funcțiile de distribuție a consumului între producția domestică și importuri, respectiv a producției interne între consum intern și exporturi, respectiv pentru funcția de consum a gospodăriilor
  - Introducerea componentei de mediu în cadrul modelului de echilibru general.
35. Componenta de mediu pentru evaluarea efectelor FESI asupra formării emisiilor GES a fost introdusă în versiunea finală a modelului prin parcurgerea mai multor etape care au presupus calcularea coeficientului emisiilor (cantitatea de emisii în tone per unitate de output), iar apoi estimarea variației coeficientului emisiilor în funcție de creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru protecția mediului, pe baza seriilor istorice. Emisiile exprimate în tone au fost monetizate prin evaluarea efectelor negative și a cheltuielilor pentru contracararea acestora prin aplicarea unui algoritm ce se găsește descris în detaliu în anexa tehnică.
36. **Limitele orizontale** ale evaluării țin de disponibilitatea de participare la consultări, interviuri și anchete, disponibilitatea datelor dezagregate, numărul mare de proiecte încă nefinalizate (datele utilizate au fost colectate la 31 martie 2023) și distanța foarte scurtă de timp după finalizarea intervențiilor sau chiar în timpul implementării. În aceste condiții, o **lecție foarte importantă învățată în procesul de evaluare se referă la necesitatea realizării evaluării la o distanță de timp la care efectele pot fi adecvat observate**. De asemenea, există o serie de limitări metodologice ce au fost menționate în cadrul fiecărei secțiuni.

CREȘTEREA INTELIGENTĂ, DURABILĂ ȘI INCLUZIVĂ

37. **Competitivitatea economică a României a înregistrat o tendință pozitivă, cu ritmuri de creștere a PIB la rate peste cele ale UE**, consumul privat fiind principalul motor al creșterii din ultimii ani, susținut de o politică fiscală pro ciclică. Alimentată de absorbția crescută a fondurilor UE, contribuția investițiilor la creșterea PIB a fost, de asemenea, pozitivă. Balanța comercială a arătat faptul că, în pofida creșterii exporturilor, deficitul comercial a crescut, deoarece cererea internă a stimulat intensificarea importurilor.

EVALUAREA CONTRIBUȚIEI FESI LA PROGRESUL CREȘTERII ECONOMICE ȘI A ȚINTELOR STRATEGIEI EUROPA 2020

38. La sfârșitul anului 2020, țintele asumate prin Strategia 2014-2020 au fost, în general, atinse, cu excepția notabilă a țintei stabilite pentru domeniul cercetării-dezvoltării-inovării (caz în care investiția din PIB în CDI a fost de 0,4-0,5% față de 2% propus) și a țintei privind reducerea părăsirii timpurii a școlii. În perioada 2021-2022 unele valori ale indicatorilor țintă au manifestat o ușoară tendință de scădere ca urmare a efectelor crizei sanitare Covid-19 și a războiului din Ucraina.
39. Domeniul **Competitivitate** reprezintă un reper de bază al creșterii economice și implicit a nivelului de bunăstare a societății. În perioada 2014-2020, evoluția PIB a fost puternic crescătoare (58,1%), iar productivitatea muncii a înregistrat o creștere semnificativă (64%). În perioada 2021-2022 creșterea

PIB-ului nominal a continuat, indicând o oarecare sustenabilitate economică. Chiar dacă au existat o serie de factori exogeni, precum criza COVID-19, inflația, conflictul ruso-ucrainean, etc., creșterea nominală a PIB-ului a fost una semnificativă și după 2020.

40. Domeniul **Cercetare-dezvoltare și inovare** joacă un rol important în cadrul noilor modele de creștere economică deoarece asigură efectul de multiplicare (*spillover*), de aceea viziunea strategică a UE a avut ca principal pilon de creștere investiția în știință și tehnologie. În perioada 2014-2020, în România, cheltuielile CDI au crescut de la 0,38% la 0,47% din PIB, dar au fost mult sub ținta națională de 2% din PIB, la acest capitol având una dintre cele mai slabe performanțe.
41. Domeniul **Ocuparea forței de muncă**, prin crearea mai multor locuri de muncă și de mai bună calitate, a fost unul din obiectivele principale ale Strategiei Europa 2020. România a îndeplinit ținta de ocupare asumată (70% din populația de 20-64 ani), iar în ultimii doi ani ai perioadei a depășit acest procent (cu 0,9 puncte procentuale), chiar și pe fondul efectelor măsurilor impuse de COVID-19. În perioada 2021-2022 rata de ocupare raportată statistic a scăzut ușor, în principal datorită modificării legislative privind statisticile europene referitoare la persoane și gospodării (o nouă definiție a ocupării, modificarea metodei de colectare, chestionar standardizat utilizat pentru colectarea datelor etc.). În ciuda acestor realizări, România funcționează cu deficite de forță de muncă, pe fondul existenței unei populații inactice numeroase.
42. Domeniul **Lupta împotriva sărăciei a reprezentat** de asemenea, o prioritate politică cheie a strategiei de creștere inclusivă a UE. În România rata populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială a scăzut în perioada 2010-2020, ajungând la 30,4%. Rata depravării materiale severe s-a redus și ea semnificativ de la 30,5% în 2010 la 15,2% în 2020. Deși țintele asumate privind scăderea numărului de persoane sărace au fost atinse, România rămâne printre cele mai sărace state membre ale UE.
43. Domeniul **Educație și formare și-a** propus în esență creșterea nivelului de educație, mai ales a celui superior și reducerea părăsirii timpurii a școlii, promovând învățarea pe tot parcursul vieții, mobilitatea, calitatea și eficiența educației, precum și echitatea, egalitatea și inovarea. România a făcut progrese importante în ceea ce privește domeniul educației, reușind să crească procentul populației 30-34 de ani cu educație terțiară la 26,4% (în 2020), fiind foarte aproape de ținta stabilită de 26,7%. Deși, în anul 2021, acest procent a scăzut ușor, în anul 2022 se înregistrează o tendință de revenire.
44. Rata părăsirii timpurii a educației și formării a avut o tendință de scădere, dar valoarea de 15,6% înregistrată în 2020, era departe de ținta asumată de 11,3%. Criza COVID-19 nu a modificat substanțial această valoare, deși în perioadele de "lock-down" a fost foarte greu de măsurat participarea reală la educație a copiilor de nivel preuniversitar din zonele rurale.
45. Domeniul **Energie, mediu, schimbări climatice** a constituit o preocupare și pentru România care și-a depășit angajamentul de a avea o cotă parte de 24% a energiilor regenerabile încă din anul 2014 și a rămas peste acest prag, deși ritmul a început să scadă în ultimii ani. Ponderea energiei regenerabile în consumul final brut de energie în România a crescut în perioada 2008-2019 de la 20,2% la 24,3%, iar emisiile GES chiar dacă au avut o tendință de creștere, s-au situat sub ținta stabilită de România, fapt ce o poziționează în statele UE cu emisii reduse de GES.
46. Programele operaționale vor atinge la momentul finalizării (dec 2023) și chiar se vor depăși în unele cazuri, țintele programate în ceea ce privește fondurile bugetate și proiectele contractate.

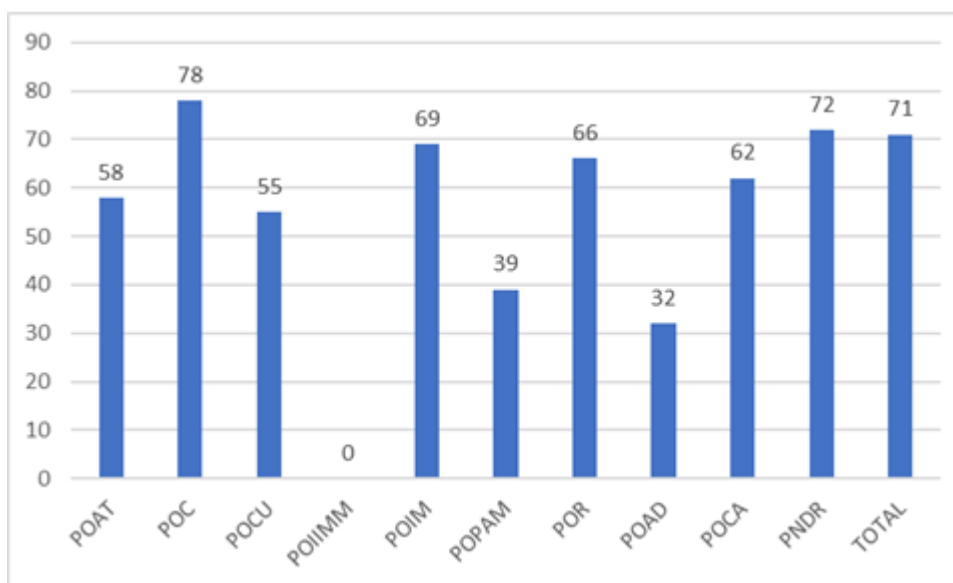
Tabel 1. Sinteza indicatorilor avuți în vedere prin intervențiile FESI, a valorilor țintite și a celor realizate

Indicator	Valoare de referință (2013)	Țintă (2020)	Valoare înregistrată
Cheltuieli de CDI, % din PIB	0,38%	2%	0,47% (2020, 2021)

Indicator	Valoare de referință (2013)	Țintă (2020)	Valoare înregistrată
Rata de ocupare a populației în vârstă de 20-64 ani, %	64,7%	70%	70,8% (2020) 67,1%(2021) 68,5% (2022)
Populația cu studii terțiare în categoria de vârstă 30-34 ani	22,9%	26,7%	26,4%(2020) 24,8%(2021) 26,3% (2022)
Rata de părăsire timpurie a școlii, %	17,3%	11,3%	15,6% (2020) 15,3% (2021) 15,6% (2022)
Reducerea numărului persoanelor aflate în risc de sărăcie sau de excluziune socială	8,6 mil. persoane	8 mil. persoane (-580 mii persoane)	-2,8 mil. persoane (2020)
Ponderele surselor de energie regenerabilă	23,9%	24%	24,5% (2020)
Reducerea consumului de energie primară	n/a	Scădere cu 10 mii tone echivalent petrol față de nivelul din 1989. Reducere de 5 mii tone echivalent petrol 2008-2019	n/a
Emisii gaze cu efect de seră	n/a	Reducerea cu 19% față de nivelul din 2005	realizat

47. În ceea ce privește finanțarea contractată, aceasta a fost depășită pe toate domeniile de intervenție, cu excepția domeniului competitivitate unde a fost realizată în proporție de 95,9%. Depășirile s-au datorat realocărilor între domeniile de intervenție și alocărilor suplimentare efectuate (de ex. prin programul REACT-EU). Cu toate acestea, ținând cont de faptul că anul 2023 este ultimul an de execuție al Acordului de Parteneriat 2014-2023, rata de finalizare a proiectelor contractate era în martie 2023 de doar 71%.

Figura 1. Gradul de finalizare a proiectelor contractate, %

Nota: gradul de finalizare a proiectelor contractate fost calculat ca raport procentual între numărul de proiecte finalizate și numărul de proiecte contractate.

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe bazele de date primite de la MIPE (mar. 2023)

CONTRIBUȚIA FESI LA PROGRESUL OBSERVAT

48. Evaluarea contribuției FESI la creșterea economică și îndeplinirea țintelor naționale asumate din Strategia Europa 2020 a avut în vedere estimarea mărimii contribuției și a factorilor care au influențat pozitiv sau negativ această contribuție.
49. Componenta de analiză empirică a urmărit identificarea dovezilor/evidențelor necesare infirmării sau confirmării elementelor cuprinse în cadrul conceptual al teoriei schimbării, respectiv în lanțul causal al schimbării, care să susțină existența legăturii dintre distribuția și volumul fondurilor ESI și progresul indicatorilor țintă. Astfel, evaluarea realizată prin analiza contribuției a pornit de la ideea că rezultatele observate sunt produse de cauze multiple care includ și intervențiile FESI.
50. **Pe baza modelului economic de echilibru general a fost estimat impactul economic al FESI** prin compararea economiei înainte și după infuzia de fonduri, precum și contribuția FESI la o serie de indicatori vizați de Strategia Europa 2020. Modelul are la bază date despre structura economiei și un set de ecuații bazate pe teoria economică a echilibrului general care cuantifică modul în care economia evoluează în timp ca răspuns la o schimbare de politică sau un șoc în economie. Evaluarea impactului FESI în cadrul acestui exercițiu de evaluare a fost realizată pe baza versiunii finale a modelului.
51. În general, suportul acordat prin FESI a fost printre cauzele principale care au contribuit la realizarea rezultatelor directe obținute. Astfel, 83% dintre beneficiarii proiectelor consideră că suportul FESI a jucat un rol esențial/cheie pentru realizarea rezultatelor observate, iar 13% că a contribuit moderat, alături de alți factori de influență. Un rol causal puternic este dominant în toate programele operaționale. De asemenea, suportul acordat prin FESI a fost factorul principal determinant pentru rezultatele directe, indiferent de regiunea de implementare a proiectelor.
52. Evaluările echipei de experți au arătat că FESI au contribuit pozitiv la progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020 și creșterii economice. În primul rând, contribuția asupra îmbunătățirii **competitivității economiei românești** se reflectă prin impactul pozitiv asupra creșterii economice, productivității muncii și balanței comerciale. Astfel, contribuția la creșterea PIB a proiectelor finalizate a fost de circa 8,7% în termeni nominali. Evidențele sugerează că suportul FESI a reprezentat una dintre cauzele principale care au contribuit la îmbunătățirea accesului la TIC, a utilizării și calității acesteia. În plus, FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze importante, la îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii. O contribuție mai importantă a fost identificată asupra creșterii productivității și valorii adăugate în agricultură, silvicultură și industrie alimentară.
53. În ceea ce privește competitivitatea în profil regional măsurată prin intermediul PIB-ului real per-capita și productivității muncii, rezultatele empirice au arătat că există o semnificație statistică în ceea ce privește impactul fondurilor Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) asupra variației dezvoltării economice la nivel regional. De asemenea, s-a constatat că ponderea populației cu nivel înalt de educație și formarea brută de capital fix sunt de asemenea factori semnificativi în influențarea dezvoltării economice regionale. Analizând impactul finanțării FEADR asupra PIB-ului per-capita la nivel regional pentru perioada 2007-2020, observăm că există o legătură directă între cei doi indicatori, însă efectul asociat FEADR este mai redus comparativ cu investițiile măsurate prin Formarea Brută de Capital Fix. Eficiența acestor intervenții variază între regiuni, iar regiunile Sud Muntenia, Nord-Est și Sud-Vest înregistrează coeficienți negativi, sugerând o eficiență mai scăzută a finanțării FEADR în aceste zone. În contrast, regiunile Centru, Nord-Vest și București Ilfov evidențiază un impact pozitiv semnificativ al finanțării FEADR, confirmând impactul pozitiv al fondurilor asupra PIB-ului per-capita în regiunile mai dezvoltate.

54. În ceea ce privește productivitatea muncii, rezultatele empirice au evidențiat semnificația fondurilor Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM), dar și a Fondului European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) asupra variației productivității, alături de ponderea populației cu nivel scăzut de educație, formarea brută de capital fix și ponderea sectorului primar în valoarea totală adăugată brută (GVA). Modelele estimate evidențiază o legătură directă între finanțarea FEADR și productivitatea muncii, dar și o variație semnificativă în eficiența acestui instrument la nivel regional. În general, pe parcursul perioadei analizate, aceste instrumente dedicate susținerii dezvoltării regionale sunt asociate cu creșteri ale productivității muncii. Regiunile care se evidențiază semnificativ sunt Centru și Sud-Est, unde impactul estimat al finanțării depășește pragul de 8,5 mii lei per salariat (la o creștere de 2,7 ori a valorii finanțării). În contrast, pentru regiunea Nord-Est, eficiența acestui instrument de finanțare este redusă. De asemenea, se observă că, pentru regiunile Centru și Sud-Est, în perioada 2007-2020, investițiile (Formarea Brută de Capital Fix) nu au avut un efect pozitiv asupra productivității muncii. Specificitățile legate de structura economică a regiunii, calitatea instituțională și caracteristicile forței de muncă determină o capacitate redusă de a genera efecte pozitive asupra productivității muncii ca urmare a acestor investiții.
55. În domeniul **Cercetării-dezvoltării**, contribuția estimată a FESI la progresul indicatorului cheltuieli CDI procent din PIB a fost evaluată la circa 0,06 puncte procentuale. Deși contribuția este redusă, din nou trebuie să avem în vedere volumul fondurilor, domeniului de CDI revenindu-i aproximativ 3% din totalul acestora. Opinia dominantă printre membrii CCMAP și reprezentanților mediului academic consultați este că FESI au indus parțial progresul către creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB, în special ca urmare a finanțării insuficiente din bugetul național alocată domeniului CDI.
56. Majoritatea membrilor CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați consideră că FESI au contribuit, alături de alte cauze, la îmbunătățirea nivelului de investiții în CDI, precum și la o distribuție mai bună a activităților CDI în toate regiunile. Cu privire la creșterea numărului de întreprinderi mici și mijlocii inovatoare, creșterea numărului de acțiuni de cooperare între domeniul agricol și CDI, respectiv a numărului de produse, practici, procese, tehnologii noi și aplicarea acestora la nivel de exploatații agricole și în industria alimentară, contribuția FESI este mai incertă, însă evidențele disponibile indică tot un rol moderat.
57. În domeniul **ocupării forței de muncă**, principalii factori de influență sunt pe lângă impactul fondurilor, calitatea guvernării și accesibilitatea rutieră. Este important a fi menționat faptul că impactul cumulat al fondurilor este semnificativ mai scăzut în comparație cu celelalte domenii. Majoritatea membrilor CCMAP și reprezentanților mediului academic consultați consideră că FESI au contribuit, alături de alte cauze, la creșterea participării pe piața muncii a persoanelor NEET, a șomerilor și persoanelor inactive, respectiv la îmbunătățirea capacității întreprinderilor de a formula și aplica politici privind resursele umane, contribuind parțial și la progresul privind creșterea ratei ocupării populației de 20-64 ani.
58. Estimările evidențiază un impact semnificativ al fondurilor, de circa 8% asupra populației ocupate. Fondurile ESI, prin acțiunile specifice, au contribuit la reducerea efectelor negative ale evoluției contextului socio-economic asupra populației ocupate prin menținerea locurilor de muncă și creșterea șanselor de integrare pe piața muncii a persoanelor greu ocupabile. Efectele benefice asupra ocupării se regăsesc și în rândul forței de muncă cu nivel ridicat de educație. Și în profil regional, rezultatele empirice au evidențiat că FEADR și FEPAM au o influență semnificativă, alături de ponderea populației cu nivel înalt de educație și formarea brută de capital fix. Din perspectiva ratei de ocupare, diferențele între regiunile României devin evidente în eficiența utilizării resurselor provenite din FEADR. Regiunea Vest prezintă cel mai semnificativ impact al finanțării FEADR asupra ratei de ocupare, iar estimările sugerează că o creștere de 2,7 ori a fondurilor alocate acestei regiuni poate duce la o creștere a ratei de ocupare cu 2,37 puncte procentuale. Alte regiuni precum Nord-Vest, Nord-Est și Sud-Est ar putea beneficia de creșteri ale ratei de ocupare de peste 1 punct procentual prin multiplicarea fondurilor

FEADR. Totodată, se subliniază și variația mai mare în răspunsul la investițiile măsurate prin formarea brută de capital fix, subliniind importanța factorilor de inovare, funcționarea pieței muncii și a mecanismelor economice în determinarea efectelor asupra ocupării în diferite regiuni.

59. În domeniul **Lupta împotriva sărăciei** notăm o contribuție pozitivă a fondurilor, cu circa 2,4 puncte procentuale asupra reducerii ratei sărăciei relative, pe fondul creșterii veniturilor populației cu mijloace de trai reduse ca urmare a creșterii producției și veniturilor din factorii de producție. Majoritatea membrilor CCMAP și reprezentanți ai mediului academic consultați consideră că suportul FESI este printre cauzele principale care au contribuit la rezultatele observate pentru dezvoltarea structurilor de economie socială și reducerea riscului de sărăcie și excluziune socială în comunitățile urbane marginalizate.
60. În domeniul **Educației și formării**, suportul FESI s-a numărat printre cauzele principale pentru creșterea capacității instituțiilor de educație și formare profesională și creșterea participării la învățământul terțiar, profesional și învățare pe tot parcursul vieții. De asemenea, FESI au avut cel puțin o contribuție moderată pentru îmbunătățirile observate în accesul și participarea la educația de nivel preșcolar, primar, secundar, reducerea gradului de neînscrisere la școală și reducerea riscului de excluziune digitală. Nu în ultimul rând, FESI au avut cel puțin o contribuție moderată asupra corelării între oferta educațională și cerințele pieței muncii, utilizarea sporită a TIC în sectorul educației, reducerea deficitelor de cercetători calificați. Cu privire la ipotezele necesare implementării FESI conform așteptărilor, din informațiile colectate prin interviuri a reieșit faptul că restricțiile impuse de pandemia COVID-19 au diminuat progresul către atingerea țintelor. De asemenea, există indicii că ținta stabilită pentru reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii a fost prea ambițioasă față de situația României.
61. În domeniul **Schimbărilor climatice, energiei și mediului**, fondurile ESI au avut un rol esențial pentru îmbunătățirile privind creșterea eficienței energetice a clădirilor, domeniului public și industriei. Intervențiile au contribuit moderat, alături de alți factori cauzali, la creșterea accesului la servicii ale rețelei inteligente, creșterea capacității rețelelor de energie electrică și de gaz, reducerea emisiilor de GES, respectiv la utilizarea sporită a transportului în comun urban. Referitor la promovarea adaptării la schimbările climatice, fondurile ESI au contribuit moderat la extinderea suprafețelor pentru practici agricole adaptate la schimbările climatice și creșterea cotei sistemelor de irigație eficiente. Cu privire la protecția mediului, FESI au fost o cauză principală pentru creșterea cotei populației conectate la rețeaua publică de alimentare cu apă potabilă, respectiv creșterea suprafețelor cu spații și clădiri publice reabilitate în mediul urban. De asemenea, suportul FESI a făcut parte din pachetul causal al reducerii deșeurilor biodegradabile și reabilitarea depozitelor de deșeuri neconforme, creșterea cotei de energie din surse regenerabile, protecția și restaurarea biodiversității. În plus, fondurile ESI au contribuit, alături de alte cauze, la creșterea siguranței și accesibilității traficului, respectiv asigurarea unui transport rapid și sustenabil.
62. Efectul investiției FESI prin proiectele finalizate asupra reducerii emisiilor GES pentru perioada 2014-2023 este o reducere de 386 mii tone, ce reprezintă 0,38% din emisiile anului de referință 2013. FESI a contribuit nu doar la reducerea emisiilor, ci și la creșterea producției de poluanți prin dezvoltarea activităților economice ca urmare a investiției FESI în special în agricultură, industria prelucrătoare și producția și furnizarea de energie electrică. Însă, aceste efecte negative au fost limitate și chiar depășite prin investițiile FESI în scăderea poluării.

IMPACTUL ÎN VIITOR AL CONTRIBUȚIEI FESI LA PROGRESUL CREȘTERII ECONOMICE ȘI A INDICATORILOR ȚINTĂ

63. **Efectele cumulate** (observate - pe baza proiectelor finalizate și potențiale - pe baza proiectelor contractate și nefinalizate la momentul evaluării) estimate ale tuturor fondurilor contractate asupra creșterii economice se ridică la circa **43,1% PIB nominal și 4,7% creștere reală pentru perioada 2014-2023**. Pentru viitor, scăzând efectele obținute prin proiectele finalizate, ne putem aștepta la o **creștere adițională cu circa 34,4% a PIB nominal** (comparativ cu anul 2013). Contribuția FESI la

creșterea produsului intern brut se va realiza în continuare prin creșterea cererii pentru bunuri și servicii datorită creșterii consumului intermediar, consumului guvernamental, consumului populației, dar și prin creșterea investițiilor și o ușoară îmbunătățire a balanței comerciale.

64. FESI vor contribui și la **creșterea productivității muncii** în viitor, cu circa **24,7%**, pe fondul creșterii producției, dar contrabalansată într-o oarecare măsură de **creșterea așteptată a populației ocupate cu circa 6,2%**. Această creștere indusă prin intermediul FESI a populației ocupate se va regăsi mai degrabă în rândul persoanelor cu nivel scăzut și mediu de educație, dar remarcăm și efectele în cazul populației ocupate cu studii superioare (creștere cu circa 6%) pe fondul creșterii cererii de forță de muncă în sectoare cu valoare adăugată mare.
65. Informațiile colectate prin anchetă în rândul membrilor CCMAP și experților în domeniu din mediul academic relevă că procente semnificative de respondenți consideră că fondurile ESI vor contribui la atingerea țintelor specifice în domeniul Competitivității. Astfel, 36,7% dintre respondenți sunt de părere că fondurile ESI vor induce în viitor atingerea țintei de îmbunătățire a competitivității interne și de creștere economică, iar circa 53% consideră că fondurile vor induce un progres parțial în atingerea acestei ținte.
66. În ceea ce privește domeniul **Ocuparea forței de muncă** se remarcă ponderea foarte mare (45,5%) a respondenților care consideră că în viitor fondurile ESI vor induce atingerea țintei de creștere a ratei de ocupare la 70% în rândul populației cu vârste între 20 și 64 de ani. De asemenea, 36,4% dintre respondenți apreciază că fondurile ESI vor induce un progres parțial către atingerea acestei ținte.
67. **Cercetarea, dezvoltarea și inovarea** reprezintă un domeniu în care contribuția fondurilor ESI este una esențială. Rezultatele modelării macro indică o contribuție așteptată la ponderea cheltuielilor de CDI în PIB, în viitor pe baza proiectelor contractate, de circa **0,20 puncte procentuale** (raportat la nivelul PIB din anul 2013), ceea ce arată că fondurile vor contribui la progresul indicatorului în raport cu ținta stabilită. Informațiile colectate prin anchetă arată că pentru domeniul Cercetare-dezvoltare și Inovare, majoritatea respondenților (circa 58%) consideră că fondurile ESI vor induce un progres parțial la creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB, în timp ce 8,3% dintre respondenți sunt de părere că pe viitor FESI vor induce atingerea acestei ținte.
68. Contribuția FESI în domeniul **Luptei împotriva sărăciei** a fost observată prin intermediul evaluării indicatorului rata sărăciei relative, iar rezultatele indică o îmbunătățire așteptată a acesteia în viitor cu circa 6 puncte procentuale ca urmare a finalizării implementării proiectelor deja contractate. Conform datelor de sondaj, 22,2% dintre membrilor CCMAP și experților în domeniu din mediul academic consideră că fondurile vor induce atingerea țintei de reducere cu 580 de mii a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială și 61,1% apreciază că progresul indus va fi unul parțial. De remarcat și că niciun respondent nu a fost de părere că fondurile ESI vor induce un progres nesemnificativ în atingerea țintei setate pentru reducerea sărăciei.
69. Analiza rezultatelor pentru domeniul **Schimbări climatice/Energie/Mediu** a pus în evidență faptul că 25% dintre membrii CCMAP și experții în domeniu din mediul academic consideră că în viitor fondurile ESI vor induce atingerea țintei de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20% față de 1990, iar 40% sunt de părere că fondurile vor induce un progres parțial la atingerea acestui deziderat. De asemenea, circa 16% dintre respondenți sunt de părere că în viitor fondurile ESI vor induce atingerea țintei de creștere cu 19% a eficienței energetice, iar 52,6% cred că vor induce un progres parțial la atingerea acestei ținte. Nu în ultimul rând, 21,1% dintre respondenți consideră că fondurile ESI în viitor vor induce atingerea țintei de creștere cu 24% a ponderii energiilor regenerabile în consumul final de energie, iar 47,4% sunt de părere că acestea vor induce un progres parțial la atingerea țintei menționate.
70. Efectul net estimat al investiției FESI prin proiectele contractate și nefinalizate asupra reducerii emisiilor GES este de 1098,5 mii tone, ceea ce reprezintă 1,1% din emisiile anului de referință 2013. O

contribuție relevantă au sectoarele Agricultură, silvicultură și pescuit, Administrație publică și apărare, Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă sau Alte activități ale economiei.

71. Pentru domeniul **Educație**, majoritatea membrilor CCMAP și experților în domeniu din mediul academic sunt de părere că fondurile ESI vor contribui în viitor, total sau parțial, la atingerea țintelor strategice. Dintre persoanele intervievate 14,3% consideră că fondurile ESI vor induce atingerea țintei de reducere a ratei de părăsire timpurie a școlii la 11,3%, iar 47,6% apreciază un progres parțial către atingerea acestei ținte. În ceea ce privește finalizarea cursurilor din învățământul terțiar de către cel puțin 26,7% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 30 și 34 de ani, circa 24% dintre respondenți consideră că în viitor fondurile ESI vor induce atingerea acestei ținte, iar 33,3% sunt de părere că vor induce un progres parțial. Ținta de creștere a participării adulților în activități de învățare pe tot parcursul vieții până la 10% va fi atinsă ca urmare a contribuției fondurilor ESI în opinia a 14,3% dintre respondenți, în timp ce 57,1% au declarat că FESI vor induce un progres parțial în atingerea acestei ținte.
72. Pentru a putea identifica moduri prin care programarea și implementarea FESI ar fi putut avea o contribuție mai importantă la progresul creșterii economice și a indicatorilor Strategiei Europa 2020, au fost analizate câteva opțiuni alternative privind alocarea sectorială și regională a FESI.
73. **Opțiunile privind alocarea sectorială diferită** au avut la bază analizele realizate, fiind propuse două scenarii alternative de alocare: (1) alocare mai generoasă cu 50% pentru domeniul CDI (aproximativ 4,5% din volumul total al fondurilor față de 3% în prezent), (2) alocare mai mare cu 50% concomitent pentru industria prelucrătoare și pentru domeniul CDI. Propunerea acestor scenarii a avut în vedere structura prezentă a alocărilor, defavorabilă acestor sectoare, respectiv importanța strategică a sectoarelor și importanța acestora pentru creșterea economică. Rezultatele opțiunilor alternative de alocare au fost estimate prin intermediul modelului de echilibru general, și arată în primul rând că o investiție mai generoasă în CDI conduce în mod direct la creșterea cheltuielilor de CDI ca procent din PIB (cu 0,06 puncte procentuale în scenariul (1) și cu 0,08 puncte procentuale în scenariul (2), adițional estimat față de contribuția potențială a FESI prin proiectele contractate până la momentul exercițiului de evaluare). Contribuția la PIB ar fi mai mare cu 0,06, respectiv 1,9 puncte procentuale, în funcție de scenariu. Impactul asupra soldului comercial a fost estimat pozitiv în cazul în care cresc doar cheltuielile de CDI, respectiv negativ în cazul în care industria prelucrătoare beneficiază de o finanțare crescută. Aceasta deoarece industria prelucrătoare utilizează o cantitate semnificativă de bunuri intermediare din import, iar prin intensificarea activităților crește și volumul importurilor, neputând fi compensată de creșterea exporturilor ca urmare a extinderii activităților de CDI. Notăm un impact redus asupra populației ocupate în cele două scenarii alternative, negativ per total – creșterea cheltuielilor de CDI, combinat cu creșterea alocărilor înspre industria prelucrătoare poate conduce la reducerea cererii de muncă pentru nivel scăzut de educație. Dar, observăm în același timp, creșterea cererii de muncă în sectoarele CDI și industria prelucrătoare pentru persoanele cu studii medii și, mai ales, pentru forța de muncă înalt calificată. Prin urmare, și productivitatea muncii este influențată în sens pozitiv, printr-o creștere adițională față de scenariul de bază cu 2,3 puncte procentuale.
74. Așadar, investiția mai mare în CDI poate fi o opțiune pe viitor. Aceasta contribuie în primul rând la dezvoltarea sectorului de CDI, la creșterea numărului de întreprinderi inovatoare, la crearea de produse, tehnologii, metode inovative, și, nu în ultimul rând, la transferul rezultatelor CDI în economie – toate acestea contribuind la creșterea competitivității economiei românești. Creșterea concomitentă a alocărilor pentru CDI și industria prelucrătoare creează o sinergie în sensul creșterii economice și creșterii productivității muncii, concomitent cu creșterea cererii pentru forță de muncă cu studii medii și superioare.
75. În ceea ce privește **alocarea regională diferită**, rezultatele simulărilor realizate în profil regional asupra creșterii economice bazate atât pe o alocare egală a investițiilor FESI între regiuni, cât și pe o abordare mai focalizată în alocarea fondurilor ESI, au evidențiat faptul că modul în care sunt alocate investițiile FESI poate avea un impact semnificativ asupra dezvoltării economice regionale în România. Distribuirea eficientă a fondurilor în funcție de potențialul fiecărei regiuni poate contribui semnificativ la

creșterea PIB-ului per-capita, a ratei de ocupare și a productivității muncii. Personalizarea alocărilor în funcție de eficiența regiunilor poate fi o cale promițătoare pentru a stimula dezvoltarea echilibrată și pentru a reduce disparitățile economice între diferitele regiuni ale țării.

76. În cazul unei alocări egale a investițiilor FESI între regiuni, fără modificarea distribuției anuale și reducerea semnificativă a investițiilor în regiunile Nord-Est și Sud-Vest a condus la o creștere semnificativă a PIB-ului (în Sud-Vest de aproximativ 2%), evidențiind grade diferite de eficiență a gestionării fondurilor ESI, cu o potențială cauză fiind capacitatea administrativă redusă și proceduri mai complicate decât în alte regiuni.
77. În cazul unei abordări mai focalizate în alocarea fondurilor ESI, unde se acordă o atenție specială regiunilor care au dovedit eficiență în utilizarea acestor fonduri, prin alocarea suplimentară de resurse în aceste regiuni eficiente (cum ar fi Vest, Sud-Est și Centru), se încearcă să se maximizeze impactul pozitiv al investițiilor. Aceste regiuni, având deja o capacitate mai bună de gestionare și monitorizare a proiectelor finanțate de fondurile europene, pot beneficia în mod mai eficient de investiții suplimentare. Pentru regiunea Vest, unde s-a constatat că o creștere a FESI de 2,7 ori a dus la o creștere medie a PIB-ului per-capita cu aproximativ 3,37%, aceasta ar putea fi rezultatul capacității bune de absorbție și de folosire a investițiilor. Pe de altă parte, în regiunile cu valori medii ale PIB-ului per-capita cum ar fi Centru și Sud-Est, cu o structură economică mai dezvoltată și diversificată, investițiile suplimentare din fondurile ESI pot sprijini dezvoltarea sectorului economic existent și pot genera noi oportunități de afaceri, ceea ce contribuie la creșterea PIB-ului real.
78. Din punctul de vedere al programării FESI, **principalele lecții învățate** sunt legate de nevoia de realizare a unor analize de nevoi realiste, aprofundate și periodice, care să permită înțelegerea nevoilor **la nivelul sectoarelor economice și la nivel teritorial**. O componentă importantă pentru înțelegerea optimă a nevoilor existente este consultarea factorilor interesați. Complementar, este nevoie și de adaptarea constantă a priorităților de investiții și a alocărilor la nevoile identificate, și menținerea flexibilității pentru gestionarea modificărilor necesare în cadrul programelor operaționale.
79. Programarea FESI a fost în general adecvată, însă au existat întârzieri în finalizarea documentelor de programare, care au avut un impact asupra aspectelor legate de implementarea intervențiilor. **Biocratizarea excesivă** în domeniul FESI continuă să reprezinte unul dintre factorii care cauzează întârzieri/blocaje în implementarea intervențiilor și poate descuraja inițiativele de a contracta finanțări.
80. Ca lecții învățate pentru asigurarea implementării optime a intervențiilor FESI mai pot fi menționate asigurarea unei **bune comunicări și cooperări interinstituționale** (inclusiv în ceea ce privește cunoașterea oportunităților de finanțare), **consolidarea capacității administrative a Autorităților de Management** (atât din punctul de vedere al suplimentării resurselor umane, cât și al formării continue a personalului în domenii relevante pentru dezvoltarea și implementarea de politici publice) **și a rolului de coordonare strategică al CCMAP** (inclusiv prin implementarea de mecanisme pentru limitarea impactului schimbărilor instituționale/politice asupra activității Comitetului).
81. Principalele **recomandări** formulate se referă la:
  - ✓ Continuarea finanțării domeniilor ce au făcut obiectul AP 2014-2020 și în ciclul financiar viitor (2021-2027), în vederea susținerii creșterii economice sustenabile și a incluziunii, acordând o atenție sporită atingerii nivelului planificat pentru acele domenii care în implementarea AP 2014-2020 au produs rezultate mai slabe pe termen lung, respectiv au avut un impact mai modest.
  - ✓ Susținerea mai accentuată a cercetării dezvoltării – motor al creșterii inteligente și premisă pentru un nivel ridicat de competitivitate și asigurarea de resurse pentru recuperarea rămăneri în urmă în ce privește ținta de 2% din PIB;

UNIUNEA EUROPEANĂ

- ✓ Promovarea diversificării economice și inovării, creșterea investițiilor în inovare, dezvoltarea sectorului privat și crearea de noi oportunități de afaceri ce pot contribui semnificativ la sporirea impactului fondurilor ESI asupra creșterii economice.
- ✓ Orientarea susținerii financiare privind incluziunea socială spre stimularea creșterii nivelului de educație al populației, în special a celei din mediul rural și sporirea competențelor populației pentru a face față schimbărilor rapide tehnologice și digitalizării, reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, prin susținerea integrării și accesului egal al grupurilor vulnerabile de populație
- ✓ Creșterea capacității regiunilor mai puțin dezvoltate de a atrage fonduri și a implementa proiecte astfel încât disparitățile regionale și locale să se reducă, precum și asigurarea unor mecanisme de finanțare care să compenseze diferențele structurale între teritoriile naționale
- ✓ Alocarea personalizată a fondurilor ESI care să țină cont de eficiența și specificul fiecărei regiuni și asigurarea cunoașterii mai bune a problemelor la nivel local, a dimensiunii grupurilor defavorizate și posibilitatea adresării lor prin proiecte finanțate FESI pentru a se asigura absorbția ridicată a fondurilor. Faptul că diferențele observate la nivel teritorial nu urmează tipare omogene conduce la necesitatea personalizării intervențiilor la nevoile și potențialul de dezvoltare la nivel teritorial. Concret, este recomandat ca această consultare să aibă loc în scris sau prin organizarea de ateliere de lucru / focus grupuri și să fie prezentate dovezi și justificări privind modul în care au fost luate în considerare observațiile factorilor interesați consultați.
- ✓ Adresarea mai bună a factorilor defavorabili (naturali, demografici, economici) la nivelul intervențiilor viitoare, astfel încât teritoriile (localități/județe/regiuni) să se poată dezvolta în ritmuri mai rapide, asigurându-se deopotrivă coeziunea teritorială și convergența la media națională.
- ✓ Dezvoltarea capacității instituționale locale și formarea resurselor umane în vederea atragerii și implementării de proiecte, în special pentru grupurile de acțiune locale
- ✓ Asigurarea unei comunicări sistematice cu factorii interesați de la nivel central și local în ceea ce privește procesul de programare și implementare a FESI, asigurându-se un dialog permanent cu privire la legăturile logice între nevoile identificate, prioritățile stabilite și alocările financiare.
- ✓ Creșterea gradului de complementaritate între strategiile aferente abordării teritoriale integrate și alte strategii de la nivel local, precum și de explicitarea în interiorul strategiilor a legăturilor logice între nevoi, obiective, priorități și intervenții.
- ✓ Asigurarea unor mecanisme optime de guvernare a instrumentelor abordării teritoriale integrate, în primul rând, prin creșterea capacității administrative a organismelor responsabile de elaborarea și implementarea strategiilor de dezvoltare.
- ✓ Dezvoltarea capacității administrative în regiunile cu performanțe mai slabe în utilizarea FESI. Prin îmbunătățirea capacității de gestionare și monitorizare a proiectelor, se poate îmbunătăți eficiența alocării și utilizării fondurilor.
- ✓ Monitorizarea și evaluarea continuă prin implementarea de sisteme solide de monitorizare și evaluare a impactului investițiilor FESI în fiecare regiune pentru a ajusta alocările și strategiile în funcție de rezultatele obținute.

2 Analizele efectuate și răspunsurile la întrebările de evaluare

2.1 Subtema A1 – Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă

82. În cadrul subtemei A1 - *Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă* a fost urmărită analiza evoluției creșterii economice și a îndeplinirii țințelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, precum și contribuția netă a FESI la acest progres.
83. Prioritățile de finanțare stabilite în Acordul de Parteneriat au ținut o reducere a disparităților economice și sociale între România și Statele Membre ale Uniunii Europene. La momentul elaborării AP, modelele macroeconomice (precum HEROM) au previzionat impacturi pozitive ale injectiei de fonduri ESI privind PIB-ul și rata de ocupare în România.
84. Acordul de Parteneriat își revendică de asemenea contribuția la strategia de creștere Europa 2020, în mod particular la cele cinci obiective ambițioase privind ocuparea forței de muncă, cercetarea, dezvoltarea și inovarea, educația, incluziunea socială și schimbările climatice/energia.
85. Deși obiectivul Strategiei Lisabona cu privire la competitivitatea economiei europene nu a fost preluat explicit în Strategia Europa 2020, în ultima perioadă problema competitivității a fost repusă pe primul plan, întrucât competitivitatea este esențială pentru asigurarea rezilienței și sporirea capacității de adaptare în interiorul uniunii monetare, precum și pentru a garanta, în viitor, o creștere durabilă și convergență. Astfel, Acordul de Parteneriat recunoaște problema competitivității ca una din provocările principale ale României și prevede o serie de priorități de finanțare în vederea îmbunătățirii situației.

2.1.1 Sumarul metodologiei utilizate și a limitărilor cu care s-a confruntat evaluarea

86. Pentru a răspunde la întrebările de evaluare, în cadrul acestei subteme de evaluare, abordarea metodologică este construită pe un mix de metode și instrumente de colectare a datelor, având caracter atât calitativ, cât și cantitativ. În metodologia de evaluare au fost incluse și metode **suplimentare față de cele prevăzute în Caietul de Sarcini** pentru analiza și evaluarea datelor, cum ar fi **simulările numerice**, pentru a investiga contribuția FESI în cazul unor opțiuni alternative de alocare, având la bază modelarea macroeconomică și sumele generale alocate pentru proiectele contractate. Această abordare suplimentară propusă mai sus contribuie la creșterea gradului de înțelegere asupra modului în care opțiuni alternative de alocare pot produce rezultate similare sau diferite.
87. Aplicarea metodologiei așa cum a fost planificată a fost condiționată de îndeplinirea unor ipoteze și a fost în unele situații limitată. Limitele orizontale ale evaluării țin de momentul, disponibilitatea și acuratețea datelor furnizate Echipei de evaluare de către Beneficiar din baza de date MySMIS și din datele agregate privind monitorizarea programelor operaționale. Menționăm faptul că informațiile disponibile extrase din baza MySMIS au permis alocarea fondurilor pe activități economice doar în funcție de codul CAEN al solicitantului ceea ce influențează într-o oarecare măsură rezultatele analizei.
88. Pentru circa 6% dintre proiectele contractate, în bazele de date extrase din MySMIS lipsesc informații cu privire la datele de începere și finalizare ale proiectelor. În consecință, analizele care au în vedere proiectele finalizate sunt influențate de aceasta.
89. Dificultățile întâmpinate la colectarea datelor necesare analizelor calitative derivă din faptul că mulți dintre membrii CCMAP nu au fost disponibili sau dispuși să participe la investigațiile propuse.
90. Modelul de echilibru general construit și componenta adițională regională pe baza cărora au fost obținute rezultate prezentate în cadrul acestui Raport de evaluare reprezintă o versiune revizuită și îmbunătățită a modelului preliminar care a stat la baza evaluărilor din primul exercițiu de evaluare (anul 2022).

91. Pentru a avea o detaliere cât mai adecvată în scopul evaluării contribuției FESI la progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020, datele macroeconomice utilizate pentru modelul de echilibru general au fost completate cu informații din micro-date obținute din anchete reprezentative în gospodăria și în rândul forței de muncă. Prin această strategie au fost incluse o serie de aproximări care pot avea o influență asupra rezultatelor atunci când gradul de dezagregare al acestora este ridicat.
92. Informațiile legate de alocarea bugetelor proiectelor pe câmpuri de intervenție nu au fost disponibile pe ani. În consecință, evaluarea alocărilor a fost realizată la nivel agregat, iar rezultatele trebuie interpretate ca fiind efecte cumulate ale FESI pentru toată perioada de implementare (2014-2020+3). Totuși, a fost realizată și o evaluare a efectelor FESI, anual, în funcție de plățile realizate. Informațiile cu privire la plățile anuale au fost furnizate de MIPE pentru toate programele, cu excepția PNDR. Pentru acesta din urmă, au existat informații doar cu privire la plățile totale realizate până la 31 martie 2023, care au fost distribuite pe ani în funcție de structura anuală a plăților pentru celelalte programe, ceea ce reprezintă o limitare. Contribuția FESI a fost evaluată pentru fiecare an în parte prin raportare la valorile de referință ale indicatorilor realizate în anul 2013. Nu au fost cuprinse în evaluare plățile realizate în perioada 2014-2016 și din anul 2013 ca urmare a nivelului redus al acestora. De notat faptul că plățile se referă la cheltuieli realizate în perioade anterioare, iar efectele s-au produs din momentul realizării cheltuielii de către beneficiari. Deși nu reflectă cu acuratețe anul realizării cheltuielii, plățile anuale pot reprezenta un proxy pentru acestea și, mai mult, pot să ofere bazele pentru o evaluare an de an a efectelor. O astfel de evaluare poate să arate dacă și în ce mod efectele variază în funcție de nivelul și structura fondurilor.
93. Abordarea pentru modelarea regională, care se bazează pe serii de timp, a utilizat alte surse de date (Eurostat) (decât cele furnizate de Beneficiar) pentru distribuția FESI pe regiuni și ani.
94. O limită importantă a demersului de evaluare se referă la dificultatea investigării efectelor la o distanță foarte scurtă de timp după finalizarea intervențiilor sau chiar în timpul implementării. În aceste condiții, o lecție foarte importantă învățată în procesul de evaluare se referă la necesitatea realizării evaluării la o distanță de timp la care efectele pot fi adecvat observate.
95. Alte limite specifice sunt menționate în cadrul fiecărei întrebări de evaluare.
96. În tabelul de mai jos sunt prezentate metodele avute în vedere pentru a răspunde la fiecare întrebare de evaluare, în cadrul Subtemei de evaluare A1.

Tabel 2. Corelarea dintre metodele aplicate și întrebările de evaluare pentru subtema de evaluare A1

Metoda de cercetare	ÎE1	ÎE2	ÎE3	ÎE4	Realizare
Evaluarea bazată pe teorie (EBT)		√	√		realizat
Analiza literaturii de specialitate	√ √	√	√	√	realizat
Analiza documentelor/strategiilor relevante (legislativ, strategic, instituțional)	√	√	√	√	realizat
Analiza datelor statistice și administrative	√	√	√	√	realizat
Analiza informațiilor primare colectate din interviuri, focus grupuri și chestionare	√	√	√	√	realizat
Modelarea econometrică		√	√	√	
Simulări numerice		√	√	√	realizat
Analiza opțiunilor				√	realizat

97. În tabelul de mai jos sunt prezentate instrumentele de colectare a datelor avute în vedere, în corelare cu întrebările de evaluare.

Tabel 3. Corelarea între instrumentele de colectare a datelor și întrebările de evaluare

Instrumentul de colectare a datelor	ÎE1	ÎE2	ÎE3	ÎE4	Realizare
Cercetare documentară	√	√	√	√	realizat
Extragere date din surse statistice și administrative	√	√	√		realizat
Interviuri cu reprezentanți ai ministerelor în a căror coordonare este elaborarea și implementarea politicilor publice din domeniile vizate prin Strategia 2020	√	√			realizat
Interviuri cu reprezentanți ai unor instituții relevante în ceea ce privește calculul și analiza evoluțiilor indicatorilor Strategiei Europa 2020	√				realizat
Interviuri cu experți în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic	√	√			realizat
Interviuri cu reprezentanți ai CCMAP și cu personal implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale POR, POC, POCU, POIM, PNDR, POPAM și POCA		√	√	√	realizat
Chestionar în rândul membrilor CCMAP și experților în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic		√	√	√	realizat
Chestionar în rândul beneficiarilor FESI		√			realizat
Focus grupuri cu personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică FESI, în monitorizarea și implementarea PO, reprezentanți ai ministerelor responsabile de elaborarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local.	√	√	√	√	realizat

98. Toate instrumentele de colectare date aferente subtemei A1 sunt inserate în Anexe.

2.1.2 ÎE 1: Care este progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020?

99. Scopul acestei întrebări de evaluare este acela de a cunoaște evoluția creșterii economice și a îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020.
100. În cadrul **Strategiei Europa 2020** au fost propuse trei priorități care se susțin reciproc:
- *Creștere inteligentă*: respectiv dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare;
  - *Creștere durabilă* prin promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive;
  - *Creștere favorabilă incluziunii* prin promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.
101. Conform viziunii sale strategice, UE și-a definit direcțiile și obiectivele de dezvoltare până la sfârșitul anului 2020:
- 75% din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani ar trebui să aibă un loc de muncă;
  - 3% din PIB-ul UE ar trebui investit în cercetare-dezvoltare (C-D);

- obiectivele „20/20/20” în materie de climă/energie ar trebui îndeplinite, respectiv reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 20% față de nivelurile din 1990 sau cu 30%, dacă există condiții favorabile în acest sens; creșterea la 20% a ponderii surselor regenerabile de energie în consumul final de energie și o creștere cu 20% a eficienței energetice;
- rata de părăsire timpurie a școlii ar trebui redusă sub nivelul de 10% și cel puțin 40% din generația tânără ar trebui să aibă studii superioare.

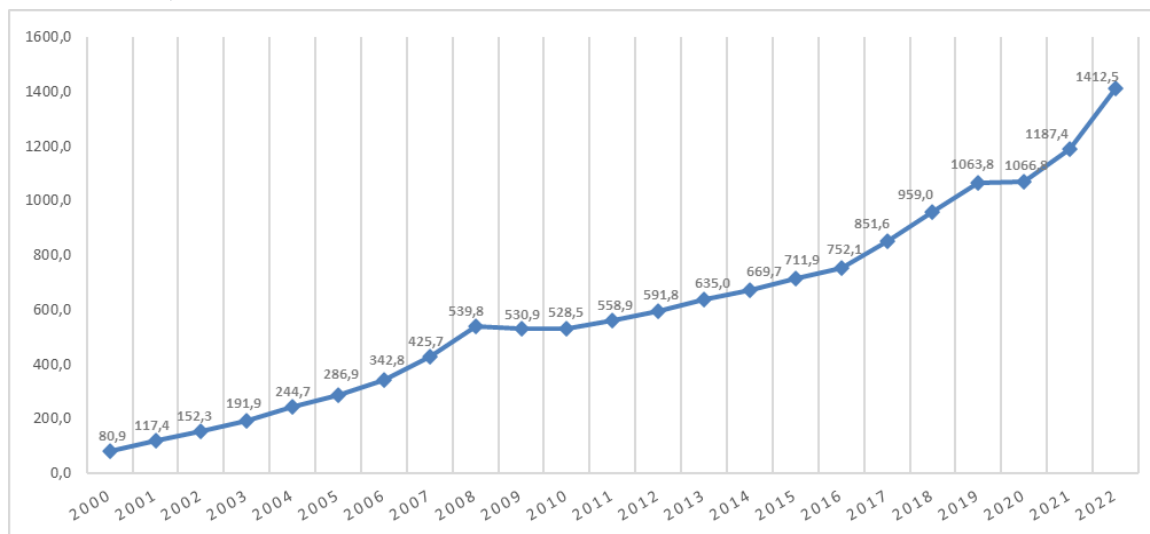
102. Prin **Strategia Europa 2020** (adoptată de Consiliul European în iunie 2010), au fost stabilite ținte referitoare la cei cinci indicatori apreciați ca fiind semnificativi pentru dezvoltarea socio-economică a fiecărui stat membru și a Uniunii Europene în ansamblu. Scopul a fost de a se asigura rate de ocupare ridicate ale forței de muncă, cu productivitate crescută și de a se îmbunătăți coeziunea socială în statele membre, simultan cu reducerea impactului asupra mediului înconjurător. Cele cinci domenii (ocupare, cercetare-dezvoltare, schimbări climatice și energie, educație și reducerea sărăciei) au fost transpuse, particularizat la nivelul fiecărui stat membru UE, prin intermediul Programelor Naționale de Reformă, în obiective concrete ce au trebuit atinse în perioada de implementare.

2.1.2.1 EVOLUȚIA PRINCIPALILOR INDICATORI ASUMAȚI DE ROMÂNIA CA STAT MEMBRU, CONFORM CU ȚINTELE PROPUSE, PENTRU PERIOADA 2014-2020

2.1.2.1.1 Domeniul competitivitate

103. Competitivitatea reprezintă un reper de bază al creșterii economice și implicit al nivelului de bunăstare al societății. În mod evident, în România, existau premisele unei creșteri a producției și a productivității muncii, a stimulării exporturilor și a reducerii costurilor auxiliare ale forței de muncă. Pentru analiza domeniului competitivitate au fost selectați o serie de indicatori relevanți precum Produsul Intern Brut (PIB), Valoarea Adăugată Brută (VAB), productivitatea muncii, costul forței de muncă, exporturile și importurile.
104. Evoluția Produsului Intern Brut nominal (PIB) în România a avut o tendință crescătoare, cu o ușoară inflexiune în anul 2009 pe fondul efectelor crizei economice mondiale din acea perioadă. Creșterea PIB în perioada 2000-2020 a fost una semnificativă, și ca urmare a dezvoltării economice și a ieșirii din perioada de tranziție post-comunism. În perioada 2014-2020 PIB-ul României a crescut cu 58,1%, ajungând la 1058,9 mld. lei în 2020. În perioada 2021-2022 creșterea PIB-ului nominal a continuat, indicând o oarecare sustenabilitate economică. Chiar dacă au existat o serie de factori exogeni, precum criza COVID-19, inflația, conflictul ruso-ucrainean, etc., creșterea nominală a PIB-ului a fost una semnificativă și după 2020.
105. Analizând componentele PIB constatăm că nivelul consumului privat a fost principalul motor al creșterii din ultimii ani, susținut de o politică fiscală pro-ciclică, incluzând majorarea salariilor și pensiilor și reducerea impozitelor pe consum și pe venit și restrângerea pieței muncii (cu un șomaj scăzut în ultimii ani). Alimentată de absorbția crescută a fondurilor UE, contribuția investițiilor la creșterea PIB a fost, de asemenea, pozitivă. Balanța comercială a arătat faptul că, în pofida creșterii exporturilor, deficitul comercial a crescut, deoarece cererea internă în creștere a sporit și mai mult, fiind acoperită pe baza importurilor.

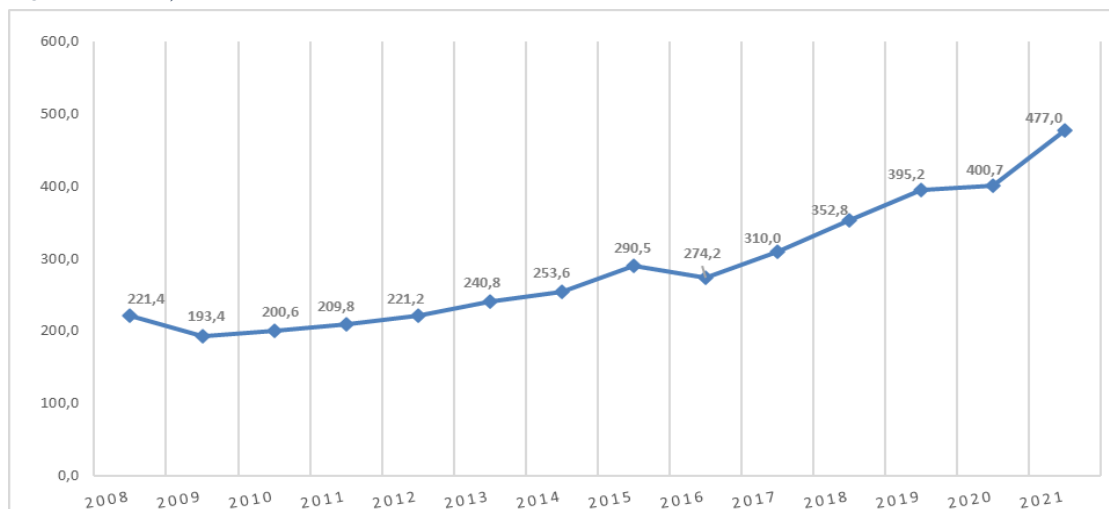
Figura 2. Evoluția Produsului intern brut (PIB) în România 2000-2022 (mld. lei)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: CON111C

106. Evoluția PIB-ului real în România în perioada 2010-2020 a urmat o tendință crescătoare, întreruptă brusc de criza pandemică din 2020. În anul 2010 România a înregistrat al doilea an de scădere economică (-4,1%) după criza din 2007/2008, dar a reușit să revină la valori pozitive începând cu anul 2011 (0,9%). Cea mai mare rată de creștere a PIB real s-a înregistrat în 2017 (7%). În 2020 rata de creștere economică a fost întreruptă de criza COVID-19, înregistrându-se o scădere de -3,9%. În 2021 creșterea economică a fost de 5,8%, chiar dacă spre sfârșitul anului rata inflației a crescut. În 2022, rata inflației a crescut semnificativ fapt ce a redus valoarea PIB real, dar și în aceste condiții creșterea economică a fost de 4,8%. Creșterea economică din ultimii ani s-a datorat consistenței formării brute de capital fix și sporirii semnificative a consumului privat, susținute de o creștere puternică a pieței forței de muncă și a salariilor, în combinație cu măsuri de sprijin guvernamental pentru atenuarea impactului prețurilor ridicate la energie.

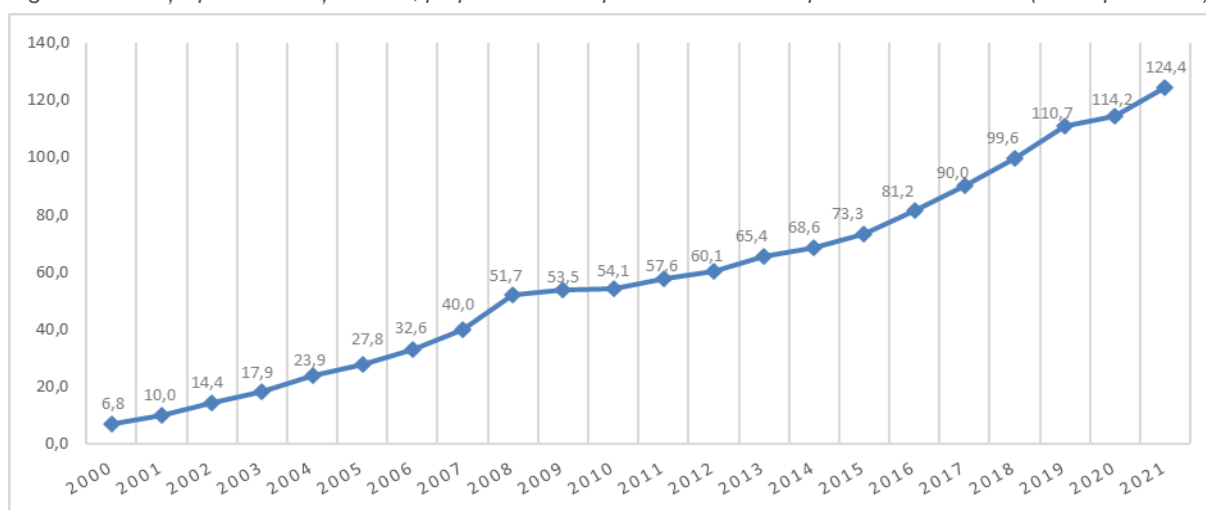
Figura 3. Evoluția Valorii adăugate brute (VAB) la costul factorilor în România 2008-2021 (mld. lei)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: INT107B

107. Evoluția Valorii Adăugate Brute (VAB) a avut același trend crescător ca și PIB-ul în perioada 2008-2020. În perioada 2014-2020, rata de creștere a VAB la costul factorilor a fost de 58%. Creșterea VAB indică o intensificare a activităților economice ca urmare a sporirii productivității și competitivității. Ponderea VAB la costul factorilor în PIB s-a menținut constantă în perioada 2014-2020, înregistrând un procent de 37,8%. Ratele de creștere reală ale VAB în perioada 2010-2020 au variat între 3,2% în 2010 și 12,8% în 2019. Evoluția reală a fost negativă doar în anul 2016 (-4,7%). În perioada de pandemie, creșterea reală s-a redus la 2,5% (2020). La nivelul anului 2021 VAB-ul a crescut la 477 mld. lei, în creștere cu 19,25% față de 2020.

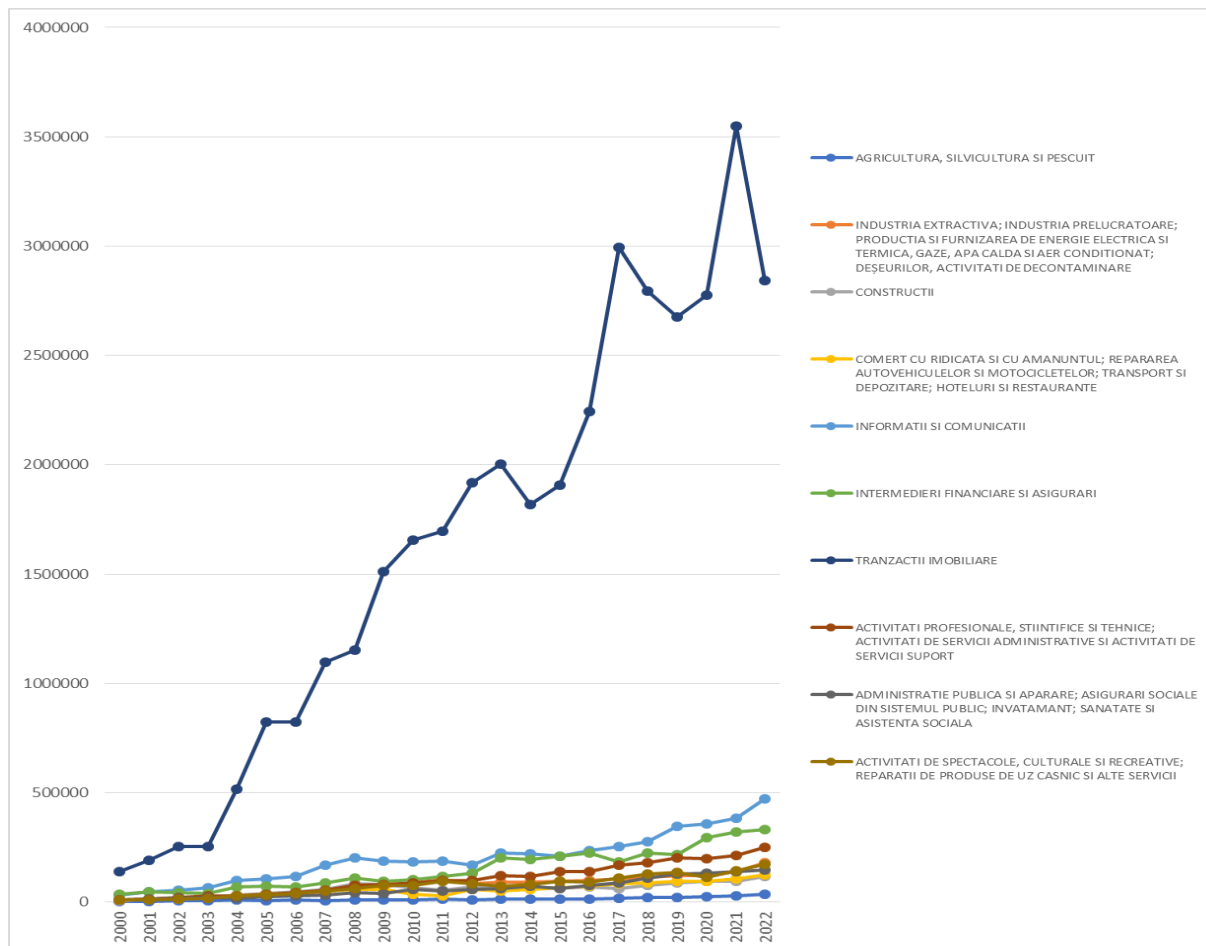
Figura 4. Evoluția productivității muncii, pe persoană ocupată în România în perioada 2000-2021 (mii lei/persoană)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: CON110E

108. Productivitatea muncii pe persoană ocupată în România, a crescut semnificativ în perioada 2000-2020, de la 6,8 mii lei/persoană la 114,2 mii lei/persoană. În 2021 creșterea acestui indicator a continuat ajungând la valoarea de 124,4 mii lei/persoană. Se observă două perioade de creșteri importante, și anume 2000-2008, respectiv 2014-2021. Evoluția productivității muncii este foarte importantă având în vedere că acest indicator este corelat cu nivelul salariilor, iar în România situația este și mai important de urmărit în contextul în care este susținut faptul că salariile cresc mai rapid în raport cu productivitatea muncii, iar din moment ce salariile sunt plătite din valoarea adăugată rezultată din activitatea economică, o creștere prea mare a acestora limitează investițiile, reduce profiturile și amenință astfel sustenabilitatea activității economice pe termen mediu și lung. În perioada 2014-2020, productivitatea muncii a crescut cu 166%, de la 68,6 mii lei/persoană la 114,2 mii lei/persoană, fapt reflectat și în creșterea salariilor și al nivelului de trai în rândul salariaților.

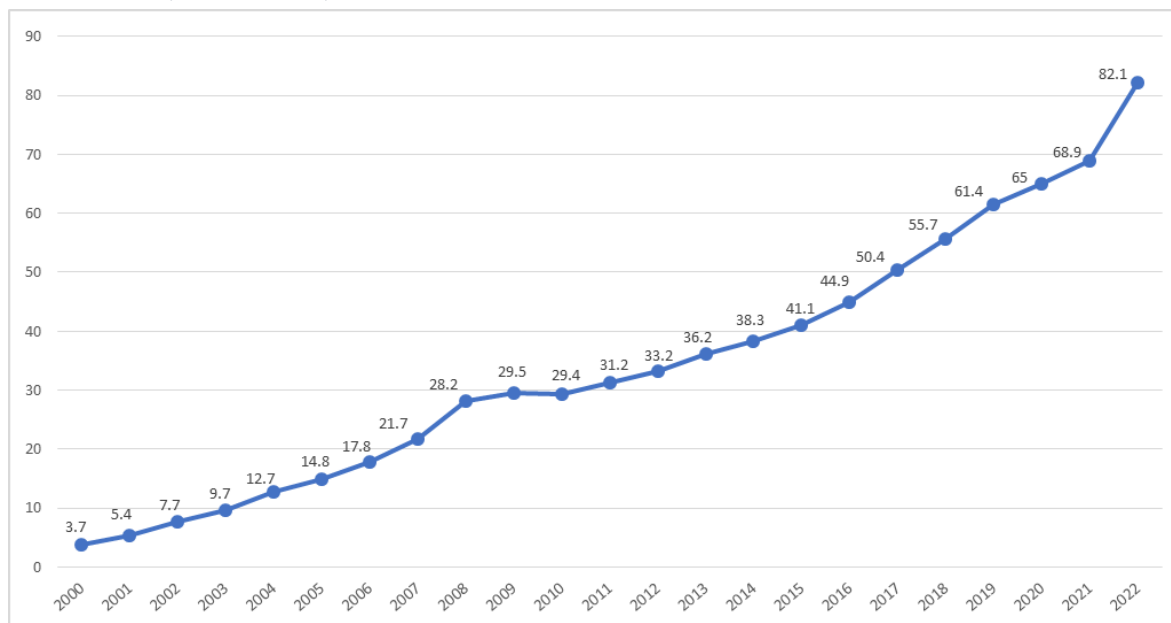
Figura 5. Evoluția productivității muncii, pe persoană ocupată, pe activități ale economiei naționale CAEN Rev.2 în România în perioada 2000-2022 (lei/persoană)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: CON110E

109. La această creștere de productivitate au contribuit în perioada 2014-2022 toate activitățile economice. Cele mai mari valori, dar și cele mai importante creșteri s-au înregistrat în sectorul Tranzacții Imobiliare, urmat la o diferență importantă de sectorul Informații și Comunicații. În Tranzacții imobiliare, productivitatea muncii pe persoană ocupată, a crescut în perioada 2014-2020 cu 55,15%, cu o valoare maximă în anul 2021 (3548,9 mii lei/persoană). Domeniul Tranzacții imobiliare a avut cea mai semnificativă creștere, dar și cea mai oscilantă evoluție, marcată de creșteri și scăderi importante. În 2022 față de 2021 productivitatea muncii s-a redus în sectorul Tranzacții imobiliare cu 705,2 mii lei/persoană ocupată. La nivelul anului 2020 cele mai reduse valori ale productivității muncii, pe persoană ocupată, s-au înregistrat în Agricultură, silvicultură și pescuit (24 mii lei), Construcții (93,1 mii lei) și Comerțul cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor; transport și depozitare; hoteluri și restaurante (96,5 mii lei). În anul 2021 productivitatea muncii și-a continuat creșterea la nivelul tuturor activităților economice, ierarhia valorii monetare a indicatorului fiind la fel cu cea din perioada 2014-2020. În 2022 cele mai ridicate valori s-au înregistra în Tranzacții imobiliare (3548,9 mii lei/pers în 2021), chiar dacă s-a înregistrat o scădere semnificativă față de 2021, iar cele mai reduse în Agricultură, silvicultură și pescuit (34 mii lei/pers.)

Figura 6. Evoluția productivității orare a muncii în România în perioada 2000-2022 (lei/oră)

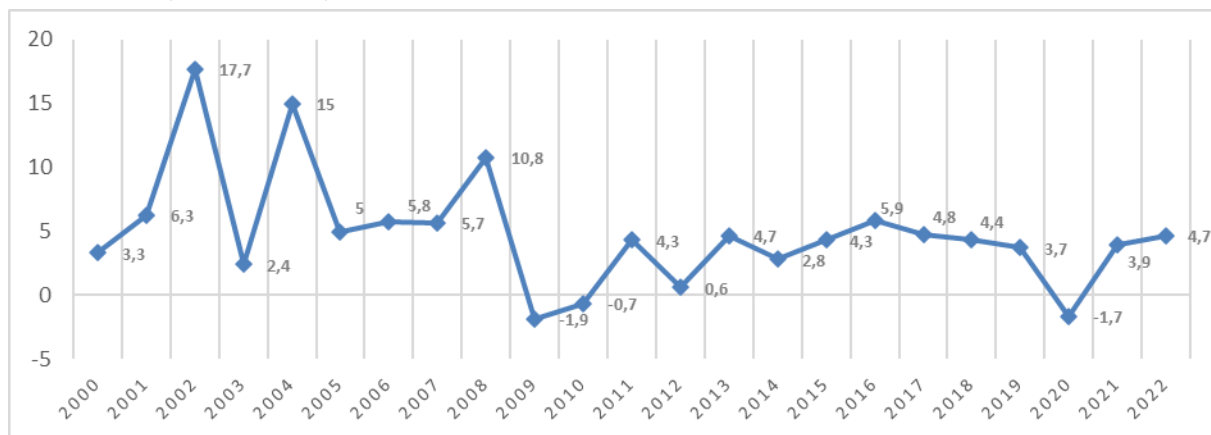

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: CON110F

110. Productivitatea orară a muncii în România a crescut în perioada 2000-2020 de la 3,7 lei/ora la 65 lei/oră. În următorii doi ani 2021-2022 s-a menținut tendința de creștere a acestui indicator, ajungând la valoarea de 82,1 lei/oră. În mod evident revigorarea activităților economice după restricțiile COVID-19 s-a resimțit și la nivelul productivității orare a muncii. Observăm că în perioada de criză 2007/2008, precum și în perioada de recesiune ce a urmat, avem o creștere a productivității orare a muncii și consecință a faptului că programul de lucru s-a contractat mai rapid decât ocuparea, iar începând cu 2012 vedem o creștere importantă datorată și extinderii ocupării cu normă parțială și încurajării ocupării unui al doilea loc de muncă având timp parțial. În perioada 2014-2020 productivitatea orară a muncii a crescut cu un procent de 63%, de la 38,3 lei/oră la 62,6 lei/oră. Raportul dintre productivitatea per persoană și cea orară s-a micșorat în perioada de creștere economică 2014-2020, ceea ce reflectă creșterea numărului de ore lucrate în medie de fiecare persoană ocupată. De remarcat este faptul că în perioada restricțiilor COVID-19, chiar dacă a predominat munca online/de acasă, productivitatea orară a muncii nu s-a redus.
111. În cadrul activităților economice, sectorul Tranzacții imobiliare are un comportament atipic, înregistrând valori mult peste productivitatea orară înregistrată de celelalte sectoare. În acest sector de activitate valoarea productivității orare a muncii a fost de 1397,8 lei/oră în 2020, cu mult peste media națională de 62,8 lei/oră și de 1406 lei/oră în 2022 față de media națională de 82,1 lei/oră. Valori mai ridicate ale productivității orare a muncii s-au înregistrat și în domeniile Informații și comunicații (200 lei/oră în 2020, respectiv 255 lei/oră în 2022), Intermedieri financiare și asigurări (166 lei/oră în 2020, respectiv 179,6 lei/oră), Activități profesionale, științifice și tehnice (104,6 lei/oră în 2020, respectiv 131,1 lei/oră), activități economice care pot contribui la creștere economică și competitivitate prin nivelul mai ridicat de tehnologizare. Cele mai mici valori ale productivității orare a muncii s-a înregistrat în Agricultură, silvicultură și pescuit (16,6 lei/oră în 2020, respectiv 23,5 lei/oră în 2022), activitate economică cu nivel tehnologic redus, cu forță de muncă mai puțin calificată și relativ îmbătrânită. Aceleași tendințe la nivelul sectoarelor economice s-au menținut și în anul 2021 și 2022, în sectorul Tranzacții imobiliare productivitatea orară a muncii continuând să fie cu peste 200% mai mare comparativ cu media națională. Cele mai reduse valori s-au înregistrat tot în sectorul Agricultură, silvicultură și pescuit cu aprox. 70% sub media națională.

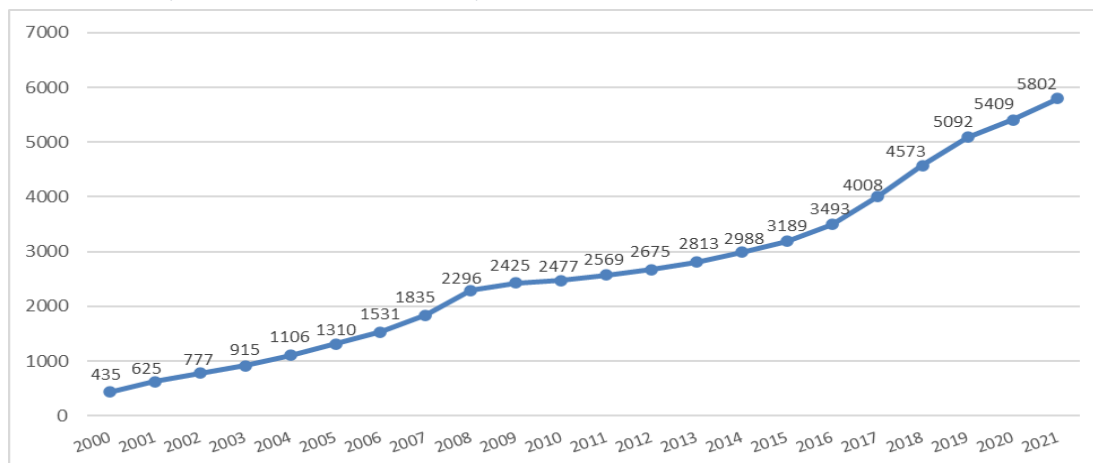
Figura 7. Evoluția productivității reale a muncii, pe persoană ocupată în România în perioada 2000-2022 (%)

Sursa datelor: baza de date Euro stat, cod de date: TIPSNA70

112. Deși productivitatea exprimată în prețuri curente a crescut semnificativ, totuși în termeni reali (valoarea producției luată în calcul a fost deflatată cu indicele prețurilor de consum), productivitatea reală a muncii pe persoană ocupată, a înregistrat oscilații ample în perioada 2000-2009, oscilații mai reduse în perioada 2010-2014, după care până în 2019 a avut o tendință de liniarizare întreruptă brusc de scăderea importantă din 2020. Această scădere a fost generată, în primul rând de criza pandemică COVID-19. În perioada 2021-2022 se observă o revenire marcată de o creștere a acestui indicator. Cele mai importante creșteri ale productivității reale față de anul anterior s-au înregistrat în anii 2002 (17,7%), 2004 (15%), respectiv 2008 (10,8%). În perioada 2014-2020 productivitatea reală a muncii a avut o evoluție crescătoare până în anul 2016 (5,9%), urmată de o ușoară scădere până în 2019 (4,1%), scădere accentuată în anul 2020 (-2%). Din 2021 indicatorul revine pe creștere ajungând la 4,7% în 2022. Practic, exceptând anul 2020, din 2014 putem observa o stabilitate mai ridicată a acestui indicator, chiar dacă valorile sunt mai scăzute comparativ cu anii anteriori.

Figura 8. Evoluția costului mediu lunar al forței de muncă pe salariat în România în perioada 2000-2021 (lei)

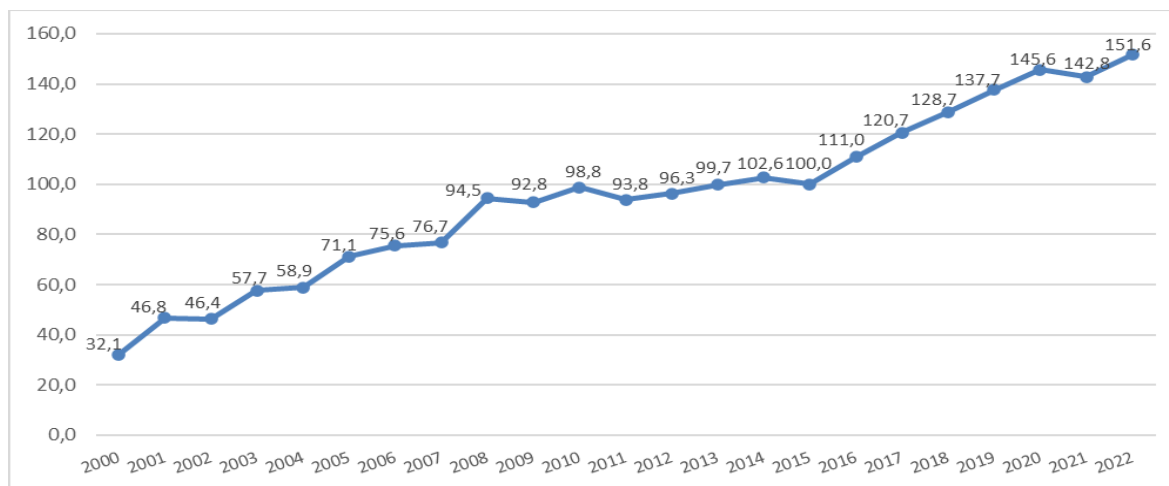
Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: FOM111C

113. Costul mediu lunar al forței de muncă pe salariat a avut o tendință crescătoare pe toată perioada analizată (2000-2021). Creșterea costului mediu lunar al forței de muncă a fost una semnificativă ajungând să atingă valoarea de 5409 lei/salariat în anul 2020 față de 435 lei/salariat în anul 2000. Important de menționat este faptul că nici criza economico-financiară din 2007/2008 și nici criza sanitară COVID-19 nu au dus la scăderea costului mediu lunar al forței de muncă pe salariat. În intervalul 2014-2020 costul mediu lunar al forței de muncă pe salariat a crescut cu 81%, cea mai mare pondere fiind

deținută de sumele brute plătite direct salariaților (cheltuieli directe) pentru munca depusă. Costul mediu lunar al forței de muncă în termeni reali a avut rate de creștere oscilante în perioada 2010-2020. Cea mai semnificativă creștere reală s-a înregistrat în anul 2019, și anume 12,2%. Creșteri reale importante de peste 10% s-au înregistrat și în 2016-2018. În 2021 costul mediu lunar al forței de muncă a ajuns la 5802 lei/salariat, în creștere cu 7,3% față de anul 2020.

Figura 9. Evoluția costului nominal unitar al forței de muncă pe salariat în România în perioada 2000-2022 (indice, 2010=100)

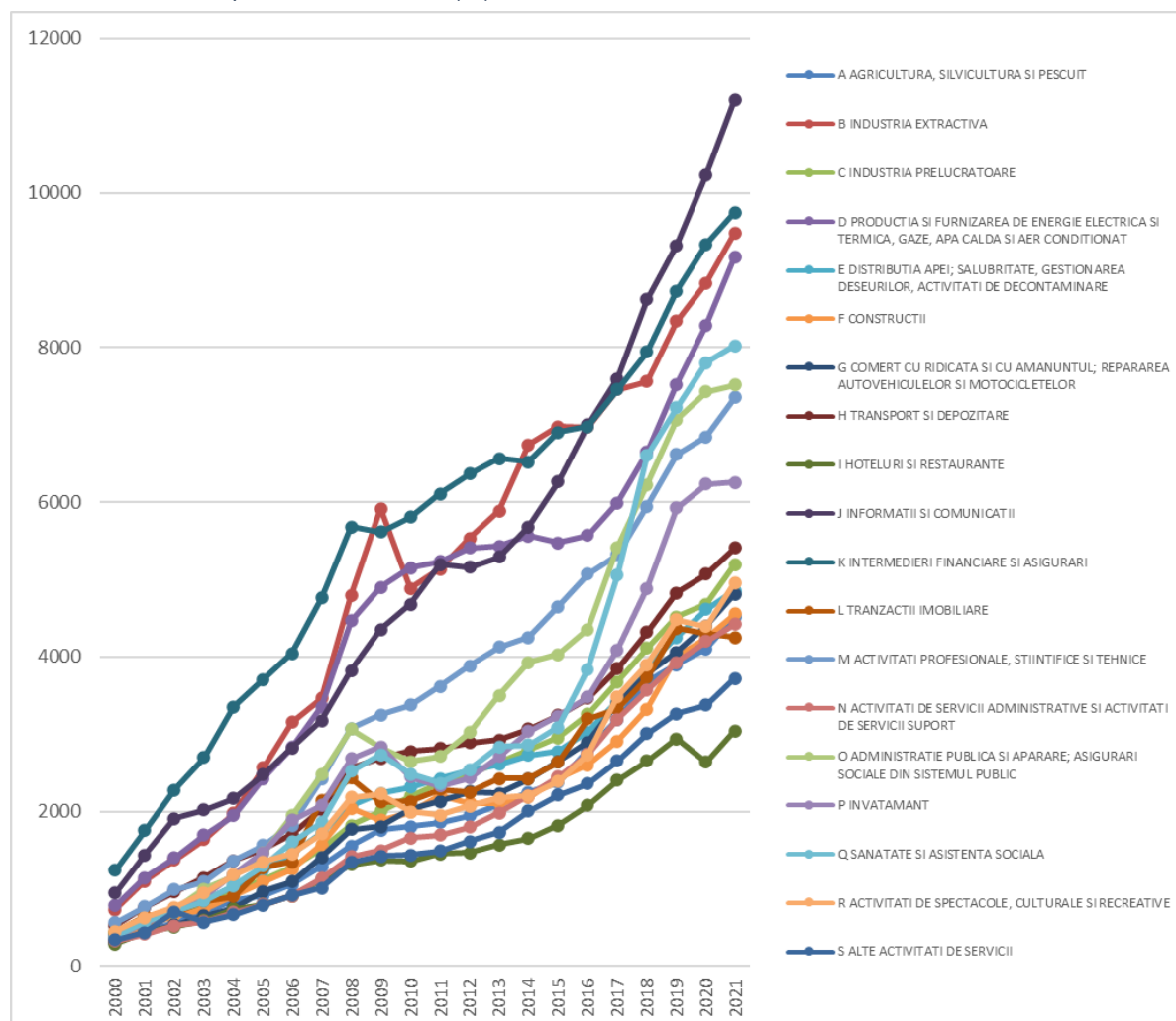

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: TIPSLM20

114. Costul unitar al forței de muncă poate fi considerat drept un indicator al presiunilor pe piața muncii, dar și al competitivității prin celelalte costuri din economie. Costul nominal unitar al forței de muncă pe salariat, ca și indice, în perioada 2000-2022 a avut ușoare oscilații, dar pe un trend ascendent. Comparativ cu anul 2010 costul nominal unitar al forței de muncă pe salariat a crescut cu 45,6% în 2020 și cu 51,6% în 2022, după ce în 2021 creșterea a fost de 42,8%. Cele mai semnificative creșteri ale costului nominal unitar al forței de muncă au fost în perioada 2016-2020, pe fondul creșterilor salariale determinate de revenirea activităților economice post recesiune economică.
115. Costul mediu lunar al forței de muncă pe salariat a crescut în majoritatea activităților economice în perioada 2000-2021. Cele mai ridicate valori s-au regăsit în Informații și comunicații, Intermedieri financiare și asigurări, Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat și Industria extractivă. În perioada 2000-2020 cele mai importante majorări ale costului lunar al forței de muncă pe salariat s-au înregistrat în sectoarele publice Sănătate și asistență socială (1964%), Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public (1611%) și Învățământ (1515%).

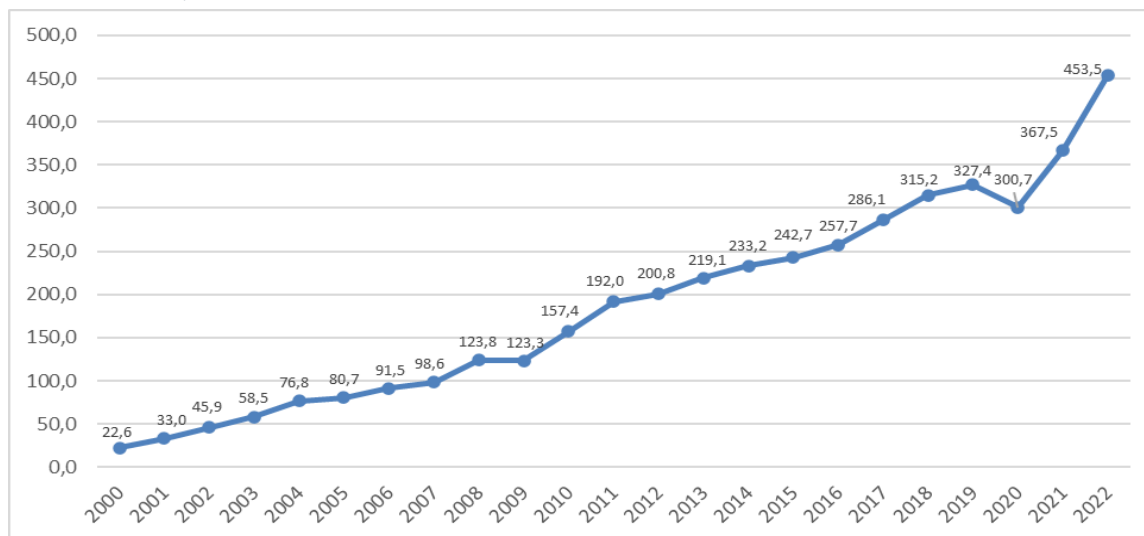
Figura 10. Evoluția costului mediu lunar al forței de muncă pe salariat, pe activități ale economiei naționale CAEN Rev.2 în România în perioada 2000-2021 (lei)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: FOM111C

116. Exporturile au crescut în toată perioada analizată de la 22,6 mld. lei în 2000 la 300,7 mld. lei în 2020, respectiv 453,5 mld. lei în 2022. Valoarea exporturilor a înregistrat o ușoară scădere în perioada de criză 2009 față de 2008 (-0.5 mld. lei) și o scădere mai importantă în 2020 față de 2019 (-26,7 mld. lei), ca urmare a restrângerilor relațiilor comerciale cauzate de restricțiile impuse de pandemia COVID-19. În perioada 2021-2022 valoarea exporturilor a crescut cu peste 50% față de anul 2020, pe fondul ridicării restricțiilor COVID-19 și a repornirii economiilor globale. Important de precizat este și faptul că peste 80% din valoarea exporturilor realizate de România se face cu țări din Uniunea Europeană. Problema exporturilor românești este legată de faptul că valoarea adăugată a majorității bunurilor exportate este redusă, în sensul că România exportă cantități mari de bunuri cu o prelucrare redusă a căror valoare de export este mică. Evoluția valorilor reale ale exporturilor a avut un trend ascendent, crescând de la 0,5% în 2010 la 2,2% în 2019, în 2020 a scăzut la 1,9%, urmând să crească la 2,9% în 2022.

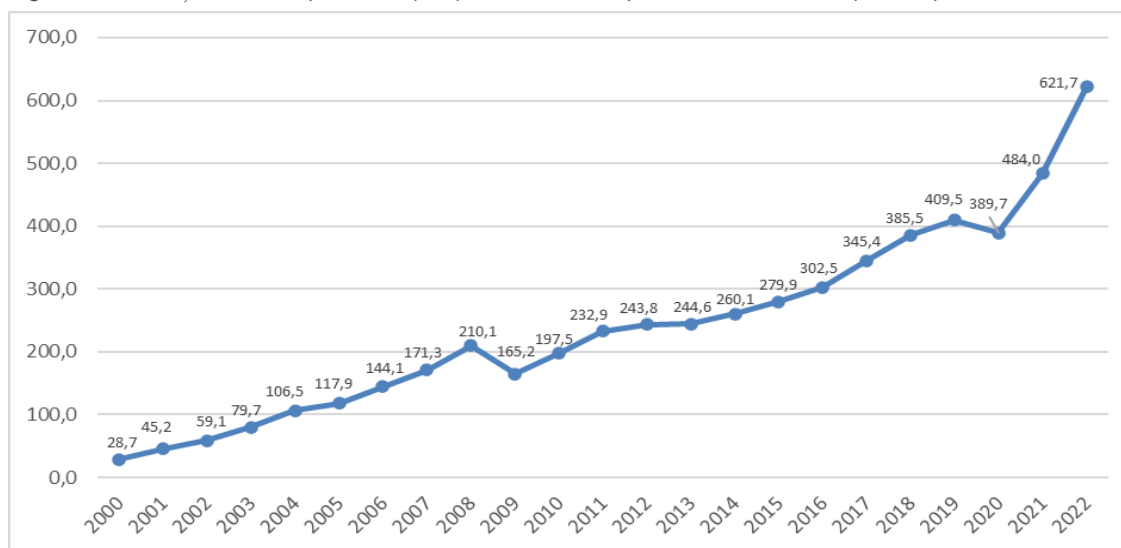
Figura 11. Evoluția valorii exporturilor (FOB) în România în perioada 2000-2022 (mld. lei)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: EXP101A

117. Valoarea importurilor a urmat aceeași tendință ca și exporturile în sensul creșterii succesive întrerupte de două perioade de criză, criza economică din 2009 (-44,9 mld. lei față de anul 2008) și criza sanitară din 2020 (-19,8 mld. lei față de 2019). Valoarea importurilor în România a crescut de la 27,7 mld. lei în 2000 la 389,7 mld. lei în 2020, respectiv 621,7 mld. lei în 2022, fapt ce a adâncit și mai mult soldul comercial. Asemenea exporturilor, peste 80% din importurile românești sunt derulate cu țările Comunității Europene. Creșterea importurilor a fost determinată de creșterea economică și, implicit a veniturilor și a cererii interne, dar și de faptul că producția internă de bunuri și servicii nu este suficientă. Evoluțiile reale ale importurilor au urmat aceeași tendință ascendentă ca și cele ale exporturilor, cu mențiunea că ratele de creștere au fost mai mari comparativ cu cele ale exporturilor. Modificarea reală a valorii importurilor a crescut de la 0,9% în 2010 la 2,9% în 2019, a fost de 2,8% în 2020, an marcat de restricțiile COVID-19 și a crescut la 4,3% în 2022.

Figura 12. Evoluția valorii importurilor (CIF) în România în perioada 2000-2022 (mld. lei)

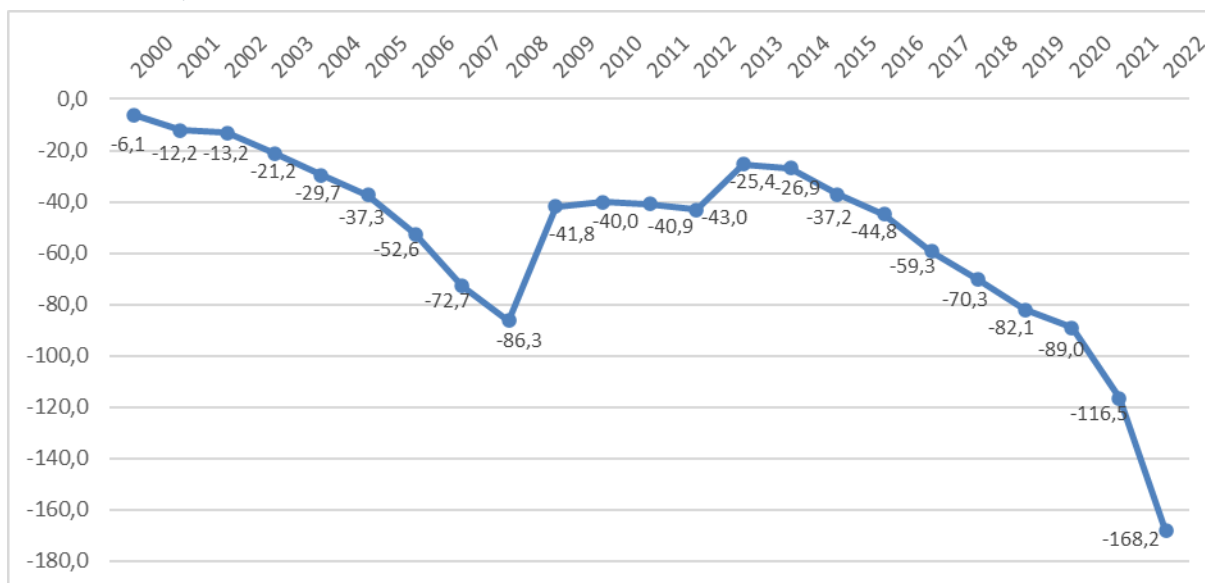

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: EXP102A

118. Analiza evoluțiilor exporturilor și a importurilor în perioada 2000-2022 evidențiază faptul că în toată perioada, România a înregistrat deficit comercial. Se observă că avem două perioade de creștere a

deficitului comercial, una între 2003-2008 când deficitul a crescut de la 13,2 mld. lei la 86,3 mld. lei, și a doua între 2013-2022 când deficitul a crescut de la 25,4 mld. lei la 168,2 mld. lei, această ultimă valoare fiind și cea mai mare pe toată perioada analizată. Chiar dacă în perioada 2014-2020 deficitul comercial al României a crescut semnificativ în valoare nominală, ca și procent din PIB creșterea nu este la fel de accentuată, în aceeași perioadă deficitul comercial crescând de la 4% din PIB la 8,4% din PIB. În 2022 deficitul comercial a ajuns la 11,8% din PIB în condițiile în care exporturile au crescut cu 23,1%, iar importurile cu 28,1%.

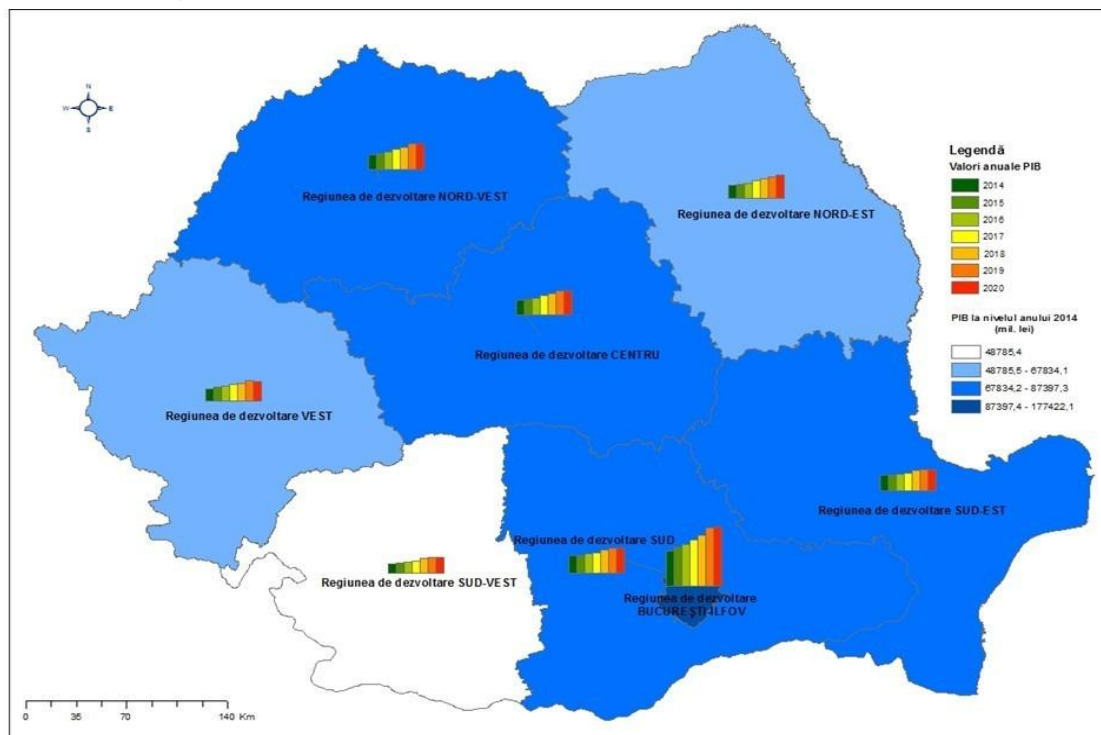
Figura 13. Evoluția valorii soldului comercial în România în perioada 2000-2022 (mld. lei)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: EXP102A și calculul autorilor

119. **La nivelul regiunilor de dezvoltare NUTS 2**, Produsul intern brut a avut un trend crescător mai ales începând cu anul 2010, când au început să se recupereze după criza economică din 2007/2008. Regiunea București -Ilfov înregistrează cele mai ridicate valori ale PIB-ului, detașându-se clar de celelalte regiuni, această regiune fiind și singura din România declarată regiune dezvoltată după criteriile europene. Discrepanța la nivelul acestui indicator între regiunea București-Ilfov și restul regiunilor este dată și de faptul că PIB-ul din regiunea capitală reprezintă mai mult de un sfert din PIB-ul total al economiei românești. Din grupul celorlalte șapte regiuni cele mai ridicate valori ale PIB-ului se observă în regiunile Nord-Vest și Sud-Muntenia, iar cele mai scăzute în regiunea Sud-Est, această regiune fiind și cea mai slab dezvoltată regiune din România. Chiar dacă ratele de creștere economică sunt mai ridicate în regiunile mai slab dezvoltate, rezultatele nu reușesc să asigure un nivel de trai ridicat în aceste regiuni.

Figura 14. Evoluția Produsului intern brut (PIB) pe regiuni de dezvoltare în România 2014-2020 (mil. lei)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: CON103I

120. Competitivitatea regională reprezintă capacitatea unei regiuni de a oferi un mediu atrăgător și durabil atât pentru întreprinderi, cât și pentru rezidenții astfel încât să își poată desfășura activitatea. În România, la nivel regional, se poate observa în continuare un model unicentric, în cadrul căruia zona puternică din jurul capitalei și celei metropolitane reprezintă principalul factor motor al competitivității. Totodată putem identifica în fiecare regiune de dezvoltare orașe importante care reușesc să propage efecte pozitive în cadrul regiunii (ex. Cluj Napoca, Iași, Timișoara, Constanța, etc.). România se încadrează în situația multor state europene, unde se observă niveluri ridicate de variație în cadrul aceleiași țări, cauzate de o regiune a capitalei care depășește clar celelalte regiuni din țară din punctul de vedere al performanței.

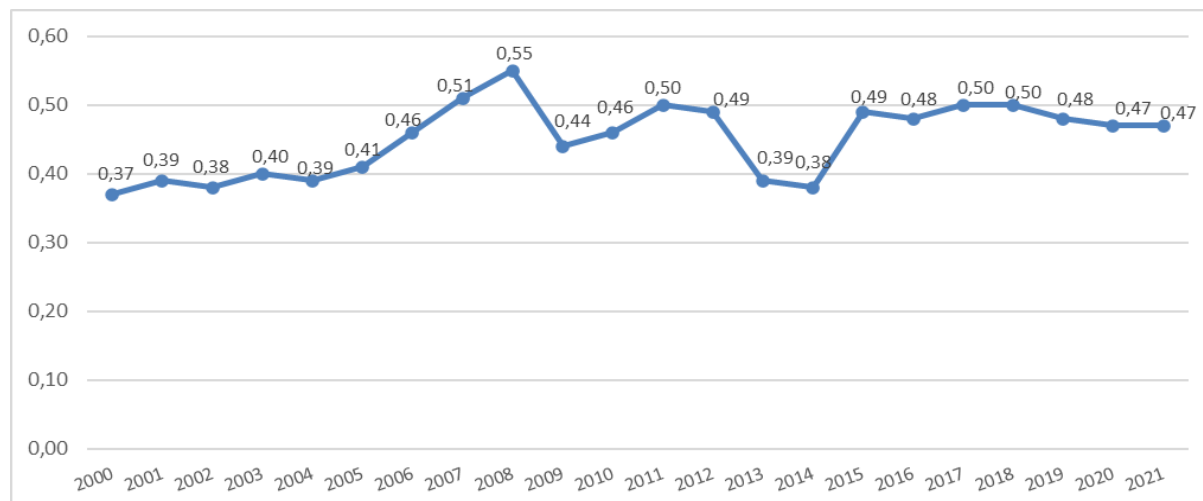
2.1.2.1.2 Domeniul cercetare-dezvoltare-inovare (CDI)

121. În noul context al competitivității globale, progresul tehnologic este recunoscut ca reprezentând unul din elementele cheie ale unei dezvoltări economice sustenabile, un loc central fiind reprezentat de sectorul cercetării, dezvoltării și inovării (CDI). Dezvoltarea domeniului de CDI joacă un rol important în cadrul noilor modele de creștere economică deoarece asigură așa numitul efect de multiplicare (*spillover*). În cadrul acestui domeniu am analizat evoluția cheltuielilor de CDI ca procent în PIB, acesta fiind și unul dintre obiectivele Strategiei Europa 2020. **În perioada 2014-2020, în România, cheltuielile CDI au crescut de la 0,38% la 0,47% din PIB, dar au fost mult sub ținta națională de 2% din PIB, la acest capitol având una dintre cele mai slabe performanțe. În 2021 procentul a rămas tot de 0,47% din PIB.**
122. În perioada 2000-2020, cheltuielile totale din activitatea de cercetare-dezvoltare ca procent din PIB au avut o evoluție oscilantă, cel mai ridicat procent înregistrându-se în anul 2008 (0,55%). Începând cu anul 2015 cheltuielile totale din activitatea de cercetare-dezvoltare s-au menținut relativ constante ca procent din PIB, cu valori între 0,47% și 0,5%. În ultimii trei ani ai analizei procentul cheltuielilor totale din activitatea de cercetare-dezvoltare a scăzut de la 0,5 la% la 0,47% din PIB, fapt ce îndepărtează și mai mult România de ținta stabilită prin Strategia Europa 2020. În aceste condiții se poate spune că la

capitolul intensitate a sectorului de cercetare-dezvoltare, România înregistrează performanța cea mai slabă, cu un procent de aproximativ 0,5% fiind foarte departe de cei 2% din PIB stabiliți la nivel național ca obiectiv prin Strategia Europa 2020 (3% la nivelul Uniunii Europene).

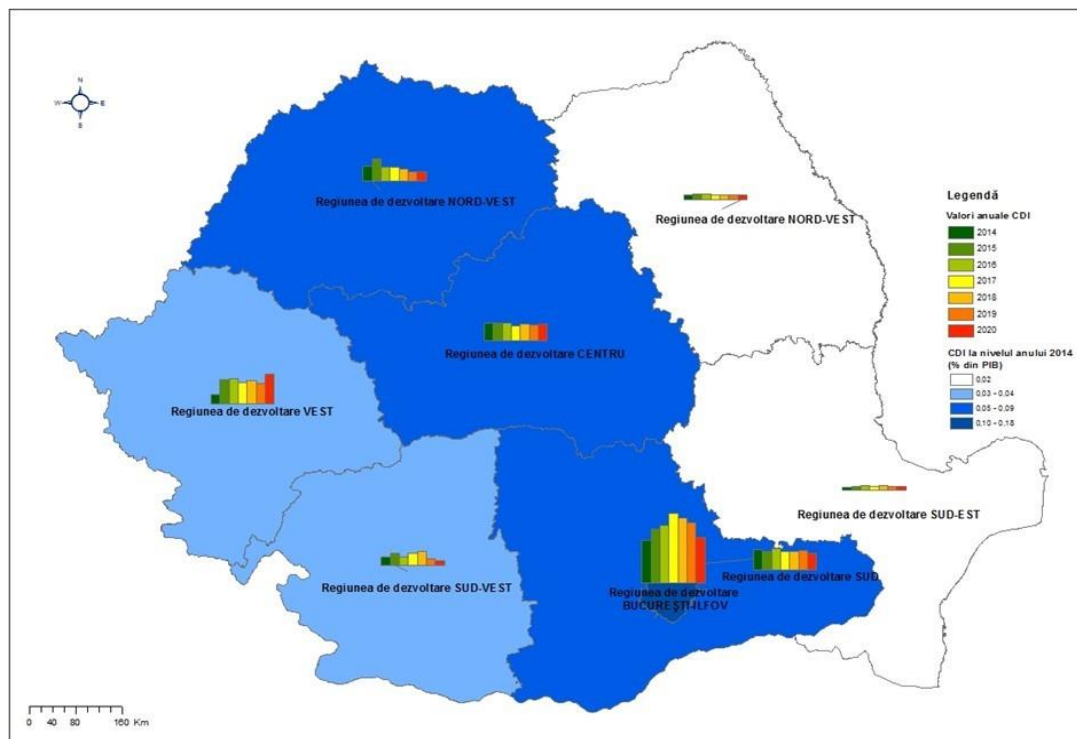
Figura 15. Evoluția cheltuielilor totale din activitatea de cercetare-dezvoltare (% PIB) în România, în perioada 2000-2021

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: TIPSST10

123. **La nivel regional** cheltuielile totale de cercetare-dezvoltare-inovare (CDI) au crescut în majoritatea regiunilor de dezvoltare în perioada 2010-2020. Pe toată perioada analizată cele mai scăzute procente s-au înregistrat în regiunile Nord-Est și Sud-Est (0,018 % din PIB în 2020) fapt ce se reflectă și în situația economico-socială precară a acestor regiuni. Procente scăzute au fost alocate CDI și în regiunile Sud-Vest (0,03% din PIB în 2020, în scădere cu 0,01 pp față de anul 2014) și Nord-Vest (0,06% din PIB în 2020, în scădere cu 0,02 pp față de anul 2014). Regiunea capitală București-Ilfov a avut cea mai mare creștere a procentului cheltuielilor CDI în perioada 2014-2020 (0,08 pp), ajungând la 0,19% din PIB în 2020. Alocările pentru cheltuielile CDI sunt foarte importante pentru creșterea și dezvoltarea economică regională în contextul externalităților generate de aceste activități.

Figura 16. Evoluția cheltuielilor totale din activitatea de cercetare-dezvoltare (% PIB) pe regiuni de dezvoltare în România 2014-2020

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: rd_e_gerdreg

2.1.2.1.3 Domeniul ocuparea forței de muncă

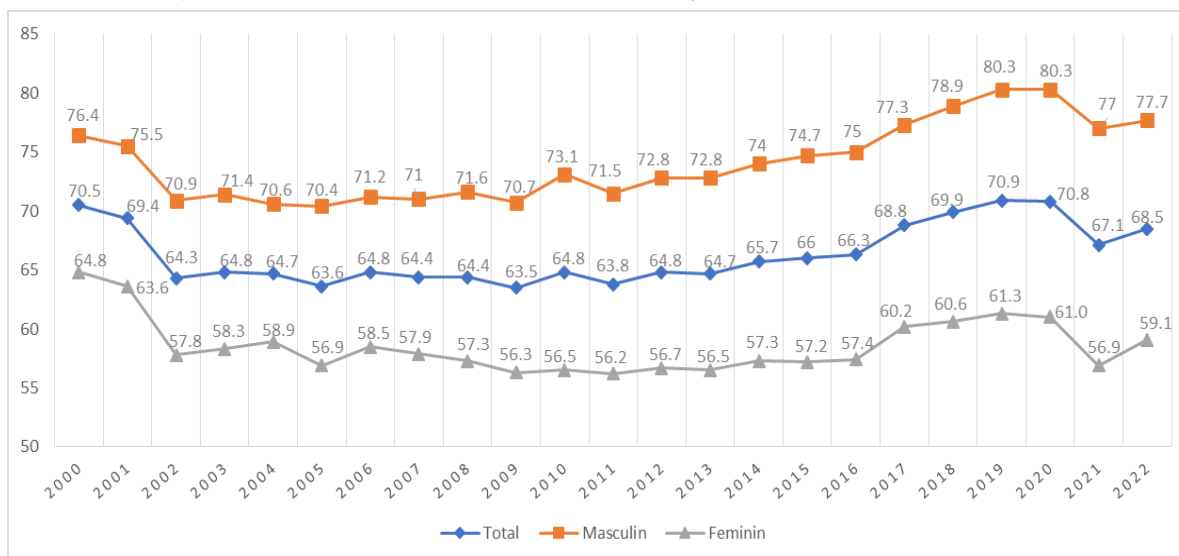
124. Crearea mai multor locuri de muncă și de mai bună calitate a reprezentat unul dintre obiectivele principale ale Strategiei Europa 2020. Uniunea Europeană își propune să impulsioneze eforturile naționale de a crește ocuparea forței de muncă pentru atingerea țintei de 75% pentru populația în vârstă de 20-64 ani. **România a îndeplinit ținta de ocupare de 70%, iar în perioada 2019-2020 a depășit acest procent, chiar și pe fondul efectelor măsurilor impuse de COVID-19.** În cadrul acestui domeniu a fost analizată rata de ocupare pentru grupa de vârstă 20-64 ani pe total și pe sexe, rata de ocupare 15-64 ani pe sub-grupe de vârstă și medii de rezidență.
125. Rata de ocupare 20-64 de ani, ca obiectiv al Strategiei Europa 2020, a crescut sistematic spre ținta de 70%, pe care chiar a depășit-o în anii 2019 și 2020, cu 0,9pp, respectiv 0,8pp. Trebuie subliniat faptul că nivelul de referință european a fost de 75%, o țintă medie mai ambițioasă decât a României. În mod evident creșterea ratei de ocupare 20-64 de ani a fost și o consecință a creșterii economice înregistrate în România în aceeași perioadă, dar și a politicii publice din domeniu, inclusiv a intervențiilor din Acordul de Parteneriat 2014-2020. Deși, ratele de ocupare 20-64 ani au crescut în ultimii 7 ani atât pentru bărbați, cât și pentru femei, ecartul deja foarte mare (mult peste media europeană) dintre aceste rate a crescut. În România diferența privind rata de ocupare între bărbați și femei a fost de 19,3 pp în defavoarea femeilor în anul 2020, în creștere față de anul 2014 (16,7pp). În mod evident, măsurile adoptate nu au reușit să crească participarea femeilor pe piața muncii.
126. Începând cu anul 2021 rata de ocupare 20-64 de ani s-a redus pe fondul schimbărilor metodologice de calcul a indicatorului de către INS¹, astfel începând cu anul 2021, persoanele care produc bunuri agricole destinate exclusiv sau majoritar auto-consumului nu mai fac parte din populația ocupată. Astfel,

¹ Modificările au fost determinate de Regulamentul (UE) 2019/1700 de stabilire a unui cadru comun pentru statisticele europene referitoare la persoane și gospodării, bazate pe datele la nivel individual colectate din eșantioane.

În 2021 rata de ocupare a scăzut la 67,1%, iar la nivel de gen ambele sexe au fost afectate, în perioada 2020-2021 rata de ocupare în rândul bărbaților scăzând de la 80,3% la 77%, iar în rândul femeilor de la 61% la 56,9%, motivul fiind tot de natură metodologică. În 2022 rata de ocupare 20-64 ani a început să crească, ajungând la 68,5% pe fondul redresării economice post restricții pandemie COVID sau a unei posibile reorganizări juridice și economice a celor care au fost excluși din rândul persoanelor ocupate. Pe sexe se observă o revenire mai bună în rândul femeilor (59,1% (+2,2pp față de 2021)) comparativ cu bărbații (77,7% (+0,7pp față de 2021)).

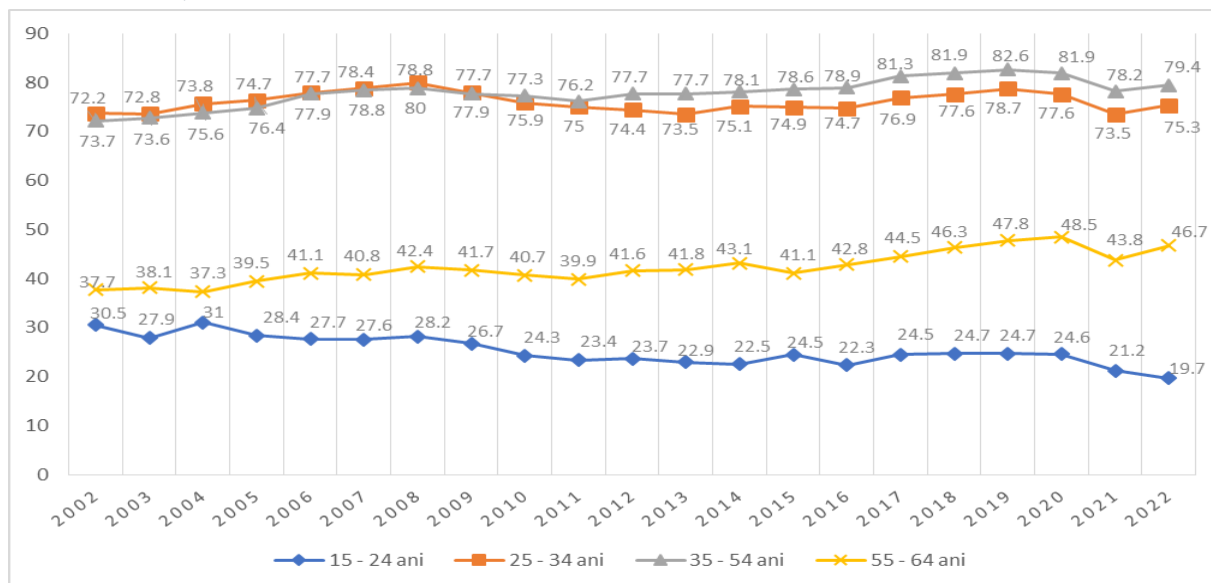
Figura 17. Evoluția ratei de ocupare 20-64 ani în România, total și pe sexe - 2000-2022 (%)

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: lfsa_ergan

127. Rata de ocupare pe grupe de vârstă arată faptul că cele mai ridicate procente s-au înregistrat pe segmentele de vârstă 25-34 de ani și 35-54 de ani. În perioada 2002-2020 rata de ocupare a tinerilor (15-24 ani) a scăzut de la 30,5% la 24,6% în timp ce pentru grupa 55-64 ani rata de ocupare a crescut de la 37,7% la 48,5%, fapt ce subliniază îmbătrânirea populației active și declinul demografic. În perioada 2014-2020 ratele de ocupare au crescut pe toate segmentele de vârstă, cu o ușoară scădere în 2020 pe grupele 25-34 ani și 35-54 ani, și ca urmare a efectelor pandemiei. În 2021 pe fondul schimbărilor metodologice rata de ocupare a scăzut la nivelul tuturor grupelor de vârstă, dar cea mai semnificativă scădere s-a observat pe segmentul 55-64 ani, unde probabil s-au aflat cele mai multe persoane ocupate excluse din metodologia de calcul (persoane ocupate în agricultură). În 2022 rata de ocupare pe segmentele de vârstă de 25-34 ani (75,3% (+1,8pp față de 2021)), 35-54 ani (79,4% (+1,2pp față de 2021)) și 55-64 ani (46,7% (+2,9pp față de 2021)) au înregistrat creșteri față de 2021, în timp ce segmentul 15-24 ani și-a continuat tendința de scădere începută în 2021 (19,7% (-1,5pp față de 2021)).

Figura 18. Evoluția ratei de ocupare în România pe grupe de vârstă - 2002-2022 (%)

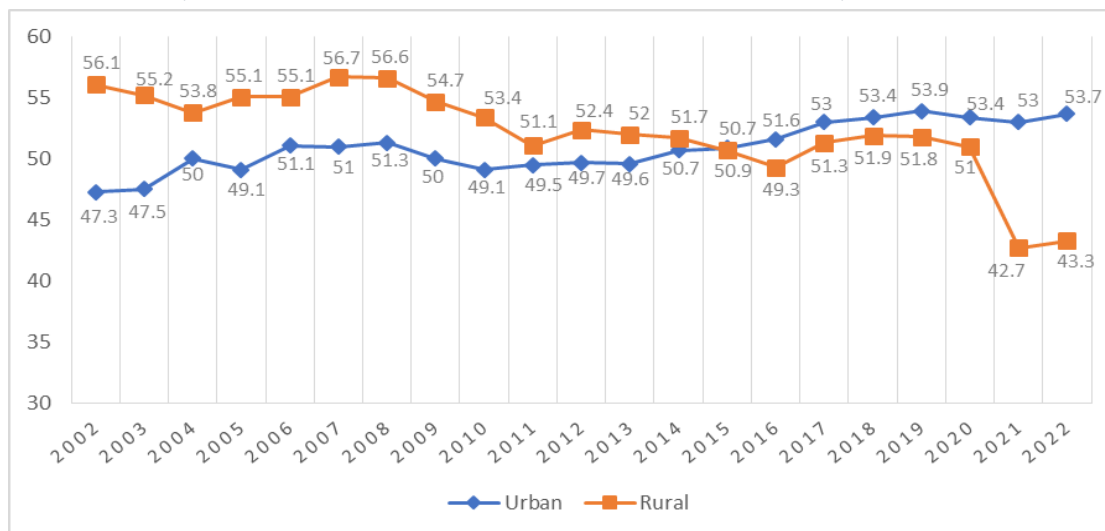

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: AMG156C

128. Rata de ocupare pe medii de rezidență a fost mai ridicată în mediul rural în perioada 2002-2015, după care situația s-a inversat, ocuparea în mediul urban fiind mai ridicată în ultimii cinci ani analizați. La începutul perioadei analizate ecartul dintre rata de ocupare în mediul rural și cel urban a fost mult mai mare (8,8pp în favoarea mediului rural) față de ultimii ani ai perioadei (2,4pp în favoarea mediului urban). Ocuparea mare în mediul rural, este cauzată în bună parte, de auto-ocuparea în gospodăriile proprii ale populației fiind o ocupație precară, de cele mai multe ori neremunerată, și o populație majoritar îmbătrânită. Odată cu apariția activităților de producție, din mediul rural și cu reorganizarea agriculturii pe baze competitive, ocuparea din aceste zone se reduce treptat, devenind productivă și mai atractivă pentru tineri. În anul 2021 ca urmare a schimbărilor metodologice de calcul a ratei ocupării de către INS se observă că în mediul rural s-a înregistrat cea mai semnificativă scădere a ratei de ocupare (- 8,3pp față de 2020), ajungând la 42,7%, fiind excluse din categoria persoanelor ocupate persoanele care produc bunuri agricole destinate exclusiv sau majoritar auto-consumului. Mediul urban pare că nu a fost afectat de această schimbare de metodologie. În 2022 ratele de ocupare au înregistrat o ușoară creștere la nivelul ambelor medii de rezidență. În creșterea față de 2021 a fost în mediul urban de 0,7pp (53%), iar în mediul rural de 0,6pp (43,3%).

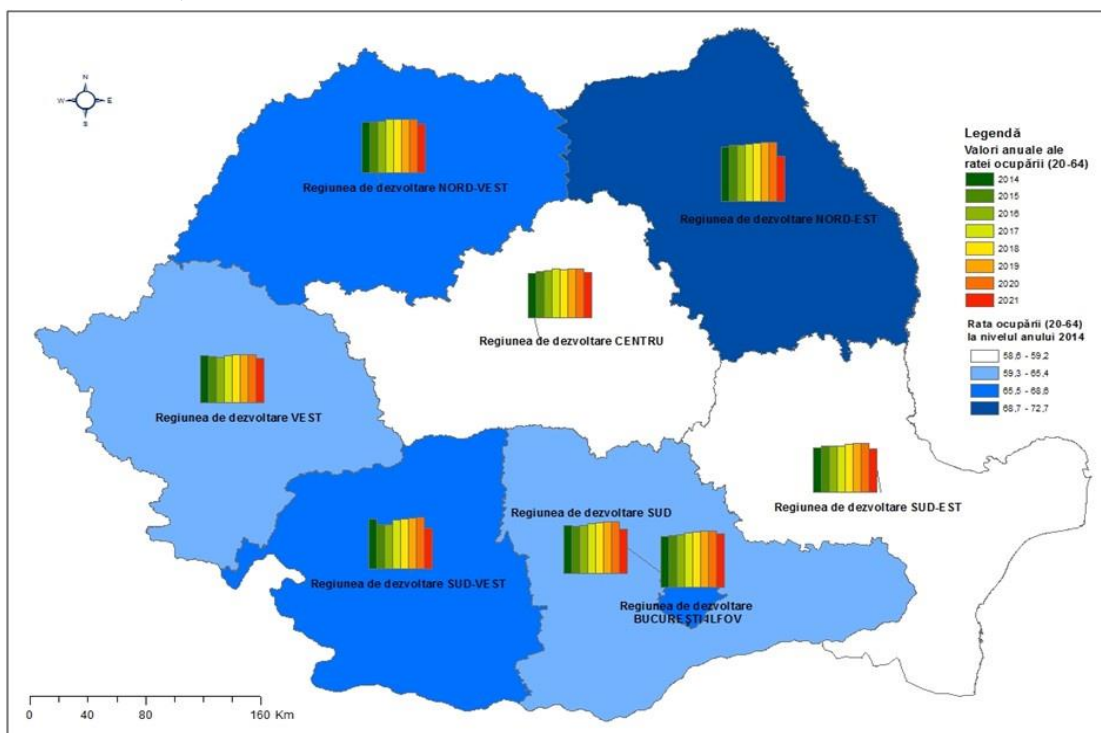
Figura 19. Evoluția ratei de ocupare 15-64 ani în România pe medii de rezidență - 2002-2022 (%)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: AMG156B

129. **La nivelul regiunilor de dezvoltare (NUTS 2),** rata de ocupare a populației cu vârsta 20-64 ani a urmat trendul național cu creșteri importante. În ce privește dinamica în perioada 2010-2020, toate regiunile de dezvoltare au înregistrat creșteri ale ratei de ocupare, cea mai importantă creștere fiind înregistrată în regiunea Nord-Est (9,2 pp), iar cea mai mică în regiunea Vest (2,1 pp). Comparativ cu media națională, la nivelul anului 2020, doar trei regiuni au înregistrat valori peste nivelul național, și anume, regiunile Nord-Est (79,1%), București-Ilfov (76,1%) și Nord-Vest (71,8%). Observăm că rate mai ridicate ale ocupării regăsim chiar și în regiunile mai slab dezvoltate, dar acest aspect poate fi explicat și prin prisma metodologiei de calcul al acestui indicator, prin care se consideră ocupată orice persoană care desfășoară o activitate, indiferent de constanța desfășurării și a veniturilor aduse. La nivel NUTS 1 cele mai ridicate rate ale ocupării 20-64 de ani s-au înregistrat în Macroregiunile 2 și 3.
130. Pe cele două sexe, situația regional este foarte similară cu cea națională, existând diferențe semnificative între bărbați și femei, în sensul unor rate de ocupare 15-64 de ani mult mai mari în rândul bărbaților. De asemenea în perioada 2010-2020, rata de ocupare a bărbaților a crescut în toate regiunile de dezvoltare, în timp ce în rândul femeilor au fost regiuni care au înregistrat scăderi, Sud-Vest (-5,2 pp), Vest (-3,4 pp), Sud-Muntenia (-2 pp), Sud-Est (-1,7 pp).
131. Pe grupe de vârstă la nivel Regional NUTS 2 avem de asemenea o situație asemănătoare cu cea per total economie. Cele mai ridicate rate de ocupare fiind pe segmentele 24-34 de ani, respective 35-54 de ani.
132. La nivelul anului 2021 toate regiunile au înregistrat scăderi ale ratei de ocupare ca urmare a schimbărilor de metodologie de către INS. Cele mai semnificative scăderi s-au observat în rândul celor mai puțin dezvoltate regiuni și anume Nord-Est (-18pp față de 2020) și Sud Vest (-13,8pp față de 2020), regiuni în care predomină și persoanele ocupate în sectorul agricol. Scăderi ale ratelor de ocupare s-au înregistrat pe toate grupele de vârstă, cea mai afectată fiind grupa 55-64 ani. În funcție de gen rata de ocupare în rândul femeilor a fost mai afectată comparativ cu cea a bărbaților.

Figura 20. Evoluția ratei de ocupare 20-64 ani pe regiuni de dezvoltare în România 2014-2021

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: lfst_r_lfe2emprt

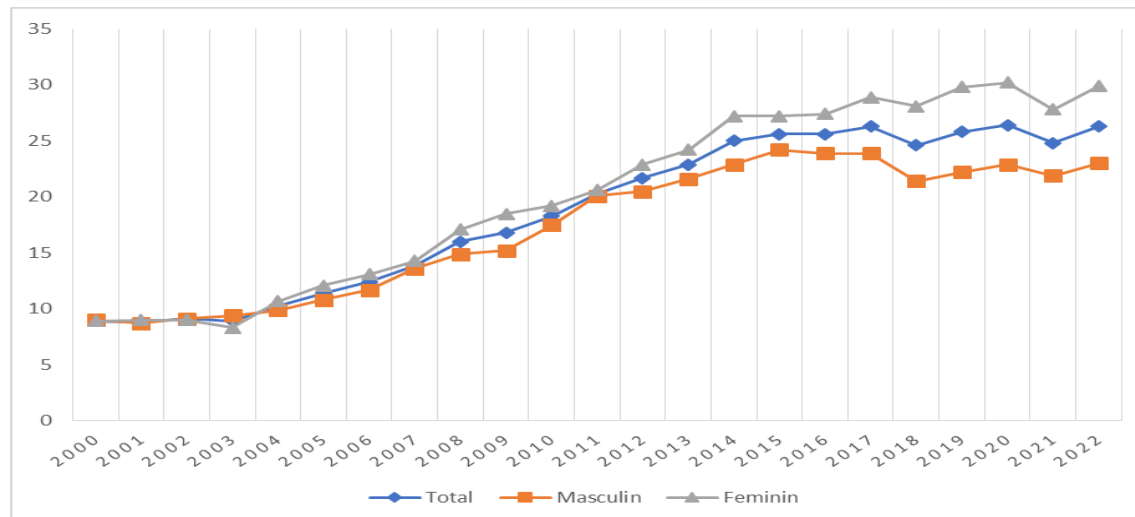
2.1.2.1.4 Domeniul educație și formare

133. Prin Strategia Europa 2020 Uniunea Europeană își propunea în esență creșterea nivelului de educație, mai ales a celui superior și reducerea părăsirii timpurii a școlii, promovând învățarea pe tot parcursul vieții, mobilitatea, calitatea și eficiența educației, precum și echitatea, egalitatea și inovarea. Astfel, unul dintre cei mai importanți indicatori pentru viitorul socio-economic al unei societăți este considerat nivelul general de educație de care se bucură segmentul tânăr al forței de muncă. Dacă tinerii dintr-o societate sunt formați în momentul cel mai dinamic al carierei lor, societatea respectivă are mai multe șanse de a se dezvolta armonios din punct de vedere economic pe termen mediu și lung. Din acest motiv, Uniunea Europeană a setat obiectivul ca 40% din populația între 30 și 34 de ani să aibă educație terțiară. Acest obiectiv presupunea o creștere de la 30% în 2008. Pentru că România este una dintre societățile cu cele mai scăzute niveluri de educație terțiară din Uniunea Europeană, obiectivul său a fost de a crește nivelul de educație terțiară a tinerilor între 30 și 34 de ani de la 13,9% în 2008 până la 26,7%, acest obiectiv fiind al doilea cel mai scăzut din Uniunea Europeană.
134. În cadrul acestui domeniu am analizat evoluția populației cu educație terțiară (30-34 ani) pe total și pe sexe și evoluția ratei părăsirii timpurii a educației și formării (18-24 ani) pe total și pe sexe. **România a făcut progrese importante în ceea ce privește domeniul educație, reușind să crească procentul populației cu educație terțiară la 26,4% (în 2020), fiind foarte aproape de ținta stabilită de 26,7%. Rata părăsirii timpurii a educației și formării a avut o tendință de scădere, dar valoarea de 15,6% înregistrată în 2020, era departe de ținta asumată de 11,3%. În anul 2021 procentul populației 30-34 ani cu educație terțiară a înregistrat o ușoară scădere față de 2020 (24,8%), posibil și pe fondul restricțiilor COVID-19, a incertitudinilor sociale și economice. În schimb rata de părăsire timpurie a educației și formării s-a redus ușor în 2021, revenind la nivelul din 2019 (15,3%)**
135. România a făcut progrese importante în creșterea ratei de tineri absolvenți cu vârste cuprinse între 30 și 34 ani de învățământ terțiar, care s-a majorat cu peste zece procente între 2008 și 2017, în anul 2020

atingând nivelul de 26,4%, foarte aproape de ținta Europa 2020 de 26,7%. Astfel, doar 0,3 puncte procentuale au lipsit în 2020 pentru ca obiectivul legat de populația cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani care au studii terțiare, să fie îndeplinit pe deplin. Analiza pe sexe a evidențiat faptul că, dacă, la începutul anilor 2000 diferențele între bărbați și femei erau insesizabile, începând cu anul 2014 ecartul s-a majorat semnificativ în favoarea femeilor, în anul 2020, acesta ajungând la un maxim de 7,3 puncte procentuale. În perioada 2014-2020 procentul femeilor cu educație terțiară (30-34 ani) a crescut de la 27,2% la 30,2%, în timp ce procentul bărbaților a rămas relativ constant (22,9%), cu o ușoară scădere în 2018 (21,8%). În mod evident bărbații sunt mai puțin tentați să-și continue studiile, fiind mai atrași de găsirea unui loc de muncă și obținerea de venituri.

136. În 2021 procentul populației cu educație terțiară (30-34 ani) s-a redus ușor ajungând la 24,8%, fiind cu 1,6pp mai mic comparativ cu anul 2020. În funcție de gen se observă că procentul femeilor de 30-34 ani cu educație terțiară s-a redus mai mult comparativ cu cel al bărbaților. În 2022 evoluția populației cu educație terțiară 30-34 ani a înregistrat o ușoară creștere apropiindu-se de valorile din 2020 (26,3%). Ambele sexe au înregistrat creșteri la nivelul acestui indicator, dar în continuare femeile sunt cele care înregistrează un procent mai mare (29,9%), comparativ cu bărbații (23%).

Figura 21. Evoluția populației cu educație terțiară (30-34 ani) pe sexe în România, în perioada 2000-2022 (%)

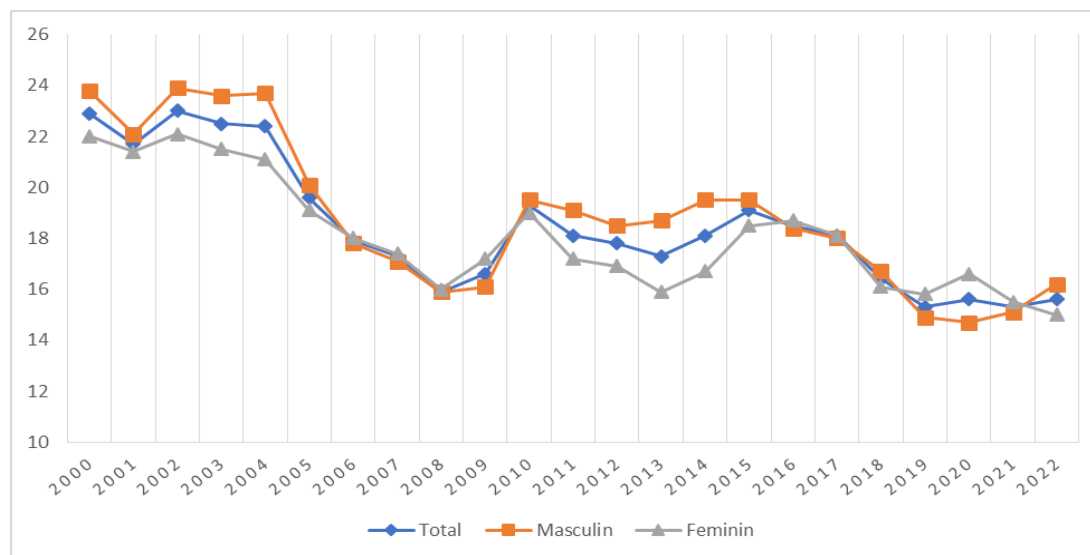

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: edat_lfse_03

137. În perioada 2000-2009 proporția celor care au părăsit timpuriu sistemul de educație a avut o tendință generală de scădere. În ultimii zece ani rata de părăsire timpurie a școlii în România a avut o evoluție oscilantă (a scăzut de la 19,3% în 2010, la 17,3% în 2013, crescând ulterior până la 19,1% în 2015). A scăzut apoi constant ajungând la 15,6% în 2020, încă departe de ținta propusă și asumată în Strategia Europa 2020, de 11,3%. Cu toate acestea, România a reușit ca în perioada 2015-2021 să reducă nivelul părăsirii timpurii a educației și formării cu 3,8 puncte procentuale. În 2022 se înregistrează o ușoară creștere a acestui indicator (0,3pp față de 2021), cu o majorare a ratei în rândul băieților (16,2%), comparativ cu rata în rândul fetelor (15%).
138. Datele disponibile pe sexe au evidențiat că pe aproape toată perioada analizată rata părăsirii timpurii a educației și formării a fost mai ridicată în rândul băieților, doar în perioada 2019-2020, fiind mai mare în rândul fetelor, după care observăm că în 2022 trendul se inversează din nou. În mod evident reducerea acestui indicator este strâns legată și de alte aspecte economice și sociale. Astfel, conform Strategiei naționale privind reducerea părăsirii timpurii a școlii regăsim o serie de factori care determină părăsirea timpurie a educației și formării, printre care cei mai importanți sunt: nivelul scăzut al venitului per familie, accesibilitatea teritorială scăzută a serviciilor de educație în zonele rurale izolate, nivelul de educație al părinților, modul de a percepe în familie beneficiile școlarizării, etc. Cu toate că raportul dintre cheltuieli și rezultate în domeniul educației nu este liniar, nivelul și ponderea scăzute a

cheltuielilor publice efectuate de România pentru educație, relevă faptul că mediul socio-economic are un impact puternic asupra rezultatelor în ceea ce privește capitalul uman.

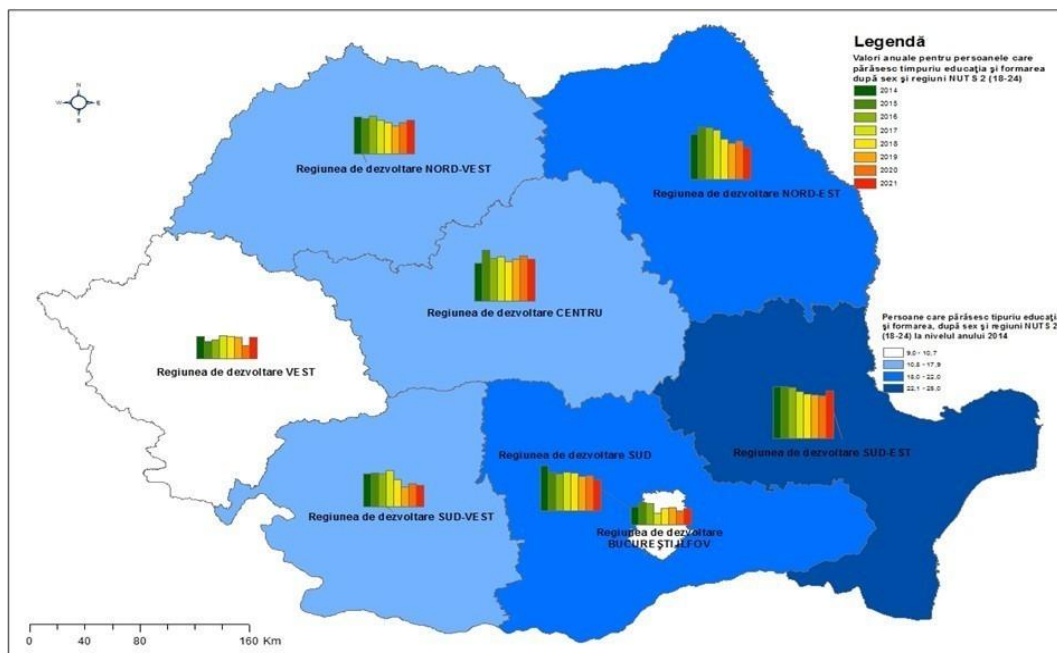
Figura 22. Evoluția părăsirii timpurii a educației și formării (18-24 ani) pe sexe în România în perioada 2000-2022(%)

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: EDAT_LFSE_16

139. În perioada 2010-2020 **la nivel regional** rata părăsirii timpurii a educației și formării a înregistrat o evoluție oscilantă cu scăderi și creșteri a procentului tinerilor aflați în această situație. Cei mai mulți tineri care au părăsit timpuriu școala și formarea se regăsesc în principal în cele mai slab dezvoltate regiuni (Nord-Est și Sud-Est). În ultimii ani ai analizei procente mai ridicate s-au înregistrat și în regiunile Centru și Sud Muntenia. În mod evident nivelul activităților economice scăzute din aceste regiuni are o influență asupra părăsirii timpurii a școlii, printre factorii determinanți regăsindu-se și starea socio-economică precară a familiilor. La nivelul NUTS 1 cele mai ridicate valori ale ratei părăsirii timpurii a educației și formării s-au înregistrat în Macroregiunea 2 (19,2% în 2020) și Macroregiunea 1 (18,1% în 2020).
140. În 2021 valorile înregistrate la nivelul regiunilor de dezvoltare în ceea ce privește rata părăsirii timpurii a educației și formării au fost destul de eterogene. Regiunile mai dezvoltate au înregistrat cu precădere creșteri ale acestui indicator (București-Ilfov + 1,2pp; Nord-Vest +1,4pp; Vest +3,7pp), în timp ce regiunile mai puțin dezvoltate au înregistrat scăderi (Nod-Est – 3,1pp; Sud – 1,9pp). O posibilă explicație poate fi dată de faptul că în regiunile mai dezvoltate tinerii își pot găsi mai ușor de muncă și astfel pot decide să intre pe piața muncii în detrimentul școlii.

Figura 23. Evoluția părăsirii timpurii a educației și formării (18-24 ani) pe regiuni de dezvoltare în România 2014-2021 (%)

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: EDAT_LFSE_16

141. La nivelul absolvenților de învățământ primar și gimnazial, dar și la nivelul absolvenților de învățământ secundar (liceal și postliceal), cele mai numeroase cohorte se regăsesc în regiunea Nord-Est, iar cele mai mici în regiunea de Vest, acest aspect fiind influențat și populația aflată în aceste regiuni. În perioada 2000-2020, numărul absolvenților de învățământ primar și gimnazial, dar și al celor de învățământ secundar, s-a redus semnificativ în toate regiunile de dezvoltare, pe fondul reducerii ratei natalității, a migrației, dar și a ratei de părăsire timpurie a școlii. În ultimii 10 ani cea mai semnificativă scădere a numărului absolvenților de învățământ primar și gimnazial s-a înregistrat în regiunea Sud-Vest (-50%), iar în ceea ce privește absolvenții de învățământ secundar cea mai importantă scădere s-a observat în regiunea Vest (-37,8%). Pe cale de consecință, la nivel NUTS 1 cei mai puțini absolvenți s-au înregistrat în Macroregiunea 4. La nivelul absolvenților de învățământ universitar datele confirmă faptul că regiunile care cuprind și mari centre universitare au și un număr crescut de absolvenți. Regiunea București-Ilfov având în perioada 2014-2020 peste 40.000 de absolvenți anual, în timp ce celelalte regiuni au sub 20.000 de absolvenți. Cei mai puțini absolvenți s-au înregistrat în regiunea Sud-Muntenia (sub 6.000 de absolvenți), și prin prisma faptului că regiunea are în centru poziționată regiunea București –Ilfov, ce manifestă o forță de atracție pentru tinerii ce vor să urmeze studii universitare. În funcție de gen, tendința la nivel național se păstrează și la nivel regional, cei mai mulți absolvenți fiind de gen feminin, indiferent de nivelul de educație.

2.1.2.1.5 Domeniul lupta împotriva sărăciei

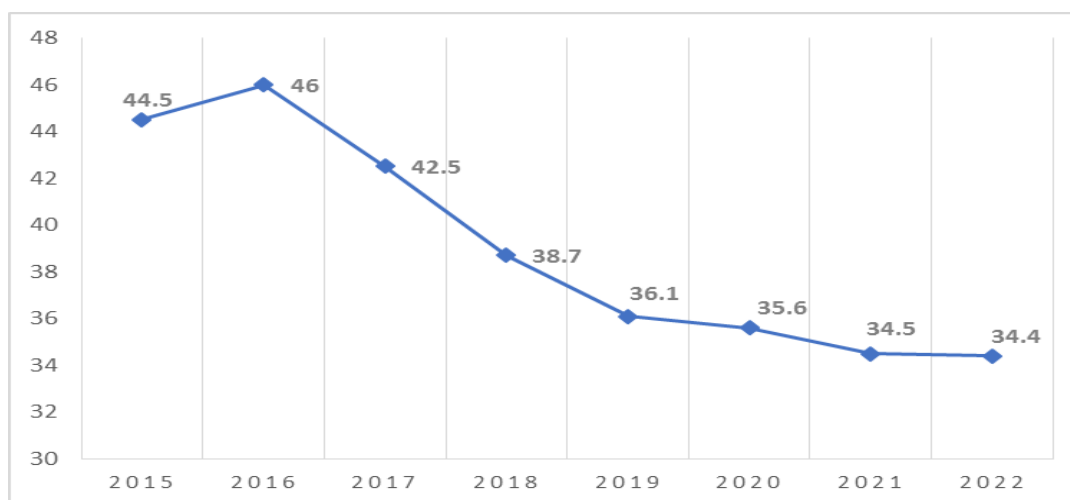
142. Combaterea sărăciei și a excluziunii sociale reprezintă o prioritate politică cheie în Uniunea Europeană. Începând cu 2010, acest aspect a fost inclus în Strategia Europa 2020, care este construită în jurul obiectivului de a crea locuri de muncă și de a reduce sărăcia. Unul dintre cele cinci obiective principale ale strategiei este de a ajuta, până în 2020, cel puțin 20 de milioane de persoane să nu mai fie expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, reducând astfel sărăcia de la 116,4 milioane de persoane în 2008 la 96,4 milioane în 2020. În cadrul acestui domeniu am analizat evoluția populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială, rata persoanelor de sub 65 ani din gospodăriile cu intensitate foarte redusă a muncii, rata populației expuse riscului de sărăcie după transferurile sociale și rata

deprivării materiale severe². În România rata populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială a scăzut în perioada 2015-2020, ajungând la 35,6%, iar scăderea a continuat și următorii doi ani, astfel încât în 2022 a avut valoarea de 34,4%. Rata deprivării materiale și sociale severe s-a redus și ea de la 34% în 2015 la 25,3% în 2020. În 2021-2022 rata deprivării materiale și sociale severe a continuat să scadă ajungând la 24,3%.

143. Procentul populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială s-a redus în perioada 2015-2020, de la 44,5% la 35,6%, iar această scădere a continuat și în perioada 2021-2022, ajungând la 34,4%. În aceste condiții, România a înregistrat o reducere notabilă față de situația din anul 2008 a numărului persoanelor cu risc de sărăcie sau excluziune socială, respectiv circa -2,8 milioane persoane, ținta națională Europa 2020 (-580 mii persoane) fiind atinsă încă din anul 2013. Chiar dacă în România s-a redus semnificativ procentul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială per total numărul acestora a rămas destul de ridicat față de media UE. În mod evident în cazul unor persoane, riscul de a intra în sărăcie este totdeauna mare și aproape inevitabil. Este vorba de persoanele ale căror caracteristici fizice, psihice, educaționale, ocupaționale etc. le îngreunează accesul la nivelurile de bunăstare oferite de societate și le fac vulnerabile față de fenomenul sărăciei. La acestea se adaugă desigur și săracii de conjunctură, adică persoane afectate de unele schimbări de natură să influențeze piața muncii sau dezvoltarea generală a societății la un moment dat.

Figura 24. Evoluția populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială în România în perioada 2015-2022 (%)³

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: SAR114A

144. În general potențialul de muncă al membrilor gospodăriei în vârstă de muncă este foarte diferit valorificat, din motive interne sau externe gospodăriei. Acest aspect îl evidențiază și evoluția neliniară a indicatorului. Deși, ponderea populației cu vârsta de până la 64 ani aflate în gospodăriile cu intensitate foarte redusă a muncii a reprezentat 4,7%, în anul 2020, cu 1,5 pp mai puțin față de anul 2015, aceasta este una încă ridicată și expusă permanent riscului de sărăcie și excluziune socială. În perioada 2021-2022 indicatorul a avut o evoluție oscilantă (3,5% în 2021, respectiv 4,2% în 2022).

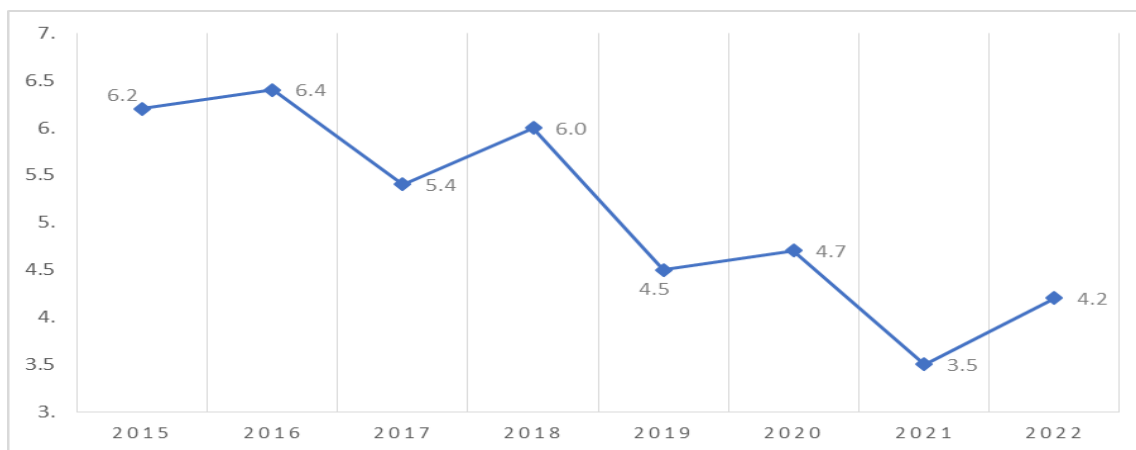
² Perioada analizată a vizat doar intervalul 2015-2022 pentru a avea comparabilitate a datelor ca urmare a schimbării metodologiei INS de calcul a indicatorilor privind domeniul Lupta împotriva sărăciei.

³ Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (AROPE - definiție nouă) este definită ca proporția persoanelor, din populația totală, aflate în cel puțin una din următoarele trei situații: 1) se află sub pragul sărăciei (de 60% din venitul median disponibil pe adult-echivalent); 2) se află în stare de deprivare materială și socială severă; 3) trăiesc într-o gospodărie cu intensitate foarte redusă a muncii

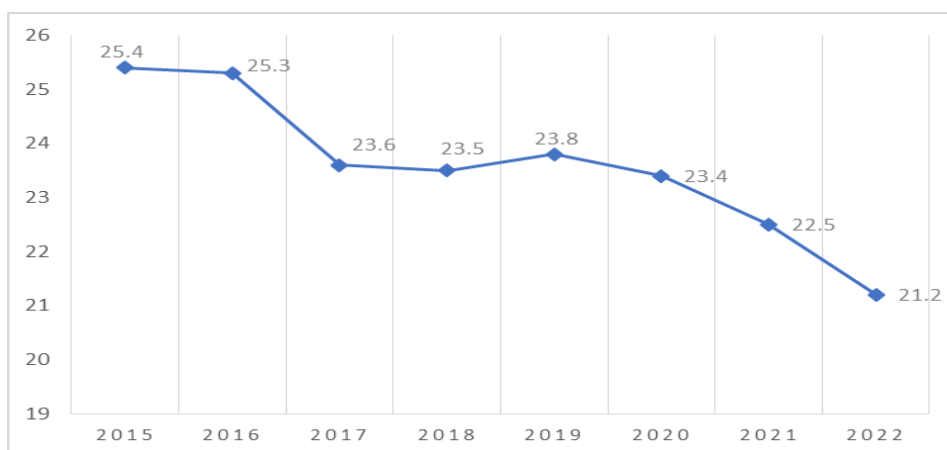
Figura 25. Evoluția ratei persoanelor sub 65 ani din gospodăriile cu intensitate foarte redusă a muncii în România⁴, în perioada 2015-2022 (%)

Sursa datelor: Eurostat, cod de date: ILC_LVHL11N

145. În perioada 2015-2020, în România procentul persoanelor expuse riscului de sărăcie după efectuarea transferurilor sociale a avut o evoluție relativ liniară, cu o ușoară tendință de scădere în perioada 2016-2021. Cea mai scăzută valoare s-a înregistrat în anul 2022 (21,2%), iar cea mai ridicată în anul 2015 (25,4%). Valoarea de 23,4%, înregistrată în anul 2020 este cu mult peste media Uniunii Europene (16,7% în 2020), România fiind țara cu cel mai înalt risc de sărăcie din UE, ceea ce dovedește o eficacitate mai scăzută a sistemului de protecție socială în reducerea și combaterea sărăciei. În 2021-2022 s-a menținut tendința de scădere, acest indicator ajungând la 22,5%, respectiv 21,2%.

Figura 26. Evoluția populației expuse riscului de sărăcie după transferurile sociale în România, în perioada 2015-2022 (%)

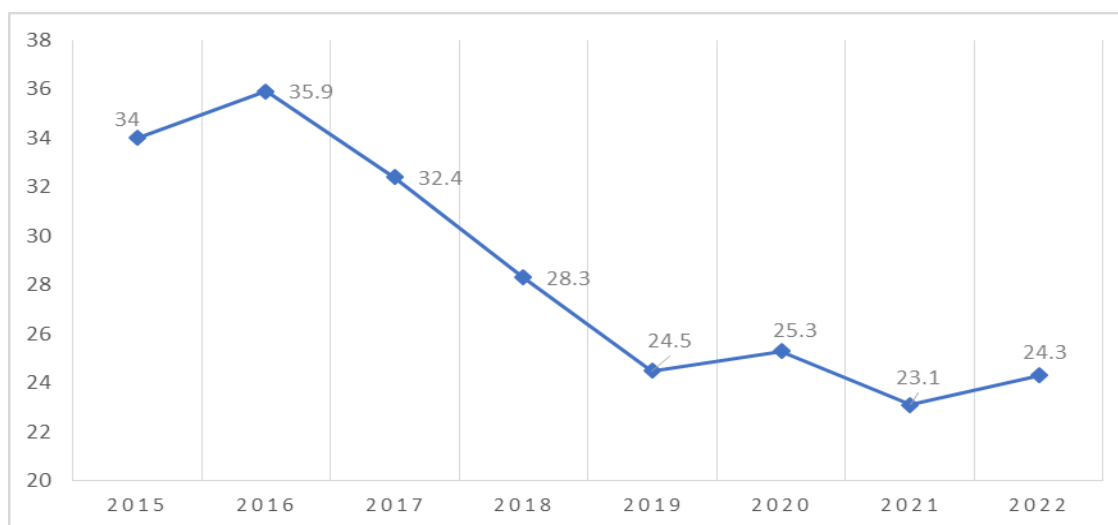

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: TIPSLC20

⁴ Persoanele care trăiesc într-o gospodărie cu intensitate foarte redusă a muncii se referă la persoanele (în vârstă de până la 64 de ani) din gospodăriile în care adulții în vârstă de muncă (18 – 64 ani) au desfășurat o activitate economică echivalentă cu mai puțin de 20% din potențialul lor de muncă în ultimul an. Din această categorie se exclud : studenții de 18 – 24 ani; pensionarii indiferent de tipul pensiei cu excepția pensiei de urmaș; persoanele inactive din categoria de vârstă 60 – 64 ani.

146. Un indicator strâns corelat cu rata riscului de sărăcie sau excluziune socială este cel al deprivării materiale și sociale severe. Statisticile privind rata deprivării materiale severe în România arată că în perioada 2015-2020 acest indicator a scăzut semnificativ. În perioada 2015-2020 rata deprivării materiale și sociale severe a scăzut cu 8,7 pp, iar începând cu anul 2016 indicatorul a avut o tendință pronunțată de scădere, ajungând la o valoare minimă de 23,1% în 2021. Chiar dacă în România acest indicator a scăzut, comparativ cu media Uniunii Europene, înregistrăm în continuare o valoare ridicată, având în vedere că în Uniunea Europeană deprivarea materială severă caracterizează viața a 5,5% din totalul persoanelor, diferențierile între statele membre având însă o amplitudine considerabilă.

Figura 27. Evoluția ratei deprivării materiale și sociale severe⁵ în România în perioada 2015-2022 (%)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: SAR115A

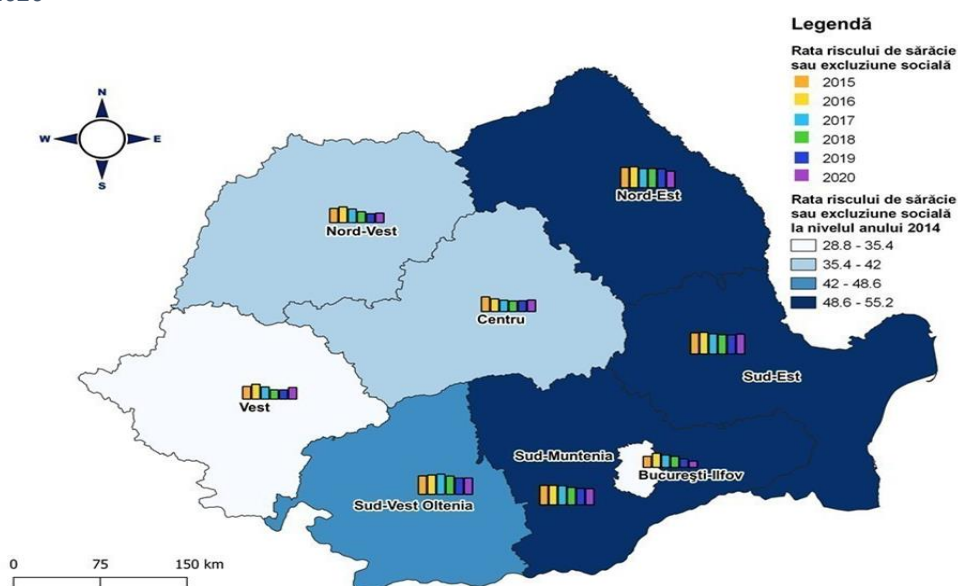
147. **La nivel regional (NUTS 2) rata sărăciei și excluziunii sociale (AROPE) a înregistrat o tendință generală de scădere în toate regiunile de dezvoltare. Cele mai ridicate valori ale ratelor de sărăcie se regăsesc în regiunile Nord-Est și Sud-Est, unde peste 40% din populație se încadrează în această categorie. Regiunile cu cele mai reduse rate ale sărăciei sunt regiunile Nord-Vest, Vest și București – Ilfov. Practic, am putea spune că, pe acest indicator, se creionează mult mai clar disparitățile dintre estul și vestul României, disparități susținute în regiunile din est și de lipsa infrastructurii de transport, lipsa investițiilor, venituri reduse, lipsa forței de muncă calificate, etc. Tendința se reflectă și la nivelul macroregiunilor de dezvoltare, unde cele mai ridicate valori ale ratei de sărăcie se regăsesc în Macroregiunea 2.**
148. La nivelul ratei de sărăcie relativă se observă o evoluție constantă, cu unele mici oscilații de creștere sau scădere. Ierarhia NUTS 2 se păstrează și la nivelul acestui indicator al sărăciei, cele mai ridicate valori fiind înregistrate tot în regiunile cu activitate economică redusă, Nord-Est, Sud-Est, respectiv Sud-Vest. Astfel, în anul 2020, rata sărăciei a fost de aproape 15 ori mai mare în regiunea Nord-Est și de

⁵ Deprivarea materială și socială severă se referă la persoanele și gospodăriile care, din cauza lipsei resurselor financiare, nu și pot permite 7 din cele 13 componente esențiale pentru un trai decent (șase la nivel individual și șapte la nivel de gospodărie), cum ar fi: capacitatea de a face față cheltuielilor neprevăzute; capacitatea de achitare la timp, fără restanțe, a chiriei, ipotecii sau a unor facturi la utilități; capacitatea de a putea plăti o săptămână de vacanță pe an; posibilitatea de a consum carne, pește sau echivalentul vegetarian al acestora, cel puțin o dată la două zile; posibilitatea de încălzire corespunzătoare a locuinței; posibilitatea de a avea acces la un autoturism pentru uz personal; capacitatea financiară de înlocuire a mobilei uzate; posibilitatea de a avea acces la Internet acasă în scop personal; posibilitatea financiară de înlocuire a hainelor vechi/ uzate cu altele noi; deținerea a două perechi de încălțăminte (inclusiv o pereche pentru orice vreme); cheltuirea unei sume oarecare de bani în fiecare săptămână pentru propria stare de bine; participarea în mod regulat la activități de petrecere a timpului liber; să își permită financiar să se întâlnească cu prietenii sau familia acasă sau în altă parte, cel puțin o dată pe lună, pentru a bea sau mânca împreună.

peste de 13 ori în Sud-Vest Oltenia și Sud-Est, decât în regiunea București-Ilfov, regiune cu cea mai redusă rată a sărăciei relative. La nivelul macroregiunilor de dezvoltare datele statistice indică faptul că cele mai afectate de sărăcie relativă sunt Macroregiunea 2 (34,2% în 2020) și Macroregiunea 4 (26,6% în 2020).

149. În perioada 2015-2020, la nivel regional, rata deprivării materiale și sociale severe a înregistrat o tendință generală de reducere, care s-a accentuat începând cu anul 2016. Cele mai ridicate valori ale acestui indicator s-au observat în regiunea Sud-Est, urmată de regiunile Nord-Est și Sud-Muntenia, iar cele mai scăzute au fost tot în partea de vest a țării, în regiunile Vest și Nord-Vest. La nivel NUTS 1 cele mai multe persoane aflate în deprivare materială și socială severă au fost înregistrate în Macroregiunea 2 (32,2% în 2020).

Figura 28. Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (AROPE) pe regiuni de dezvoltare în România 2015-2020

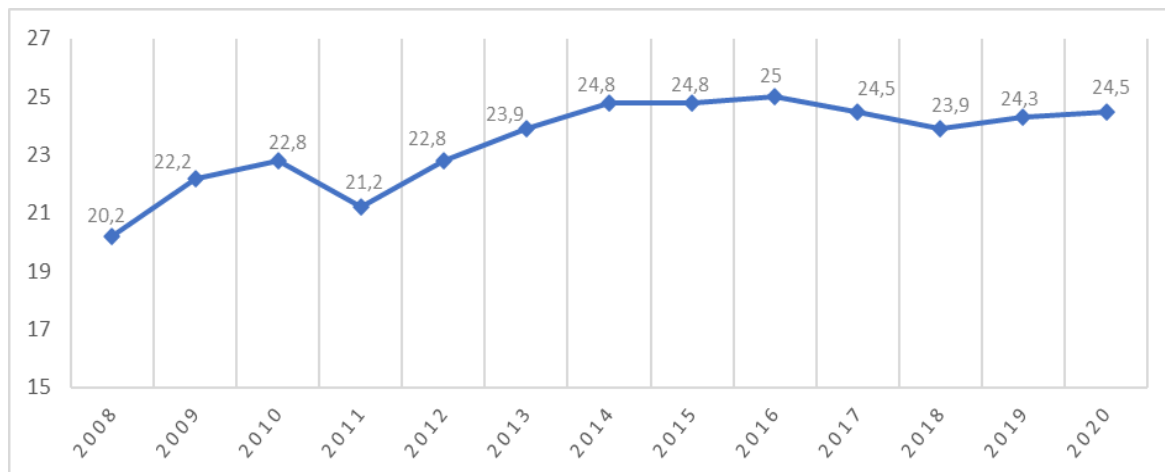

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: SAR111C

2.1.2.1.6 Domeniul schimbări climatice, energie, mediu

150. În ceea ce privește obiectivele schimbărilor climatice și energiei, România și-a depășit angajamentul de a avea o cotă parte de 24% a energiilor regenerabile încă din anul 2014 și a rămas peste acest prag, deși ritmul a început să scadă în ultimii ani. Rezultatele obținute în ceea ce privește consumul de energie și structura de producție din acest domeniu par spectaculoase, dar nu eficientizarea consumurilor a fost principalul factor determinant, ci diminuarea considerabilă a unor capacități de producție, îndeosebi din sectorul petrochimic. **Ponderea energiei regenerabile în consumul final brut de energie în România a crescut în perioada 2008-2020 de la 20,2% la 24,5%, iar emisiile GES chiar dacă au avut o tendință de creștere, s-au situat sub ținta stabilită de România.** Furnizarea de energie produsă din surse regenerabile a fost impulsionată de investițiile substanțiale în energia eoliană și solară din ultimii ani dar, datorită caracterului variabil al acesteia, există probleme legate de absorbția acestui tip de energie în sistemul energetic național. Pentru a depăși aceste obstacole au fost luate măsuri de îmbunătățire a eficienței în generarea, transportul și distribuția energiei, inclusiv în izolarea termică a clădirilor.

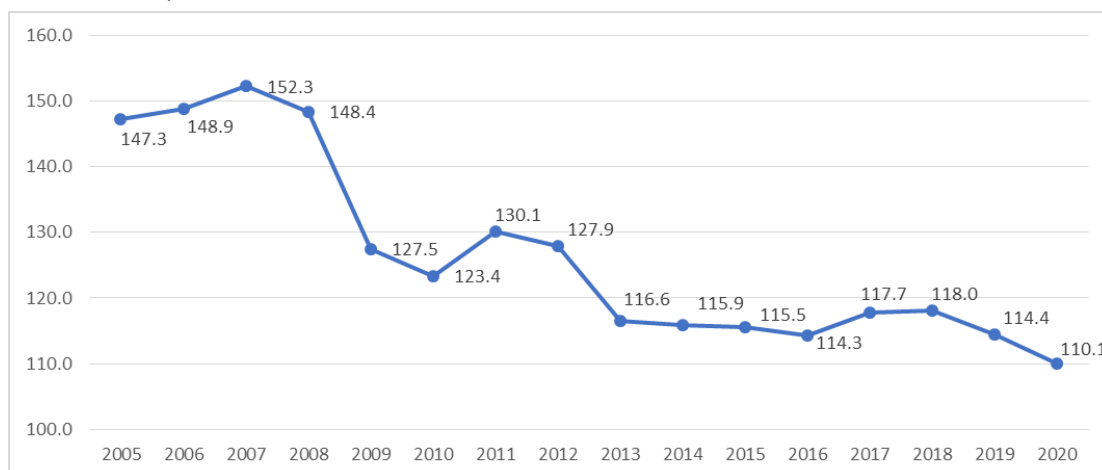
Figura 29. Evoluția ponderii energiei regenerabile în consumul final brut de energie în România, în perioada 2008-2020 (%)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: ZBY0714

151. Ca stat membru al Uniunii Europene, România și-a luat angajamentul de a reduce emisiile de gaze cu efect de seră (GES) în conformitate cu obligațiile europene (-21% până în 2020). Toate instalațiile mari consumatoare de energie din România trebuie să participe în schema europeană de comercializare a certificatelor de emisii, EU-ETS. Instalațiile mai mici și cele din sectoarele cu consum de energie mai scăzut, așa numitul sector non-ETS sunt confruntate și ele cu ținta integrată asumată pentru întreaga țară, potrivit căreia emisiile din sectoarele non-ETS: agricultură, transport fără aviație și transport maritim internațional, clădiri, deșeuri, nu pot fi decât cu 19% mai mari în 2020 față de 2005. La nivelul României cea mai mare reducere a emisiilor GES poate fi atribuită în mare parte modificărilor structurale ale economiei în perioada de după 1989.

Figura 30. Evoluția emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) în România în perioada 2005-2020 (mil. tone echivalent CO₂)

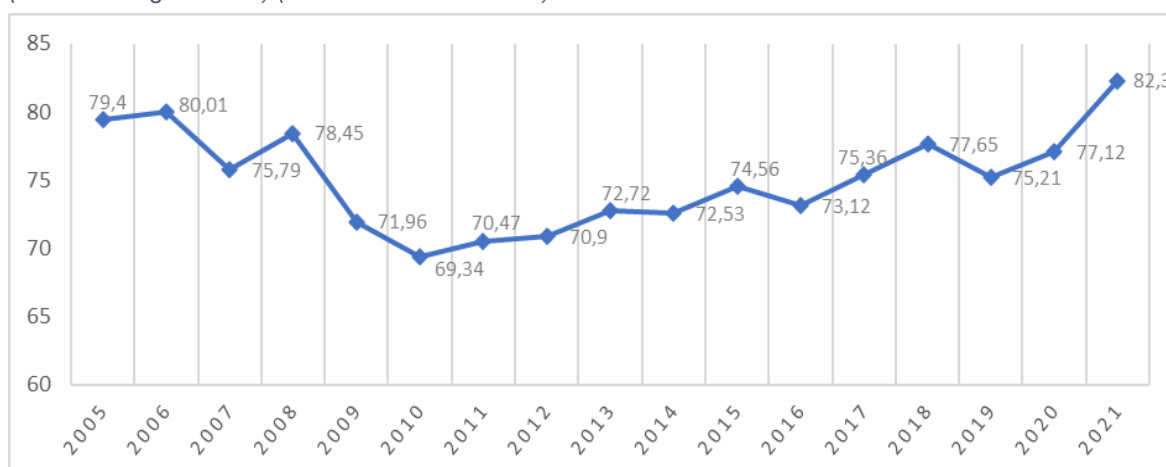

Sursa datelor: EEA (<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/external/greenhouse-gas-emissions-ghg-by>)

152. Emisiile de gaze cu efect de seră pe total au scăzut semnificativ în România în perioada 2005-2020, de la 147,3 mil. tone CO₂ la 110,1 mil. tone CO₂, atingându-se astfel ținta de a reduce aceste emisii cu 19% în 2020 față de 2005. Reducerea GES a fost de 25,2% în ultimii 15 ani. România are cea mai mare reducere a emisiilor totale de GES dintre membrele UE, mai ales ca urmare a dezagregării industriei și mai ales a celei energo-intensive, dar și în urma creșterii producției de energie din resurse regenerabile.

153. În perioada 2005-2020 putem observa că România și-a îndeplinit și chiar a înregistrat valori sub ținta stabilită și în ceea ce privește emisiile GES în sectoare ESD și anume 89,8 mil. tone CO₂. În 2021, pe fondul relansării activităților socio-economice după restricțiile COVID-19, emisiile GES au atins cel mai ridicat nivel din ultimii 15 ani (82,3 mil. tone CO₂). Analiza datelor arată că cea mai ridicată valoare a acestui indicator s-a înregistrat în 2021 (82,3 mil. tone CO₂), iar cea mai scăzută în anul 2010 (69,34 mil. tone CO₂). În perioada 2008-2010 avem o scădere a emisiilor GES și pe fondul efectelor crizei economico-financiare care a dus la încetinirea activităților economice și implicit la diminuarea producției. **În perioada 2010-2020 emisiile GES au avut o tendință de creștere, ajungând la valoarea de 77,64 mil. tone CO₂ în 2020, sub ținta stabilită de România,** lucru ce o poziționează în statele UE cu emisii reduse de GES.

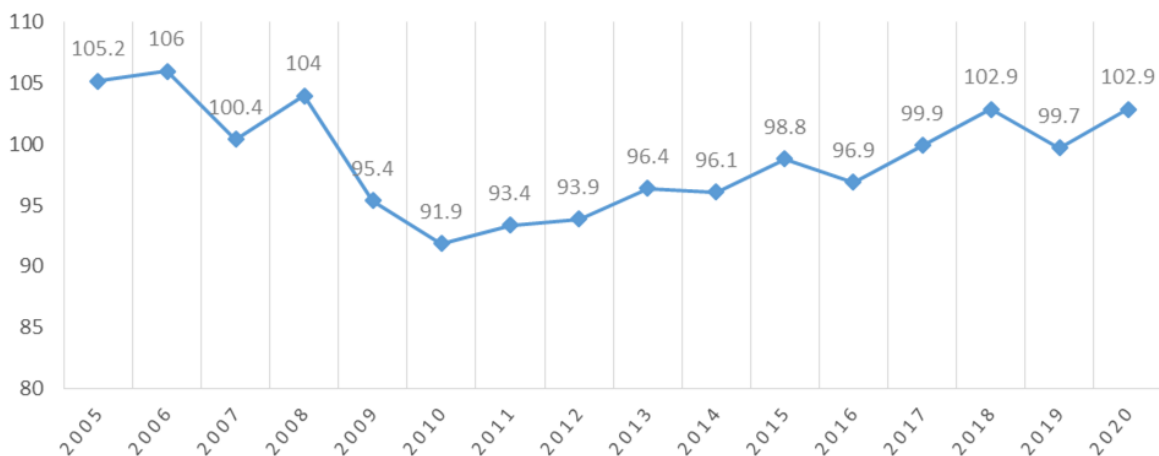
Figura 31. Evoluția emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) în România în perioada 2005-2021 în sectoarele ESD (Effort Sharing Decision) (mil. tone echivalent CO₂)

Sursa datelor: Eurostat, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/esd-4>

154. Sistemul european ESD stabilește obiective naționale referitoare la emisiile de gaze cu efect de seră (GES) pentru statele membre în fiecare an în majoritatea sectoarele economiei care nu sunt acoperite de sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (EU-ETS), cum ar fi transportul, construcțiile, agricultura și deșeurile. Pentru a se asigura că respectarea acestor obiective este evaluată într-o manieră credibilă, consecventă, transparentă și în timp util, în fiecare an are loc o revizuire la nivelul Uniunii a inventarelor de gaze cu efect de seră ale statelor membre. În România emisiile de gaze cu efect de seră în sectoarele ESD au înregistrat o scădere mai pronunțată în perioada 2009-2012, perioada suprapusă și peste efectele recesiunii economice din 2007/2008. În ultima perioadă analizată valoarea indicatorului a înregistrat creșteri și, ca efect al intensificării activităților economice.

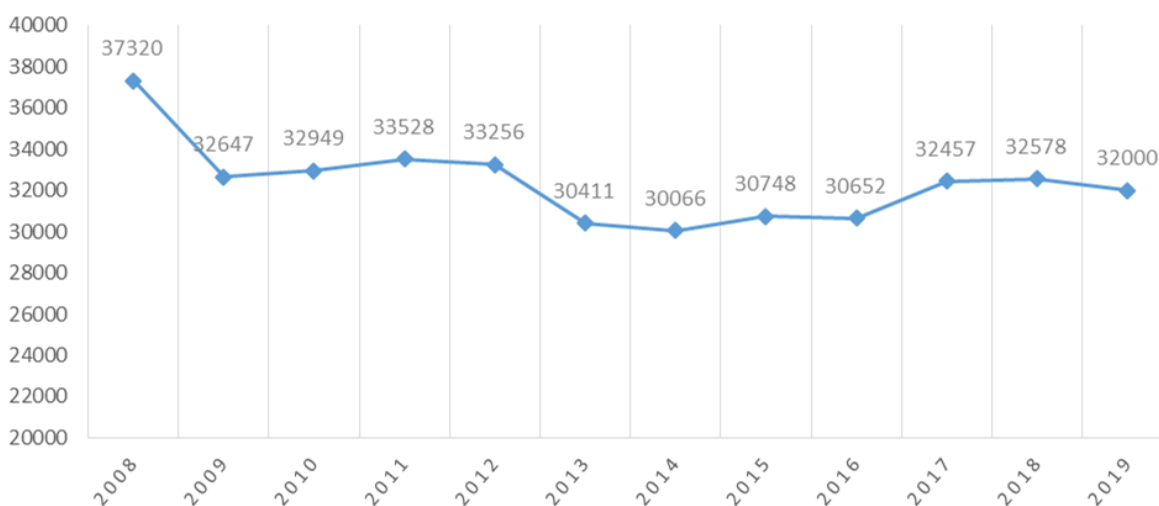
Figura 32. Evoluția emisiilor de gaze cu efect de seră în sectoarele ESD în România în perioada 2005-2020 (EU Effort Sharing Decision base year=100)

Sursa datelor: baza de date Eurostat, cod de date: T2020_35

155. România și-a propus ca țintă reducerea consumului de energie primară față de valoarea de referință din 1989 cu 19%, adică o reducere cu 10 mii tone echivalent petrol (Mtep). Datele arată că în perioada 2008-2016 a existat o tendință de scădere în trepte a consumului de energie primară de la 37320 Mtep la 30652 Mtep, urmată de o ușoară creștere în anii 2017-2018 și iarăși o reducere în 2019, când s-a înregistrat valoarea de 32000 Mtep. În sectorul energetic, deși România prezintă o cotă relativ ridicată, și aflată în creștere, a resurselor regenerabile utilizate pentru producția de energie electrică, în principal datorită dezvoltării hidroenergiei și energiei eoliene, aprovizionarea cu energie primară este dominată de combustibilii fosili, iar peste o treime din aprovizionarea cu energie primară se bazează pe cărbune și petrol, și o altă treime pe gaze. Ultima treime este împărțită aproape egal între energia nucleară și biocombustibili. Cu toate că energia primară este acoperită în mare parte din combustibili fosili, România a reușit ca în perioada 2008-2019 să-și reducă consumul cu peste 5 mii Mtep.

Figura 33. Evoluția consumului de energie primară în România în perioada 2008-2019 (mii tone echivalent petrol - Mtep)

Sursa datelor: INS – baza de date TEMPO-Online, cod de date: ZCB0721

156. Aspectele legate de mediu și energie promovate de Uniunea Europeană au fost preluate și la nivelul regiunilor de dezvoltare NUTS 2 astfel că, obiectivele de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) cu 20 % până în 2020 și cu cel puțin 40 % până în 2030, în comparație cu 1990, precum și

obiectivul pe termen lung de a-și reduce emisiile de gaze cu 80-95 % până în 2050, sunt obiective integrate și în politica regională de coeziune. Adaptarea la efectele negative ale schimbărilor climatice este vitală pentru atenuarea efectelor deja vizibile și pentru îmbunătățirea gradului de pregătire și a rezilienței la efectele viitoare la nivel regional.

Concluzii și recomandări

157. În perioada 2010-2020, competitivitatea economică a României a înregistrat o tendință pozitivă la nivelul creșterii economice (ritmuri de creștere a PIB la rate peste cele ale UE, creșterea productivității per persoană ocupată și per oră lucrată). Costul forței de muncă a înregistrat, de asemenea, creșteri constante, acestea plasându-se totuși sub nivelul de evoluție al productivității muncii pe toată perioada. Creșterile costului forței de muncă au fost datorate în special majorării salariilor, în special a salariului minim pe economie, ca urmare a presiunii privind îmbunătățirea nivelului de trai pentru o parte importantă a populației salariale (în România cca. 33% din numărul total de salariați sunt retribuiți la nivelul salariului minim).
158. Consumul privat a fost principalul motor al creșterii din ultimii ani, susținut de o politică fiscală prociclică, incluzând majorarea salariilor și pensiilor și reducerea impozitelor pe consum și pe venit și restrângerea pieței muncii (cu un șomaj scăzut în ultimii ani). Alimentată de absorbția crescută a fondurilor UE, contribuția investițiilor la creșterea PIB a fost, de asemenea, pozitivă. Balanța comercială a arătat faptul că, în pofida creșterii exporturilor, deficitul comercial a crescut, deoarece cererea internă a stimulat intensificarea importurilor.
159. Se remarcă o creștere a productivității orare mai accentuată în ramurile economice cu tehnologii înalte (high-tech) cum ar fi Informații și comunicații (192,4 lei/oră în 2020), activități profesionale, științifice și tehnice (106,6 lei/oră în 2020) și Intermedieri financiare și asigurări (92,2 lei/oră în 2020). Productivitatea orară cea mai mică a fost obținută în activitatea economică din Agricultură, activitate care ocupă o forță de muncă numeroasă, prost retribuită și în proces rapid de îmbătrânire. Acest aspect particular reprezintă încă un handicap major al României și pentru eficientizare trebuie direcționate în continuare resurse importante și aplicate politici publice țintite.
160. În ceea ce privește atingerea țintelor asumate rezultatele obținute au relevat următoarele aspecte:
  - Ținta privind rata de ocupare de 70% a populației în vârstă de 20-64 ani a fost atinsă și depășită în ultimii ani ai perioadei analizate (2019-2020). Cu toate acestea, există în continuare dezechilibre structurale între bărbați și femei, care se cronicizează, între rural și urban, ocuparea din mediul rural menținându-se la niveluri încă foarte mari chiar dacă ponderea urbanului a început să crească. Structura pe vârste a ratelor de ocupare arată o îmbunătățire relativă, grupele de vârstă 25-34 ani și 35-54 de ani deținând cea mai mare pondere din total și evoluând după o tendință pozitivă. Rata de ocupare a populației din grupa de vârstă 55-64 ani a crescut de asemenea, ceea ce arată un răspuns pozitiv la politicile de ocupare țintite pentru această grupă de vârstă. România funcționează, în acest moment, cu deficite de forță de muncă, nevoia resurselor disponibile posibil de a fi atrase aflându-se în zona populației inactive destul de numeroase. Scăderea continuă a populației totale și a populației rezidente creează deja, o posibilă barieră negativă pentru dezvoltare și creștere. Începând cu anul 2021 datele privind rata de ocupare nu sunt comparabile cu cele din perioadele anterioare ca urmare a modificării metodologiei de calcul prin care persoanele care produc bunuri agricole destinate exclusiv sau majoritar auto-consumului nu mai fac parte din populația ocupată. Din această cauză rata de ocupare în perioada 2021-2022 s-a redus.
  - Ținta privind reducerea sărăciei a fost atinsă, dar dinamica fenomenului rămâne destul de neliniară în privința ratelor de sărăcie și a ratelor de deprivare materială. Aceste aspecte ale incluziunii sunt încă critice, România plasându-se încă printre cele mai sărace state membre ale UE.
  - Țintele privind educația au fost aproape atinse în ceea ce privește populația cu studii terțiare în categoria de vârstă 30-34 ani. Înclinația către educație superioară este mai pronunțată la femei,

decât la bărbați. În ceea ce privește rata de părăsire timpurie a școlii aceasta a parcurs un traseu destul de sinuos cu reduceri și reveniri, tendințe de reducere mai stabile și robuste înregistrându-se după anul 2015, anul în care a demarat absorbția fondurilor UE din exercițiul financiar 2014-2020. Totuși valoarea din 2020 a acestei rate de 15,6% este departe de ținta asumată de 11,3%. În 2021 procentul populației 30-34 ani cu educație terțiară a înregistrat o ușoară scădere față de 2020 (24,8%), posibil și pe fondul restricțiilor COVID-19, a incertitudinilor sociale și economice. În schimb rata de părăsire timpurie a educației și formării s-a redus ușor în 2021, revenind la nivelul din 2019 (15,3%)

- În ceea ce privește țintele asumate privind schimbările climatice, mediul și energia acestea au fost atinse, atât pentru reducerea emisiilor de efect de seră, cât și în ceea ce privește consumul de energie din surse regenerabile și reducerea consumului din surse primare.
- Singură țintă care este departe de-a fi atinsă, cu decalaje mari, se referă la activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare. Deși această activitate este considerată motorul creșterii economice într-o economie bazată pe cunoștințe, România investește în CDI, în mod constant cca. 0,4%-0,5% din PIB, ținta asumată fiind de 2% din PIB la nivelul anului 2020. Se remarcă faptul că încă din start România nu și-a asumat o țintă ambițioasă, ținta medie a UE fiind de 3% din PIB, cu o contribuție publică de 1% și una privată de 2%. Nivelul de finanțare de 0,5% din PIB pentru activitatea de CDI plasează România pe ultimele locuri între statele membre.

161. Recomandări:

- Continuarea finanțării creșterii economice în sensul asigurării sustenabilității acesteia și a incluziunii și în ciclul următor de programare (2021-2027);
- Susținerea mai accentuată a cercetării dezvoltării – motor al creșterii inteligente și premisă pentru un nivel ridicat de competitivitate și asigurarea de resurse pentru recuperarea rămăneri în urmă în ce privește ținta de 2% din PIB;
- Susținerea creșterii ocupării prin finanțări orientate către măsurări de activare pentru grupele de vârstă de 15-24 ani și 55-64 ani. Și pentru populația din mediul rural.
- Orientarea susținerii financiare privind incluziunea socială spre stimularea creșterii nivelului de educație al populației, în special a celei din mediul rural și sporirea competențelor populației pentru a face față schimbărilor rapide tehnologice și digitalizării, reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, prin susținerea integrării și accesului egal al grupurilor vulnerabile de populație.
- Reconvertirea profesională a persoanelor în vârstă de muncă și apte de muncă pentru a face față tranziției verzi în zonele afectate major (tranziția justă).

2.1.3 ÎE 2: Care este contribuția FESI la acest progres (pe baza proiectelor finalizate)?

162. Scopul acestei întrebări de evaluare este acela de a cunoaște contribuția FESI la evoluția creșterii economice și a îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020.
163. Întrebarea urmărește stabilirea legăturii de cauzalitate dintre alocarea FESI și efecte cu scopul de a cuantifica contribuția netă FESI la progresul observat. În acest scop, a fost estimat impactul FESI asupra creșterii economice și a îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020 la nivel național și regional. De asemenea, pentru a răspunde la această întrebare, a fost investigat în ce mod și de ce au contribuit FESI la schimbare. Au fost formulate concluzii cu privire la impactul FESI asupra creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, în ceea ce privește mărimea contribuției și a factorilor care au influențat pozitiv/ negativ această contribuție.

2.1.3.1 DIMENSIUNEA ALOCĂRII FESI

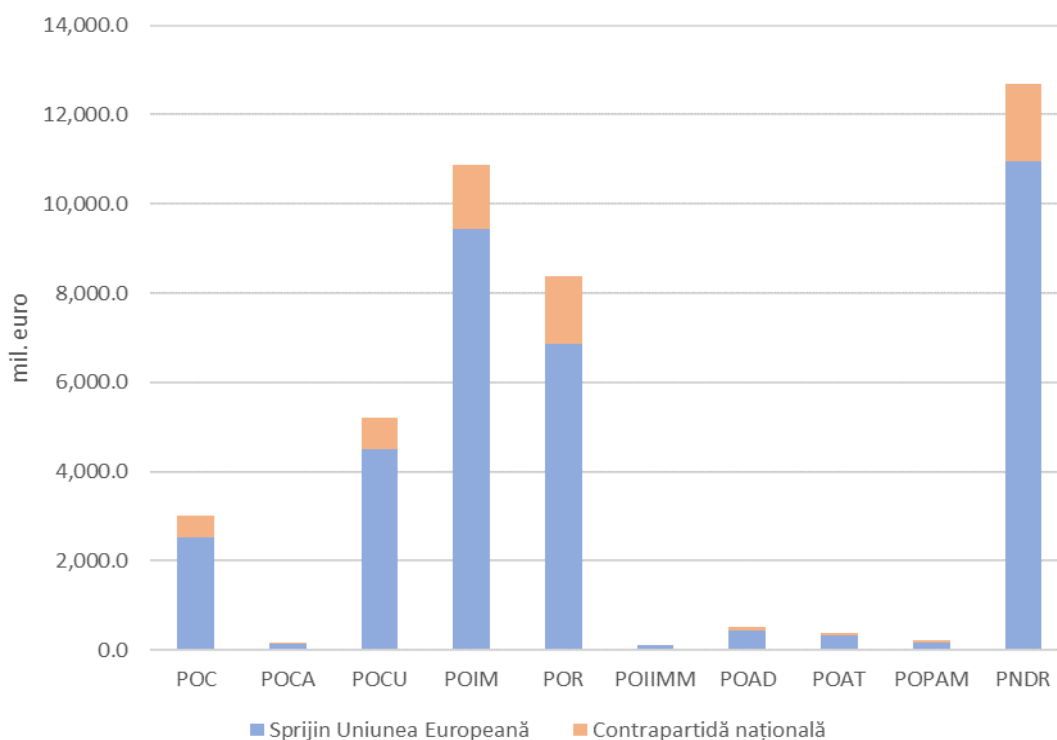
164. Dimensiunea alocării FESI programată pentru perioada 2014-2020 a fost de aproximativ 31,5 miliarde Euro, din care, pentru Politica de Coeziune a UE (FEDR, FSE și FC) a existat o alocare inițială de circa 22,4 miliarde Euro, la care s-au adăugat circa 8 miliarde din FEADR destinate dezvoltării sectorului

agricol și zonelor rurale, o alocare pentru FEPAM de 168 milioane Euro, respectiv o alocare adițională de 302 milioane Euro pentru Inițiativa Locuri de muncă pentru tineri. Alocările în cazul unora dintre programe (POC, POIM, POCU, POAD) au fost suplimentate cu circa 1,5 mld. Euro prin Asistența de redresare pentru coeziune și teritoriile Europei (REACT-EU) în scopul de a oferi asistență pentru sprijinirea ameliorării efectelor provocate de criză în contextul pandemiei de COVID-19 și al consecințelor sale sociale și pentru pregătirea unei redresări verzi, digitale și reziliente a economiei. De asemenea, față de alocările inițiale, sumele au fost crescute și pentru alte programe, ex. PNDR.

165. Se constată faptul că cele mai importante alocări au fost programate pentru investițiile în infrastructură prin POIM, peste un sfert din totalul alocărilor (circa 26%), respectiv pentru susținerea agriculturii și zonelor rurale prin PNDR - circa 30% din fonduri. Și pentru proiecte de dezvoltare regională prin POR au fost alocate sume importante, circa o cincime din totalul fondurilor, iar pentru dezvoltarea capitalului uman prin POCU, aproximativ 13% din fonduri. Pentru celelalte programe alocările au fost mai reduse, circa 10% din total.

Figura 34. Alocarea programată a fondurilor ESI, mil. Euro

Sursa datelor: Acordul de Parteneriat 2014-2020, Documentele programelor operaționale, date furnizate de MIPE - Monitorizare alocări 31 martie 2023

166. Pe baza datelor furnizate de MIPE cu privire la proiectele contractate prin programele operaționale, bugetele acestora și datele de finalizare, a fost realizată o analiză cu privire la stadiul absorbției fondurilor ESI. Așa cum se poate vedea în tabelul de mai jos, **cu excepția POIIMM și PNDR, toate celelalte programe aproape au depășit țintele programate în ceea ce privește finanțările, judecând pe baza proiectelor contractate.**
167. Referitor la finanțarea absorbită prin proiectele finalizate raportat la sumele contractate, cele mai favorabile situații se observă în cazurile POAT (60%) și POCU (aproape 58%), respectiv PNDR (48%), POPAM (46%) și POCA (45%). În ceea ce privește POIIMM, niciun proiect nu a fost contractat sau finalizat până la momentul de referință al evaluării (31 martie 2023). De notat faptul că selecția proiectelor finalizate din proiectele contractate a fost realizată după data de încheiere a contractului (cu

excepția POPAM și PNDR în cazul cărora informațiile cu privire la sumele absorbite prin proiectele finalizate s-au regăsit agregate în fișierele *Monitorizare alocări 31 martie 2023* furnizate de MIPE), însă pentru aproximativ 6% din proiectele contractate în bazele de date nu se regăseau informații cu privire la datele de începere și de finalizare. În ceea ce privește plățile realizate, situația acestora este corelată în general cu cea a proiectelor finalizate. Remarcăm cazul PNDR, cu o rată foarte bună a plăților realizate.

Tabel 4. Dimensiunea fondurilor alocate în proiecte, mil. Euro

	Finanțare programată	Proiecte contractate	% din finanțare programată	Proiecte finalizate	% din proiecte contractate	Plăți realizate	% din proiecte contractate
POC	3.013,7	4.469,4	148,3%	1.283,4	28,7%	1.858,5	41,6%
POCA	165,1	862,0	522,1%	389,2	45,1%	393,6	45,7%
POCU	5.203,2	6.351,3	122,1%	3.708,3	58,4%	3.693,4	58,2%
POIM	10.870,7	22.471,6	206,7%	4.981,3	22,2%	8.220,8	36,6%
POR	8.391,1	13.824,1	164,7%	4.958,8	35,9%	6.296,2	45,5%
POIIMM	100,0						
POAD	518,8	695,7	134,1%	322,7	46,4%		
POAT	392,4	405,2	103,3%	242,8	59,9%	255,2	63,0%
POPAM	223,4	381,4	170,8%	176,7	46,3%	161,0	42,2%
PNDR	12.698,7	7.203,0	56,7%	3.444,2	47,8%	9.557,9	132,7%

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe bazele de date primite de la MIPE (data de referință 31 martie 2023)

168. Prezintă importanță și analiza stadiului implementării proiectelor prin numărul de proiecte contractate și, respectiv finalizate. **Raportat la proiectele contractate până la 31 martie 2023, rata de finalizare este de peste 70% per total, evidențiindu-se din acest punct de vedere câteva programe în mod special – POC, PNDR, POIM, POR.** Desigur că trebuie să ținem seama că această situație este influențată, alături de momentul demarării programelor și de specificul proiectelor, ce influențează la rândul lui duratele de implementare ale acestora.

Tabel 5. Stadiul implementării proiectelor

	Număr proiecte contractate	Număr proiecte finalizate	%
POAT	149	87	58%
POC	1.282	1.002	78%
POCU	2.932	1.610	55%
POIIMM	1	0	0%
POIM	1.855	1.281	69%
POPAM	850	334	39%
POR	8.045	5.297	66%
POAD	34	11	32%
POCA	899	559	62%
PNDR	99.255	71.525	72%
TOTAL	115.302	81.706	71%

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe bazele de date primite de la MIPE (data de referință 31 martie 2023)

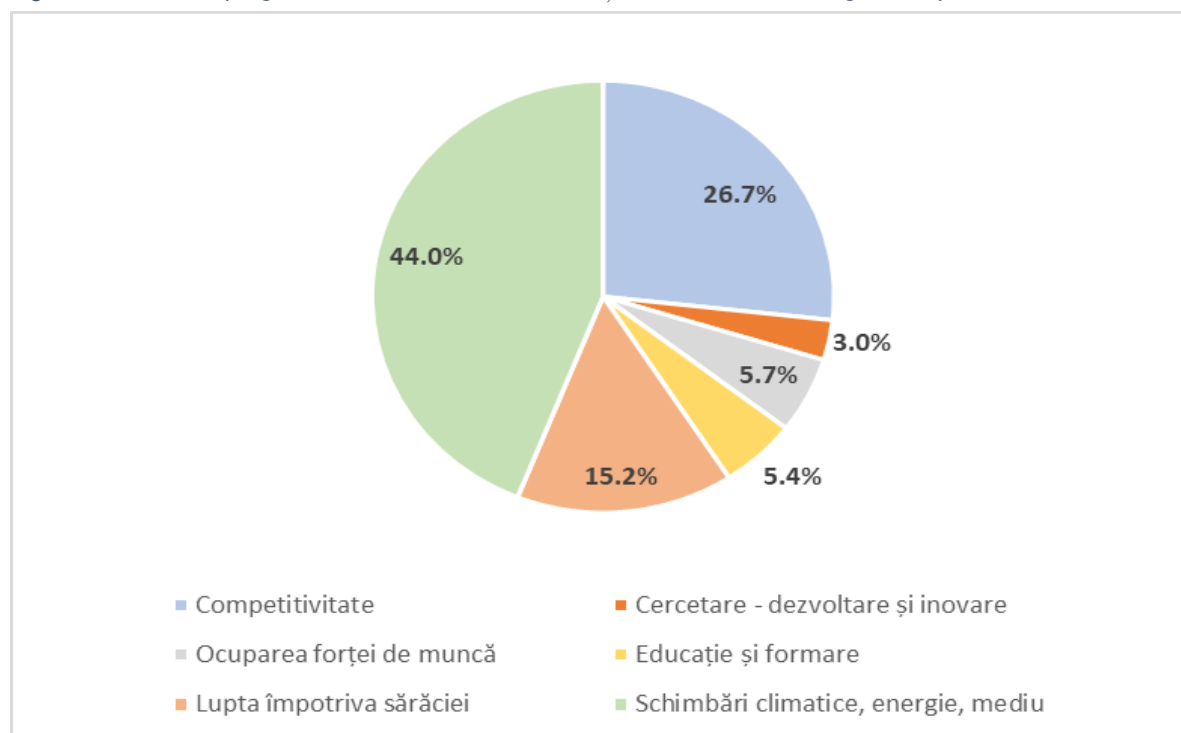
169. În cadrul Raportului Inițial, abordarea pentru construirea teoriei schimbării a avut în vedere cele cinci domenii ale Strategiei 2020 (ocuparea forței de muncă, cercetarea, dezvoltarea și inovarea, educația

și formarea, lupta împotriva sărăciei și schimbările climatice/energia), la care a fost adăugată și dimensiunea de competitivitate, adresată de fondurile ESI, ca una din provocările principale ale României. Din acest motiv, mai jos, a fost analizată distribuția programată și absorbția fondurilor în funcție de aceste domenii, una dintre precondițiile teoriei schimbării fiind aceea că fondurile au păstrat volumul și structura stabilite prin program.

170. Figura de mai jos prezintă o structură a fondurilor ESI programate, grupate în funcție de domeniile Strategiei Europa 2020, plus domeniul de competitivitate. Sunt cuprinse doar alocările prin sprijinul Uniunii Europene, fără cofinanțarea națională. Încadrarea pe domenii a fost realizată după obiectivele tematice ale AP, fiind utilizată alocarea programată a fondurilor după obiectivele tematice. Aproape jumătate (44%) din fonduri au fost alocate către intervenții ce vizează mediul, energia și schimbările climatice. Creșterea competitivității a fost sprijinită prin aproape 27% din fondurile programate, în special prin PNDR (aproximativ 70% din total fonduri alocate competitivității). Intervențiile ce au vizat lupta împotriva sărăciei au beneficiat prin programare de circa 15% din sprijinul total al Uniunii Europene. Celelalte domenii (Cercetare-dezvoltare și inovare, Educație și formare, Ocuparea forței de muncă) au beneficiat de volume mai reduse de fonduri, în jurul a 13% din alocarea totală. Domeniului Cercetării-dezvoltării și inovării i-a fost alocată cea mai redusă cotă de finanțare stabilită prin program.

Figura 35. Alocarea programată a fondurilor ESI, în funcție de domeniile Strategiei Europa 2020, %

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe bazele de date primite de la MIPE (data de referință 31 martie 2023), respectiv documentele Acordului de Parteneriat 2014-2020, documentele Programelor Operaționale

171. Ca urmare a analizei informațiilor furnizate de MIPE referitor la proiectele contractate și monitorizarea alocărilor pe programe operaționale la data de 31 martie 2023, respectiv documentele de program, rapoartele anuale de implementare ale programelor, a fost constatat faptul că alocările inițiale au fost modificate pe parcurs, prin realocări sau alocări suplimentare (spre exemplu în cazul intervențiilor REACT-EU destinate reducerii efectelor socio-economice generate de criza COVID-19, dar nu numai). Pentru o imagine mai completă, a fost analizată distribuția finanțării totale programate (inclusiv cofinanțarea națională), în oglindă cu sumele contractate pe proiecte, sumele absorbite prin proiectele finalizate și plățile realizate până la momentul de referință al evaluării (31 martie 2023), în funcție de domeniile stabilite pentru evaluare. Alocarea a fost realizată de Echipa de evaluare după axele prioritare

ale programelor operaționale, fiind asumate și câteva ipoteze pentru simplificare în cazurile în care alocarea nu era evidentă. Programele POAT și POCA au fost alocate în mod egal pe cele șase domenii. În cazurile în care axa prioritară a adresat mai multe domenii, alocarea s-a făcut în mod egal pe domeniile adresate. Aceste decizii de alocare au un oarecare efect asupra acurateții datelor nominale prezentate, însă, considerăm că nu afectează în mod semnificativ structura ierarhică a fondurilor în funcție de domeniile stabilite pentru evaluare.

172. Se constată faptul că ratele cele mai bune de implementare se regăsesc în domeniul Schimbări climatice/ Energie/ Mediu și domeniul Educație și formare, unde bugetele proiectelor contractate depășesc cu peste 60% sumele inițiale alocate domeniilor. Pe de altă parte, și celelalte domenii, au o rată de contractare ce depășește alocarea programată, exceptând domeniul de competitivitate unde rata se apropie de 100%. În ceea ce privește bugetele proiectelor finalizate raportat la finanțarea contractată, situația pe domenii este destul de diferită, 25% pentru Schimbări climatice, energie, mediu, respectiv până la 65% pentru Ocuparea forței de muncă. La momentul acestui exercițiu de evaluare, stadiul absorbției fondurilor în proiecte finalizate este de aproape jumătate din programarea inițială per total. Rezultatele evaluării reflectă stadiul implementării proiectelor, ținând cont și de faptul că impactul asupra indicatorilor macroeconomici este mai vizibil în general după realizarea proiectelor.

Tabel 6. Dimensiunea fondurilor alocate în proiecte, pe domeniile Strategiei Europa 2020, mil. Euro

Domeniu	Finanțare programată	Proiecte contractate	% din finanțare programată	Proiecte finalizate	% din proiecte contractate	Plăți realizate	% din proiecte contractate
Competitivitate	11.026,1	10.573,6	95,9%	4.330,3	41,0%	7.862,0	74,4%
Cercetare - dezvoltare și inovare	1.289,8	1.680,4	130,3%	664,5	39,5%	877,4	52,2%
Ocuparea forței de muncă	2.388,6	2.820,4	118,1%	1.843,1	65,4%	1.712,9	60,7%
Educație și formare	2.228,8	3.588,6	161,0%	1.216,2	33,9%	1.335,1	37,2%
Lupta împotriva sărăciei	6.469,8	8.376,5	129,5%	4.175,9	49,9%	4.347,5	51,9%
Schimbări climatice, energie, mediu	18.174,0	29.624,1	163,0%	7.277,2	24,6%	14.301,8	48,3%

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe bazele de date primite de la MIPE (data de referință 31 martie 2023), respectiv documentele Acordului de Parteneriat 2014-2020, documentele Programelor Operaționale

173. În ceea ce privește distribuția anuală a plăților realizate, în graficul de mai jos au fost sintetizate ponderile acestora în total plăți. Informațiile cu privire la plățile anuale au fost extrase din fișierele *autorizare_crcp* (data de referință 31 martie 2023) furnizate de MIPE pentru toate programele, cu excepția PNDR (pentru care au fost furnizate informații doar cu privire la plățile totale realizate, nedetaliate pe ani). Notăm ponderea redusă a plăților realizate în perioada 2014-2016, sub 1% din

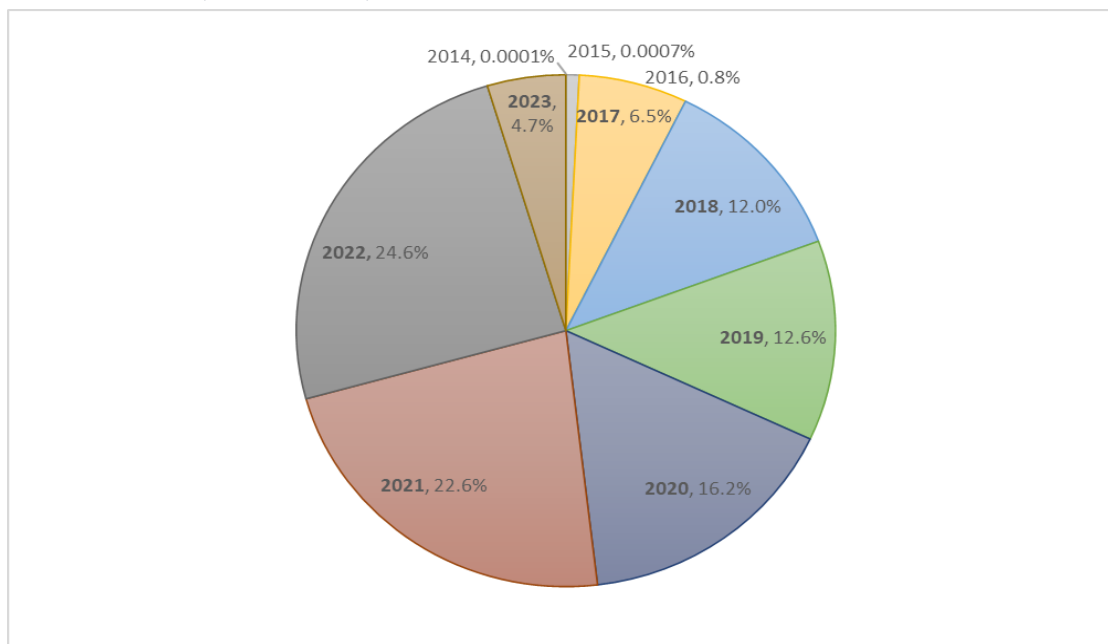

total. Cele mai substanțiale plăți au fost realizate în anii 2021, 2022 și 2023, aproximativ 52% din totalul plăților realizate până la 31 martie 2023.

174. Și specific pentru programele operaționale, în general, cea mai mare parte a plăților a fost efectuată după anul 2020, exceptând câteva programe (POAT, POCU și POPAM) în cazul cărora circa 60% din plățile realizate sunt anterioare anului 2021. Observăm, în plus, ponderea foarte mare a plăților POIM în total plăți realizate prin toate PO (cu excepția PNDR) în anul 2017 (aproape 75%).

Figura 36. Distribuția anuală a plăților realizate pentru PO

Notă: au fost incluse următoarele PO: POAD, POAT, POC, POCA, POCU, POIIMM, POIM, POPAM și POR.

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe bazele de date primite de la MIPE (data de referință 31 martie 2023)

2.1.3.2 SUPORTUL FESI ȘI IMPLEMENTAREA PROIECTELOR

175. În general, suportul acordat prin FESI a fost printre cauzele principale care au determinat entitățile beneficiare să implementeze proiectele. Astfel, pentru marea majoritate dintre beneficiarii participanți la sondaj, suportul acordat prin FESI a jucat un rol esențial/cheie pentru realizarea activităților incluse în proiecte (73%). Această constatare este valabilă pentru toate programele operaționale. În plus, pentru aproximativ 20% dintre beneficiari, suportul FESI a influențat moderat, împreună cu alți factori determinanți, comportamentul entităților de a implementa proiectele.
176. De asemenea, suportul FESI a fost determinantul principal al comportamentului beneficiarilor de a implementa proiectele în toate regiunile de dezvoltare. În plus, relația causală puternică între suportul FESI și comportamentul beneficiarilor de a implementa proiectele este prezentă pentru toate tipurile de organizații.
177. Pe de altă parte, decizia beneficiarilor de a implementa proiectele a fost influențată, în primul rând, de accesul la grupul țintă și de posibilitatea de a aloca resursele organizaționale în zonele vizate de intervenții. De asemenea, comportamentul beneficiarilor a fost influențat de disponibilitatea serviciilor și infrastructurii necesare la nivel local pentru a implementa proiectele. Alți factori care au jucat un rol în decizia entităților beneficiare includ deschiderea și implicarea factorilor locali de decizie, precum și

relațiile de colaborare cu alte instituții. Structura economică existentă la nivel local și regional a influențat în mai mică măsură decizia beneficiarilor de a realiza proiectele.

2.1.3.3 REZULTATELE OBTINUTE PRIN PROGRAMELE OPERAȚIONALE

178. Echipa de evaluare a realizat o analiză a informațiilor extrase din cele mai recente Rapoarte de evaluare ale programelor operaționale, cu scopul de a verifica precondiția enunțată în cadrul Teoriei schimbării, conform căreia rezultatele așteptate au fost atinse. Acestea au fost grupate conform domeniilor stabilite pentru evaluare (conform domeniilor Strategiei Europa 2020), iar analiza relevă faptul că, **în toate domeniile, rezultatele propuse prin programele operaționale au un grad ridicat de realizare.**
179. Domeniul **Cercetare, Dezvoltare, Inovare** vizează OT1 (Consolidarea cercetării, a dezvoltării tehnologice și a inovării) și OT10 (Investiții în educație, formare și formare profesională pentru dezvoltarea competențelor și învățare pe tot parcursul vieții). Programele care abordează acest domeniu sunt Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), Programul Operațional Competitivitate (POC), precum și Programul Operațional Regional (POR).
180. În ceea ce privește POC - AP1, fata de exercițiul anterior de evaluare, nu exista la momentul acestei evaluări rapoarte noi disponibile în ce privește stadiul final al contribuției POC la atingerea țintelor propuse. Rezultatele ultimei evaluări indicau faptul că infrastructurile de cercetare din România au avut o tendință de dezvoltare în perioada de implementare, iar numărul co-publicațiilor public-private și a co-publicațiilor științifice internaționale la un milion de locuitori au crescut, POC având o contribuție importantă din această perspectivă. Intervențiile privind creșterea capacității științifice în domeniile de specializare inteligentă și sănătate (O.S. 1.1) s-au dovedit intervenții de succes. Gradul mediu de realizare pentru indicatorii de realizare a fost de 44%, iar pentru 3 dintre cei 5 indicatori analizați există premisa îndeplinirii și chiar depășirii țintelor propuse pentru 2023, doar prin proiectele alocate acestui obiectiv specific. Intervențiile finanțate din O.S 1.2 au contribuit la creșterea participării românești la Orizont 2020, fapt demonstrat de creșterea frecvenței participărilor, a numărului de proiecte finanțate și a valorii acestora. Gradul mediu de realizare pentru indicatorii de realizare a fost de 43%. Totuși, considerând și aportul O.S. 1.1 la realizarea indicatorilor comuni, gradul mediu de realizare prin proiectele contractate ar ajunge în jur de 75%. Intervențiile privind creșterea investițiilor private în CDI (O.S. 1.3) au avut efecte pozitive asupra întreprinderilor cu activitate de CD. Deși modeste per total, creșterile cheltuielilor de capital s-au datorat aproape în exclusivitate intervențiilor programului. Gradul mediu de realizare pentru indicatorii de realizare a fost de aproape 50%. Considerând și aportul O.S. 1.4 la realizarea indicatorilor comuni, gradul mediu de realizare prin proiectele contractate ar putea ajunge la 73%. Intervențiile dedicate creșterii transferului de cunoștințe, de tehnologie și de personal cu competențe CDI între mediul public de cercetare și cel privat (O.S. 1.4) au avut efecte pozitive asupra acestora. Suportul POC a fost cauza determinantă pentru implementarea proiectelor, în absența acestuia activitățile desfășurate fiind realizate mai târziu sau deloc atât de organizațiile de CD, cât și de firmele partenerere. Gradul mediu de realizare pentru indicatorii de realizare a fost de 85%.
181. Pentru programul operațional PNDR ultimele rapoarte de evaluare rămân cele din perioada 2019-2020, un raport de evaluare ex-post urmând a fi elaborat până la finalul anului 2026. De asemenea, potrivit site-ului Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale s-a luat decizia "de prelungire a duratei de execuție a proiectelor contractate în cadrul PNDR 2014-2020, ținând cont de stadiul de realizare, de specificitatea fiecărui proiect, precum și de evitarea riscului de dezangajare a fondurilor, cu încadrarea în perioada maximă de eligibilitate a cheltuielilor FEADR, respectiv 31 decembrie 2025".
182. PNDR susține dezvoltarea strategică a spațiului rural prin abordarea strategică a următoarelor obiective: (i) O.S. 1 Restructurarea și creșterea viabilității exploatațiilor agricole; (ii) O.S. 2 Gestionarea durabilă a resurselor naturale și combaterea schimbărilor climatice; (iii) O.S. 3 Diversificarea activităților economice, crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor pentru îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale. Pentru atingerea acestor obiective au fost definite 6 priorități, transpuse în domeniul de intervenție (DI) și un set de măsuri. La nivelul întregului program eficacitatea financiară era medie, cu o pondere a plăților de 44% și o rată de accesare de 46%, din totalul alocării financiare.

Măsurile corespunzătoare domeniului CDI (M1, M2, M16) demonstrează însă o eficacitate relativ scăzută.

183. *POR* contribuie la domeniul CDI prin AP1 (*Promovarea transferului tehnologic*). Această axă se referă la priorități de investiție în domenii exclusiv de noutate pentru mediul de cercetare și cel antreprenorial din România, iar o primă concluzie a ultimului raport de evaluare se referă la necesitatea unei abordări pe un ciclu de programare multiplu. *POR*, prin AP1, a contribuit la o schimbare de viziune (abordare eficientă de parteneriat de tip *bottom-up*, prin implicarea tuturor actorilor regionali relevanți; a reușit o implicare mult mai activă a mediului de afaceri în procesul de programare la nivel regional), iar atelierele de descoperire antreprenorială au declanșat și facilitat un proces mai sistematic de învățare organizațională. Totuși, fiecare actor implicat la nivel regional și, respectiv național au pus prea puține experiențe comune la un loc, comunicarea între aceste două niveluri de planificare strategică fiind slabă și intermitentă, atât la nivel de decizie, cât și operațional.
184. Domeniul **Ocuparea forței de muncă** vizează OT2 (Îmbunătățirea accesului la tehnologia informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acesteia), OT3 (Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii), OT8 (Promovarea ocupării durabile și de calitate a forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă), OT9 (Promovarea incluziunii sociale, combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare) și OT10 (Investiții în educație, formare și formare profesională pentru dezvoltarea competențelor și învățare pe tot parcursul vieții). Programele care au vizat acest domeniu sunt Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), Programul Operațional Competitivitate (POC), Programul Operațional Regional (POR), Programul Operațional Capital Uman (POCU), Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime (POPAM), Programul Operațional "Inițiativă pentru IMM" (POIIMM).
185. *POCU* adresează direct problema ocupării prin AP1, AP2 și AP3. Ultima evaluare a AP1 și AP2 a concluzionat că programul a contribuit în mică măsură la formarea și ocuparea tinerilor NEETs, însă efectele produse sunt sustenabile. În principal, rezultatul *POCU* este limitat de participarea scăzută a tinerilor NEETs la educație și la formare. Gradul mediu de realizare a indicatorilor de rezultat era de 61,6% (3 dintre indicatori au un nivel de realizare mai mic de 10%, iar 2 au depășit 100%). Prin AP3 s-a obținut creșterea ocupării forței de muncă în rândul unor grupuri greu ocupabile (șomeri de lungă durată și persoanele de etnie rroma); de asemenea, evaluarea AP3 a demonstrat că programul a contribuit și la îmbunătățirea nivelului de competențe al forței de muncă și că activitățile de mediere, consiliere profesională și de formare profesională au avut efecte directe în creșterea șanselor participanților de angajare pe piața muncii. Evoluția la nivel sectorial este însă sub așteptări.
186. *POR* contribuie la domeniul Ocuparea forței de muncă prin intervențiile AP7 (*Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului*). Analiza proiectelor a arătat că indicatorul "Numărul mediu de salariați în stațiunile turistice" nu este aproape niciodată valorificat în sistemul MySMIS (doar într-un singur caz) și nici nu se aplică la majoritatea proiectelor (acestea nu prevăd intervenții specifice asupra structurilor publice care eliberează bilet la intrarea vizitatorilor).
187. *POC*, prin AP1, a sprijinit angajarea de noi cercetători și creșterea numărului de cercetători care lucrează în infrastructuri îmbunătățite de cercetare. Indicatorul de realizare CO24 - Număr de noi cercetători în entitățile care beneficiază de sprijin din cadrul O.S. 1.3 era la finalul lui 2021 de 120% din ținta pentru anul 2023. Totuși, analiza contrafactuală a indicat faptul că intervențiile *POC* O.S. 1.3 par să nu susțină evoluția numărului de salariați în rândul întreprinderilor aplicante. În cazul O.S. 1.1, gradul de realizare a indicatorului ce vizează cercetătorii noi din entitățile care beneficiază de sprijin era la același moment de doar 33% (% din valoarea țintă pentru 2023).
188. *PNDR* vizează domeniul Ocuparea forței de muncă prin sub-măsurile 4.1, 4.2, 6.2 și 6.4. Contribuția *PNDR* la valoarea indicatorului „Locuri de muncă create în cadrul proiectelor sprijinite”, este una medie, locurile de muncă create reprezentând 20,72% din valoarea țintă. Cea mai mare contribuție la crearea noilor locuri de muncă, se datorează implementării sM 6.4 (atât a proiectelor noi, cât și a proiectelor din tranziție). Beneficiarii sM 4.2 au subliniat faptul că investițiile au contribuit la crearea de locuri de muncă,

în special în sectoarele pomicol, legumicol și sectorul cărnii. Performanța procedurală la nivelul măsurilor M4 și M6 este ridicată; eficacitatea financiară este medie pentru M4 și ridicată pentru M6. PNDR contribuie la îmbunătățirea ratei de ocupare a forței de muncă, în special prin diversificarea economiei rurale și, prin urmare, prin crearea de noi oportunități de locuri de muncă.

189. *POPAM*, prin intervențiile I.9, I.22 și I.23 a contribuit la crearea de locuri de muncă, atingând 73,1% din ținta propusă. De asemenea, locurile de muncă menținute sunt în număr de 102,6, adică 140,5% din țintă. Aceste valori vor fi validate după perioada de monitorizare ex-post.
190. Domeniul **Educație și formare** vizează OT9 (Promovarea incluziunii sociale, combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare), OT10 (Investiții în educație, formare și formare profesională pentru dezvoltarea competențelor și învățare pe tot parcursul vieții) și OT11 (Creșterea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și o administrație publică eficientă). Programele care au vizat acest domeniu sunt Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), Programul Operațional Regional (POR), Programul Operațional Capital Uman (POCU).
191. *POCU* adresează domeniul Educație prin AP6. Având în vedere numărul mic de proiecte finalizate (două) în zona educației timpurii, efectele vizibile sunt limitate, țintele fiind greu de atins cu portofoliul existent. Indicatorii de program au o evoluție pozitivă la nivelul intervențiilor ce vizează învățământul preuniversitar, cu precădere pe cel primar și cel gimnazial. Învățământul liceal a beneficiat cel mai mult de pe urma a două proiecte strategice implementate de instituții centrale, prin care s-a urmărit sprijinirea elevilor dezavantajați cu un ajutor financiar de 250 lei/lună, respectiv acordarea de burse profesionale lunare elevilor înscriși la programele de formare profesională inițială, inclusiv din învățământul profesional dual. Analiza a arătat o îmbunătățire a situației copiilor din școlile participante în toate proiectele destinate învățământului liceal în termeni de participare școlară. Sectorul terțiar al sistemului național de educație nu a reprezentat o prioritate pe agenda publică (un argument în acest sens putând fi faptul că doar 20% din resursele financiare contractate au fost alocate acestuia). Programul *POCU* nu a putut să contribuie până în februarie 2021 la creșterea participării la formare profesională continuă pentru angajați și creșterea calității sistemului de formare dat fiind faptul că nu au fost lansate apeluri de proiecte sau au fost lansate târziu. Gradul mediu de realizare a indicatorilor de realizare pentru învățământul preuniversitar era de 103,8%.
192. *POR* contribuie la domeniul Educație prin intermediul intervențiilor AP10 (*Îmbunătățirea infrastructurii educaționale*). Intervențiile subsumate proiectelor analizate vor contribui semnificativ la realizarea OS 10.1, care se referă la investițiile în grădinițe și școli – o bună parte din buget fiind deja contractată, din acesta o proporție însemnată fiind și rambursată. Astfel, unii preșcolari, elevi și studenți, învață în clădiri renovate, care să le asigure un confort și o stare de bine anterior absente, beneficiind de dotări suplimentare. Toate acestea, conform cercetărilor de profil, vor avea efect atât asupra participării școlare și universitare (și, implicit, vor contribui la reducerea abandonului școlar/universitar), cât și asupra rezultatelor învățării.
193. *PNDR* ar trebui să contribuie la atingerea obiectivelor din cadrul acestui domeniu prin submăsurile 1.1, 1.2 și 7.2. Nivelul implementării M1 la nivelul anului 2019 era încă scăzut, iar ținta stabilită pentru anul 2023 nu era atinsă (cele 2849 persoane instruite în cadrul sM 1.1 reprezintă doar 1,54% din valoarea țintă). În pofida absorbției scăzute a intervențiilor finalizate în cadrul M7, proiectele în curs de desfășurare contribuie la introducerea, îmbunătățirea sau extinderea unei varietăți de infrastructuri la scară mică, finanțate prin sM 7.2 (în special infrastructură educațională și socială, care au depășit numărul planificat de 75 de unități).
194. *POC*, prin AP2, ar trebui să implementeze servicii și aplicații de e-incluziune, e-accesibilitate, e-învățare și e-educație, alfabetizare digitală. Indicatorul 3S17 nu a înregistrat progres până la momentul ultimei evaluări deoarece multe dintre proiectele din școli erau încă în fază de implementare. În cadrul proiectului ce viza indicatorul 3S19 (Articole de patrimoniu cultural digitalizate) fusese depășită ținta propusă. Una dintre concluziile echipei de evaluare a fost aceea că întârzierile și prelungirile acordate

În cadrul Priorității de investiții 2.3 au fost din cauza complexității crescute a proiectelor, complexitate observată în timpul implementării.

195. Domeniul **Lupta împotriva sărăciei** este adresat prin OT8 (Promovarea ocupării durabile și de calitate a forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă), OT9 (Promovarea incluziunii sociale, combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare) și OT11 (Creșterea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și o administrație publică eficientă). Programele care au vizat acest domeniu sunt Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), Programul Operațional Regional (POR), Programul Operațional Capital Uman (POCU).
196. *POR* abordează domeniul Lupta împotriva sărăciei prin AP8 (*Dezvoltarea infrastructurii de sănătate și sociale*). Implementarea proiectelor finanțate prin AP8 are un efect pozitiv prin scăderea nevoii neacoperite de servicii medicale pentru chintila inferioară de la valoarea inițială de 13,3%, la valoarea de 8% în 2015 și, mai recent la valoarea de 3,4% în 2018 conform Eurostat. Această valoare recentă depășește deja ținta propusă pentru 2023 (9,3%), iar populația deservită de servicii medicale îmbunătățite depășește cu mult valoarea țintă propusă pentru 2023 (500.000 persoane). Totuși, această evoluție trebuie considerată ca fiind rezultatul mai multor factori determinanți, nu doar *POR*. Ținta de realizare a numărului de beneficiari (persoane cu dizabilități) de infrastructură de dezinstituționalizare construită / reabilitată / modernizată / extinsă / dotată a fost realizată în proporție de 45%, însă progresul indicatorului privind prestarea serviciilor sociale cât mai aproape de locul de trai este minor (3%). Progresul în ceea ce privește procesul de dezinstituționalizare a copiilor din sistemul de protecție specială este prematur să fie analizat, dat fiind că la data limită a evaluării a existat doar un singur proiect contractat. Crearea serviciilor sociale pentru persoanele vârstnice este cu mult în urma țintei, având un nivel de realizare de 9%.
197. În pofida absorbției scăzute a intervențiilor finalizate în cadrul M7 al *PNDR*, proiectele în curs de desfășurare contribuie la introducerea, îmbunătățirea sau extinderea unei varietăți de infrastructuri la scară mică, finanțate prin sM 7.2 (în special infrastructură educațională și socială, care au depășit numărul planificat de 75 de unități).
198. *POC*, prin AP2, ar trebui să implementeze servicii și aplicații de e-incluziune, e-accesibilitate, e-învățare și e-educație, alfabetizare digitală. Proiectele derulate în cadrul Priorității de investiții 2.3, care vizează printre altele domeniul e-sănătății se aflau la momentul ultimului raport de evaluare în stadiul de implementare. Indicatorii propuși pentru aceste proiecte nu înregistraseră la momentul evaluării niciun progres.
199. Domeniul **Competitivitate** vizează următoarele obiective tematice ale Acordului de Parteneriat: OT1 (Consolidarea cercetării, a dezvoltării tehnologice și a inovării), OT2 (Îmbunătățirea accesului la tehnologia informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acesteia), OT3 (Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii), OT8 (Promovarea ocupării durabile și de calitate a forței de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă). Programele care au vizat acest domeniu sunt Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), Programul Operațional Regional (POR), Programul Operațional Capital Uman (POCU), Programul Operațional Competitivitate (POC), Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime (POPAM), Programul Operațional "Inițiativă pentru IMM" (POIIMM).
200. *POR* vizează domeniul Competitivitate prin AP2 (*Competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii*) și AP7 (*Dezvoltarea durabilă a turismului*). Investițiile efectuate prin AP2, P.I. 2.1., au înregistrat cea mai bună performanță în atragerea și contractarea de proiecte (are cea mai mare pondere în valoarea proiectelor depuse și contractate). Indicatorul de rezultat aferent P.I. 2.1. (Rata de supraviețuire a microîntreprinderilor la 3 ani de la înființare) avea, la momentul ultimei evaluări, premise generale favorabile să atingă ținta de 72,3% la nivelul anului 2023. Deși rata de contractare a proiectelor din AP7 este relativ avansată, ajungând la 125% față de alocarea UE (mai 2020), progresul în implementare este relativ scăzut, în mai 2020 fiind doar un proiect finalizat, iar 38 se aflau în implementare. Se

estimează totuși că AP7 va atinge țintele stabilite, valoarea proiectelor depuse depășind cu mai mult de 3 ori valoarea alocată acestei axe.

201. Prin AP3 a POCU s-a remarcat și o contribuție pozitivă importantă la înființarea de noi afaceri (circa 50% dintre beneficiari nu ar fi demarat o afacere pe cont propriu dacă nu ar fi beneficiat de sprijin); în plus, la sfârșitul anului 2019 întreprinderile înființate cu sprijinul POCU OS 3.7 înregistrau, în medie, cu un salariat mai mult față de întreprinderi similare non-beneficiare. Șansele de supraviețuire a întreprinderilor sprijinite prin OS 3.7 au fost cu 10% mai mari comparativ cu alte întreprinderi similare netratate.
202. Analiza realizată în cadrul ultimei evaluări a PNDR a indicat o eficacitate relativ scăzută la nivelul măsurilor M1 și M2, în vreme ce nivelul de implementare a M4 și M6 ar putea fi considerat unul pozitiv. Nu s-au înregistrat progrese în implementarea M3, M5, M17.
203. POC, prin AP2, ar trebui să producă efecte prin dezvoltarea rețelelor de mare viteză, precum și prin servicii TIC pentru IMM-uri (inclusiv servicii de gestionare, proiectare, e-comerț, e-afaceri). Din cele 697 localități avute ca țintă (prin Ro-NET), în cadrul ultimului raport de evaluare s-a raportat finalizarea lucrărilor în 695 dintre acestea. Se fac progrese față de obiectivele stabilite și pentru finanțarea produselor și serviciilor inovatoare și îmbunătățirea digitalizării firmelor. Indicatorul de rezultat a fost depășit, având 153 de produse/servicii față de ținta de 45. De asemenea, pentru indicatorul 3S8 (Acoperire/disponibilitate banda largă) a fost depășită ținta propusă. Pe de altă parte, la 31 decembrie 2021 nici un proiect care viza indicatorul CO10 nu era finalizat, astfel ca pentru acest indicator nu a fost raportat niciun progres.
204. POPAM, prin măsura II.2 contribuie la sporirea competitivității întreprinderilor din sectorul acvaculturii, indicatorul de rezultat aferent atinsese la ultima evaluare 68,8% din ținta pentru 2023. De asemenea, indicatorii de rezultat ai PU5 depășesc cu mult ținta pentru anul 2023, în vreme ce indicatorul financiar a depășit 80% (calculat din total plăți).
205. Domeniul **Schimbări climatice/ Energie/ Mediu** vizează următoarele obiective tematice ale Acordului de Parteneriat: OT4 (Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon în toate sectoarele), OT5 (Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor), OT6 (Conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor), OT7 (Promovarea transportului durabil și eliminarea blocajelor din infrastructurile rețelelor importante). Programele care au vizat acest domeniu sunt Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR), Programul Operațional Regional (POR), Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime (POPAM), Programul Operațional Infrastructuri Mari (POIM).
206. PNDR prin măsurile și submăsurile aferente priorităților programului are efecte asupra domeniului Schimbări climatice/Energie/Mediu. În cadrul priorității 2 se vizează „Îmbunătățirea performanței economice a tuturor fermelor”, măsurile selectate sprijinind astfel modernizarea exploatațiilor (tehnologii noi, drumuri modernizate). Prioritatea 4, prin măsurile 8 (Investiții în dezvoltarea zonelor forestiere și ameliorarea viabilității pădurilor), 10 (Agro-mediu-climă), 11 (Agricultură ecologică), 13 (Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice) sprijină de asemenea obiectivele vizate de acest domeniu, principala contribuție venind de la M10 și M11 (îmbunătățirea calității apei, sporirea biodiversității, agricultura ecologică, îmbunătățirea gestiunii solului).
207. Emisiile de gaze cu efect de seră și amoniac sunt strâns legate de numărul de unități de animale din fermă. Chiar dacă PNDR sprijină proiectele menite să reducă emisiile (prioritatea 5), creșterea numărului de animale contrabalansează efortul de reducere realizat. Se pot face eforturi suplimentare pentru îmbunătățirea gestionării gunoierului de grajd și a adăposturilor pentru animale în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră și amoniac. Contribuția actuală a PNDR la conservarea și sechestrarea carbonului în sectorul agricol și în cel forestier este scăzută, din cauza întâzierilor

observate în lansarea sM8.1 și sM15.1; sM4.1 a contribuit la atingerea obiectivului domeniului de intervenție prin noile plantații, însă suprafața totală acoperită nu este relevantă la nivel național.

208. PNDR contribuie în mod indirect la conservarea biodiversității și prin implementarea M1 și M2, prin sesiunile de formare și acțiunile de transfer de informații și cunoștințe privind protecția mediului, incluzând protecția biodiversității (contribuție marginală). De asemenea, implementarea PNDR prezintă efecte pozitive și în ceea ce privește îmbunătățirea eficienței utilizării apei, în special în zonele acoperite de submăsura 4.3. Contribuția principală la producerea energiei regenerabile este dată de sM6.4, care are ca scop sprijinirea fermierilor în diversificarea activității lor și reutilizarea produselor agricole pentru producția de biomasă.
209. POR contribuie la domeniul Schimbări climatice/Energie/Mediu prin AP3 (*Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon*). Conform evaluării programului, axa are câteva puncte forte și un potențial valoros, care constau în faptul că AP3 răspunde nevoilor sociale, că există un echilibru bun în alocarea fondurilor, un interes puternic față de apeluri și probleme limitate în implementarea intervențiilor. Există însă o nevoie strategică de simplificare a unor faze ale proiectului, pentru a accelera progresul acestora: etapele de depunere a proiectelor, de contractare și de raportare se confruntă cu obstacole care duc la încetinirea progresului axei în termeni tehnici și financiari. Și AP4 (*Sprijinirea dezvoltării urbane durabile*) atinge prin proiectele sale acest domeniu, cel mai mare potențial de a contribui la dezvoltarea urbană durabilă avându-i intervențiile finanțate în cadrul OS 4.1.
210. POIM contribuie la acest domeniu printr-o serie extinsă de măsuri, grupate pe următoarele domenii de dezvoltare: Infrastructura de transport (AP1, AP2), Protecția mediului și managementul riscurilor (AP3, AP4, AP5), Energie curată și eficiență energetică (AP6, AP7, AP8, AP11 și AP10 prin O.S.10.2). În ceea ce privește zona Energiei, nivelul de implementare rămâne scăzut, progresul înregistrat fiind modest. Dintre proiectele mai mici acoperite de AP 6, numai cele care sunt aproape de finalizare este probabil să fie finalizate până la sfârșitul lui 2023, celelalte confruntându-se cu întâzieri și escaladări de costuri. Proiectele mai mari de infrastructură din cadrul AP 7 și 8, precum și proiectele de încălzire centralizată din cadrul AP 10, O.S. 10.2 probabil că vor depăși termenul. Se aprecia că o serie dintre proiectele nefinalizate mai mari vor fi "fazate" în PO următor. Mai mult, în ultimul raport de evaluare disponibil se preciza faptul că unii dintre indicatorii de rezultat (în special economiile de energie din contorizarea inteligentă pentru gospodării și pierderile din sistemele de încălzire centralizată) au fost proiectați inadecvat în etapa de programare, având în vedere lipsa datelor pentru indicatori mai adecvați care să capteze efectul intervențiilor. De asemenea, se aprecia că impactul intervențiilor este mai limitat deoarece nu există o integrare a PO în strategiile și bugetele naționale mai ample. Pe lângă toate aceste aspecte, există și temerea că inflația semnificativă din 2022-2023 va conduce în final la un progres fizic scăzut, în ciuda măsurilor de asigurare a eligibilității costurilor crescute.
211. În ceea ce privește axele prioritare ce vizează domeniul protecției mediului, o primă concluzie ar fi că datorită numărului mic de proiecte finalizate, implicit și o valoare scăzută a bugetului programului, ultimul exercițiu de evaluare (raportat în decembrie 2022) prezintă o limitare puternică a analizei și a evaluării efectelor nete ale programului, care, în majoritatea cazurilor, nu au fost încă obținute. Investițiile POIM, aferente O.S. 3.1, mobilizează resurse UE și naționale pentru a îmbunătăți colectarea și tratarea deșeurilor și pentru a pregăti noi investiții, dar nu oferă nicio capacitate suplimentară de recuperare a deșeurilor, în afară de reciclare. Analiza contrafactuală a arătat că în județele în care este implementat sistemul de management integrat al deșeurilor, iar infrastructura și echipamentele finanțate prin POIM 2014-2020 și POS Mediu 2007-2013 sunt pe deplin operaționale, colectarea deșeurilor este mult mai eficace.
212. Investițiile POIM prin O.S. 3.2 contribuie la creșterea capacității de monitorizare a calității apei, la creșterea gradului de conectare a populației la infrastructura de apă potabilă, precum și la serviciile de canalizare, sprijinind pregătirea de noi investiții. Totuși, analiza implementării programului arată că investițiile mai avansate provin din câteva proiecte și sunt concentrate în doar câteva teritorii.

213. Nici în cazul AP4 evaluarea din 2022 nu preconiza atingerea țintelor pentru indicatorii de realizare și a celui financiar. În ceea ce privește protecția și conservarea biodiversității, suprafața totală a ariilor protejate nu a variat semnificativ în ultima perioadă, însă a existat o creștere recentă a siturilor care implementează o structură de management (50% din valoarea țintă pentru 2023). Pentru O.S. 4.2, ultimul raport de evaluare precizează faptul că s-a înregistrat o creștere a numărului de stații de monitorizare a calității aerului (156 de stații automate în 2021). Indicatorul aferent O.S. 4.3 privind numărul de situri contaminate înregistra în 2021 valoarea de 166 situri, sub ținta prevăzută pentru 2023, însă se apreciază că aceasta ar putea fi atinsă dacă proiectele în derulare ajung la finalizare conform prevederilor inițiale.
214. Referitor la AP5 se apreciază că țintele pentru 2023 vor putea fi atinse prin proiectele contractate. În cazul O.S. 5.1 în cadrul ultimului raport de evaluare s-a raportat faptul că o treime dintre indicatorii de realizare își atinseseră deja ținta. Pentru OS 5.2, chiar dacă indicatorii de realizare nu înregistrează progres, analiza proiectului indică faptul că investițiile POIM au contribuit efectiv la reducerea timpului de răspuns în situații de urgență, respectiv la reducerea valorii indicatorului de rezultat în perioada 2014-2020, de la 14,55 la 12,34 minute.
215. Primele două axe ale POIM (cele care vizează zona transportului), au componente ce adresează probleme de mediu: OS 1.4 (Mobilitatea urbană și reducerea impactului asupra mediului prin dezvoltarea rețelei de metrou București-Ilfov), OS 2.5 (Siguranța și reducerea impactului asupra mediului). Ultimele raportări de progres rămân cele menționate și în raportul anterior, neexistând un nou raport de evaluare pentru POIM Transport mai recent. Principalul impact al noilor linii de metrou din București asupra mediului îl reprezintă reducerea emisiilor provenite din traficul rutier - particule de materie (PM) 10, dioxid de azot (N₂O) sau CO₂. Creșterea gradului de deservire a metroului și convingerea locuitorilor de a folosi acest mijloc de transport în defavoarea autovehiculului personal reprezintă principalul factor care contribuie la ameliorarea calității aerului. Deși extinderea M4 a preluat o parte din traficul rutier, cererea de transport din mediul extern crește în continuare, motiv pentru care nici calitatea poluării fonice nu s-a ameliorat. Numărul de mașini și totalul emisiilor GES sunt doi indicatori ale căror valori sunt corelate, iar în România se menține tendința de creștere a parcului auto, fapt ce implică și o creștere a emisiilor. Datele cu privire la emisiile medii de CO₂/km care provin de la autovehiculele și camionetele noi indică o creștere a emisiilor comparativ cu anii precedenți (2016-2018), apropiindu-se de valorile din 2014.
216. POPAM, prin PU2, contribuie la promovarea acvaculturii eficiente din punct de vedere al resurselor. Indicatorul de rezultat (Variația volumului producției cu sistem de recirculare) se afla la 36,4% din țintă. De asemenea, PU6 prevede sprijinirea implementării Politicii Maritime Integrate, iar singurul proiect contractat și-a asumat că va îndeplini indicatorul de rezultat al programului. Indicatorul financiar era atins în proporție de 84,5%.
217. La implementarea programelor operaționale și obținerea rezultatelor propuse au contribuit și cele două programe POCA și POAT, având scopul de a îmbunătăți capacitatea administrativă și de implementare a proiectelor.
218. **Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA)** are ca obiectiv crearea unei administrații publice moderne, capabilă să faciliteze dezvoltarea socio-economică, prin intermediul unor servicii publice competitive, investiții și reglementări de calitate. Prin acest obiectiv cuprinzător, POCA urmează să contribuie la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă. Domeniul de intervenție prin care se va materializa efectul POCA este *Efectuarea de investiții în capacitatea instituțională și în eficiența administrațiilor și a serviciilor publice la nivel național, regional și local în vederea realizării de reforme, a unei mai bune legiferări și a unei bune guvernări*. Evaluările POCA realizate au vizat primele două AP, cu obiectivele specifice O.S. 1.1, 1.2, 1.4 și O.S. 2.1-2.2. Concluziile rapoartelor de evaluare indică faptul că obiectivele vor fi atinse în proporție de 100% la finalul anului 2023 doar în cazul O.S. 1.1. Pentru O.S. 1.2 se apreciază că gradul de realizare va putea fi de maxim 43%; O.S. 1.4, precum și O.S.

2.2 ar putea avea un grad de realizare al indicatorilor de circa 68%-69%; în cazul O.S. 2.1 la momentul evaluării gradul de realizare mediu era de numai 32%.

219. **Programul Operațional Asistență Tehnică (POAT)** are drept scop asigurarea unui proces de implementare eficientă și eficace a Fondurilor Europene Structurale și de Investiții în România. Obiectivul global al POAT este de a asigura capacitatea și instrumentele necesare pentru o eficientă coordonare, gestionare și control al intervențiilor finanțate din FESI, precum și o implementare eficientă, bine orientată și corectă a POAT, POIM și a POC. Concluziile evaluărilor disponibile până la data prezentului Raport de evaluare relevă faptul că la 31.12.2021, numărul total de proiecte contractate era de 148, cu o valoare totală a bugetului public de aproximativ 1,76 miliarde lei; valoarea plăților efectuate către beneficiari era de aproximativ 1,06 miliarde lei, reprezentând o rată de execuție de 59,9%. Rata de execuție pentru O.S. 1.1 a fost de 16,5%, în scădere față de precedenta raportare, ca urmare a semnării de noi finanțări cu valori semnificative. Nivelul de realizare al indicatorilor de rezultat aferenți O.S. 1.1 este de peste 100%. Indicatorii de realizare nu prezintă un nivel de realizare la fel de mare, însă progresul înregistrat și raportat la 31.12.2021 atât față de ținte, cât și comparativ cu exercițiul de evaluare anterior indică o probabilitate ca țintele să fie atinse până la finalul anului 2023. La nivelul O.S. 1.2 se înregistrează o rată de execuție de 47,5%, în vreme ce gradul de realizare al indicatorilor de realizare variază între 11% și 36%. Există totuși premisele atingerii țintelor asumate la nivel de program dată fiind extinderea perioadei de implementare a proiectelor, precum și ajustarea acestor ținte la nivel de program. La nivelul O.S. 3.1 se apreciază că țintele ar putea fi îndeplinite, acolo unde nu sunt deja îndeplinite. Astfel, intervențiile finanțate au contribuit la: (i) creșterea competențelor de a identifica și accesa oportunități de finanțare, de a pregăti documentele de proiect, de a organiza și derula achiziții publice, de a implementa proiecte și de a asigura managementul acestora, (ii) crearea unor unități specializate de experți care să sprijine beneficiarii în identificarea, pregătirea și implementarea de proiecte, (iii) asigurarea beneficiarilor de sprijin din partea unor consultanți externi cu specializări tehnico-economice în pregătirea și implementarea proiectelor, inclusiv prin transfer de expertiză în domenii specializate. Prin O.S. 3.1 POAT are o contribuție majoră la satisfacerea nevoilor de formare în sistemul instituțiilor FESI.
220. Și sondajul aplicat în rândul beneficiarilor a indicat faptul că, în bună măsură, proiectele au atins rezultatele directe planificate. Astfel, 41% dintre beneficiarii proiectelor au atins/depășit rezultatele planificate pentru toți indicatorii, iar alții aproximativ 40% au atins rezultatele planificate pentru cei mai mulți indicatori. Aproximativ 8% dintre beneficiari au obținut rezultate semnificativ inferioare celor propuse.
221. În general, suportul acordat prin FESI a fost printre cauzele principale care au contribuit la realizarea rezultatelor directe obținute. Astfel, 83% dintre beneficiarii proiectelor consideră că suportul FESI a jucat un rol esențial/cheie pentru realizarea rezultatelor observate, iar 13% că a contribuit moderat, alături de alți factori de influență. Un rol causal puternic este dominant în toate programele operaționale. De asemenea, suportul acordat prin FESI a fost factorul principal determinant pentru rezultatele directe, indiferent de regiunea de implementare a proiectelor.

2.1.3.4 CONTRIBUȚIA FESI LA PROGRESUL OBSERVAT

222. Evaluarea contribuției FESI la creșterea economică și îndeplinirea țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020 a avut în vedere estimarea mărimii contribuției și a factorilor care au influențat pozitiv / negativ această contribuție. Componenta de analiză empirică a urmărit pentru această întrebare de evaluare identificarea "dovezilor/evidențelor" necesare infirmării sau confirmării elementelor cuprinse în cadrul conceptual al teoriei schimbării, respectiv în lanțul causal al schimbării, care să susțină existența legăturii dintre distribuția și volumul fondurilor ESI și progresul indicatorilor analizați la ÎE1. Informațiile colectate au oferit evidențe cu privire la efectele directe, rezultatele intermediare și pe termen lung, asumpțiile și factorii de influență ale efectelor observate prin:

- Analiza datelor statistice și administrative cu privire la progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, în corelație cu datele privind alocarea FESI.
- Analiza canalelor / variabilelor prin care se propagă efectele fondurilor ESI și influența factorilor acestora, obținute din aplicarea modelului economic.
- Analiza datelor colectate prin chestionarul adresat membrilor CCMAP și experților în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic.
- Analiza informațiilor colectate prin interviuri și focus grupuri cu personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică FESI (membrii CCMAP), în monitorizarea și implementarea PO, reprezentanți ai ministerelor responsabile de elaborarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local.
- Triangularea rezultatelor furnizate de abordările de mai sus.

2.1.3.4.1 Analiza contribuției FESI la obținerea rezultatelor observate

223. Evaluarea de față aplică evaluarea bazată pe teorie (EBT) pentru a susține realizarea inferențelor descriptive, respectiv identificarea/confirmarea proceselor cauzale care se constituie în lanțuri cauzale pentru a înțelege legătura dintre "cauze" și "efecte". Tipul relațiilor cauzale care urmează să fie testate presupun cauze/intervenții multiple asociate cu rezultate multiple. Relațiile cauzale au loc în contexte specifice, iar acestea includ alte programe care acționează asupra unor populații, factori socio-economici, nivelul de dezvoltare inițial.
224. Evaluarea de față se bazează pe **analiza contribuției**, pornind de la ideea că rezultatele așteptate sunt produse de cauze multiple care includ intervențiile FESI. Astfel, echipa de evaluare recunoaște că FESI reprezintă o "cauză contributivă", iar succesul acestora este conectat la alți factori (contextuali, ipoteze, riscuri, etc.) Astfel, evaluarea își propune să înțeleagă care este rolul FESI în acest "pachet" de cauze. Concret, analiza contribuției va permite:
- Să fie evidențiat rolul FESI în "pachetele cauzale";
  - Să evidențieze caracterul necesar și suficient al FESI pentru inducerea efectelor;
  - Să evidențieze contribuția FESI (gradul de influență asupra schimbării).
225. În cele ce urmează, sunt prezentate principalele rezultate ale evaluării bazate pe teorie, pornind de la datele colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și a reprezentanților mediului academic, precum și interviurile realizate cu personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică FESI (membrii CCMAP), în monitorizarea și implementarea PO, reprezentanți ai ministerelor responsabile de elaborarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local.

Domeniul Competitivitate

În domeniul Competitivitate, suportul FESI a contribuit, preponderent, alături de alte cauze la fel de importante, la rezultatele observate.

226. Pe de o parte, fondurile ESI au fost printre cauzele importante care au contribuit la îmbunătățirea accesului la tehnologia informației și comunicațiilor, a utilizării și a calității acesteia. Astfel, cei mai mulți membrii CCMAP și reprezentanți ai mediului academic consultați consideră că FESI au avut un rol esențial/cheie pentru creșterea gradului de utilizare a comerțului electronic. De asemenea, în viziunea celor consultați, FESI au avut un rol moderat, contribuind alături de alte cauze la creșterea valorii adăugate generate de produsele și serviciile TIC în PIB, precum și pentru îmbunătățirea serviciilor publice și reducerea sarcinii administrative pentru întreprinderi și cetățeni prin e-guvernare.
227. Pe de altă parte, FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze importante, la îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii. Astfel, cei mai mulți dintre cei consultați consideră că FESI au avut un rol esențial/cheie pentru creșterea productivității

și valorii adăugate în agricultură, silvicultură și industrie alimentară. De asemenea, suportul FESI a contribuit, alături de alte cauze importante, la creșterea ratei de supraviețuire a IMM-urilor nou create, la creșterea cifrei de afaceri și a productivității IMM-urilor și pentru creșterea procentului de ferme gestionate de tineri fermieri calificați. În plus, FESI reprezintă cel puțin o cauză importantă pentru creșterea valorii adăugate și a calității resurselor turistice locale. Contribuția FESI la creșterea productivității și valorii adăugate în pescuit și acvacultură și la reducerea polarizării exploatațiilor agricole este mai incertă, evidențele disponibile indicând, mai degrabă, un rol marginal.

Tabel 7. Contribuția FESI la realizarea rezultatelor din domeniul Competitivitate

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial /cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/ minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Creșterea valorii adăugate generate de produsele și serviciile TIC în PIB	12%	47%	12%	29%
Creșterea gradului de utilizare a comerțului electronic	30%	29%	12%	29%
Îmbunătățirea serviciilor publice și reducerea sarcinii administrative pentru întreprinderi și cetățeni prin e-guvernare	18%	40%	18%	24%
Creșterea ratei de supraviețuire a IMM-urilor nou create	21%	29%	29%	21%
Creșterea cifrei de afaceri și a productivității IMM-urilor	22%	50%	7%	21%
Reducerea polarizării exploatațiilor agricole	8%	21%	21%	50%
Creșterea productivității și valorii adăugate în agricultură, silvicultură și industrie alimentară	36%	14%	14%	36%
Creșterea procentului de ferme gestionate de tineri fermieri calificați	14%	36%	14%	36%
Creșterea productivității și valorii adăugate în pescuit și acvacultură		7%	43%	50%
Creșterea valorii adăugate și a calității resurselor turistice locale	36%	43%	7%	14%

Sursa datelor: calculele Echipei de evaluare pe baza datelor colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic

228. **Suportul FESI a indus parțial progresul către îmbunătățirile așteptate în domeniul Competitivitate.** Astfel, peste două treimi dintre membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați consideră că FESI au indus parțial progresul către îmbunătățirea competitivității interne și creștere economică.
229. Cu privire la ipotezele necesare implementării fondurilor ESI conform așteptărilor, informațiile colectate prin interviuri au indicat unele deficiențe legate de lipsa predictibilității lansării de apeluri. În plus, fondurile europene au fost insuficiente pentru nevoile existente la nivel național, acest aspect fiind vizibil și din numărul mare de proiecte depuse.
230. Referitor la condițiile economice generale, instabilitatea economică a influențat negativ achizițiile publice din proiecte deoarece s-au creat diferențe între sumele propuse în etapa de ofertare, comparativ cu etapa de achiziționare, fapt ce a îngreunat implementarea. Pe de altă parte, restructurările de la nivelul autorității centrale au creat un grad de incertitudine, afectând calitatea proiectelor implementate.

Domeniul Cercetare-dezvoltare și inovare

231. În domeniul Cercetare-dezvoltare și inovare, FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze la fel de importante, la rezultatele observate.
232. Astfel, majoritatea membrilor CCMAP și reprezentanți ai mediului academic consultați consideră că FESI au contribuit, alături de alte cauze, la îmbunătățirea nivelului de investiții în CDI, precum și la o distribuție mai bună a activităților CDI în toate regiunile. Cu privire la creșterea numărului de întreprinderi mici și mijlocii inovatoare, creșterea numărului de acțiuni de cooperare între domeniul agricol și CDI, respectiv a numărului de produse, practici, procese, tehnologii noi și aplicarea acestora la nivel de exploatații agricole și în industria alimentară, contribuția FESI este mai incertă, însă evidențele disponibile indică tot un rol moderat, contribuind alături de alte cauze la rezultatele observate.

Tabel 8. Contribuția FESI la realizarea rezultatelor din domeniul CDI

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial/cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/ minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Niveluri mai mari de investiții în CDI (public & privat)	29%	61%	5%	5%
O distribuție mai bună a activităților CDI în toate regiunile	19%		19%	
Număr în creștere de întreprinderi mici și mijlocii inovatoare	10%	33%	24%	33%
Număr sporit de acțiuni de cooperare între domeniul agricol și CDI	14%	24%	10%	52%
Dezvoltarea unui număr mai mare de produse, practici, procese și tehnologii noi și aplicarea lor în exploatații agricole și în industria alimentară	14%	24%	10%	52%

Sursa datelor: calculele Echipei de evaluare pe baza datelor colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic

233. Suportul FESI a indus parțial progresul realizat către ținta asumată prin Strategia Europa 2020 în domeniul Cercetare-dezvoltare și inovare. Astfel, opinia dominantă printre membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați este că FESI au indus parțial progresul către creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB. Pe fondul alocărilor modeste, FESI au avut o contribuție limitată la progresul modest către ținta asumată în domeniul CDI.
234. Informațiile colectate prin interviuri confirmă contribuția FESI la rezultatele observate în domeniul CDI, alături de alte programe naționale și europene precum: PNCDI, Granturile SEE și Norvegiene, alte programe europene. Cu privire la ipotezele necesare implementării fondurilor ESI conform așteptărilor, informațiile colectate prin interviuri au indicat finanțarea insuficientă alocată domeniului CDI, în raport cu ținta națională propusă.

Domeniul Ocuparea forței de muncă

235. În domeniul Ocuparea forței de muncă, FESI au contribuit, în general, alături de alte cauze la fel de importante, la rezultatele observate.
236. Astfel, suportul FESI a avut un rol esențial pentru îmbunătățirea oportunităților de angajare prin sprijinirea antreprenoriatului. De asemenea, majoritatea membrilor CCMAP și reprezentanți ai mediului academic consultați consideră că FESI au contribuit, alături de alte cauze, la creșterea participării pe

piața muncii a persoanelor NEET, șomeri și persoane inactive, respectiv la îmbunătățirea capacității întreprinderilor de a formula și aplica politici privind resursele umane. Nu în ultimul rând, fondurile ESI au contribuit moderat, alături de alți factori determinanți, la creșterea oportunităților de angajare în afara agriculturii. Cu privire la capacitatea SPO de a realiza analiza și prognozele pieței muncii și la creșterea oportunităților de angajare în sectoarele pescuitului și acvaculturii, contribuția FESI este mai incertă, însă evidențele disponibile indică tot un rol moderat, contribuind alături de alte cauze la rezultatele observate.

Tabel 9. Contribuția FESI la realizarea rezultatelor din domeniul Ocuparea forței de muncă

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial/cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Participare crescută pe piața muncii a persoanelor NEET, șomeri și persoane inactive	35%	40%		25%
Capacitate sporită a întreprinderilor de a formula și aplica politici privind resursele umane	20%	35%	10%	35%
Îmbunătățirea oportunităților de angajare prin sprijinirea antreprenoriatului	40%	30%	10%	20%
Capacitate crescută a SPO în ceea ce privește analiza și prognozele pieței muncii	20%	30%	15%	35%
Oportunități de angajare în afara agriculturii și creșterea sectoarelor secundar și terțiar în zonele rurale	20%	35%	15%	30%
Creșterea oportunităților de angajare în sectoarele pescuitului și acvaculturii	10%	20%	10%	60%

Sursa datelor: calculele Echipei de evaluare pe baza datelor colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic

237. **Suportul FESI a indus parțial progresul către ținta asumată prin Strategia Europa 2020 în domeniul Ocuparea forței de muncă.** Astfel, aproximativ jumătate dintre membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați consideră că FESI au indus parțial progresul către creșterea ratei de ocupare la 70% în rândul populației cu vârste între 20 și 64 de ani.
238. Cu privire la ipotezele necesare implementării fondurilor ESI conform așteptărilor, din informațiile colectate prin interviuri reiese faptul că restricțiile impuse de pandemia COVID-19 au influențat negativ atingerea țintelor naționale, obiectivele de politică schimbându-se de la a crea noi locuri de muncă, la păstrarea locurilor de muncă. În plus, fenomenul migrației a redus forța de muncă disponibilă în anumite zone și domenii, ceea ce a afectat implementarea proiectelor.

Domeniul Lupta împotriva sărăciei

239. În domeniul Luptei împotriva sărăciei, FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze la fel de importante, la rezultatele observate.
240. Astfel, majoritatea membrilor CCMAP și reprezentanți ai mediului academic consultați consideră că suportul FESI este printre cauzele principale care au contribuit la rezultatele observate pentru dezvoltarea structurilor de economie socială și reducerea riscului de sărăcie și excluziune socială în comunitățile urbane marginalizate. Pe de altă parte, cei mai mulți dintre cei consultați consideră că FESI au contribuit, alături de alte cauze, la reducerea riscului de sărăcie în comunitățile marginalizate și la creșterea incluziunii sociale. De asemenea, suportul FESI a făcut parte din pachetul causal care a

crescut accesul și capacitatea sistemului de sănătate, a serviciilor sociale și medicale bazate pe comunitate, a sporit eficiența și eficacitatea sistemului de asistență socială. În ceea ce privește reducerea riscului de sărăcie în mediul rural, fondurile ESI au contribuit cel puțin moderat, alături de alți factori de influență. Cu privire la utilizarea sporită a TIC și la capacitatea de evaluare a impactului politicilor în domeniul sănătății, contribuția FESI este mai incertă, însă evidențele disponibile indică tot un rol moderat, contribuind alături de alte cauze la rezultatele observate.

Tabel 10. Contribuția FESI la realizarea rezultatelor din domeniul Lupta împotriva Sărăciei

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial/cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/ minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Reducerea riscului de sărăcie în comunitățile marginalizate	25%	43%	14%	18%
Creșterea incluziunii sociale pentru unele grupuri defavorizate	29%	46%	14%	11%
Îmbunătățirea capacității sistemului de sănătate, inclusiv prin măsuri de prevenire	14%	39%	29%	18%
Sporirea accesului și capacitatea serviciilor sociale și medicale de calitate bazate pe comunitate	25%	43%	11%	21%
Eficiență și eficacitate sporite ale sistemului de asistență socială	18%	39%	21%	21%
Număr crescut și capacitatea îmbunătățită a structurilor de economie socială	32%	25%	21%	21%
Număr mai mic de persoane expuse riscului de sărăcie și excluziune socială în comunitățile urbane marginalizate	32%	18%	29%	21%
Reducerea riscului de sărăcie în mediul rural prin măsuri de investiții în servicii și infrastructura	18%	36%	32%	14%
Utilizarea sporită a TIC în sectorul asistenței sociale și sănătății	21%	25%	11%	43%
Capacitate sporită de evaluare a impactului politicilor de sănătate	14%	29%	11%	46%

Sursa datelor: calculele Echipei de evaluare pe baza datelor colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic

241. **Suportul FESI a indus parțial progresul către ținta asumată prin Strategia Europa 2020 în domeniul Luptei împotriva sărăciei.** Astfel, peste jumătate dintre membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați consideră că FESI au indus parțial progresul către reducerea cu 580 de mii a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială.
242. Informațiile colectate prin interviuri indică faptul că progresul către ținta asumată a fost influențat negativ de condițiile generale economice nefavorabile.

Domeniul Educație și formare

243. În domeniul Educației și formării, FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze la fel de importante, la rezultatele observate.

Astfel, în viziunea membrilor CCMAP și reprezentanților mediului academic consultați, suportul FESI s-a numărat printre cauzele principale pentru rezultatele observate în creșterea capacității instituțiilor de educație și formare profesională, acces sporit la educație terțiară și creșterea participării la învățământul terțiar, profesional și învățare pe tot parcursul vieții.

244. Pe de altă parte, FESI au contribuit, alături de alte cauze, la îmbunătățirile observate în participarea la educație și îngrijire timpurie și preșcolară, la un acces sporit la educație de calitate la nivel preșcolar, primar și secundar. De asemenea, fondurile ESI au făcut parte din pachetul causal care au contribuit la rezultatele observate în reducerea gradului de neînscrisere la școală și de părăsire timpurie a școlii, respectiv reducerea riscului de excluziune digitală. Nu în ultimul rând, FESI au avut cel puțin o contribuție moderată asupra corelării între oferta educațională și cerințele pieței muncii, utilizarea sporită a TIC în sectorul educației, reducerea deficitelor de cercetători calificați și îmbunătățirea capacității de decizie din sectorul educației, a sistemelor de asigurare a calității, de monitorizare și evaluare. Contribuția FESI asupra creșterii participării la programe de formare în agricultură și alimentație, precum și la educație de calitate la nivel liceal pentru sectoarele SNC este, mai degrabă, neconcludentă.

Tabel 11. Contribuția FESI la realizarea rezultatelor din domeniul Educație

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial/cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/ minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Participare sporită la educația și îngrijirea timpurie și preșcolară	21%	42%	15%	21%
Reducerea gradului de neînscrisere la școală și de părăsire timpurie a școlii	16%	42%	24%	18%
Risc redus de excluziune digitală, în rural și regiuni mai puțin dezvoltate	18%	40%	27%	15%
Capacitate sporită a instituțiilor de educație și formare	30%	28%	24%	18%
Acces sporit la educație de calitate la nivel preșcolar, primar, secundar	25%	42%	12%	21%
Acces sporit la educație de calitate în cadrul învățământului terțiar	34%	30%	12%	24%
Participare sporită la învățământul terțiar, profesional și învățare pe tot parcursul vieții	37%	18%	15%	30%
Participarea sporită la programe de formare în agricultură și alimentație	15%	25%	15%	45%
Acces sporit la educație de calitate la nivel liceal, cu accent pe sectoarele SNC	25%	21%	12%	42%
Reducerea deficitelor de cercetători calificați	3%	36%	27%	33%

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial/cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/ minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Corelare mai bună între oferta educațională și cerințele pieței muncii	15%	39%	33%	12%
Utilizarea sporită a TIC în sectorul educației	30%	36%	18%	15%
Consolidarea capacității de decizie din sectorul educației, sistemele de asigurare a calității, de monitorizare și evaluare	18%	39%	15%	27%

Sursa datelor: calculele Echipei de evaluare pe baza datelor colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic

245. **Sprijinul FESI a indus parțial progresul către țintele asumate prin Strategia Europa 2020 în domeniul Educației.** Astfel, peste jumătate dintre membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați consideră că FESI au indus parțial progresele către reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii la 11,3%, creșterea procentului de populație cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani cu studii universitare la 26,7%, precum și creșterea participării adulților în activități de învățare pe tot parcursul vieții.
246. Informațiile colectate prin interviuri confirmă contribuția FESI la rezultatele observate, alături de alte programe naționale și europene precum: programele naționale și locale în domeniul educației, PNDL, finanțări de la Banca Mondială, Granturile SEE și Norvegiene, Erasmus+, alte programe europene.
247. Cu privire la ipotezele necesare implementării fondurilor ESI conform așteptărilor, din informațiile colectate prin interviuri a reieșit faptul că restricțiile impuse de pandemia COVID-19 au diminuat progresul către atingerea țintelor. De asemenea, există indicii că ținta stabilită pentru reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii a fost prea ambițioasă față de situația României.

Domeniul Energie, mediu, schimbări climatice

248. În domeniul Energie, mediu, schimbări climatice, sprijinul FESI a fost cel puțin o cauză care a contribuit alături de alți determinanți importanți la rezultatele observate. Astfel, în viziunea membrilor CCMAP și a reprezentanților mediului academic, fondurile ESI au avut un rol esențial pentru îmbunătățirile privind creșterea eficienței energetice a clădirilor, domeniului public și industriei. Pe de altă parte, intervențiile au contribuit, mai degrabă, moderat, alături de alți factori cauzali, la creșterea accesului la servicii ale rețelei inteligente, creșterea capacității rețelelor de energie electrică și de gaz, reducerea emisiilor de GES, respectiv la utilizarea sporită a transportului în comun urban. Cei consultați nu manifestă o opinie dominantă cu privire la rolul FESI pentru creșterea eficienței energetice și atenuarea schimbărilor climatice în sectorul acvaculturii .
249. Referitor la promovarea adaptării la schimbările climatice, cei mai mulți dintre cei consultați consideră că fondurile ESI au contribuit moderat, alături de alte cauze, la extinderea suprafețelor pentru practici agricole adaptate la schimbările climatice și creșterea cotei sistemelor de irigație eficiente, însă nu au o opinie dominantă privind creșterea cotei de terenuri agricole cu practici agricole sustenabile, ecologice și sprijin acordat proprietarilor de terenuri forestiere.
250. Cu privire la protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor, membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consideră că FESI au fost o cauză principală pentru creșterea cotei populației conectate la rețeaua publică de alimentare cu apă potabilă, respectiv creșterea suprafețelor cu spații și clădiri publice reabilitate în mediul urban. De asemenea, sprijinul FESI a făcut parte din pachetul causal al îmbunătățirilor în ceea ce privește reducerea deșeurilor biodegradabile și reabilitarea

depozitelor de deșeuri neconforme, creșterea cotei de energie din surse regenerabile, protecția și restaurarea biodiversității, creșterea capacității de evaluare a calității aerului.

251. În ceea ce privește promovarea transportului durabil, în opinia celor consultați, fondurile ESI au contribuit, cu precădere, alături de alte cauze, la creșterea siguranței și accesibilității traficului și a jucat un rol esențial pentru asigurarea unui transport rapid și sustenabil.

Tabel 12. Contribuția FESI la realizarea rezultatelor din domeniul Schimbări climatice, energie și mediu

	Contribuția FESI la realizarea rezultatelor			
	Au avut un rol esențial/ cheie	Au avut un rol moderat, alături de alte cauze	Au contribuit marginal/ minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu/ Nu răspund
Creșterea eficienței energetice a clădirilor	42%	29%		29%
Creșterea accesului rețele inteligente	18%	41%	18%	23%
Creșterea eficienței energetice și atenuarea schimbărilor climatice în acvacultură		35%	12%	53%
Creșterea capacității rețelelor de energie electrică și de gaz		35%	18%	47%
Utilizarea transportului în comun urban		59%	24%	17%
Reducerea emisiilor de GES	18%	41%	29%	12%
Extinderea practicilor agricole adaptate la schimbările climatice și sisteme de irigație eficiente	16%	33%	16%	37%
Creșterea terenurilor agricole cu practici sustenabile și forestiere	11%	21%	26%	42%
Reducerea deșeurilor biodegradabile depozitate și reabilitarea depozitelor	20%	25%	25%	30%
Creșterea cotei de energie din surse regenerabile	25%	25%	15%	35%
Creșterea conectării la rețeaua de apă potabilă	30%	25%	15%	30%
Creșterea protecției și restaurării biodiversității	15%	45%	15%	25%
Creșterea capacității de evaluare a calității aerului	20%	25%	20%	35%
Creșterea spațiilor și clădirilor publice reabilite în mediul urban	40%	20%	15%	25%
Creșterea protejării patrimoniului cultural	35%	10%	35%	20%
Creșterea protecției biodiversității marine		35%	20%	45%
Creșterea siguranței și accesibilității traficului	24%	38%	15%	23%
Transport rapid și sustenabil	30%	20%	20%	20%

Sursa datelor: calculele Echipei de evaluare pe baza datelor colectate prin sondaj în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic

252. Suportul FESI a indus parțial progresul către țintele asumate prin Strategia Europa 2020 în domeniul Schimbări climatice, energie și mediu. Astfel, aproximativ jumătate dintre membrii CCMAP și reprezentanții mediului academic consultați consideră că FESI au indus parțial progresul către reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20% față de 1990, creșterea cu 19% a eficienței energetice, creșterea cu 24% a ponderii energiilor regenerabile în consumul final de energie.
253. Informațiile colectate prin interviuri confirmă contribuția FESI la rezultatele observate, alături de alte programe naționale și europene precum: PNDL, alte programe naționale și locale în domeniul schimbărilor climatice, energie și mediu, Granturile SEE și Norvegiene, alte programe europene.
254. Cu privire la ipotezele necesare implementării fondurilor ESI conform așteptărilor, informațiile colectate prin interviuri au indicat unele deficiențe la nivelul cadrului instituțional și strategic. În plus, cadrul legislativ a suferit modificări numeroase în perioada de implementare. Pe de altă parte, a existat un deficit de resursă umană atât în domeniul public cât și privat, ceea ce nu a susținut schimbarea necesară pentru atingerea țintelor. De asemenea, în opinia experților, țintele la nivel național au fost prea ambițioase, în raport cu nivelul investițiilor financiare și cu timpul necesar pentru atingerea acestora. Evoluția contextului economic, respectiv creșterea prețurilor au influențat progresul înregistrat în domeniul energiei.

2.1.3.4.2 Estimarea contribuției FESI la progresul creșterii economice și țintelor Strategiei Europa 2020

255. Pe baza modelului economico-matematic a fost estimată contribuția FESI la o serie de indicatori vizați de Strategia Europa 2020. Conform propunerii agreeate cu Beneficiarul, a fost construit un model de echilibru general pentru România, de tipul CGE – *Computable General Equilibrium Model* (model de echilibru general calculabil), modele utilizate pe scară largă pentru a analiza efectele economice ale politicilor sau șocurilor. Modelul are la bază date despre structura economiei și un set de ecuații bazate pe teoria economică a echilibrului general care cuantifică modul în care economia evoluează în timp ca răspuns la o schimbare de politică sau un șoc în economie. **Evaluarea impactului FESI în cadrul acestui exercițiu de evaluare a fost realizată pe baza versiunii finale a modelului, definitivat prin includerea de noi componente și revizuirea unora dintre cele existente. Au fost analizate și recomandările primite din partea experților Evaluation Helpdesk al Comisiei Europene, acestea fiind implementate în cea mai mare parte în funcție de fezabilitate. Așadar, principalele modificări implementate în modelul de echilibru general față de versiunea preliminară sunt următoarele:**
- Modificarea funcției de producție de tip Cobb-Douglas în funcție de forma CES, în blocuri, ținând cont de factorii de producție (capital și forța de muncă dezagregată pe nivele de educație)
  - Estimarea parametrilor exogeni specifici României pentru funcțiile de distribuție a consumului între producția domestică și importuri, respectiv a producției interne între consum intern și exporturi, respectiv pentru funcția de consum a gospodăriilor
  - Introducerea componentei de mediu în cadrul modelului de echilibru general.
256. Abordarea metodologică pentru construirea modelului și realizarea simulărilor este descrisă în detaliu în cadrul Anexei. Enunțăm în continuare doar câteva din principiile de funcționare a modelului de echilibru general calculabil realizat.
257. Impactul economic al fondurilor ESI a fost estimat prin compararea economiei înainte și după infuzia de fonduri.
258. Modelul de referință (fără FESI) este generat prin adaptarea ecuațiilor modelului și a parametrilor comportamentali la datele din anul de referință. A fost ales ca an de referință anul 2013, premergător

perioadei de programare 2014-2020. Acesta presupune că economia începe de la o poziție stabilă sau de echilibru, iar odată cu infuzia de fonduri ESI, economia converge către un nou echilibru, guvernat de relațiile economice, descrise în sistemul de ecuații al modelului. Modelul obține o soluție prin găsirea unui nou set de prețuri, respectiv alocare de bunuri și factori, astfel încât economia să fie din nou în echilibru.

259. Fondurile au fost introduse în model atât prin creșterea cererii (abordare potrivită mai cu seamă în timpul perioadei de implementare a proiectelor), dar și prin intermediul ofertei (unde efectele se evidențiază cu precădere după terminarea perioadei de implementare a proiectelor, atunci când rezultatele devin utilizabile de către beneficiari). De partea cererii, implementarea proiectelor presupune în primul rând creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru bunuri și servicii ceea ce conduce la creșterea cererii pentru factori de producție, dar și creșterea investițiilor în capitalul fizic și infrastructură ceea ce conduce la creșterea cererii de investiții. În ceea ce privește efectele din prisma ofertei, acestea se referă la modificarea volumului factorilor de producție, respectiv creșterea transferurilor acordate sectoarelor productive, dar și modificările tehnologice.
260. Punctul de pornire pentru introducerea fondurilor în model a fost dezagregarea acestora în funcție de tipul cheltuielii exprimat prin domeniile/câmpurile de intervenție. Acestea au fost mai apoi agregate în funcție de tipul de impact pe care pot să îl producă, respectiv sectorul de activitate economică pe care îl poate influența. Detalierea modului în care au fost grupate fondurile pe aceste considerente poate fi regăsită în Anexa metodologică. Tipurile de impact avute în vedere au fost, așa cum se menționează mai sus, creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru anumite bunuri și servicii, creșterea investițiilor în capital fizic și infrastructură, modificarea volumului factorilor de producție, transferuri către sectoarele productive, acumularea de capital uman. Sectoarele de activitate economică după diviziunile CAEN Rev.2 au fost grupate în 19 secțiuni, a se vedea în Anexă detaliile referitoare la această grupare.
261. Realizarea modelului a presupus utilizarea unor baze de date complexe, care au fost integrate pentru construcția matricei de contabilitate socială (engl. *Social Accounting Matrix*). Aceasta include toate datele de importanță macroeconomică pentru România, dezagregarea pentru anumite tipuri de gospodării și factori de producție fiind realizată pe baza microdatelor din anchete reprezentative la nivel național. Au fost utilizate următoarele tipuri de date:
- Date din conturile naționale;
  - Tabele de utilizări și resurse;
  - Microdate din ancheta bugetelor de familie;
  - Date cu privire la indicatorii pieței muncii;
  - Microdate din ancheta structurii câștigurilor salariale.
262. Informațiile detaliate cu privire la structura matricei, respectiv datele utilizate se regăsesc în Anexă.
263. Atât pentru construcția modelului, cât și pentru realizarea simulărilor au fost asumate o serie de ipoteze simplificatoare care țin fie de structura modelului, de comportamentul instituțiilor sau de datele utilizate. Discuțiile referitoare la ipotezele asumate se regăsesc în Anexa metodologică.
264. Modelul de echilibru general la nivel național a fost completat, conform metodologiei descrise în Raportul Inițial, cu realizarea unui model econometric pentru estimarea efectelor FESI **la nivel regional**.
265. Pentru estimarea impactului investițiilor FESI la nivel regional asupra a trei variabile cheie: creșterea economică, ocuparea forței de muncă și productivitatea muncii, a fost realizată o abordare metodologică centrată pe o structura de tip panel care să țină cont atât de variabilitatea în timp, cât și de specificitățile fiecărei regiuni, utilizând indicatori la nivelul celor 8 regiuni NUTS 2 pe orizontul 2007-2018. S-a avut în vedere:
- Capturarea numărului mare de variabile care influențează creșterea economică la nivel regional (așa-numitele „variabile explicative”);

- Includerea în analiză a efectelor spațiale de *spillover*, adică a efectelor reciproce între regiuni.

266. Metodologia cercetării este structurată în 4 etape principale, după cum urmează:

- Prima etapă vizează identificarea factorilor determinanți ai creșterii economice, ai ratei ocupării și ai productivității muncii la nivel regional pe baza operatorului Lasso ce are principalul avantaj de a realiza selecția de variabile și regularizarea, conducând la modele mai interpretabile și eficiente, în special în cazul seturilor de date cu dimensiuni mari, unde contribuie la reducerea riscului de suprapunere excesivă.
- A doua etapă presupune estimarea modelelor pe baza determinanților identificați anterior utilizând efecte fixe sau efecte random dar și o analiză de robustețe prin tratarea endogeneității cu metoda Dif-GMM. Tratarea endogeneității în cadrul analizei de tip panel este esențială pentru a obține estimări corecte și valide.
- A treia etapă presupune estimarea modelelor cu efecte fixe cu coeficienți variabili, pentru a evidenția variația impactului fondurilor în cadrul fiecărei regiuni. Alegerea acestor modele se datorează faptului că fiecare regiune poate avea particularitățile ei specifice, precum diferențe în structura economică, cadrul socioeconomic și demografic. Aceste diferențe pot influența impactul fondurilor asupra dezvoltării regionale și, prin urmare, coeficienții de interes în analiză pot varia de la o regiune la alta. Modelul cu efecte fixe permite controlul și includerea în analiză a unor caracteristici unice pentru fiecare regiune. Astfel, putem observa și cuantifica cum diferiți factori specifici ale fiecărei regiuni influențează relația dintre fondurile europene și dezvoltarea regională. Modelele cu coeficienți variabili permit variația acestor în funcție de regiune, reflectând astfel diversitatea și specificitatea contextului regional. Prin utilizarea acestor modele, putem oferi o perspectivă mai detaliată și mai precisă asupra modului în care fondurile europene afectează dezvoltarea regională și să identificăm eventuale diferențe semnificative între regiuni. Aceste rezultate pot oferi informații valoroase pentru elaborarea și implementarea politicilor eficiente și adaptate specificului fiecărei regiuni, contribuind astfel la promovarea unei dezvoltări mai echitabile și sustenabile la nivel regional.
- A patra etapă de cercetare vizează construirea unor scenarii de simulare a redistribuirii investiției FESI pe baza rezultatelor modelelor cu coeficienți variabili.

267. **Componenta de mediu pentru evaluarea efectelor FESI asupra formării emisiilor GES** a fost introdusă în versiunea finală a modelului prin parcurgerea mai multor etape. În primul rând, a fost calculat coeficientul emisiilor aferent anului 2013 ca raport între volumul emisiilor și produsul intern brut. Așadar, acesta reprezintă cantitatea de emisii în tone per unitate de output. Apoi, a fost estimată scăderea coeficientului emisiilor în funcție de creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru protecția mediului, pe baza seriilor istorice. Variația estimată a coeficientului emisiilor a fost introdusă ca parametru exogen în model. De asemenea, modelul a fost extins prin introducerea unui "sector economic" nou care produce un nou „bun” – poluarea. Sectoarele economice și guvernul realizează cheltuieli pentru „spălarea poluării”. Emisiile exprimate în tone au fost monetizate prin estimarea efectelor negative și a cheltuielilor pentru contracararea acestora prin aplicarea unui algoritm ce se găsește descris în detaliu în anexa tehnică.

268. Pe de altă parte, au fost identificate sumele finanțate prin FESI ce au avut în vedere protecția mediului prin intermediul câmpurilor de intervenție specifice (a se vedea Anexa pentru detalii). În cadrul analizei s-a avut în vedere atât analiza impactului proiectelor contractate cât și al proiectelor finalizate în reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

269. În cele ce urmează, sunt prezentate principalele rezultate obținute din modelare cu privire la indicatorii relevanți pentru fiecare dintre domeniile stabilite pentru evaluare, cu excepția domeniului Educație și formare pentru care nu au putut fi obținute rezultate din modelare. Pentru a răspunde la această întrebare de evaluare s-au avut în vedere fondurile consumate în proiectele finalizate și plățile anuale realizate.

Domeniul Competitivitate

270. Pentru evaluarea contribuției FESI la creșterea competitivității economiei românești s-a urmărit estimarea efectelor asupra creșterii produsului intern brut, productivității muncii, nivelului exporturilor și importurilor. **Evaluările arată faptul că la progresele înregistrate în cazul fiecăruia dintre acești indicatori la nivel național, așa cum au fost evidențiate la ÎE1, au contribuit și fondurile ESI. Desigur, dimensiunea contribuției trebuie judecată în corelație cu dimensiunea fondurilor consumate în proiectele finalizate până la momentul evaluării.**
271. Specific, așa cum se poate vedea în tabelul de mai jos, **fondurile au contribuit la creșterea nominală a produsului intern brut cu 8,7% (creștere reală de aproape 1%)**. Ramurile economice cu cea mai mare contribuție au fost Agricultură și Construcțiile, explicabil prin ponderea importantă a fondurilor alocate agriculturii prin PNDR (FEADR) și investițiilor în infrastructuri. Menționăm faptul că informațiile administrative disponibile au permis alocarea fondurilor pe activități economice doar în funcție de codul CAEN al solicitantului, ceea ce influențează într-o oarecare măsură rezultatele analizei.
272. Contribuția FESI la creșterea produsului intern brut s-a realizat atât prin creșterea consumului (mai cu seamă a consumului guvernamental și a consumului intermediar al ramurilor), cât și prin creșterea investițiilor și o ușoară îmbunătățire a balanței comerciale. Consumul intermediar al ramurilor a crescut odată cu creșterea cererii ce a antrenat creșterea producției bunurilor și serviciilor cerute de piață, dar și în sectoarele care au beneficiat de investiții productive prin FESI. Consumul guvernamental și investițiile au reprezentat principalele canale de intrare a fondurilor în model, prin urmare este firească evoluția în cazul acestora. În ceea ce privește balanța comercială, FESI prin proiectele finalizate par să fi contribuit într-o mică măsură la îmbunătățirea acesteia, prin creșterea cu o rată mai mare a exporturilor comparativ cu importurile (0,2% vs. 0,1%). Cheltuielile de consum ale populației au crescut pentru gospodăriile cu venituri scăzute (cu aproximativ 16% pentru cele mai sărace 30% dintre gospodării) pe fondul creșterii veniturilor obținute din factorii de producție deținută (muncă, capital, pământ). Deși veniturile au crescut în mai mare măsură pentru gospodăriile mai bogate, în cazul acestora consumul nu a crescut proporțional, existând o mai mare propensiune spre economisire.
273. Pe fondul creșterii producției s-a îmbunătățit și productivitatea muncii per persoană ocupată, însă cu o rată mai redusă, deoarece FESI au contribuit și la creșterea ocupării, așa cum se va vedea mai jos în analiza domeniului Ocuparea forței de muncă.

Tabel 13. Contribuția FESI prin proiectele finalizate la creșterea competitivității economiei românești

Indicator	Contribuție proiecte finalizate
PIB nominal	8,7%
PIB real	1,0%
Importuri	0,1%
Exporturi	0,2%
Productivitatea muncii	0,9%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

274. A fost realizată și o evaluare a efectelor FESI, anual, în funcție de plățile realizate. Informațiile cu privire la plățile anuale au fost extrase din fișierele *autorizare_crcp* (data de referință 31 martie 2023) furnizate de MIPE pentru toate programele, cu excepția PNDR. Pentru acesta din urmă, au existat informații doar cu privire la plățile totale realizate până la 31 martie 2023 (din folderul *Monitorizare_alocari_PO_31_martie_2023*, fișierul *PNDR_Anexa 2_2_31_03_2023*), care au fost distribuite pe ani în funcție de distribuția anuală a plăților pentru celelalte programe. Contribuția FESI a fost evaluată pentru fiecare an în parte prin raportare la valorile de referință ale indicatorilor realizate în anul 2013. Nu au fost cuprinse în evaluare plățile realizate în perioada 2014-2016 și din anul 2013 ca urmare a nivelului redus al acestora.

275. Impactul plăților realizate asupra produsului intern brut diferă an de an, în funcție de nivelul anual al plăților, dar și de structura acestora. Așa cum a fost evidențiat și în cazul evaluării efectelor pentru proiectele realizate, principalele canale prin care se realizează creșterea economică sunt creșterea cererii guvernamentale și a cererii intermediare, precum și creșterea investițiilor. Astfel, observăm că în anul 2017, când deși plățile au fost mai reduse comparativ cu următorii doi ani, faptul că cea mai mare parte a plăților a fost realizată pentru investiții în infrastructură (prin POIM) a condus la o contribuție mai importantă la creșterea economică. În anii următori, 2018-2019, o pondere foarte importantă în plățile anuale realizate au avut-o alte tipuri de investiții, în principal cele în dezvoltarea capitalului uman prin POCU și cele pentru dezvoltare regională prin POR. Este cunoscut faptul că investițiile în capital uman au nevoie de o perioadă mai lungă de timp pentru a produce efecte asupra creșterii economice, astfel că impactul estimat asupra produsului intern brut în anii 2018 și 2019 este mai redus. Cele mai importante efecte asupra PIB se observă în anii în care plățile au fost cele mai importante, și anume 2021 și 2022.
276. În ceea ce privește impactul asupra productivității muncii, efectele sunt contrare, fiind pozitive în anul 2017 și după anul 2020 (inclusiv). În 2018 și 2019, FESI, prin plățile realizate, au avut o contribuție mai redusă la creșterea PIB și mai importantă la creșterea ocupării forței de muncă (prin POCU și POR), astfel că efectul asupra creșterii productivității muncii este unul negativ. Acesta este contrabalansat în anii următori de creșterile mult mai importante ale produsului intern brut.

Tabel 14. Contribuția anuală a FESI prin plățile realizate la creșterea competitivității economiei românești

Indicator	Contribuție plăți realizate					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PIB nominal	1,4%	0,3%	0,5%	2,1%	3,6%	4,4%
Productivitatea muncii	1,3%	-0,6%	-1,0%	0,3%	2,1%	2,6%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

277. De notat faptul că plățile se referă la cheltuieli realizate în perioade anterioare, iar efectele s-au produs din momentul realizării cheltuielii de către beneficiari. Deși nu reflectă cu acuratețe anul realizării cheltuielii, plățile anuale pot reprezenta un proxy pentru acestea și, mai mult, pot să ofere bazele pentru o evaluare an de an a efectelor. O astfel de evaluare poate să arate dacă și în ce mod efectele variază în funcție de nivelul și structura fondurilor.
278. Pentru evaluarea contribuției FESI la creșterea competitivității în profil regional s-a urmărit estimarea efectelor asupra creșterii produsului intern și productivității muncii pe baza analizei de regresie cu date de tip panel combinată cu o tehnică de învățare automată-metoda Lasso.
279. Rezultatele empirice au evidențiat semnificația statistică a fondurilor din cadrul Fondului European pentru Agricultură și Dezvoltare rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) asupra variației dezvoltării economice regionale, alături de ponderea populației cu nivel înalt de educație și formarea bruta de capital fix. Celelalte tipuri de fonduri nu au arătat un impact semnificativ la nivel regional în cadrul modelelor testate, cel mai probabil datorită volumul relativ mare al FEADR plus FEPAM comparativ cu celelalte fonduri.
280. În ceea ce privește impactul finanțării FEADR asupra PIB per capita la nivel regional, observăm că pe orizontul 2007-2020 există (în medie) o legătură directă între cei doi indicatori. Comparativ cu efectul produs de Formarea Bruta de Capital Fix, impactul asociat FEADR este mult mai redus. La nivelul regiunilor se constată că eficiența acestor instrumente de finanțare asupra PIB per capita este neuniformă. Atât investițiile cuantificate prin intermediul Formării brute de capital fix cât și cele asociate finanțării proiectelor prin FEADR, explică diferit variația PIB-ului la nivel regional. Aceste rezultate sunt în concordanță cu cele obținute la nivel național prin modelul de echilibru general, pentru sectorul agricultura, silvicultură și pescuit, prin fondurile alocate, estimându-se o contribuție importantă la

creșterea PIB. Și, de asemenea, unul din motoarele creșterii economice, așa cum a rezultat atât din analiza regională, cât și din cea la nivel național, o reprezintă investițiile în capital fix.

281. Deși există diferențe semnificative între cele 8 regiuni în ceea ce privește legătura între variația investițiilor interne și PIB-ul regional, indiferent de regiune creșterea acestora se asociază cu creșterea PIB. În ceea ce privește finanțarea FEADR, există regiuni pentru care această formă de intervenție nu este eficientă pe orizontul analizat. Astfel pentru regiunile Sud Muntenia, Nord-Est și Sud Vest, coeficienții estimați înregistrează valori negative. Regiunile Nord-Est și Sud-Vest înregistrează cea mai mare medie a fondurilor FEADR alocate pentru perioada 2008-2020, cu oscilații semnificative, în timp ce media PIB-ului real în aceste regiuni este inferioară mediilor înregistrate de celelalte regiuni. Așadar decalajul economic al acestora explică nivelul redus al efectelor generate până în anul 2020. Însă, în același timp, estimațiile evidențiază răspunsul pozitiv ridicat (peste medie) al PIB-ului înregistrat în Sud Muntenia sau Sud-Vest la investițiile măsurate prin intermediul Formării Brute de Capital Fix. Specificitățile regionale date de dezvoltarea tehnologică, caracteristicile mediului de afaceri, calitatea instituțională, influențează răspunsul regiunilor la diferite forme de investiții. Regiunile pentru care se observă un impact pozitiv al FEADR, similar ca magnitudine, sunt: Centru, Nord-Vest și București Ilfov. Acest rezultat confirmă teoriile conform cărora finanțarea regională prin astfel de fonduri are impact pozitiv asupra PIB per capita cu precădere în regiunile dezvoltate.

Tabel 15. Impact estimat asupra PIB per capita

Regiune	Efect la modificarea cu 10% a valorii fondurilor	Alți factori semnificativi
NV	0.25	(1) Ponderea populației cu nivel înalt de educație (2)Formarea Brută de capital Fix
Centru	0.20	
NE	-0.03	
SE	0.05	
Sud	-0.12	
BI	0.21	
SV	-0.01	
V	0.18	

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului la nivel regional

282. Rezultatele empirice au evidențiat semnificația statistică a fondurilor Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) dar și a Fondului European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) asupra variației productivității alături de ponderea populației cu nivel scăzut de educație, formarea brută de capital fix și ponderea sectorului primar în valoarea totală adăugată brută (GVA). Rezultatele sugerează faptul că, în medie, o creștere cu 1% a valorii cumulate anuale a fondurilor FEADR și FEPAM ar conduce la o creștere cu 0.0735 puncte procentuale a productivității la nivel de regiune, ceteris paribus. În schimb, impactul fondului FEDR asupra productivității este mai mic, creșterea cu 1% a valorii anuale a fondului conducând la o creștere cu 0,032 puncte procentuale a productivității, ceteris paribus.
283. Modelele estimate evidențiază o legătură directă între finanțarea FEADR și productivitatea muncii dar și o variație mare în eficiența acestui instrument la nivel regional din perspectiva acestei variabile țintă. În general, pe orizontul analizat, aceste instrumente dedicate susținerii dezvoltării regionale se asociază cu creșterea ale productivității muncii. Regiunile care se detașează semnificativ sunt Centru și Sud-Est unde impactul estimat al finanțării depășește pragul de 8,5 mii lei per salariat (la o creștere de 2,7 ori a valorii finanțării). La polul opus, pentru regiunea Nord-Est eficiența acestui instrument de finanțare este redusă. Se observă totodată că pentru Centru și Sud Est, pe orizontul 2007-2020, investițiile (FBCF) nu au avut efect pozitiv asupra productivității muncii. Specificitățile ce țin de structura economică a regiunii, de calitatea instituțională, de caracteristicile forței de muncă determină o capacitate redusă de a genera efecte pozitive asupra productivității muncii ca urmare a acestor investiții.

Tabel 16. Impact estimat asupra productivității muncii

Regiune	Efect la modificarea cu 10% a valorii fondurilor	Alți factori semnificativi
NV	0.36	(1) Ponderea populației cu nivel redus de educație (2) Formarea Brută de Capital Fix (3) Ponderea sectorului primar
Centru	0.91	
NE	-0.07	
SE	0.82	
Sud	0.22	
BI	0.25	
SV	0.57	
V	0.23	

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului la nivel regional

284. În concluzie, pentru cele două variabile țintă, PIB real per capita și productivitatea muncii, impactul mediu estimat al investițiilor FESI este semnificativ. Însă modelele estimate subliniază importanța majoră a capacității structurale a regiunilor de a exploata potențialele beneficii ale acestor surse de finanțare, cuantificate prin factori ce țin de educație, structură economică.

Aprecieri cu privire la contribuția FESI la progresul creșterii economice în contextul economiei informale

285. Înțelegerea relației dintre FESI și creșterea economică în prezența economiei informale poate oferi informații valoroase pentru factorii de decizie. Aceasta poate contribui la conturarea politicilor și inițiativelor menite să promoveze o creștere economică durabilă, formalizarea sectorului informal și îmbunătățirea stabilității financiare și economice. Economia informală este definită ca incluzând activitățile economice care nu sunt reglementate de guvern sau care nu sunt reglementate de legile oficiale ale muncii și sistemele de protecție socială. Include activități precum întreprinderile neînregistrate, munca nedeclarată și angajarea informală. Estimarea amplitudinii economiei informale este o provocare din cauza naturii sale clandestine, dar diverse studii și estimări oferă perspective asupra dimensiunii și impactului acesteia. Un studiu recent în analiza prevalenței economiei informale la nivel național în România este studiul lui Dell'Anno și Davidescu (2019) ce estimează dimensiunea economiei informale (EI) și evaziunii fiscale (EF) în România pentru perioada 2000-2017, utilizând ca și abordări modelul Multiple Indicator Multiple Cause (MIMIC) pentru estimarea dimensiunii economiei informale și abordarea cererii de lichidități pentru estimarea evaziunii fiscale - în scopul evidențierii particularităților acestor două fenomene. Analiza empirică a relevat faptul că economia informală acționează ca un substitut pentru economia formală, în timp ce evaziunea fiscală este un complement al PIB-ului. Rezultatele studiului pot contribui la o mai bună înțelegere a mărimii și dinamicii economiei informale și a evaziunii fiscale în România. Această înțelegere poate ajuta factorii de decizie în elaborarea unor strategii mai eficiente pentru combaterea evaziunii fiscale, îmbunătățirea colectării veniturilor și promovarea unui mediu economic mai transparent și responsabil.
286. Deși există numeroase cercetări care studiază economia informală la nivel național pentru România, volumul literaturii privind economia informală la nivel regional este extrem de limitat. Într-un studiu relativ recent, Herwartz, Tafenu și Schneider (2015) au estimat magnitudinea economiei informale pentru regiunile țărilor membre ale Uniunii Europene din 2007 și 2008, utilizând metoda MIMIC. Conform rezultatelor obținute de aceștia, cel mai redus sector subteran se găsește în regiunile din Olanda și Danemarca, iar cel mai ridicat în Grecia, Polonia, Portugalia și România. Potrivit acestei lucrări, dimensiunea medie a gradului de informalitate din România în anul 2007 a fost de 23%, iar în 2008 de 22,6%. De asemenea, autorii consideră că întrucât disparitățile la nivelul regiunilor din România sunt semnificative, guvernele ar trebui să ia în considerare măsuri diversificate împotriva activităților clandestine.

287. Impactul contribuției FESI asupra creșterii economice în prezența economiei informale este unul complex și multifacțat. În timp ce programele FESI se concentrează în principal pe promovarea activităților economice formale și sprijinirea dezvoltării durabile, ele contribuie indirect la reducerea economiei informale prin mai multe mecanisme:
- Îmbunătățirea Competitivității Sectorului Formal: Fondurile ESI sprijină adesea proiecte și inițiative care îmbunătățesc competitivitatea afacerilor și sectoarelor formale. Prin îmbunătățirea infrastructurii, stimularea inovației și furnizarea de servicii de suport, FESI poate ajuta afacerile formale să crească și să devină mai competitive. Acest lucru poate crea oportunități de angajare formale suplimentare și poate încuraja lucrătorii și afacerile să facă tranziția de la sectorul informal la cel formal.
  - Sprijinirea Antreprenoriatului și a Micilor Afaceri: Programele FESI vizează adesea dezvoltarea antreprenoriatului și a micilor afaceri. Prin acordarea de sprijin financiar, formare și servicii de consultanță, FESI poate facilita crearea și dezvoltarea afacerilor formale. Acest lucru poate oferi alternative la activitățile economice informale și poate încuraja indivizii să opereze în sectorul formal.
  - Consolidarea Capacităților Instituționale: Fondurile ESI pot fi utilizate pentru consolidarea instituțiilor responsabile de aplicarea legilor muncii, reglementărilor fiscale și a sistemelor de protecție socială. Prin îmbunătățirea capacității instituțiilor, FESI poate îmbunătăți capacitatea acestora de a combate activitățile economice informale și de a asigura respectarea reglementărilor formale.
  - Promovarea Incluziunii Sociale și Accesului la Servicii: Programele FESI vizează adesea îmbunătățirea incluziunii sociale și accesului la servicii de bază în zonele dezavantajate. Prin furnizarea de infrastructură, educație, îngrijire medicală și suport social, FESI poate aborda unele dintre factorii socio-economici care contribuie la economia informală. Accesul îmbunătățit la oportunități de angajare formale și protecție socială poate reduce dependența de activitățile economice informale.
288. Reducerea economiei informale necesită o abordare cuprinzătoare și diversificată care implică diferiți actori, inclusiv guverne, autorități de reglementare, parteneri sociali și organizații ale societății civile. FESI poate juca un rol de sprijin în acest proces prin furnizarea de finanțare, promovarea unei bune guvernante și stimularea dezvoltării economice. Cu toate acestea, este esențial să se combine intervențiile FESI cu politici și strategii țintite care abordează în mod specific provocările economiei informale pentru a maximiza impactul lor.
289. Analizele, cercetările și evaluările suplimentare sunt necesare pentru a înțelege dinamica specifică și eficacitatea programelor FESI în reducerea economiei informale în diferite regiuni.
290. În privința unei potențiale afectări a impactului fondurilor ESI asupra creșterii economice și ocupării forței de muncă ca urmare a prezenței unei magnitudini deloc de neglijat a fenomenului economiei informale, aprecierile trebuie privite cu rezerva convenită și ar trebui să fie formalizate ca urmare a unor cercetări empirice.
291. Estimarea amplitudinii economiei informale este în mod intrinsec dificilă datorită naturii sale ascunse și ne-reglementate. Măsura în care economia informală afectează creșterea economică și ocuparea forței de muncă poate varia în funcție de regiuni și sectoare. Disponibilitatea limitată a datelor și dificultățile de măsurare fac ca cuantificarea precisă a relației dintre impactul FESI și economia informală să fie o provocare.
292. Economia informală operează adesea în afara reglementărilor formale și poate concura cu afacerile formale. Atunci când programele FESI își propun să sprijine dezvoltarea și competitivitatea sectorului formal, prezența unei economii informale mari poate genera provocări. Afacerile informale, cu costurile lor reduse și evitarea impozitelor și reglementărilor, pot submina creșterea și competitivitatea afacerilor

formale sprijinite de FESI. Aceasta, la rândul său, poate afecta rezultatele generale ale creșterii economice și ocupării forței de muncă vizate de FESI. Prezența unei economii informale semnificative poate necesita intervenții țintite pentru a încuraja formalizarea.

293. Programele FESI pot lua în considerare modalități de integrare a sectorului informal în economia formală. Aceasta poate implica oferirea de stimulente și sprijin pentru lucrătorii și afacerile informale pentru a face tranziția către sectorul formal, crescând astfel accesul acestora la oportunități de angajare formale și protecție socială. Prin reducerea dimensiunii economiei informale prin intermediul integrării, programele FESI pot avea un impact pozitiv asupra creșterii economice și rezultatelor în ocuparea forței de muncă. Impactul economiei informale asupra eficacității programelor FESI poate varia în funcție de factori contextuali, cum ar fi structura economică regională, dinamica pieței muncii și mediul reglementar. Regiunile cu o economie informală mare și cu capacitate instituțională limitată pot întâmpina provocări suplimentare în atingerea rezultatelor dorite. Strategii și politici personalizate care iau în considerare acești factori contextuali pot contribui la maximizarea impactului programelor FESI asupra creșterii economice și ocupării forței de muncă.
294. Pentru a putea analiza în context mai larg implicațiile prezenței economiei informale, sunt necesare considerații cu privire la prevalența fenomenului în profil regional. Ultima estimare a magnitudinii economiei informale la nivelul regiunilor României a fost realizată cu ajutorul metodei cererii de lichidități și a acoperit perioada 2001-2021, alegerea acestei perioade permițând examinarea tendințelor economiei informale pe termen lung și înțelegerea profundă a factorilor care influențează evoluția acesteia în cadrul regiunilor selectate. Pentru estimarea dimensiunii economiei informale cu ajutorul metodei cererii de lichidități au fost luați în considerare următorii determinanți cheie:
- **Povara fiscală (TAX)**, reprezentată de veniturile fiscale exprimate ca procent din PIB: atunci când povara fiscală crește, indivizii pot fi încurajați să-și desfășoare tranzacțiile în sectorul informal, unde plățile în numerar sunt frecvente și mai puțin vizibile pentru autoritățile fiscale.
  - **Produsul intern brut pe cap de locuitor (PIBcap)**: conform asumției standard, se presupune că o creștere a venitului conduce la o cerere mai mare de numerar pentru efectuarea tranzacțiilor.
  - **Puterea de reglementare (ENF)**: cu cât puterea de aplicare a legii este mai mare, se anticipează că evaziunea fiscală va scădea, ceea ce duce la o cerere mai mică de numerar pentru tranzacțiile neoficiale.
  - **Rata dobânzii de depozitele bancare (DOB)**: o rată mai mare a dobânzii pentru depozite încurajează indivizii să-și depună banii în bănci, determinând astfel o scădere a cererii de numerar.
  - **Numărul de bancomate disponibile populației (DIG)**: deoarece bancomatele sunt disponibile în mai multe locații și la ore flexibile, utilizatorii pot efectua retrageri de numerar doar atunci când au nevoie, reducând astfel suma totală de numerar pe care o dețin.
295. Principalele surse utilizate sunt Fondul Monetar Internațional, Eurostat și World Bank.
296. **Metoda cererii de lichidități**, propusă inițial de Cagan (1958) și dezvoltată ulterior de Gutmann (1977) și Tanzi (1983) consideră că evaziunea fiscală este o reacție la povara fiscală ridicată, iar tranzacțiile ascunse sau neobservabile sunt realizate prin utilizarea monedei fizice, astfel încât să nu poată fi monitorizate de către autorități. Rezultă astfel că o creștere a evaziunii fiscale este asociată cu o creștere a cererii de numerar. Procesul de estimare a economiei informale utilizând această metodă presupune parcurgerea mai multor etape, după cum urmează:
1. Estimarea cererii de numerar într-o economie în care există evaziune fiscală. Această etapă presupune estimarea unei ecuații econometrice, ce ține cont atât de factori convenționali, cum ar fi produsul intern brut, rata inflației și rata dobânzii, cât și factori care determină indivizii să evite plata

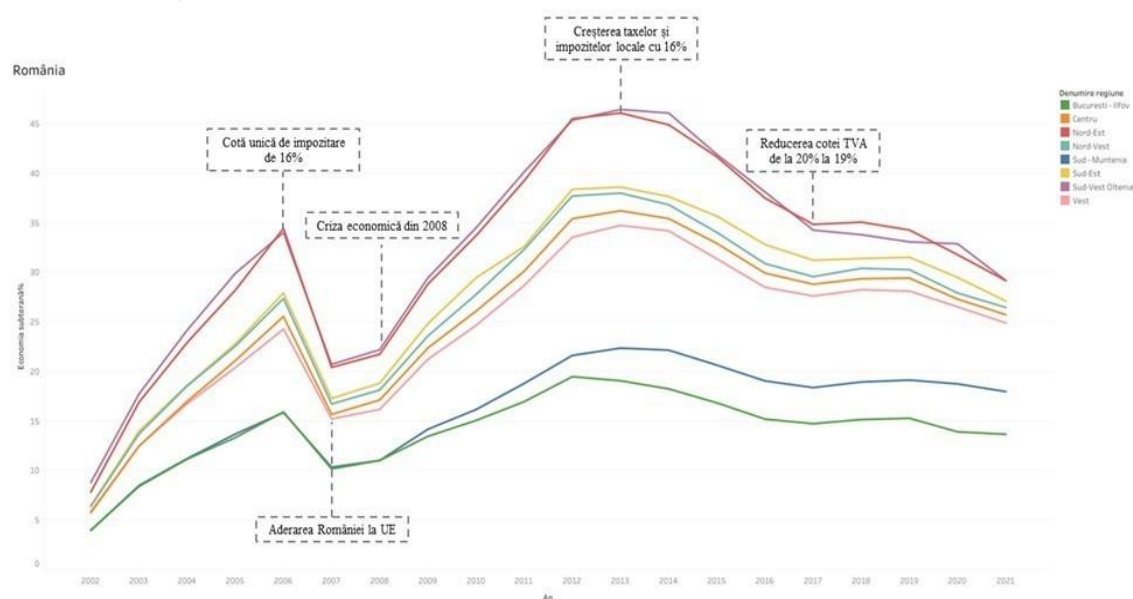
taxelor și impozitelor, cum ar fi povara fiscală și reglementarea guvernamentală, pentru a determina cererea de numerar în condiții normale.

2. Estimarea cererii de numerar într-o economie în care nu există evaziune fiscală. Întrucât politicile fiscale stringente sunt considerate a fi principala cauză a acestui fenomen, rezultă că pentru a determina cererea de numerar într-o economie în care nu există evaziune fiscală, se poate folosi aceeași relație econometrică, considerând că povara fiscală este minimă, iar puterea de reglementare maximă.

3. Determinarea gradului de evaziune fiscală. Diferența dintre cererea actuală de numerar și cea teoretică (fără evaziune fiscală), reprezintă excesul de monedă din economie. Considerând că viteza de rotație a banilor este aceeași pentru economia oficială și cea neoficială, se poate determina mărimea relativă a evaziunii fiscale ca procent din PIB-ul oficial.

297. Din punct de vedere econometric, a fost utilizat un model de tip **PMG – ARDL** (eng. Pooled Mean Group Autoregressive Distributed Lag). Alegerea acestui model a fost justificată de ordinul diferit de integrare al variabilelor $I(0)$, $I(1)$, precum și de eterogenitatea panelului. Folosind estimatorul PMG se pot calcula relațiile pe termen scurt, incluzând coeficienții, viteza de ajustare și erorile, pentru fiecare regiune în parte. Pe de altă parte, coeficienții pe termen lung sunt considerați identici pentru toate regiunile luate în considerare în analiză.

Figura 37. Evoluția dimensiunii economiei subterane la nivelul regiunilor din România

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare

298. O creștere a dimensiunii sectorului informal poate fi observată și în anul 2006, când România a adoptat o cotă unică de impozitare de 16%, înlocuind sistemul progresiv anterior (Popescu et al., 2019). Această schimbare a fost inițiată cu scopul de a stimula mediul de afaceri, consumul și investițiile străine, de a reduce evaziunea fiscală și de a stimula creșterea economică. Cu toate acestea, există argumente în literatura de specialitate care indică faptul că această măsură ar putea contribui la accentuarea inegalităților și discrepanțelor între indivizi, amplificând astfel economia informală.
299. Pe de altă parte, în contextul aderării României la Uniunea Europeană în anul 2007, se poate observa o reducere a economiei informale în acest an. Integrarea în Uniunea Europeană a avut ca rezultat o serie de schimbări instituționale și normative menite să promoveze conformitatea cu regulile și standardele comune existente. Aceste măsuri, împreună cu asistența tehnică și financiară acordată de

Uniunea Europeană în vederea îmbunătățirii peisajului economic, au contribuit la reducerea sectorului neoficial în anul 2007.

300. Criza economică globală din 2008 a avut un impact semnificativ asupra României, cu efecte asupra creșterii frecvenței practicilor neînregistrate. Această tendință a continuat să se manifeste și să se amplifice până în anul 2013, când s-a atins cel mai ridicat nivel al economiei informale în majoritatea regiunilor. Majorarea taxelor și impozitelor locale cu 16% în acest an a avut ca efect direct o presiune crescută asupra cetățenilor, determinându-i să recurgă într-o mai mare măsură la practici ilegale pentru a-și reduce costurile. Ulterior, se poate observa o tendință descrescătoare a sectorului informal din România, cu un punct de inflexiune în anul 2017, când s-a implementat o reducere a taxei pe valoare adăugată de la 20% la 19%. Această modificare fiscală a avut un impact în reducerea poverii fiscale și, implicit, în diminuarea economiei informale.
301. În ceea ce privește diferențele la nivel regional, mărimea fenomenului urmărit variază între 3,9% (București - Ilfov, 2002) și 46,2% (Sud-Vest Oltenia, 2013). Regiunile Nord-Est și Sud-Vest Oltenia se evidențiază ca fiind cele mai afectate de prezența activităților informale, fiind caracterizate de o capacitate inferioară de reglementare. Această putere redusă de exercitare a puterii publice poate fi explicată în primul rând prin particularitățile demografice ale acestor regiuni, în special prin extinderea așezărilor rurale. Așa cum am putut vedea în cadrul analizei exploratorii a datelor, aproape jumătate din populația acestor regiuni își câștigă existența prin intermediul activităților agricole. În conformitate cu ipotezele standard, există o corelație pozitivă între mărimea sectorului agricol și dimensiunea economiei subterane. De asemenea, conform unui raport publicat de Institutul Național de Statistică^[4], în anul 2021, regiunile Nord – Est și Sud – Vest Oltenia au înregistrat o rată de sărăcie de peste 11 ori mai mare în comparație cu București – Ilfov. Din acest motiv, indivizii din aceste regiuni manifestă o tendință mai pronunțată de a se implica în economia informală. Nu în ultimul rând, regiunea capitalei București – Ilfov, ca pol urban major în România, se evidențiază prin prezența unui sector informal redus, reflectând nivelul său avansat de dezvoltare și eficiența sistemului juridic în aplicarea legilor.
302. Este important de menționat că abordarea economiei informale necesită o abordare multidimensională și holistică, care depășește sfera exclusivă a programelor FESI. Colaborarea între diferiți actori, inclusiv guverne, autorități de reglementare, parteneri sociali și organizații ale societății civile, este crucială pentru a aborda eficient provocările economiei informale.

Domeniul Cercetare-dezvoltare și inovare

303. În cadrul acestui domeniu, evaluarea a vizat estimarea contribuției FESI pentru un singur indicator - procentul cheltuielilor de CDI în PIB, în cazul căruia există și o țintă asumată prin Strategia Europa 2020. Așa cum a relevat analiza realizată în cadrul ÎE1, în perioada 2014-2020, în România, cheltuielile CDI ca procent din PIB au crescut cu mai puțin de 0,10 puncte procentuale. **Contribuția estimată a FESI la acest progres este de circa 0,06 puncte procentuale, fiind evaluată ca procent din PIB din anul de referință 2013. Deși contribuția este redusă, din nou trebuie să avem în vedere volumul fondurilor, domeniului de CDI revenindu-i aproximativ 3% din totalul fondurilor (programate inițial plus cele suplimentare).** Deși, în general, la nivel micro, conform rapoartelor de evaluare a programelor operaționale rezultatele prevăzute au fost atinse, în unele domenii, cum este și cazul CDI, volumul redus al fondurilor împreună cu timpul necesar de la implementare până la evidențierea efectelor influențează rezultatele la nivel macroeconomic. Contribuția CDI la creșterea PIB se poate produce atât prin canalele cererii, care presupune creșterea cheltuielilor guvernamentale de CDI și creșterea investițiilor publice sau private (de ex. infrastructura de cercetare), cât și prin canalele ofertei, ca urmare a utilizării cheltuielilor și investițiilor de CDI la progresul tehnologic și îmbunătățirea capitalului uman.

Tabel 17. Contribuția FESI prin proiectele finalizate la Domeniul Cercetare-dezvoltare, inovare

Indicator	Contribuție proiecte finalizate
Cheltuieli de CDI, procent din PIB (raportat la PIB 2013)	0,06 puncte procentuale

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

304. Evaluarea contribuției anuale a FESI pe baza plăților realizate evidențiază legătura dintre volumul plăților destinate cercetării și creșterea cheltuielilor de CDI. Astfel, în anii 2021 și 2022 când ponderea plăților pentru cercetare, dezvoltare și inovare (în special prin POC) a fost importantă, și efectele asupra nivelului cheltuielilor de CDI, raportat la PIB au crescut mai mult, cu circa 0,02-0,03 puncte procentuale.

Tabel 18. Contribuția anuală a FESI prin plățile realizate la Domeniul Cercetare-dezvoltare, inovare

Indicator	Contribuție plăți realizate					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cheltuieli de CDI, procent din PIB (raportat la PIB 2013)	0,01pp	0,004pp	0,003	0,01pp	0,02pp	0,03pp

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

Domeniul Ocuparea forței de muncă

305. Contribuția FESI la progresele în domeniul ocupării forței de muncă a fost evaluată prin intermediul evoluției populației ocupate. Estimările evidențiază un impact destul de important al fondurilor, de aproximativ 8%, ceea ce reprezintă în termeni nominali circa 650 mii persoane (raportat la populația ocupată din anul 2013). Deoarece evoluția populației ocupate la nivel național în perioada de programare este una negativă în termeni nominali (2022 față de 2013), factorii contextuali nefiind favorabili (ex. criza COVID), putem afirma că fondurile ESI prin acțiunile specifice au contribuit la reducerea efectelor negative asupra populației ocupate atât prin susținerea economiei pentru păstrarea și crearea de locuri de muncă, cât și prin creșterea șanselor de integrare pe piața muncii a persoanelor greu ocupabile. Contribuția fondurilor se remarcă cu precădere în ceea ce privește creșterea ocupării în rândul persoanelor cu nivel mediu și scăzut de educație, dar FESI contribuie și la creșterea ocupării persoanelor cu studii superioare.

Tabel 19. Contribuția FESI prin proiectele finalizate la Domeniul Ocuparea forței de muncă

Indicator	Contribuție proiecte finalizate
Populația ocupată	7,7%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

306. În ceea ce privește contribuția anuală a plăților FESI la creșterea ocupării forței de muncă, aceasta este pozitivă pentru fiecare an, însă variază în funcție de volumul și structura fondurilor. În perioada 2018-2020, când POCU a avut cea mai mare pondere în plățile anuale, efectele asupra ocupării au fost mai puternice raportat la volumul fondurilor, comparativ cu anii 2021 și 2022, când plățile mai mari ca volum s-au concentrat mai cu seamă în investițiile în infrastructuri (prin POIM), efectele asupra ocupării fiind comparabile cu anii anteriori. Așadar, efecte similare pot fi obținute prin diferite structuri de alocare a fondurilor.

Tabel 20. Contribuția anuală a FESI prin plățile realizate la Domeniul Ocuparea forței de muncă

Indicator	Contribuție plăți realizate					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Populația ocupată	0,1%	0,9%	1,5%	1,8%	1,5%	1,8%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

307. Analiza impactului investiției FESI asupra ratei de ocupare la nivel regional a presupus identificarea factorilor determinanți utilizând metoda Lasso ca metodă de învățare automată ce permite identificarea factorilor cu grad ridicat de relevanță și testarea impactului pe baza unui model de regresie pe date de tip panel. Pașii parcurși sunt cei descriși în cadrul analizei din domeniul Competitivitate. Rezultatele empirice au evidențiat semnificația statistică a fondurilor din cadrul Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) asupra variației ratei de ocupare, alături de ponderea populației cu nivel înalt de educație și formarea brută de capital fix. Rezultatele sugerează faptul că, în medie, o creștere cu 1% a valorii cumulate anuale a acestor fonduri ar conduce la o creștere cu 0,008 puncte procentuale a ratei de ocupare la nivel regional.
308. Din perspectiva ratei de ocupare, regiunile României prezintă nivele diferite ale eficienței utilizării resurselor provenind din FEADR. Cel mai mare impact al finanțării FEADR a fost estimat pentru regiunea Vest unde coeficientul estimat indică faptul că la o creștere de 2,7 ori a fondurilor alocate acestei regiuni se produce o creștere a ratei de ocupare cu 2,37 puncte procentuale. Alte regiuni pentru care aceeași multiplicare a fondurilor ar conduce la creșteri ale ratei de ocupare ce depășesc 1 punct procentual sunt Nord-Vest, Nord-Est și Sud-Est. Modelul estimat subliniază o variație mult mai mare în ceea ce privește răspunsul la investițiile cuantificate de Formarea Brută de Capital Fix. Se confirmă astfel teoriile conform cărora contribuția FEADR și FBCF la creșterea ocupării este condiționată de capacitatea de inovare, funcționarea mecanismelor de compensare din economie, flexibilitatea pieței muncii. Anumite categorii de investiții sunt benefice pentru firme cu capacitate crescută de inovare ceea ce poate genera reducerea ocupării în alte sectoare. În același timp, o productivitate crescută ca urmare a investițiilor în tehnologie poate genera creșterea cererii, a ocupării, crearea de noi locuri de muncă în diferite sectoare. Toate aceste mecanisme de substituție sau de compensare se manifestă diferit la nivel regional în funcție de competiție, caracteristicile cererii și ale capitalului uman.

Tabel 21. Impact estimat asupra ratei de ocupare

Regiune	Efect la modificarea cu 10% a valorii fondurilor	Alți factori semnificativi
NV	0.17	(1) Ponderea populației cu nivel înalt de educație (2) Formarea Brută de capital Fix
Centru	0.07	
NE	0.13	
SE	0.12	
Sud	0.07	
BI	0.08	
SV	0.06	
V	0.23	

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului la nivel regional

Domeniul Lupta împotriva sărăciei

309. Puțin peste 15% din fondurile programate au fost alocate pentru lupta împotriva sărăciei. Contribuția FESI a fost evaluată din prisma indicatorului rata relativă a sărăciei, calculat ca pondere a persoanelor care au un venit disponibil pe adult echivalent sub pragul de sărăcie ce reprezintă 60% din mediană. Evaluarea a fost realizată păstrând constant pragul sărăciei, deși modificarea distribuției veniturilor conduce la modificarea pragului de sărăcie. Însă, deoarece suntem interesați în mod special de evoluția veniturilor populației sărace, Echipa de evaluare a optat pentru această variantă a cărei interpretare este mai intuitivă. Trebuie să menționăm din punct de vedere metodologic faptul că evaluarea impactului FESI asupra ratei sărăciei a necesitat o abordare mai complexă, prin combinarea modelului de echilibru general cu microsimularea veniturilor pe microdate din Ancheta Bugetelor de Familie (a se vedea detaliile abordării metodologice în Anexă).

310. **Rezultatele arată o contribuție de circa 2,4 puncte procentuale a FESI la reducerea ratei relative a sărăciei.** Veniturile populației au crescut per total cu circa 11% ca rezultat al contribuției fondurilor, prin creșterea veniturilor obținute din factorii de producție, care însă au condus și la creșterea taxelor pe muncă și a impozitului pe venitul gospodăriilor, ceea ce a făcut ca venitul disponibil al gospodăriilor să crească într-o măsură mai mică.

Tabel 22. Contribuția FESI prin proiectele finalizate la Domeniul Lupta împotriva sărăciei

Indicator	Contribuție proiecte finalizate
Rata relativă a sărăciei (Rata riscului de sărăcie)	-2,4 puncte procentuale

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

311. Evaluarea contribuției anuale a FESI prin proxii plăților realizate evidențiază efecte pozitive la reducerea sărăciei în fiecare an, dar mai cu seamă spre finalul perioadei când plățile realizate prin POCU și POAD au fost importante. De asemenea, creșterea economică mai puternică indusă de FESI în anii 2021 și 2022 este în favoarea săracilor deoarece se obține o creștere relativă mai mare a veniturilor persoanelor sărace comparativ cu alte categorii de populație (decilele 3-6 de venit).

Tabel 23. Contribuția anuală a FESI prin plățile realizate la Domeniul Lupta împotriva sărăciei

Indicator	Contribuție plăți realizate					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rata relativă a sărăciei (Rata riscului de sărăcie)	-0,4pp	-0,3pp	-0,3pp	-0,6pp	-0,8pp	-1,3pp

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

Domeniul Schimbări climatice, energie, mediu

312. Pentru acest domeniu a fost evaluată **contribuția FESI la reducerea emisiilor GES** conform metodologiei descrise sumar mai sus, respectiv în detaliu în Anexă. Estimările arată o contribuție a FESI la reducerea emisiilor de GES cu circa 386 mii tone, prin proiectele finalizate, pentru perioada 2014-2023, ceea ce reprezintă aproximativ 0,4% din valoarea emisiilor înregistrate în anul 2013.

Tabel 24. Contribuția FESI prin proiectele finalizate la Domeniul Schimbări climatice, energie, mediu

Indicator	Contribuție proiecte finalizate
Emisiile GES (mii tone)	-386 mii tone
Emisiile GES (%)	-0,378%
Producția de poluanți (%)	-3,5%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

313. Important de notat este faptul că un efect direct al creșterii volumului activităților economice este creșterea producției de poluanți. Așadar, prin contribuția FESI asupra creșterii economice, acestea contribuie și la creșterea poluării, pe de o parte, dar, prin cheltuielile ținute înspre reducerea poluării, efectele negative sunt contracarate. Astfel, a fost estimată o contribuția a FESI la reducerea producției de poluanți (prin intermediul cheltuielilor guvernamentale și ale companiilor) cu aproximativ 3,5%. Sectoarele economice care au cele mai importante contribuții la creșterea poluării sunt agricultura, industria prelucrătoare și producția și furnizarea de energie electrică.

314. Contribuția anuală a FESI estimată prin plățile realizate la reducerea emisiilor GES este una pozitivă în fiecare an al perioadei analizate, efectele fiind mai importante în anii în care volumul plăților a fost mai mare. Pe de altă parte însă, notăm efecte contrare asupra producției de poluanți în general în anii în care fondurile destinate mediului au fost mai reduse sau când activitatea economică s-a dezvoltat foarte mult și a produs poluare ce nu a putut fi contrabalansată prin fondurile alocate pentru reducerea poluării. Efectele țin însă și de sincronizarea dintre fondurile destinate dezvoltării economice și cele pentru reducerea poluării, din punctul de vedere al volumului și al structurii acestora pe activități economice.

Tabel 25. Contribuția anuală a FESI prin plățile realizate la Domeniul Schimbări climatice, energie, mediu

Indicator	Contribuție plăți realizate					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Emisiile GES (%)	-0,04%	-0,03%	-0,03%	-0,06%	-0,08%	-0,11%
Producția de poluanți (%)	+0,3%	+0,2%	-0,2%	-0,5%	-0,2%	+0,6%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa datelor: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

Concluzii și recomandări

315. Programele operaționale sunt pe punctul de a atinge sau chiar depăși, în unele cazuri, țintele programate în ceea ce privește fondurile bugetate în proiectele contractate. În general, fondurile contractate au păstrat volumul și structura planificată.
316. Rata de finalizare a proiectelor contractate până la momentul evaluării este redusă, respectiv 34% per total, evidențiindu-se cu rate de peste %50 POCU și POAT. La momentul acestui exercițiu de evaluare, stadiul absorbției fondurilor prin plățile realizate este de circa 54% din bugetele contractate.
317. Rezultatele obținute prin programele POR-AP1 și POC-AP1 susțin premisele îndeplinirii obiectivelor programelor în ceea ce privește domeniul **Cercetare-dezvoltare și Inovare**. Prin AP1-3 a POCU s-au adus contribuții importante la creșterea **ocupării forței de muncă** din România, cu efecte asupra unor grupuri greu ocupabile. Și prin POC-AP1 sau POPAM s-au obținut o serie de rezultate pozitive la nivelul ocupării forței de muncă. Prin POR-AP10 s-au realizat investiții semnificative în infrastructura fizică educațională, cu efecte atât asupra participării școlare, cât și asupra rezultatelor învățării; investițiile realizate prin POCU-AP6 au fost direcționate către stimularea participării la **educație**. La nivelul domeniului **Lupta împotriva sărăciei**, prin intervențiile POR-AP8, s-a obținut un efect pozitiv prin scăderea nevoii neacoperite de servicii medicale și creșterea populației deservită de servicii medicale îmbunătățite; în plus, PNDR prin M7 a contribuit la introducerea, îmbunătățirea sau extinderea unei varietăți de infrastructuri la scară mică (infrastructură educațională și socială). Principalele contribuții la nivelul domeniului **Competitivitate** au fost realizate prin AP2 din POR, cu contribuții valoroase și de la POC-AP2 sau POCU-AP3. Un aport important la obiectivele domeniului **Schimbări climatice, mediu, energie** a fost adus de M10 și M11 din PNDR, împreună cu AP3 din POR; contribuții la acest domeniu au venit și din POIM Mediu.
318. În general, rezultatele evaluării reflectă, în primul rând, stadiul implementării proiectelor și structura alocărilor pe domenii. Dar, trebuie ținut seamă și de faptul că deși efecte la nivel micro există și sunt destul de puternice, așa cum o arată rezultatele programelor, impactul asupra indicatorilor macroeconomici se reflectă în general după finalizarea implementării proiectelor și utilizarea rezultatelor de către beneficiari.
319. FESI au contribuit pozitiv la progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020 și creșterii economice. În primul rând, contribuția asupra îmbunătățirii competitivității economiei românești se reflectă prin impactul pozitiv asupra creșterii economice, productivității muncii și balanței comerciale. Contribuția la creșterea PIB a proiectelor finalizate a fost de circa 8,7% în termeni nominali (circa 1% creștere reală).

Evidențele sugerează că suportul FESI a reprezentat una dintre cauzele principale care au contribuit la îmbunătățirea accesului la TIC, a utilizării și calității acesteia. În plus, FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze importante, la îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii. O contribuție mai importantă a fost identificată asupra creșterea productivității și valorii adăugate în agricultură, silvicultură și industrie alimentară. Răspunsul sectoarelor economice la infuzia de fonduri este diferită, și alocarea sectorială a fondurilor fiind destul de neomogenă.

320. În ceea ce privește competitivitatea în profil regional măsurată prin intermediul PIB-ului real per capita și productivității muncii, impactul mediu estimat al investițiilor FESI este semnificativ. Însă modelele estimate subliniază importanța majoră a capacității structurale a regiunilor de a exploata potențialele beneficii ale acestor surse de finanțare, cuantificate prin factori ce țin de educație, structură economică.
321. La nivelul regiunilor se constată că eficiența acestor instrumente de finanțare asupra PIB per capita este neuniformă. Decalajul economic al regiunilor slab dezvoltate explică nivelul redus al efectelor generate până în anul 2020. Specificitățile regionale date de dezvoltarea tehnologică, caracteristicile mediului de afaceri, calitatea instituțională, influențează răspunsul regiunilor la diferite forme de investiții. Regiunile pentru care se observă un impact pozitiv al FEADR, similar ca magnitudine, sunt: Centru, Nord-Vest și București Ilfov. Acest rezultat confirmă teoriile conform cărora finanțarea regională prin astfel de fonduri are impact pozitiv asupra PIB per capita cu precădere în regiunile dezvoltate.
322. Aceste rezultate sunt în concordanță cu cele obținute la nivel național prin modelul de echilibru general, pentru sectorul agricultura, silvicultură și pescuit, prin fondurile alocate, estimându-se o contribuție importantă la creșterea PIB. Și, de asemenea, unul din motoarele creșterii economice, așa cum a rezultat atât din analiza regională, cât și din cea la nivel național, o reprezintă investițiile în capital fix.
323. Din perspectiva ratei de ocupare, regiunile României prezintă nivele diferite ale eficienței utilizării resurselor provenind din FESI. Cel mai mare impact al finanțării FEADR a fost estimat pentru regiunea Vest unde coeficientul estimat indică faptul că la o creștere de 2,7 ori a fondurilor alocate acestei regiuni se produce o creștere a ratei de ocupare cu 2,37 puncte procentuale.
324. În domeniul Cercetării-dezvoltării, contribuția estimată a FESI la progresul indicatorului cheltuieli CDI procent din PIB a fost evaluată la circa 0,06 puncte procentuale. Deși contribuția este redusă, din nou trebuie să avem în vedere volumul fondurilor, domeniului de CDI revenindu-i aproximativ 3% din totalul acestora.
325. Estimările evidențiază un impact semnificativ al fondurilor, de circa 8% asupra populației ocupate. Fondurile ESI, prin acțiunile specifice, au contribuit la reducerea efectelor negative ale evoluției contextului socio-economic asupra populației ocupate prin menținerea locurilor de muncă și creșterea șanselor de integrare pe piața muncii a persoanelor greu ocupabile. Astfel, FESI au contribuit, alături de alte cauze, la îmbunătățirea participării pe piața muncii a persoanelor NEET, șomeri și persoane inactive, oportunități de angajare în afara agriculturii, o capacitate sporită a SPO și a întreprinderilor de a formula și aplica politici privind resursele umane .
326. În domeniul Lupta împotriva sărăciei notăm o contribuție pozitivă a fondurilor, cu circa 2,4 puncte asupra reducerii ratei sărăciei relative, pe fondul creșterii veniturilor populației cu venituri reduse ca urmare a creșterii producției și veniturilor din factorii de producție. Evidențele sugerează că FESI au avut o contribuție mai importantă în dezvoltarea structurilor de economie socială și reducerea riscului de sărăcie și excluziune socială în comunitățile urbane marginalizate.
327. În domeniul Educației și formării, suportul FESI s-a numărat printre cauzele principale pentru creșterea capacității instituțiilor de educație și formare profesională și creșterea participării la învățământul terțiar, profesional și învățare pe tot parcursul vieții. De asemenea, FESI au avut cel puțin o contribuție moderată pentru îmbunătățirile observate în accesul și participarea la educația de nivel preșcolar, primar, secundar, reducerea gradului de neînscrisere la școală și reducerea riscului de excluziune digitală. Nu în ultimul rând, FESI au avut cel puțin o contribuție moderată asupra corelării între oferta

educațională și cerințele pieței muncii, utilizarea sporită a TIC în sectorul educației, reducerea deficitelor de cercetători calificați.

328. În domeniul Schimbărilor climatice, energiei și mediului, fondurile ESI au avut un rol esențial pentru îmbunătățirile privind creșterea eficienței energetice a clădirilor, domeniului public și industriei. Intervențiile au contribuit moderat, alături de alți factori cauzali, la creșterea accesului la servicii ale rețelei inteligente, creșterea capacității rețelelor de energie electrică și de gaz, reducerea emisiilor de GES, respectiv la utilizarea sporită a transportului în comun urban. Referitor la promovarea adaptării la schimbările climatice, fondurile ESI au contribuit moderat la extinderea suprafețelor pentru practici agricole adaptate la schimbările climatice și creșterea cotei sistemelor de irigație eficiente. Cu privire la protecția mediului, FESI au fost o cauză principală pentru creșterea cotei populației conectate la rețeaua publică de alimentare cu apă potabilă, respectiv creșterea suprafețelor cu spații și clădiri publice reabilite în mediul urban. De asemenea, suportul FESI a făcut parte din pachetul cauzal al reducerii deșeurilor biodegradabile și reabilitarea depozitelor de deșeuri neconforme, creșterea cotei de energie din surse regenerabile, protecția și restaurarea biodiversității. În plus, fondurile ESI au contribuit, alături de alte cauze, la creșterea siguranței și accesibilității traficului, respectiv asigurarea unui transport rapid și sustenabil.
329. Efectul investiției FESI prin proiectele finalizate asupra reducerii emisiilor GES pentru perioada 2014-2023 este o reducere de 386 mii tone, ce reprezintă 0,38% din emisiile anului de referință 2013. FESI a contribuit nu doar la reducerea emisiilor, ci și la creșterea producției de poluanți prin dezvoltarea activităților economice ca urmare a investiției FESI în special în agricultură, industria prelucrătoare și producția și furnizarea de energie electrică. Însă, aceste efecte negative au fost limitate și chiar contrabalansate prin investițiile FESI în scăderea poluării.
330. În ceea ce privește evaluarea contribuției anuale a FESI prin proximiul plăților anuale realizate, aceasta a evidențiat importanța atât a volumului, cât și a structurii fondurilor pentru producerea efectelor. Astfel, a fost observată contribuția importantă a fondurilor (plăților) pentru infrastructuri din anii 2017, 2020-2022 la creșterea produsului intern brut, respectiv contribuția investițiilor în capital uman la creșterea ocupării în anii 2018 și 2019 și scăderea pe termen scurt a productivității muncii. De asemenea, investiția mai importantă în CDI în anii 2021 și 2022 a produs efecte mai semnificative asupra indicatorului țintă urmărit – cheltuieli de CDI, procent din PIB. Creșterea economică indusă în anii 2021 și 2022 a fost în favoarea săracilor, FESI contribuind la creșterea relativă într-o mai mare măsură a veniturilor persoanelor sărace comparativ cu alte categorii de populație cu o situație materială mai favorabilă. Dezvoltarea activităților economice urmare a FESI a generat creșterea poluării, efect vizibil în special în anul 2022, când producția de poluanți nu a putut fi contrabalansată în totalitate prin investițiile realizate pentru reducerea poluării. Specific, în ceea ce privește emisiile GES, acestea au fost influențate în sensul scăderii în fiecare an ca urmare a FESI. Efectele sunt în mare măsură influențate și de sincronizarea dintre fondurile destinate dezvoltării economice și cele pentru reducerea poluării, din punctul de vedere al volumului și al structurii acestora pe activități economice.
331. În concluzie, având în vedere progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020, contribuția FESI la acest progres, manifestarea ipotezelor și a riscurilor, **suportul acordat prin FESI reprezintă o cauză probabilă care a contribuit într-un mod necesar la producerea îmbunătățirilor observate.**
332. **Recomandări:**
- Finalizarea proiectelor contractate și atingerea rezultatelor prevăzute în cadrul acestora;
  - Îmbunătățirea capacității structurale a regiunilor de a exploata potențialele beneficii ale acestor surse de finanțare, cuantificate prin factori ce țin de educație, structură economică, accesibilitate.

2.1.4 ÎE 3: Care este contribuția așteptată în viitor (pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020)?

333. Scopul acestei întrebări de evaluare este acela de a cunoaște contribuția așteptată în viitor (pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020).
334. Prin această întrebare evaluarea și-a propus să estimeze contribuția așteptată a fondurilor ESI asupra creșterii economice și a îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020 la nivel național și regional. A fost analizat efectul net al FESI asupra indicatorilor analizați la prima întrebare de evaluare, la nivel național și regional pe baza proiectelor contractate, inclusiv a celor post 2020. De asemenea, prin această întrebare, a fost investigat în ce mod și de ce vor contribui FESI la schimbare. Au fost formulate concluzii cu privire la contribuția așteptată a FESI asupra creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, în ceea ce privește mărimea contribuției așteptate și a factorilor care pot influența pozitiv/ negativ această contribuție..
335. Așa cum notam la ÎE2, stadiul actual de implementare a AP din prisma bugetelor contractate în proiecte este în general avansat, sumele programate fiind aproape atinse sau chiar depășite pentru unele programe și domenii. Modelarea macroeconomică a avut în vedere estimarea impactului potențial al fondurilor alocate prin proiectele contractate asupra progresului creșterii economice și indicatorilor Strategiei Europa 2020.
336. De asemenea, pe baza datelor colectate prin chestionarul adresat membrilor CCMAP și experților din mediul academic a fost investigată măsura în care în viitor fondurile ESI, pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020, vor contribui la atingerea indicatorilor țintă considerați pentru toate cele șase domenii vizate.
337. Rezultatele pe domenii sunt prezentate mai jos.

Domeniul Competitivitate

338. Ca și în cazul evaluării contribuției proiectelor finalizate prezentată la ÎE2, pentru evaluarea contribuției așteptate a FESI la creșterea competitivității economiei românești s-a urmărit estimarea efectelor asupra creșterii produsului intern brut, productivității muncii și balanței comerciale. **Evaluările arată că fondurile ESI vor avea o contribuție importantă și în viitor la progresul indicatorilor.**
339. Efectele cumulate estimate ale tuturor fondurilor contractate asupra PIB se ridică la circa 43,1% în termeni nominali pentru perioada 2014-2023, deci, pentru viitor, scăzând efectele obținute cu ajutorul proiectelor finalizate, ne putem aștepta la o creștere adițională cu circa 34% a PIB. Contribuția FESI la creșterea PIB real a fost estimată la 4,7% pentru perioada 2014-2023, așadar prin proiectele nefinalizate își va aduce un aport suplimentar de 3,7% (față de 1% estimat pentru proiectele finalizate). Ramurile economice cu cea mai mare contribuție la creșterea PIB ca urmare a implementării FESI sunt Agricultură și Construcțiile datorită ponderii foarte mari a investițiilor în agricultură și infrastructuri. Contribuția FESI la creșterea produsului intern brut se va realiza în continuare în primul rând prin creșterea cererii guvernamentale și investițiilor, dar și prin creșterea importantă a consumului intermediar indus de creșterea cererii pentru producția de bunuri și servicii. Creșterea producției de bunuri și servicii va fi susținută și prin investițiile în factorii de producție (capital fizic și capital uman), precum și transferuri/ subvenții către IMM-uri. Cheltuielile de consum ale populației cresc pentru jumătatea inferioară a distribuției veniturilor (cu circa 26%), în vreme ce veniturile se îmbunătățesc într-o mai mare măsură pentru gospodăriile aflate în partea superioară a distribuției veniturilor pe baza factorilor de producție deținuți (muncă și capital). Se estimează și o ușoară îmbunătățire a balanței comerciale, însă într-o măsură mai redusă decât a fost estimat pentru proiectele deja finalizate, semn că investițiile FESI antrenează și creșterea cererii pentru importuri atât în scopul producției de bunuri și servicii, cât și pentru consumul final al gospodăriilor și guvernului.

340. Contribuția estimată a FESI la creșterea productivității în viitor se ridică la circa 25%, pe fondul creșterii producției, contrabalansată într-o oarecare măsură de creșterea populației ocupate, așa cum se va vedea mai jos în analiza domeniului Ocuparea forței de muncă.

Tabel 26. Contribuția așteptată FESI prin proiectele contractate la creșterea competitivității economiei românești

Indicator	Contribuție proiecte contractate (nefinalizate)	Contribuție totală proiecte contractate (finalizate și nefinalizate)
PIB nominal	34,4%	43,1%
PIB real	3,7%	4,7%
Importuri	0,9%	1,0%
Exporturi	1,2%	1,4%
Productivitatea muncii	24,7%	25,6%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

341. Acest domeniu a fost evaluat din perspectiva îmbunătățirii competitivității interne și creșterii economice și pe baza datelor colectate din anchetă, iar rezultatele obținute arată că 75% dintre cei consultați sunt de părere că fondurile ESI vor induce și în viitor progres în acest domeniu. Doar 8% dintre respondenți consideră că fondurile ESI vor induce un progres nesemnificativ în îmbunătățirea competitivității interne și creșterea economică, iar 17% sunt indeciși în această privință.

Domeniul Cercetare-dezvoltare și inovare

342. Deși până în momentul de față, pe baza proiectelor finalizate, contribuția FESI la creșterea cheltuielilor de CDI ca procent din PIB a fost destul de redusă, estimările realizate arată că, pentru viitor, pe baza proiectelor contractate, impactul asupra acestui indicator se va ridica la circa 0,20 puncte procentuale. **Așadar, cumulat, luând în calcul toate proiectele contractate (finalizate sau nu) fondurile ESI au potențial să contribuie în perioada 2014-2023 cu circa 0,26 puncte procentuale la progresul indicatorului cheltuieli de CDI procent din PIB (raportat la produsul intern brut al anului 2013).** Investiția în cercetare-dezvoltare și inovare creează premisele unei dezvoltări inteligente a economiei, contribuie la generarea de locuri de muncă în sectoare înalt competitive, cu valoare adăugată ridicată. Progresul tehnologic conduce în mod direct la creștere economică, iar aceste efecte se pot observa în rezultatele obținute în cadrul acestei evaluări.

Tabel 27. Contribuția așteptată FESI prin proiectele contractate la Domeniul Cercetare-dezvoltare, inovare

Indicator	Contribuție proiecte contractate (nefinalizate)	Contribuție totală proiecte contractate (finalizate și nefinalizate)
Cheltuieli de CDI, procent din PIB	0,20 puncte procentuale	0,26 puncte procentuale

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

343. Pe baza datelor din ancheta în rândul membrilor CCMAP și experților din domeniul academic, pentru acest domeniu a fost analizată măsura în care FESI vor contribui la creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB. Majoritatea respondenților (circa 52%) consideră că fondurile ESI vor induce un progres parțial la atingerea acestui deziderat. Aproximativ 29% dintre respondenți sunt de părere că FESI vor induce un progres nesemnificativ în ceea ce privește creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB, iar 19% sunt indeciși în această privință.

Domeniul Ocuparea forței de muncă

344. Și în continuare, estimările evidențiază un impact pozitiv considerabil al fondurilor asupra creșterii populației ocupate. Prin finalizarea proiectelor deja contractate ne putem aștepta la o îmbunătățire suplimentară a nivelului populației ocupate cu circa 6,2%, comparativ cu anul 2013, anul de referință al realizării simulărilor. Creșterea ocupării se realizează prin două canale: integrarea pe piața muncii a grupurilor vulnerabile, respectiv crearea de locuri de muncă prin investiții productive. De aceea, creșterea indusă prin intermediul FESI se va regăsi mai degrabă în rândul populației ocupate cu nivel scăzut și mediu de educație (POCU), dar și în cazul populației ocupate cu studii superioare notăm o creștere semnificativă (de circa 6%) pe fondul creșterii cererii de forță de muncă în sectoare înalt competitive. Faptul că observăm deja pe baza proiectelor finalizate o contribuție importantă a FESI în ceea ce privește ocuparea se datorează în principal gradului de finalizare foarte ridicat al proiectelor din Domeniul Ocuparea forței de muncă (65% vs. 50% per total).

Tabel 28. Contribuția așteptată FESI prin proiectele contractate la Domeniul Ocuparea forței de muncă

Indicator	Contribuție proiecte contractate (nefinalizate)	Contribuție totală proiecte contractate (finalizate și nefinalizate)
Populația ocupată	6,2%	13,9%

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

345. Informațiile colectate din anchetă arată că majoritatea celor consultați (58%) consideră că și în viitor fondurile ESI vor induce creșterea ratei de ocupare în rândul populației cu vârste între 20 și 64 de ani. De asemenea, 26% dintre respondenți sunt de părere că FFESI vor induce un progres nesemnificativ în ceea ce privește creșterea ratei de ocupare, iar 16% sunt indeciși în această privință.

Domeniul Lupta împotriva sărăciei

346. FESI vor contribui în continuare la creșterea veniturilor persoanelor sărace și, în consecință, la reducerea sărăciei relative cu circa 6 puncte procentuale în viitor prin finalizarea proiectelor contractate. Contribuția FESI este una pozitivă la creșterea veniturilor populației în general, nu doar a populației cu venituri reduse, ca rezultat al creșterii veniturilor obținute din muncă prin creșterea ocupării și creșterea nivelului remunerației. Firesc, o parte din creșterea nominală a veniturilor obținute din muncă va fi afectată prin creșterea nivelului contribuțiilor sociale și impozitelor pe venit datorate. Însă, cu toate acestea, venitul disponibil al gospodăriilor va crește, astfel se vor îmbunătăți venitul mediu și cel median.

Tabel 29. Contribuția așteptată FESI prin proiectele contractate la Domeniul Lupta împotriva sărăciei

Indicator	Contribuție proiecte contractate (nefinalizate)	Contribuție totală proiecte contractate (finalizate și nefinalizate)
Rata relativă a sărăciei (Rata riscului de sărăcie)	-5,9 puncte procentuale	-8,3 puncte procentuale

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

347. Contribuția așteptată în viitor, pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020, a fondurilor ESI în domeniul Luptei împotriva sărăciei este una importantă și din perspectiva respondenților la chestionar. Conform datelor de sondaj, majoritatea celor consultați (62%) consideră că și în viitor fondurile ESI vor induce reducerea sărăciei și excluziunii sociale. De asemenea, 12% dintre respondenți sunt de părere că FESI vor induce un progres nesemnificativ în ceea ce privește lupta împotriva sărăciei, iar 26% sunt indeciși în această privință.

Domeniul Energie, mediu, schimbări climatice

348. Proiectele contractate (nefinalizate), prin sumele investite, au o contribuție potențială de aproximativ 1.098,5 mii tone la reducerea emisiilor de GES pentru viitor, ceea ce reprezintă o reducere cu 1,1% a emisiilor (raportat la valoarea înregistrată în 2013). De asemenea, a fost estimată și o contribuție negativă a FESI la creșterea poluării prin creșterea producției sectoarelor economice, pentru perioada următoare, odată cu finalizarea contractelor aflate în implementare. Dar, ca și în cazul estimărilor realizate pentru proiectele deja finalizate, investițiile FESI din aria reducerii poluării sunt de natură să contracareze aceste efecte negative, antrenând și din partea companiilor alocarea de cheltuieli în acest scop. În continuare, sectoarele economice care vor avea cele mai importante contribuții la creșterea poluării sunt agricultura, industria și producția și furnizarea de energie electrică. A fost estimată o contribuție FESI potențială de circa 7,6% în viitor, odată cu finalizarea implementării proiectelor contractate, la reducerea producției de poluanți.

Tabel 30. Contribuția FESI prin proiectele contractate la Domeniul Schimbări climatice, energie, mediu

Indicator	Contribuție proiecte contractate (nefinalizate)	Contribuție proiecte contractate (finalizate și nefinalizate)	Contribuție nefinalizate
Emisiile GES (mii tone)	-1.098,5 mii tone	-1.484,8 mii tone	
Emisiile GES (%)	-1,1%	-1,5%	
Producția de poluanți (%)	-7,6%	-11,1%	

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

349. Analiza răspunsurilor respondenților la chestionar a pus în evidență faptul că majoritatea celor consultați (52%) consideră că și în viitor fondurile ESI vor induce reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. De asemenea, 8% dintre respondenți sunt de părere că FESI vor induce un progres nesemnificativ în ceea ce privește reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, iar 40% sunt indeciși în această privință.
350. În ceea ce privește ținta de creștere a eficienței energetice, majoritatea celor consultați (55%) sunt de părere că și în viitor fondurile ESI vor induce progres în acest domeniu, 14% se așteaptă ca progresul indus fie nesemnificativ, iar 32% nu pot anticipa influența viitoare a FESI.
351. Și referitor la creșterea ponderii energiilor regenerabile în consumul final de energie, rezultatele sondajului sunt similare. 55% dintre respondenți consideră că fondurile ESI vor induce și în viitor creșterea ponderii energiilor regenerabile, 14% se așteaptă ca progresul indus fie nesemnificativ, iar 32% sunt indeciși în privința influenței viitoare a FESI.

Domeniul Educație și formare

352. Influența viitoare a FESI în domeniul **Educație și formare** a fost investigată pe baza datelor colectate din chestionarul adresat membrilor CCMAP și experților din domeniul academic. Modelarea nu a permis realizarea unor evaluări cantitative.

Așadar, majoritatea respondenților au fost de părere că fondurile ESI vor contribui în viitor la atingerea celor trei ținte propuse prin Strategia Europa 2020 pentru acest domeniu. Astfel, 43% dintre persoanele consultate consideră că FESI vor induce și în viitor reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, 33% se așteaptă ca progresul indus fie nesemnificativ, iar 23% sunt indeciși în privința influenței viitoare a FESI.

353. În ceea ce privește finalizarea cursurilor din învățământul terțiar, circa 44% dintre respondenți consideră că și în viitor fondurile ESI vor induce creșterea procentului de populație cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani cu studii universitare, 23% sunt de părere că vor induce un progres nesemnificativ, în vreme ce 33% nu pot anticipa influența viitoare a FESI.

354. Creșterea participării adulților la activități de învățare pe tot parcursul vieții va fi indusă și pe viitor ca urmare a contribuției fondurilor ESI în opinia a 57% dintre respondenți, în timp ce 23% se așteaptă ca progresul indus fie nesemnificativ, iar 20% sunt indeciși în privința influenței viitoare a FESI.

Concluzii și recomandări

355. Și în continuare, pe baza proiectelor contractate, FESI vor avea o contribuție însemnată la progresul creșterii economice și a indicatorilor Strategiei Europa 2020, având în vedere și faptul că sumele contractate aproape au atins sau chiar depășit în cazul unor programe și domeniile sumele programate.

356. Efectele cumulate estimate ale tuturor fondurilor contractate asupra creșterii economice se ridică la circa 43,1% nominal și 4,7% creștere reală pentru perioada 2014-2023, deci, pentru viitor, scăzând efectele obținute prin proiectele finalizate, ne putem aștepta la o creștere adițională cu circa 34,4% a PIB nominal (comparativ cu anul 2013). Contribuția FESI la creșterea produsului intern brut se va realiza în continuare prin creșterea cererii pentru bunuri și servicii datorită creșterii consumului intermediar, consumului guvernamental, consumului populației, dar și prin creșterea investițiilor și o ușoară îmbunătățire a balanței comerciale.

357. FESI vor contribui și la creșterea productivității muncii în viitor, cu circa 24,7%, pe fondul creșterii producției, dar contrabalansată într-o oarecare măsură de creșterea așteptată a populației ocupate cu circa 6,2%. Această creștere indusă prin intermediul FESI a populației ocupate se va regăsi mai degrabă în rândul persoanelor cu nivel scăzut și mediu de educație, dar remarcăm și efectele în cazul populației ocupate cu studii superioare (creștere cu circa 6%) pe fondul creșterii cererii de forță de muncă în sectoare înalt competitive.

358. Cercetarea, dezvoltarea și inovarea reprezintă un domeniu în care contribuția FESI este una esențială. Rezultatele modelării macro indică o contribuție așteptată la ponderea cheltuielilor de CDI în PIB, în viitor pe baza proiectelor contractate, de circa 0,20 puncte procentuale (raportat la nivelul PIB din anul 2013), ceea ce arată că fondurile vor contribui la progresul indicatorului în raport cu ținta stabilită.

359. Contribuția FESI la Lupta împotriva sărăciei a fost observată prin intermediul evaluării indicatorului rata sărăciei relative, iar rezultatele indică o îmbunătățire așteptată a acesteia în viitor cu circa 6 puncte procentuale ca urmare a finalizării implementării proiectelor deja contractate.

360. Efectul net estimat al investiției FESI prin proiectele contractate și nefinalizate asupra reducerii emisiilor GES este de 1.098 mii tone, ceea ce reprezintă 1,1% din emisiile anului de referință 2013. O contribuție relevantă au sectoarele Agricultură, silvicultură și pescuit, Administrație publică și apărare, Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă sau Alte activități ale economiei.

361. Și informațiile colectate prin ancheta în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic confirmă rezultatele obținute prin modelare, arătând că se anticipează ca fondurile ESI să contribuie și pe viitor la progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020, cu precădere în domeniul competitivității.

362. **Recomandări:**

- Continuarea proiectelor contractate și realizarea rezultatelor propuse;
- Continuarea finanțării domeniilor de CDI, ocupare și incluziune socială, a educației și formării, energie, mediu și schimbări climatice, în perioada 2021-2027.

2.1.5 ÎE 4: În ce măsură și în ce mod programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine?

363. Întrebarea de evaluare are ca scop evidențierea măsurii și modului în care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine pentru a îmbunătăți contribuția la creșterea inteligentă, durabilă și incluzivă. Analiza se concentrează pe identificarea posibilităților de modificare a alocărilor FESI astfel încât să sprijine mai eficace îndeplinirea țăntelor naționale asumate prin Strategia Europa 2020, precum și lecții învățate pe baza experienței din perioada 2014-2020, respectiv recomandări pentru noul cadru de programare 2021-2027.

364. Analiza se bazează pe informațiile colectate în cadrul (i) cercetării documentare, (ii) chestionarului în rândul CCMAP și al experților din mediul academic și de cercetare, (iii) interviurilor și al focus grupurilor cu personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică a FESI, în monitorizarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local. De asemenea, analiza a fost completată și cu rezultate obținute pe baza modelării economico-matematice, ce a permis investigarea unor opțiuni alternative privind alocarea FESI.

2.1.5.1 ANALIZA UNOR OPȚIUNI ALTERNATIVE DE ALOCARE A FESI

365. Pentru a putea identifica moduri prin care programarea și implementarea FESI ar fi putut avea o contribuție mai importantă la progresul creșterii economice și a indicatorilor Strategiei Europa 2020, **au fost analizate câteva opțiuni alternative privind alocarea sectorială și regională a FESI.**

366. **Opțiunile privind alocarea sectorială diferită** au avut ca bază analizele realizate la întrebările de evaluare precedente. S-a constatat faptul că pentru domeniul Cercetare-dezvoltare și inovare alocarea s-a ridicat la numai aproximativ 3% din volumul total al fondurilor. Mai mult, pentru domeniul CDI, progresul indicatorului Cheltuieli de cercetare ca procent din PIB – indicator țintă al Strategiei Europa 2020 - este unul foarte modest, departe de ținta asumată. Așadar, o opțiune alternativă de alocare a avut în vedere creșterea alocării acordate domeniului CDI. O altă observație din analizele realizate se referă la alocarea fondurilor pe activități economice (după activitatea economică a solicitantului) care indică o incidență mai mare a acestora în activități ca agricultură, silvicultură și pescuit; distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare; transport și depozitare, administrație publică și apărare, asigurări sociale din sistemul public sau alte activități de servicii. Pe de altă parte, a fost constatată o accesare mai redusă a fondurilor din zona industriei prelucrătoare. Prin urmare, o opțiune alternativă de alocare ar putea propune o direcționare a fondurilor într-o măsură ceva mai importantă către industria prelucrătoare, având în vedere și că aceasta este o ramură strategică a României și reprezintă, alături de servicii, cea mai dinamică ramură din economie. Industria prelucrătoare coagulează circa 20% din populația ocupată a țării, contribuie în continuare cu 18-20% la formarea produsului intern brut și este principala ramură prin care se realizează comerțul exterior (cu 71% din exporturi și 78% din importuri în anul de referință 2013). Mai mult, progresul tehnologic are un rol foarte important în industria prelucrătoare, iar industria prelucrătoare are un rol esențial în transferul în economie al produselor/ tehnologiilor noi de CDI, pentru care însă are nevoie de resurse.

367. Având în vedere cele de mai sus, ne-am propus să estimăm care ar fi fost contribuția FESI asupra domeniilor investigate în următoarele două scenarii alternative de alocare:

- **Scenariul alternativ 1:** Alocarea pentru domeniul Cercetare, dezvoltare și inovare ar fi fost mai generoasă, și ar fi atins 4,5% din totalul FESI (cu 50% mai mult decât alocarea realizată), iar gradul de absorbție ar fi fost de 100%. Fondurile alocate celorlalte domenii s-ar reduce proporțional, păstrând structura relativă a contractărilor realizate.
- **Scenariul alternativ 2:** Accesarea fondurilor de către industria prelucrătoare ar fi fost cu 50% mai mare decât ceea ce s-a contractat, iar domeniul Cercetare, dezvoltare și inovare ar fi beneficiat de alocarea din Scenariul 1. Fondurile alocate celorlalte domenii s-ar reduce proporțional, păstrând structura relativă a contractărilor realizate.

368. Rezultatele sunt prezentate mai jos, fiind obținute prin simulări realizate pe baza modelului de echilibru general. A doua coloană a tabelului reprezintă contribuția potențială estimată a FESI prin proiectele contractate (finalizate sau nu) până la momentul exercițiului de evaluare, fiind adăugată pentru a permite o analiză comparativă a rezultatelor scenariilor alternative propuse cu ceea ce s-a realizat prin alocările efective.

369. O investiție mai generoasă în CDI conduce în mod direct la creșterea cheltuielilor de CDI ca procent din PIB. Dacă sumele alocate prin FESI pentru CDI ar fi fost mai mari cu 50% și s-ar fi cheltuit în totalitate, contribuția suplimentară (față de sumele contractate în prezent) a acestora la creșterea indicatorului cheltuieli de CDI, procent din PIB ar fi fost de circa 0,06 puncte procentuale (raportat la

PIB din anul de referință 2013). Și contribuția adițională la creșterea PIB ar fi de circa 0,6 puncte procentuale. Dacă la creșterea cheltuielilor de CDI s-ar fi adăugat și accesarea cu 50% mai mare a fondurilor de către agenți economici din industria prelucrătoare, impactul adițional asupra PIB ar fi fost de aproape 2 puncte procentuale, iar cheltuielile de CDI, procent din PIB ar fi crescut cu 0,08 puncte procentuale (față de Scenariul de bază, coloana 2 în tabelul de mai jos). A fost estimat un impact al celor două scenarii și asupra comerțului exterior, printr-un impact pozitiv asupra soldului comercial în cazul în care simulăm creșterea cheltuielilor de CDI în scenariul alternativ 1, respectiv printr-un impact negativ asupra soldului comercial în cazul în care industria prelucrătoare beneficiază de o finanțare crescută. Aceasta deoarece industria prelucrătoare utilizează o cantitate semnificativă de bunuri din import, iar prin intensificarea activităților crește și volumul importurilor, neputând fi compensată de creșterea exporturilor ca urmare a extinderii activităților de CDI. Notăm un impact redus asupra populației ocupate în cele două scenarii alternative, negativ per total – creșterea cheltuielilor de CDI, combinat cu creșterea alocărilor înspre industria prelucrătoare poate conduce la reducerea cererii de muncă pentru nivel scăzut de educație. Dar, observăm în același timp, creșterea cererii de muncă în sectoarele CDI și industria prelucrătoare pentru persoanele cu studii medii și, mai ales, pentru forța de muncă înalt calificată. Prin urmare, și productivitatea muncii este influențată în sens pozitiv, printr-o creștere adițională față de scenariul de bază cu 2,3puncte procentuale.

370. Așadar, investiția mai mare în CDI poate fi o opțiune pe viitor. Aceasta contribuie în primul rând la dezvoltarea sectorului de CDI, la creșterea numărului de întreprinderi inovatoare, la crearea de produse, tehnologii, metode inovative, și, nu în ultimul rând, la transferul rezultatelor CDI în economie – toate acestea contribuind la creșterea competitivității economiei românești. Creșterea concomitentă a alocărilor pentru CDI și industria prelucrătoare creează o sinergie în sensul creșterii economice și creșterii productivității muncii, concomitent cu creșterea cererii pentru forță de muncă cu studii medii și superioare.

Tabel 31. Contribuția potențială a FESI la domeniile Cercetare-dezvoltare, inovare și Competitivitate - opțiuni alternative de alocare

Indicator	Contribuție estimată FESI prin proiectele contractate Scenariu de bază	Contribuție FESI Scenariu alternativ 1		Contribuție FESI Scenariu alternativ 2	
(1)	(2)	(3)	(4)=(3)-(2)	(5)	(6)=(5)-(2)
Cheltuieli de CDI, procent din PIB	+0,26pp	+0,32pp	+0,06pp	+0,34pp	+0,08pp
PIB nominal	+43,1%	+43,7%	+0,6pp	+45,2%	+1,9pp
Importuri	+1,0%	+1,7%	+0,7pp	+3,5%	+2,5pp
Exporturi	+1,4%	+1,8%	+0,4pp	+3,0%	+1,6pp
Productivitatea muncii (nominal pe persoană ocupată)	+25,6%	+26,3%	+0,7pp	27,9%	+2,3pp

Notă: Raportarea contribuției se face la valoarea indicatorului din anul de referință 2013

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului de echilibru general și a datelor administrative cu privire la implementarea proiectelor

371. În ceea ce privește **simularea privind alocarea regională diferită, au fost construite două scenarii alternative. Scenariul 1** a plecat de la următoarele ipoteze: (i) valoarea totală a investițiilor FESI pe orizontul 2007-2020 este alocată la nivelul regiunilor folosind ponderi egale (12.5%), (ii) în cadrul fiecărei regiuni, diferențele totale obținute ca urmare a acestei alocări față de ponderile observate în

realitate, sunt distribuite pe fiecare an din perioada 2007-2020, (iii) distribuirea pe ani a diferențelor se face în baza distribuției observate a fondurilor alocate pe ani în cadrul fiecărei regiuni.

372. Ecuațiile estimate folosind structura de date panel, pentru a explica variația PIB per capita au fost folosite pentru a evalua impactul modificării distribuției regionale a investițiilor FESI.
373. Așadar, într-un scenariu în care alocarea investițiilor din categoriile FEADR și FEPAM se realizează cu ponderi egale între cele opt regiuni (Scenariu 1) fără a modifica însă distribuția anuală a investițiilor la nivelul unei regiuni, s-a estimat valoarea PIB-ului real per capita. Aceasta a fost apoi comparată cu valoarea observată a PIB-ului anual regional și a fost determinată modificarea medie procentuala la nivelul regiunii de-a lungul orizontului de timp analizat.
374. **Scenariul 2** pornește de la informațiile furnizate de estimările realizate pe structura de date panel folosind un model cu coeficienți variabili. Am considerat că regiunile în care s-a constatat o ineficiență a utilizării fondurilor (FEADR și FEPAM) ca urmare a obținerii unor coeficienți negativi pentru această variabilă explicativă a creșterii economice, ponderea investițiilor FESI ar putea fi păstrată sub media regională iar pentru regiunile eficiente (în care valoarea fondurilor alocate în intervalul 2007-2020 au avut impact pozitiv asupra PIB regional) ponderea investițiilor FESI să fie cel puțin la nivelul mediei regionale. Algoritmul utilizat pentru a calcula valorile investițiilor alocate în Scenariul 2 are următorii pași: (1) Se stabilesc regiunile eficiente în transformarea fondurilor alocate în outputuri măsurate prin PIB per capita. Deși regiunea București Ilfov este printre acestea, am decis menținerea ponderii fondurilor alocate la valoarea reală observată pe orizontul 2007-2020 ca urmare a detașării semnificative de celelalte regiuni din punct de vedere al dezvoltării economice. (2) Pentru regiunile eficiente, se compară valoarea reală a fondurilor alocate cu media regională. Dacă valoarea observată este peste medie atunci se păstrează. Dacă este sub medie atunci noua valoare va fi crescută la valoarea medie. Pentru regiunile ineficiente se compară valoarea observată cu media regională. Dacă valoarea este sub medie atunci se păstrează, dacă depășește media atunci este redusă la medie. (3) Surplusul rezultat este alocat (în mod egal) regiunilor eficiente.

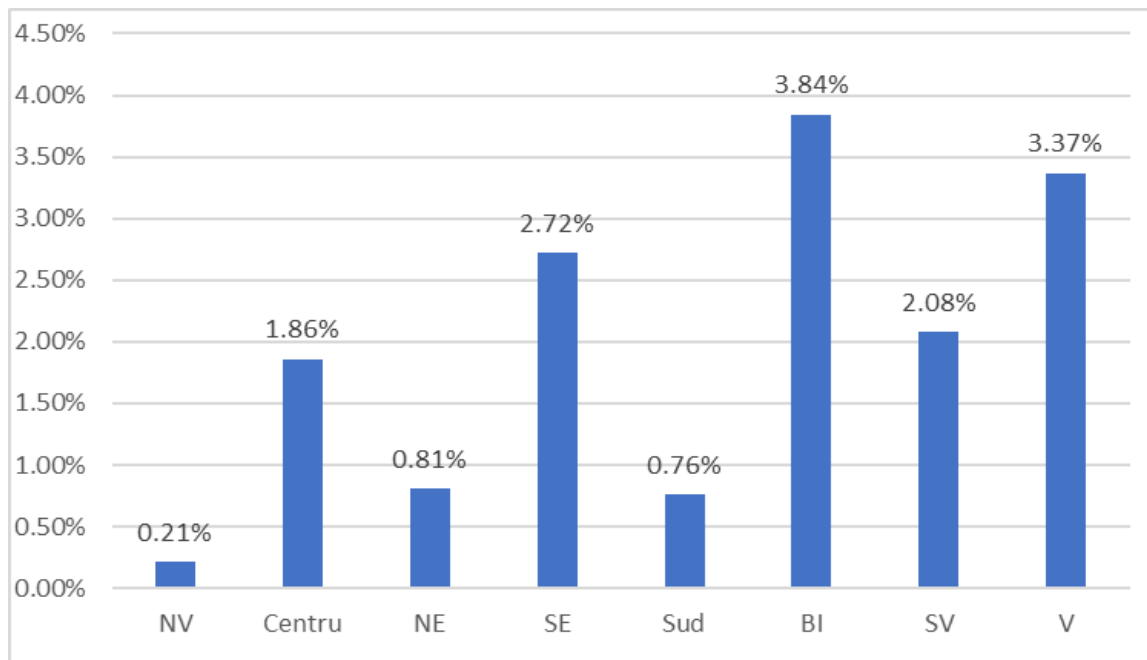
Tabel 32. Scenarii privind alocarea regională

Regiune	Modificări structură fonduri EAFDR alocate 2007-2020 (puncte procentuale)	
	Scenariul 1	Scenariul 2
București - Ilfov	6.57	0.00
Centru	3.00	4.80
Nord-Est	-6.99	-6.99
Nord-Vest	0.08	1.88
Sud - Muntenia	1.49	0.00
Sud-Est	-0.86	1.80
Sud-Vest Oltenia	-5.43	-5.43
Vest	2.13	3.93

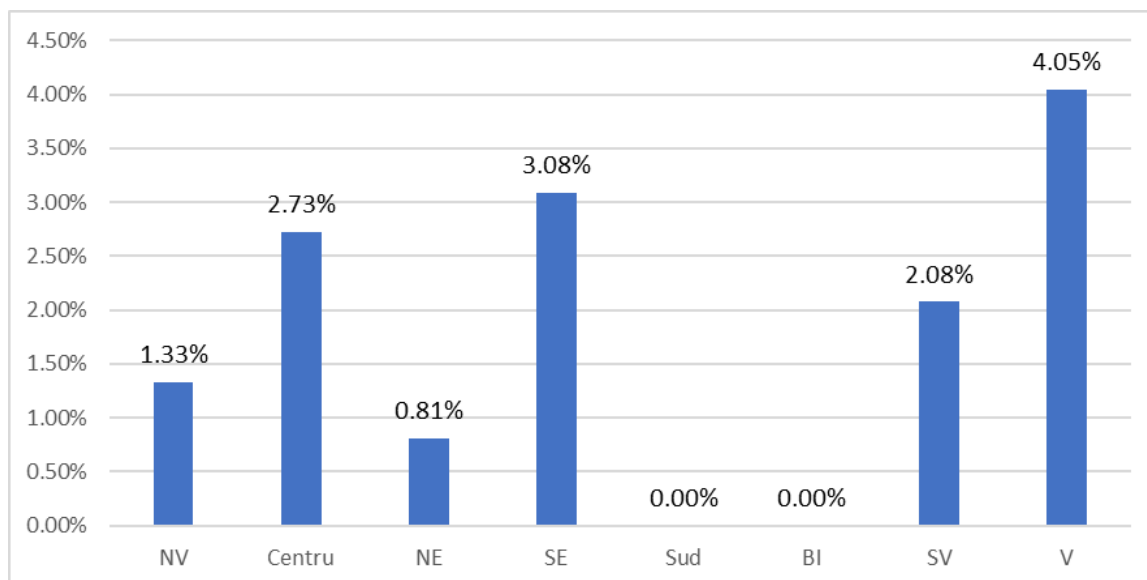
Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului la nivel regional

Tabel 33. Rezultatele simulării (Scenariul 1)- Modificare (%) medie a PIB per capita

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului la nivel regional

Tabel 34. Rezultatele simulării (Scenariul 2)- Modificare (%) medie a PIB per capita

Sursa: Prelucrări ale Echipei de evaluare pe baza modelului la nivel regional

375. În scenariul 1, regiunile în care ponderea investițiilor a fost redusă semnificativ sunt Nord-Est și Sud-Vest. Răspunsul lor este diferit, estimările subliniind o creștere semnificativă a PIB-ului pentru Sud-Vest (aproximativ 2%). Aceasta este una dintre regiunile în care eficiența FESI este redusă iar investițiile cuantificate prin Formarea Brute de Capital Fix au rol important în creșterea PIB per capita. Regiunea Vest reiese ca fiind cea mai eficientă. Conform estimării, o creștere cu aproximativ două puncte

procentuale a ponderii FESI alocate în regiunea Vest, a condus la o creștere medie cu aproximativ 3,37% a PIB-ului per capita regional, comparativ cu valoarea observată corespunzătoare alocării inițiale. O potențială explicație fiind dată de faptul că regiunile Nord-Est și Sud-Vest au înregistrat o reducere semnificativă a ponderii investițiilor, ceea ce ar putea sugera o eficiență mai scăzută în utilizarea fondurilor europene în aceste regiuni. Acest lucru poate fi influențat de factori precum capacitatea administrativă redusă a regiunilor în gestionarea fondurilor, complexitatea procedurilor de accesare sau nivelul de colaborare între instituțiile locale și organizațiile beneficiare.

376. Cauza creșterii semnificative a PIB-ului în regiunea Sud-Vest poate fi atribuită impactului pozitiv al investițiilor în Formarea Brute de Capital Fix (FBCF). Acest tip de investiții implică achiziționarea de active productive precum echipamente, mașini sau infrastructură, ceea ce poate conduce la creșterea productivității și a capacității de producție în regiune. Deoarece Sud-Vestul are un rol important în anumite sectoare economice, investițiile în FBCF pot avea un efect semnificativ asupra creșterii economice. Totodată, o regiune cu o bază industrială puternică sau cu o structură demografică favorabilă poate să beneficieze mai mult de investiții în anumite sectoare sau activități economice. De asemenea, capacitățile și resursele disponibile în fiecare regiune pot afecta modul în care proiectele finanțate de fondurile europene sunt implementate și gestionate. Regiunile cu o capacitate mai mare de administrare și monitorizare a proiectelor pot să obțină rezultate mai bune în utilizarea fondurilor. De asemenea, nivelul de colaborare între autoritățile regionale, sectorul privat și organizațiile neguvernamentale poate juca un rol semnificativ în succesul proiectelor finanțate de fondurile europene.
377. **Scenariul 2**, prin creșterea alocării pentru regiunile în care fondurile ESI s-au dovedit eficiente favorizează creșterea PIB real pentru regiuni precum Vest, Sud-Est, Centru. Așadar sunt favorizate regiuni cu valori medii ale PIB per capita superioare celorlalte patru. Regiunile precum Vest, Sud-Est și Centru pot să beneficieze de investiții mai eficiente, ceea ce duce la o creștere mai semnificativă a PIB-ului real. Acest lucru poate fi legat de capacitățile mai mari de gestionare și monitorizare a proiectelor finanțate de fondurile europene în aceste regiuni. Regiunile cu valori medii ale PIB-ului per capita mai mari au, probabil, o structură economică mai diversificată și dezvoltată. Astfel, investițiile suplimentare din fondurile ESI pot contribui la dezvoltarea și creșterea sectoarelor economice deja existente, având un impact pozitiv asupra PIB-ului real. Investițiile într-o regiune cu o economie mai dezvoltată pot avea un efect multiplicator mai puternic, generând venituri și ocupare a forței de muncă în întreaga economie. Acest efect poate amplifica impactul inițial al investițiilor și poate contribui la creșterea PIB-ului real.
378. În ansamblu, **scenariul 2 favorizează regiunile cu valori medii ale PIB-ului per capita superioare**, prin alocarea suplimentară de fonduri în regiunile unde acestea pot fi utilizate eficient. Aceasta poate spori dezvoltarea economică și contribui la reducerea disparităților regionale în cadrul țării.

2.1.5.2 LECȚII ÎNVĂȚATE ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND PROGRAMAREA ȘI IMPLEMENTAREA FESI

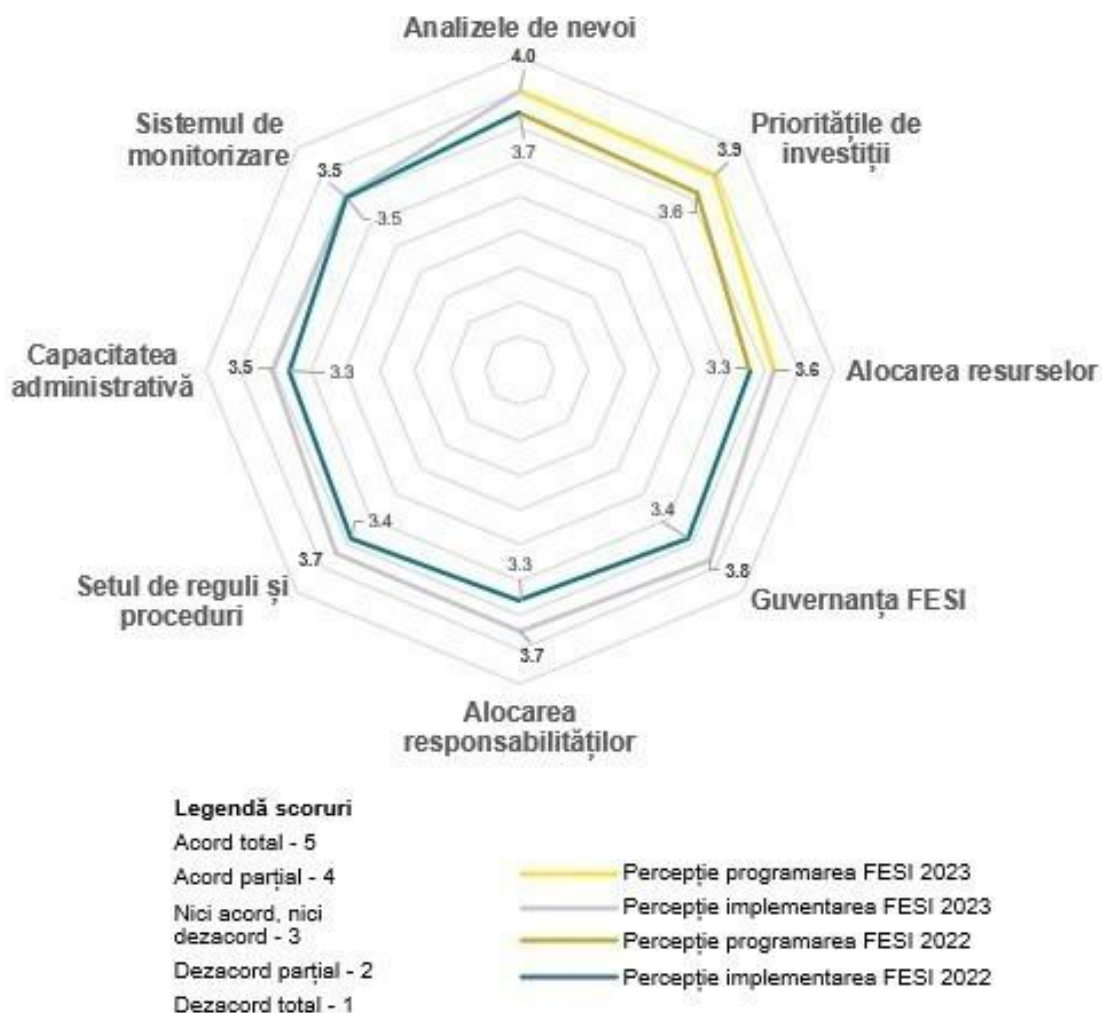
379. Analizele realizate relevă că aspectele care țin de programarea FESI sunt în continuare ușor mai performante decât cele care țin de implementare. Principalele oportunități de îmbunătățire în ceea ce privește programarea FESI se referă la modul în care sunt realizate analizele de nevoi și definite prioritățile de investiții. În ceea ce privește implementarea intervențiilor, oportunitățile de îmbunătățire identificate se referă la consolidarea creșterea capacității administrative a Autorităților de Management ale programelor, optimizarea sistemului de monitorizare și simplificarea regulilor și procedurilor.
380. Figura următoare include scorurile agregate obținute în urma consultării membrilor CCMAP și experților din mediul academic și de cercetare în cadrul sondajului dedicat, cu privire la:
- Măsura în care **programarea FESI** la nivelul AP 2014-2020 a fost adecvată, i.e. dacă:
    - Analizele de nevoi care au stat la baza AP au fost adecvate;
    - Prioritățile de investiții au fost identificate corect;
    - Resursele alocate au fost adecvate raportat la nevoile de dezvoltare identificate.

- Măsura în care următoarele aspecte ale **implementării FESI** în perioada vizată au fost adecvate:
  - Sistemul de governanță;
  - Alocarea responsabilităților între diferite instituții;
  - Setul de reguli / proceduri aferente implementării intervențiilor;
  - Capacitatea administrativă a instituțiilor / organismelor responsabile;
  - Sistemul de monitorizare a implementării intervențiilor.

381. Respondenții au fost întrebați în ce măsură sunt de acord că aspectele menționate mai sus sunt adecvate. Scorurile obținute variază de la 1 la 5, unde 1 înseamnă „Total dezacord”, iar 5 – „Total de acord”. Punctajele obținute indică percepția respondenților cu privire la nivelul de adecvare al acestor aspecte în logica programării și implementării FESI și reflectă, în același timp, o ierarhie a acestora.

Figura 38. Răspunsurile obținute în cadrul anchetei în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic și de cercetare privind măsura în care sunt de acord că programarea și implementarea abordării teritoriale integrate au fost adecvate

Sursa: Analiza răspunsurilor la chestionarul adresat membrilor CCMAP și experților din mediul academic și de cercetare (februarie-martie 2022, respectiv aprilie-mai 2023)

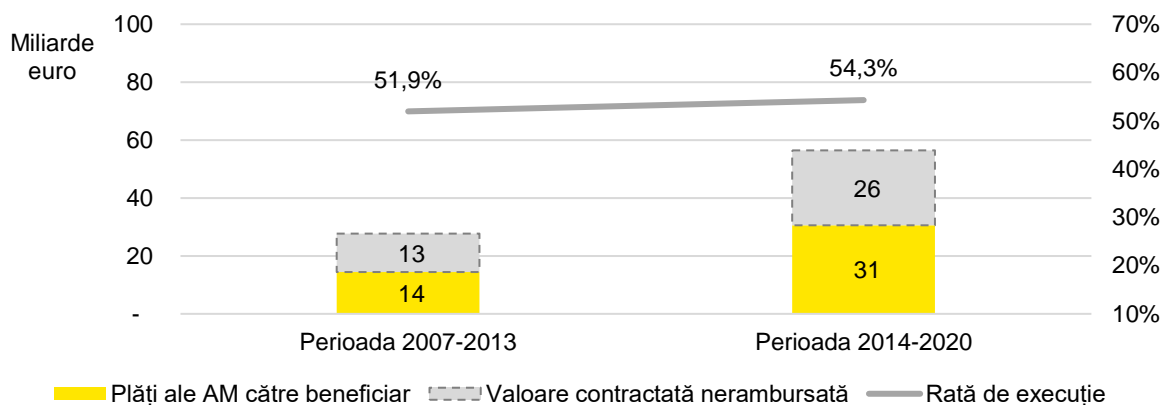
382. Așa cum se poate observa în figura de mai sus, în ceea ce privește programarea FESI, respondenții sunt mai degrabă de acord că analizele de nevoi realizate la nivelul AP 2014-2020 au fost adecvate și

că prioritățile de investiții au fost identificate corect. Pentru aceste două aspecte au fost înregistrate cele mai mari două scoruri – 4, respectiv 3,9.

383. Aspectele ce țin de implementarea FESI au obținut scoruri mai mici comparativ cu cele care țin de programarea FESI, ceea ce indică faptul că performanțele percepute sunt mai mici. Un aspect semnalat în cadrul consultărilor este acela că deși mai performante, aspectele care țin de programare sunt realizate de multe ori cu întârziere, ceea ce limitează perioada reală de implementare a intervențiilor și poate cauza dificultăți în lansarea apelurilor, contractare, implementare.
384. Totuși, comparativ cu ciclul anterior de evaluare, au fost percepute îmbunătățiri pe majoritatea aspectelor legate de programarea și implementarea FESI, excepție făcând nivelul de adecvare al sistemului de monitorizare a implementării intervențiilor, unde scorul a rămas constant. O posibilă explicație pentru acest aspect este că limitările percepute au un impact pe toată durata de implementare a intervențiilor, pe când aspectele legate de programarea FESI au un caracter strategic și tind să nu afecteze direct instituțiile/organizațiile implicate în managementul sau implementarea FESI.
385. În baza interviurilor, există totuși percepția că există potențial pentru îmbunătățirea **analizelor de nevoi la nivel sectorial și teritorial** pentru a înțelege adecvat situațiile specifice de la nivel național, în paralel cu adaptarea tendințelor de la nivel european. În context, există percepția confirm căreia consultarea entităților relevante ar fi putut fi mai aprofundată pentru a asigura înțelegerea în detaliu a nevoilor locale și a variațiilor între teritorii, dar și a nevoilor specifice sectoriale (prin implicarea partenerilor sociali).
386. În cadrul consultărilor, respondenții au subliniat că este necesară **realizarea de analize de nevoi periodic pe parcursul implementării AP**, pentru a permite adaptarea intervențiilor la schimbările intervenite. La nivelul programelor operaționale au existat actualizări pe parcursul perioadei de implementare, ceea ce indică flexibilitate și faptul că sunt luate în considerare noi nevoi apărute pe parcurs (relevante fiind în special exemplele de adaptare la Pandemia COVID-19). Cadru temporal de șapte ani pentru implementarea programelor este foarte extins, timp în care nevoile se pot modifica și pot apărea nealiniere între nevoile curente și configurația intervențiilor.
387. În rândul respondenților există și percepția că fondurile alocate nu au fost suficiente pentru a adresa problemele existente la nivel național și pentru a îndeplini obiectivele de dezvoltare. Nu există însă suficiente date pentru a estima dacă alocări mai mari ar fi putut produce un impact mai vizibil, având în vedere **limitările privind implementarea**. Analizând **rata de execuție** pentru programele operaționale, observăm că, deși a depășit valoarea înregistrată în perioada anterioară de programare, valoarea înregistrată la data de referință 31.03.2023, respectiv 54,3%, este **în continuare scăzută pentru ultimul an de implementare a programelor**.

Figura 39. Analiza comparativă a sumelor contractate, respectiv plătite de Autoritățile de Management către beneficiari în perioada 2014-2020, comparativ cu intervalul 2007-2013

Sursa: Datele puse la dispoziție de Autoritatea Contractantă privind situația ratei de execuție în perioadele 2014-2020 (până la 31.03.2023), respectiv 2007-2013 pentru programele operaționale: POSCCE / POC, POAT, POS Mediu și POS Transport cumulat / POIM, POR, POSDRU / POCU, PODCA / POCA, PNDR, POP / POPAM, PCTE

388. În ceea ce privește guvernarea FESI, informațiile disponibile cu privire la activitatea Comitetului de Coordonare pentru Managementul Acordului de Parteneriat (CCMAP) și rolul său decizional sunt limitate. CCMAP are ca obiectiv asigurarea coordonării și planificării strategice a FESI (așa cum este definit în Regulamentului de Organizare și Funcționare – ROF⁶), însă pe baza analizei minutilor reuniunilor și a comunicărilor publice, rolul său pare, mai degrabă, de informare. Potrivit ROF, comitetul se întrunește cel puțin o dată pe an. Din analiza informațiilor diseminate pe siteul MIPE privind activitatea CCMAP reiese că interacțiunile la nivelul CCMAP sunt limitate. Ultima reuniune a CCMAP (în configurația 2021-2027) a avut loc în septembrie 2022. În configurația 2014-2020 au avut loc 5 reuniuni ale Comitetului (anual, în perioada 2015-2019). Listele privind participanții la aceste reuniuni nu sunt publice, iar potrivit consultărilor derulate, reprezentarea în CCMAP este afectată de modificările instituționale, la nivelul ministerelor de linie. Conform ROF, acestea sunt reprezentate în CCMAP de decidenți la cel mai înalt nivel pentru a putea asigura o viziune strategică. Schimbările frecvente la acest nivel de decizie au potențialul de a afecta coerența activității Comitetului și pot crea sincope în continuitatea viziunii strategice privind intervențiile FESI.
389. Din analizele efectuate a reieșit că **Autoritățile de Management** ale programelor operaționale au o **capacitate administrativă limitată**. Capacitatea administrativă se referă la capacitatea de a anticipa schimbări, de a dezvolta programe, de a atrage, absorbi și gestiona resurse, de a evalua activități, de a aplica lecții învățate în activitățile viitoare. Principalele cauze țin de complexitatea procedurilor birocratice specifice implementării programelor operaționale, cuplate cu un nivel limitat de resurse umane. Din consultările derulate a reieșit că Autoritățile de Management se concentrează mai mult pe implementarea financiară a programelor, în special din cauza resurselor umane limitate. De exemplu, în cazul POC, reprezentanții AM au precizat că deși gestionează dublul alocării raportat la situația din 2014, numărul de angajați nu s-a modificat.
390. Mai mult, potrivit informațiilor obținute din consultări, persistă nevoia de **întărire a colaborării între instituțiile implicate în managementul și coordonarea FESI**. Au fost semnalate sincope în comunicare, aspectele care ar putea fi îmbunătățite fiind legate de cunoașterea oportunităților de finanțare, evitarea dublei finanțări, asigurarea sinergiilor între diferite programe operaționale.
391. Regulile și procedurile de implementare definite de un **nivel ridicat de birocratizare** rămân un aspect care **afectează implementarea** intervențiilor finanțate prin FESI. Din analiza realizată a reieșit că acesta este unul dintre principalele motive pentru care apar întârzieri în evaluarea și implementarea proiectelor. În primul rând, procesul de elaborare a cererilor de finanțare pentru accesarea fondurilor este deosebit de complex (uneori dificil de realizat de către beneficiari fără sprijin din partea consultantilor specializați). Acest lucru tinde să descurajeze în special beneficiarii din sectorul privat să aplice pentru finanțare. Un aspect adiacent semnalat la acest punct se referă la complexitatea și ambiguitatea care caracterizează, în general, ghidurile puse la dispoziția solicitanților de finanțări. Beneficiarii au semnalat și că, în ciuda nivelului de detaliu inclus în aceste ghiduri, situațiile în care există loc de interpretare sunt frecvente. Din acest motiv, apar numeroase solicitări de clarificări, care întârzie procesul de contractare a proiectelor.
392. Potrivit informațiilor obținute din consultări, au existat cazuri în care din momentul programării și apariției ghidurilor solicitantului până la contractarea proiectelor a trecut perioade de timp foarte îndelungate (de la câteva luni la 1-2 ani). În aceste cazuri, apar foarte multe schimbări privind nevoile identificate, resursele necesare pentru implementare, iar proiectele ar putea să nu mai fie relevante sau să întâmpine dificultăți majore în implementare. De asemenea, perioada de timp până la semnarea

⁶Regulamentul de Organizare și Funcționare a CCMAP este disponibil la: https://www.fonduri-ue.ro/images/files/documente/relevante/2018/CCMAP_nov_2018/ROF_CCMAP_2018.pdf. ROF actualizat pentru CCMAP 2021-2027 nu a fost identificat online.

contractelor de finanțare, după ce proiectele au fost selectate, este în genere foarte mare, ceea ce poate afecta proiecțiile bugetare și poate cauza dificultăți financiare beneficiarilor care încep implementarea proiectelor înainte de semnarea contractelor.

393. Suplimentar, consultările au relevat că schimbările cadrului instituțional și legislativ cauzează probleme pentru implementarea și monitorizarea eficientă a intervențiilor FESI.
394. Deși au fost înregistrate îmbunătățiri semnificative privind funcționalitățile, stabilitatea și securitatea sistemului informatic SMIS2014+, persistă unele limitări în ceea ce privește utilizarea acestuia ca instrument în managementul informat al programelor operaționale. Există situații în care datele din sistem nu oferă o imagine actualizată sau în care calitatea acestora nu este optimă (în absența unor mecanisme de validare a datelor introduse).

Concluzii și recomandări

395. Din punctul de vedere al **programării FESI**, principalele lecții învățate se referă la modul în care sunt realizate analizele de nevoi de la nivelul AP. A fost identificată necesitatea de realizare de **analize periodice**, care să abordeze specific **nevoile la nivelul sectoarelor economice și la nivel teritorial**, precum și de consolidare a comunicării și proceselor de consultare a factorilor interesați. Complementar, este nevoie și adaptarea constantă a priorităților de investiții și a alocărilor la nevoile identificate, cu menținerea unui nivel de flexibilitate pentru gestionarea optimă a modificărilor necesare în cadrul programelor operaționale. Programarea FESI a fost în general adecvată, însă au existat întârzieri în finalizarea documentelor de programare, care au avut un impact negativ asupra aspectelor legate de implementarea intervențiilor.
396. În ceea ce privește **implementarea intervențiilor FESI**, setul de reguli și proceduri continuă să fie caracterizat de **birocratizare excesivă**. Durata de evaluare și contractare a proiectelor extinsă, ceea ce afectează capacitatea de adresare a nevoilor reale, impactul și implementarea intervențiilor. Procesul de pregătire cererilor de finanțare și instrucțiunile disponibile sunt complexe și detaliate, ceea ce uneori poate chiar descuraja inițiativele de a contracta finanțări sau creează bariere în accesarea acestora în lipsa sprijinului unor consultanți specializați.
397. Este nevoie de îmbunătățirea sistemului de guvernanță a FESI la cel mai înalt nivel, anume CCMAP, prin consolidarea rolului său în procesul decizional cu privire la implementarea AP și transparentizarea activității sale. CCMAP pare să aibă un rol, mai degrabă, de informare cu privire la deciziile strategice în jurul AP, iar informațiile privind activitatea sa și prezența membrilor săi la reuniuni sunt limitate. De asemenea, date fiind modificările instituționale frecvente la nivelul membrilor CCMAP, este nevoie și de implementarea unui mecanism de asigurare a continuității viziunii strategice. Pe de altă parte, Autoritățile de Management ale programelor operaționale au **nivel mare de încărcare, ceea ce le limitează capacitatea administrativă** și contribuția la dezvoltarea și implementarea strategică a programelor operaționale. Pe acest fond, există anumite limitări în cooperarea și coordonarea interinstituțională atât la nivel strategic, cât și la nivel de implementare.
398. **Sistemul de monitorizare continuă să necesite optimizări**. Deși sistemul informatic SMIS2014+ a înregistrat îmbunătățiri semnificative, posibilitatea utilizării acestuia ca instrument de management corect și eficient al programelor este parțial limitată de constrângerile cauzate de calitatea/acuratețea datelor.
399. În ceea ce privește **analiza unor opțiuni alternative de alocare a FESI**, simulările realizate arată că o creștere a volumului investițiilor alocate domeniului de CDI (domeniul cu cea mai scăzută alocare) și o absorbție de 100% poate să contribuie la îmbunătățirea nivelului cheltuielilor publice ca procent din PIB și la progresul creșterii economice prin dezvoltarea sectorului de CDI prin creșterea numărului de întreprinderi inovatoare, crearea de produse, tehnologii, metode inovative și transferul acestora în economie. Creșterea alocărilor concomitent pentru CDI și industria prelucrătoare creează o sinergie în sensul creșterii mai semnificative a PIB și a productivității muncii, concomitent cu creșterea cererii pentru forță de muncă calificată și înalt calificată. Deoarece alocarea sectorială nu este omogenă, iar

răspunsul sectoarelor economice la infuzia de fonduri este diferită, ar fi oportună **realizarea de evaluări de impact sectoriale** care să evidențieze într-o mai mare măsură impactul fondurilor la nivelul activităților economice.

400. Răspunsul regiunilor la modificarea structurii investițiilor FESI alocate nu este unul uniform, specificitatea fiecărei regiuni, dată de structura socio-economică, dictează în mare măsură natura impactului asupra PIB-ului real per capita. Rezultatele scenariilor construite confirmă faptul că regiunile cu nivel redus de dezvoltare sunt cele pentru care fondurile ESI (FEADR și FEAPM) au eficiență redusă.

Recomandări:

- Realizarea de **analize periodice** pentru a asigura menținerea relevanței intervențiilor FESI la **nevoile actuale la nivel de sector și în funcție de particularitățile locale/regionale**. Complementar, este oportună consolidarea procesului de consultare a factorilor interesați, în special a celor de la nivel teritorial. Activitățile de **consultare** pot fi organizate în scris/electronic sau prin de ateliere de lucru/focus grupuri, cu asigurarea transparenței privind entitățile consultate și rezultatul procesului. În același timp, se menține recomandarea de a asigura o **comunicare** eficientă cu factorii interesați de la nivel central și local privind procesul de programare a FESI și explicitarea în cadrul AP a modului în care sunt stabilite prioritățile de investiții și a legăturilor logice între nevoile identificate, prioritățile stabilite și alocările financiare. Suplimentar, se recomandă asigurarea unei mai bune comunicări interinstituționale, inclusiv privind oportunitățile de finanțare FESI și calendarului orientativ de lansare a apelurilor.
- **Consolidarea rolului decizional al CCMAP** prin detalierea responsabilităților membrilor și formularea unor obiective concrete pentru reuniuni (care ar trebui axate pe dezbateri și formularea de recomandări strategice). Este recomandată monitorizarea schimbărilor componenței Comitetului pe baza schimbărilor instituționale/politice/de dinamică a personalului și asigurarea transparenței privind aceste actualizări. De asemenea, este recomandată implementarea unui mecanism pentru asigurarea transferului de cunoștințe la nivelul membrilor CCMAP, prin punerea la dispoziția acestora a unui spațiu de stocare a agendelor și minutelor reuniunilor (nu doar ale CCMAP, ci și ale subcomitetelor tematice și grupurilor de lucru funcționale), respectiv a unor punctaje privind cele mai importante decizii luate la nivelul acestei structuri.
- **Continuarea eforturilor de debirocratizare**, respectiv de **simplificare** a proceselor și procedurilor aferente evaluării, contractării și implementării proiectelor. În primul rând, este recomandat ca ghidurile să cuprindă instrucțiuni formulate într-un limbaj cât mai concis și adaptat la tipul de beneficiari eligibili. Pentru minimizarea eforturilor de realizare de clarificări ulterioare, pot fi organizate sesiuni de instruire pentru potențialii beneficiari la nivelul Autorităților de Management. De asemenea, este recomandată elaborare unor ghiduri de tipul „Întrebări frecvente” și tutoriale cu privire la accesarea fondurilor pentru specificul diferitelor programe operaționale / obiective specifice / apeluri și publicate pe paginile web de referință.
- **Consolidarea capacității administrative** a Autorităților de Management, în primul rând prin suplimentarea personalului, dar și prin organizarea unor sesiuni de instruire, schimb de bune practici și vizite de studiu orientate spre dezvoltarea și implementarea de politici publice.
- **Continuarea adaptării funcționalităților sistemului informatic SMIS** pentru a răspunde nevoilor utilizatorilor. Complementar, se recomandă asigurarea materialelor/sesiunilor de instruire necesare pentru utilizarea eficientă a noilor aplicații/module. Totodată, pentru a asigura utilizarea sistemului ca instrument de management informat al programelor operaționale, sunt necesare optimizări care să permită creșterea calității datelor din sistem.

3 Managementul contractului

Tabel 35. Managementul contractului

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini			
Schimbarea recurentă a legislației achizițiilor publice și a cadrului normativ aferent	Autoritatea Contractantă - Urmărirea schimbării legislației și ajustarea / actualizarea documentației de atribuire astfel încât aceasta să nu contravină noilor prevederi din prevederi legislative sau normative. Asocieria EY și INCSMPS – a asigurat Informarea permanentă cu privire la proiectele legislative europene care sunt preconizate Informarea permanentă cu privire la impactul pe care noua legislație îl poate avea asupra proiectului; Adaptarea în permanență a acțiunilor proiectului la noile prevederi legislative. S-au realizat planuri de acțiuni alternative, având în vedere proiectele legislative preconizate.	Sinteza literaturii de specialitate relevantă pentru abordarea întrebărilor aferente temelor de evaluare și cercetarea documentară și de birou Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Raport Inițial; Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc. Liderul de echipă a alocat zilele planificate pentru verificarea legislației care poate genera modificări în abordarea metodologică.
Gradul tehnic ridicat al achizițiilor, ceea ce poate cauza: Reticențe din partea structurilor responsabile de achiziții publice în agrearea abordărilor din documentația de atribuire; Amânarea pentru demararea procedurii de achiziție publică; Prelungirea duratei evaluării tehnice a ofertelor.	Autoritatea Contractantă - Biroul Evaluare Programe întreține un dialog susținut cu structurile de achiziție publică în vederea facilitării înțelegerii aspectelor tehnice privind evaluarea programelor și a abordării propuse. Se realizează cooptarea acestora în comitetele de coordonare a evaluării și în programele de instruire prevăzute pentru dezvoltarea capacității de evaluare.	Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului	Costuri aferente acestei măsuri se regăsește la articolul: Raport Inițial. Liderul de echipă a alocat un total de 1 zi la începutul implementării contractului pentru refacerea planificării evaluării în cazul în care întârzieri acumulate în procesul de achiziție publică impun acest lucru.

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
	Asocieria EY și INCSMPS – a dovedit flexibilitate în abordarea calendarului de evaluare. Flexibilitatea în abordarea strategiei de culegere a datelor s-a concretizat în realizarea mai rapidă decât a fost inițial programat.		
Lipsa sprijinului necesar din partea factorilor de formulare a politicilor și de luare a deciziilor în vederea implementării recomandărilor evaluărilor.	<p>Autoritatea Contractantă – a aplicat prevederile prevăzute în „Procedura privind procesul de evaluare a programelor operaționale și Acordului de Parteneriat”, secțiunile referitoare la: Analiza și transmiterea spre implementare a recomandărilor evaluărilor programelor operaționale și Acordului de Parteneriat; Monitorizarea implementării recomandărilor rapoartelor de evaluare.</p> <p>Asocieria EY și INCSMPS – A asigurat realismul recomandărilor prin discutarea lor cu factorii interesați, inclusiv factorii de formulare a politicilor și de luare a deciziilor: Implementarea unei strategii ambițioase pentru diseminarea rezultatelor evaluării, în vederea creșterii gradului de conștientizare a factorilor interesați cu privire la importanța evaluării.</p>	Elaborarea raportului final de evaluare Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului Diseminarea rezultatelor evaluării	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc. Echipa de experți au alocat zilele planificate pentru diseminarea rezultatului evaluării. De asemenea, activitățile de redactare a raportului și recomandărilor și validarea în CCE au utilizat timpul alocat pentru experții cheie și non-cheie pentru implementarea măsurilor privind realismul recomandărilor.
Calitatea slabă a evaluărilor	Autoritatea Contractantă – a aplicat prevederile prevăzute în procedura operațională aplicată la nivelul BEP „Procedura privind procesul de evaluare a programelor operaționale și Acordului de Parteneriat”. Este în curs de derulare un proiect privind susținerea capacității de evaluare în vederea dezvoltării de	Toate activitățile planificate	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
	<p>competențe specifice aplicării procedurii operaționale menționate mai sus.</p> <p>Asocieria EY și INCSMPS – A aplicat o strategie de succes pentru asigurarea și controlul calității.</p>		<p>S-a utilizat bugetul pentru plata zilelor de lucru pentru experții cheie și non-cheie pentru aplicarea planului pentru asigurarea și controlul calității.</p>
<p>Existența datelor necesare evaluării la surse externe sistemului de management al FESI, în condițiile în care acestea nu sunt agregate în baze de date convergente și ușor accesibile evaluatorilor.</p>	<p>Autoritatea Contractantă - Biroul Evaluare Programe, în calitatea sa de structură care implementează Planul de evaluare a Acordului de Parteneriat, a avut, și va avea în continuare, un dialog susținut cu furnizorii de date administrative. Astfel, BEP va depune eforturi constante în facilitarea accesului de către Prestator la datele disponibile la nivelul autorităților publice necesare pentru derularea exercițiilor de evaluare. Se intenționează cooptarea furnizorilor de date administrative în comitetele de coordonare a evaluării, precum și în programele de instruire prevăzute pentru dezvoltarea capacității de evaluare.</p> <p>Asocieria EY și INCSMPS – a inițiat procedura de colectare a datelor de contact în prima etapă a activității, în colaborare cu AM POC. Repetarea procedurii pe parcursul evaluării va avea rol de revizuire a metodologiei de diseminare. Lărgirea ariei furnizorilor de date de contact s-a realizat prin implicarea grupurilor de stakeholderi identificate pe parcursul implementării evaluării.</p>	<p>Evaluarea Raportului Inițial și validarea acestuia cu CCE Colectarea datelor</p>	<p>Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.</p> <p>S-au utilizat zilele de lucru planificate pentru explorarea datelor disponibile și formularea de cereri pentru obținerea lor de la instituțiile care le dețin.</p>
<p>Riscurile identificate de către Asocieria EY și INCSMPS</p>			

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
Nerespectarea termenelor stabilite din cauza unor întârzieri ale altor activități	S-a asigurat un management adecvat al activităților derulate și a echipei de evaluare.	Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc. Liderul de echipă a alocat timpul planificat pentru monitorizarea planificării evaluării și stabilirea de măsuri de remediere în cazul în care s-au constatat întârzieri acumulate în procesul de achiziție publică impun acest lucru.
Lipsa de cooperare instituțională, sau o comunicare ineficientă	Activitatea de coordonare și comunicare cu Beneficiarul a ocupat un loc central în managementul proiectului realizat de către Asocieria EY și INCSMPS. De asemenea, întâlnirea inițială, cât și întâlnirile de management între Beneficiar și Prestator, au contribuit la o comunicare fluentă și eficientă asupra tuturor aspectelor esențiale ale implementării contractului.	Organizarea întâlnirii de lansare a evaluării: managerul evaluării s-a întâlnit cu prestatorul pentru a discuta aspectele esențiale ale caietului de sarcini, datele disponibile, livrabilele și termenele limită, elementele principale ale Raportului inițial, precum și pentru detalierea/clarificarea cerințelor incluse în caietul de sarcini sau în ofertă etc. Evaluarea Raportului inițial și validarea acestuia cu CCE Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc. Liderul de echipă a alocat un total de 0,5 zi/lună pentru asigurarea unei comunicări interinstituționale optime.
Imposibilitatea contactării respondenților pentru colectarea datelor din teren	S- a utilizat regula a minim 3 recontactări/vizite, pentru a crește rata de răspuns. Operatorul de interviu și-a adaptat programul în funcție de agenda subiectului.	Colectarea datelor	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
			Costul culegerii datelor include costuri pentru recontactarea subiecților până la completarea chestionarelor sau contactarea unor liste de rezervă.
Refuzul cooperării din partea beneficiarilor sau instituțiilor selectate	<p>S-a insistat la nivelul conducerii instituțiilor sau beneficiarilor, explicându-se importanța evaluării, costurile reduse (simbolice) presupuse de participarea la evaluare.</p> <p>S-a prezentat o scrisoare din partea Autorității Contractante, prin care să se explice importanța acestei evaluări.</p> <p>S-au selectat un set de beneficiari de rezervă, necesar înlocuirii celor inaccesibil.</p>	Colectarea datelor	<p>Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.</p> <p>Costul culegerii datelor include și costul pentru contactarea subiecților din listele de rezervă.</p>
Aplicarea parțială a unor chestionare	<p>S-au verificat chestionarele aplicate prin autocompletare și s-a revenit cu telefoane suplimentare pentru a aplica itemii neaplicați</p> <p>S-au aplicat tehnici de <i>maintaining interaction</i>.</p>	Colectarea datelor	<p>Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.</p> <p>Costul culegerii datelor include costuri pentru recontactarea subiecților până la completarea chestionarelor sau contactarea unor liste de rezervă.</p>
Obținerea de informații incomplete sau de non-răspunsuri	<p>Chestionarele au fost pre-testate.</p> <p>S-au utilizat formulări menite să crească gradul de încredere în confidențialitatea studiului.</p>	Colectarea datelor	Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară:

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
	S-a revenit pentru completări ulterioare.		<p>Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.</p> <p>Costul culegerii datelor include costuri pentru pretestarea chestionarelor și recontactarea subiecților până la completarea chestionarelor sau contactarea unor liste de rezervă.</p>
Interes scăzut al factorilor interesați privind de rezultatele evaluării	S-au realizat consultări cu reprezentanții categoriilor de stakeholderi identificate în vederea colectării datelor cu privire la tipul de materiale informative și activități de diseminare care satisfac nevoile acestora.	Elaborarea raportului de evaluare Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului Diseminarea rezultatelor evaluării	<p>Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.</p> <p>Echipa de experți a utilizat numărul de zile alocat pentru diseminarea rezultatului evaluării, conform planificării. De asemenea, activitățile de redactare a raportului și recomandărilor și validarea în CCE s-au realizat cu alocări suficiente de timp pentru experții cheie și non cheie pentru implementarea măsurilor privind fezabilitatea recomandărilor.</p>
Nivel scăzut de implicare a stakeholderilor în activitățile de informare și diseminare din cauza resurselor de timp necesare	S-au asigurat forme de consultare și participare a stakeholderilor eficiente din punct de vedere al timpului necesar (comunicare online, sesiuni de consultare skype – dacă este mai convenabil pentru participanți).	Elaborarea raportului de evaluare Managementul evaluării, inclusiv asigurarea calității și managementul riscului Diseminarea rezultatelor evaluării	<p>Costuri aferente acestei măsuri se regăsesc la toate articolele din propunerea financiară: Rapoartele de evaluare; Raportul de evaluare ad-hoc.</p> <p>Echipa de experți a alocat numărul de zile planificate pentru diseminarea</p>

Riscurile prezentate în Caietul de Sarcini și riscurile identificate de către Asocieria formată din EY și INCSMPS	Măsurile propuse de către Asocieria formată din EY și INCSMPS ca parte a strategiei de risc (prevenirea / atenuarea / eliminarea riscurilor identificate)	Activitatea din planul de lucru și metodologia de prestare a serviciilor unde este reflectată măsura propusă	Numele / Numărul articolului din Propunerea Financiară unde este inclus costul măsurii propuse (acolo unde este aplicabil)
			rezultatului evaluării. De asemenea, activitățile de redactare a raportului și a recomandărilor și validarea în CCE au utilizat planificările de timp pentru experții cheie și non-cheie pentru implementarea măsurilor privind realismul recomandărilor.

Anexe

4 Anexa 1. Tabele de corelare între concluzii și recomandări

4.1 Tabel de corelare între concluzii și recomandări aferente subtemei A1

Tabel 36. Tabel de corespondență: constatări – concluzii – recomandări aferent subtemei A1

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
11 1.	<p>În perioada 2010-2020, competitivitatea economică a României a înregistrat o tendință pozitivă (ritmuri de creștere a PIB la rate peste cele ale UE; creștere a productivității în anumite activități).</p> <p>Consumul privat a fost principalul motor al creșterii, susținut de o politică fiscală pro ciclică (majorarea salariilor și pensiilor, reducerea impozitelor pe consum și pe venit, restrângerea pieței muncii).</p> <p>Contribuția investițiilor la creștere PIB a fost pozitivă (absorbție crescută a fondurilor UE). În ceea ce privește atingerea țintelor asumate rezultatele obținute au relevat următoarele aspecte:</p> <p>Ținta privind rata de ocupare, de 70% a populației în vârstă de 20-64 ani, a fost atinsă și depășită, în ciuda dezechilibrelor structurale existente (din cauza unor modificări metodologice rata de ocupare în perioada 2021-2022 s-a redus - persoanele care produc bunuri</p>	<p>Evoluția indicatorilor macro-economi confirmă creșterea coeziunii economico-sociale. La obținerea acestor rezultate au contribuit și investițiile din FESI. La data analizei, țintele asumate prin Strategia Europa 2020 au fost atinse sau sunt aproape de a fi atinse, cu excepția celei privind finanțarea cercetării-dezvoltării și a reducerii ratei de părăsire timpurie a școlii. Cu toate</p>	<p>Continuarea finanțării creșterii economice în sensul asigurării sustenabilității acestora și a incluziunii și în ciclul următor de programare (2021-2027);</p> <p>Susținerea mai accentuată a cercetării dezvoltării – motor al creșterii inteligente și premisă pentru un nivel ridicat de competitivitate și asigurarea de resurse pentru recuperarea rămănerii în urmă în ce privește ținta de 2% din PIB;</p> <p>Susținerea creșterii ocupării prin finanțări orientate către măsuri de activare pentru grupele de vârstă de 15-24 ani și 55-64 ani;</p> <p>Susținerea creșterii ocupării salariale pentru populația din mediul rural prin dezvoltarea și diversificarea structurii economice;</p>	<p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare nouă</p> <p>Recomandare nouă</p>	<p>MIPE, Biroul de Evaluare Programe</p> <p>Autoritățile de management pentru programele operaționale</p> <p>Parteneri sociali</p>	<p>2023-2027</p>

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	<p>agricole destinate exclusiv sau majoritar auto-consumului nu mai fac parte din populația ocupată).</p> <p>Ținta privind reducerea sărăciei a fost atinsă, deși dinamica fenomenului rămâne neliniară (România se plasează încă printre cele mai sărace state membre ale UE).</p> <p>Țintele privind populația cu studii terțiare în categoria de vârstă 30-34 ani sunt aproape de a fi atinse, însă rata de părăsire timpurie a școlii este la 4,3 pp depărtare de țintă.</p> <p>În ceea ce privește țintele asumate privind resursele, mediul și energia acestea au fost atinse (emisiilor cu efect de seră au fost reduse, consumul din surse primare s-a redus, împreună cu o creștere a consumului de energie din surse regenerabile).</p> <p>Singură țintă care este departe de-a fi atinsă se referă la activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare (România investește în CDI doar aproximativ 0,4%-0,5% din PIB, ținta asumată fiind de 2% din PIB la nivelul anului 2020).</p> <p>Nivelul de finanțare pentru activitatea de CDI plasează România pe ultimele locuri între statele membre.</p>	<p>acestea, există dezechilibre structurale ale ocupării, sărăciei și excluziunii. Rata de ocupare a scăzut după anul 2020 ca urmare a schimbării metodologiei de calcul, dar arată unele modificări ale structurii pe vârste și pe medii rezidențiale (scăderea mai accentuată a ratei pentru populația de 55-64 ani și a celei din mediul rural)</p>	<p>Orientarea susținerii financiare privind incluziunea socială spre stimularea creșterii nivelului de educație al populației, în special a celei din mediul rural și sporirea competențelor populației pentru a face față schimbărilor rapide tehnologice și digitalizării, reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, prin susținerea integrării și accesului egal al grupurilor vulnerabile de populație;</p> <p>Reconversia profesională a persoanelor în vârstă de muncă și apte de muncă din zonele afectate major de închiderea industriilor poluante (tranziția justă).</p> <p>Este recomandată o investigație periodică a provocărilor și nevoilor atât la nivel național, cât și la nivel sectorial, respectiv la nivelul grupurilor defavorizate, astfel încât țintele stabilite pentru programarea 2021-2027 să fie posibil de adaptat, asigurând astfel creșterea coeziunii economico-sociale. În acest sens, este recomandată implicarea tuturor partenerilor sociali și asigurarea unui nivel mai ridicat de coerență între programele operaționale și politicile sectoriale, respectiv cu strategiile de domeniu.</p>	<p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare nouă</p> <p>Recomandare nouă</p>		

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
2	<p>Țintele privind fondurile bugetate în proiectele contractate sunt pe punctul de a fi atinse sau chiar depășite.</p> <p>Contribuția proiectelor finalizate la creșterea PIB a fost de circa 8,7% în termeni nominali (circa 1% creștere reală). Suportul FESI a reprezentat una dintre cauzele principale care au contribuit la îmbunătățirea accesului la TIC; FESI au contribuit, preponderent, alături de alte cauze importante, la îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii.</p> <p>În profil regional, FESI a avut un aport semnificativ la creșterea PIB real per capita și productivității muncii (modelele estimate subliniază importanța majoră a capacității structurale a regiunilor de a exploata potențialele beneficii ale acestor surse de finanțare). Totuși, eficiența acestor instrumente de finanțare asupra PIB per capita este neuniformă în rândul regiunilor: regiunile pentru care se observă un impact pozitiv al FEADR sunt Centru, Nord-Vest și București-Ilfov.</p> <p>La nivel regional există niveluri diferite ale eficienței utilizării resurselor provenind din FESI în ceea ce privește rata de ocupare. Cel mai mare impact al finanțării FEADR a fost estimat pentru regiunea Vest (la o creștere de 2,7 ori a fondurilor alocate regiunii se produce o creștere a ratei de ocupare cu 2,37 pp).</p> <p>Domeniul <u>Cercetare-dezvoltare</u>: contribuția estimată a FESI la progresul indicatorului</p>	<p>Fondurile contractate au păstrat volumul și structura planificată. Rata de finalizare a proiectelor contractate până în martie 2023 este redusă, respectiv 34% per total, evidențiindu-se cu rate de peste 50% POCU și POAT. La momentul acestui exercițiu de evaluare, stadiul absorbției fondurilor prin plățile realizate este de circa 54% din bugetele contractate. Rezultatele evaluării reflectă stadiul implementării proiectelor și structura alocărilor pe domenii. Deși există efecte la nivel micro, destul de puternice chiar, impactul asupra indicatorilor</p>	<p>Se recomandă susținerea finalizării proiectelor pentru a se asigura rate maxime de finalizare a acestora.</p> <p>Se recomandă pentru exercițiul următor finanțarea tuturor domeniilor, acordându-se o atenție sporită atingerii nivelului planificat pentru acele domenii care în implementarea AP 2014-2020 au produs rezultate pe termen lung mai slabe, respectiv impact mai modest în vederea asigurării creșterii coeziunii economico-sociale.</p> <p>Se recomandă îmbunătățirea capacității structurale a regiunilor de a exploata potențialele beneficii ale acestor surse de finanțare, cuantificate prin factori ce țin de educație, structură economică, accesibilitate prin acțiuni de creștere a competențelor resurselor umane de la nivel local pentru identificarea nevoilor/provocărilor, atragere și implementare de proiecte</p> <p>Corelat cu aceasta se propune crearea unui help-desk pentru susținerea inițiativelor la nivel local. Este recomandată o îmbunătățire a procesului de monitorizare a îndeplinirii indicatorilor de rezultat și de realizare imediată din proiecte prin tablouri de bord.</p>	<p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare care se menține din R1</p>	<p>MIPE, Biroul de Evaluare Programe</p> <p>Ministerele de linie</p> <p>Autoritățile de management pentru programele operaționale</p>	2023

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	<p>Cheltuieli CDI % din PIB a fost evaluată la circa 0,06 pp (contribuția este redusă, dar și volumul fondurilor este unul redus - circa 3% din). Estimările evidențiază un impact semnificativ al fondurilor, de circa 8%, asupra <u>populației ocupate</u>. FESI au contribuit alături de alte cauze la îmbunătățirea participării pe piața muncii a persoanelor NEET, șomerilor și persoanelor inactive, la creșterea oportunităților de angajare în afara agriculturii, a capacității sporite a SPO și a întreprinderilor de a formula și aplica politici privind resursele umane.</p> <p>Domeniul <u>Lupta împotriva sărăciei</u>: contribuția fondurilor a fost de circa 2,4 pp asupra reducerii ratei sărăciei relative, pe fondul creșterii veniturilor populației cu venituri reduse.</p> <p>Domeniul <u>Educației și formării</u>: suportul FESI s-a numărat printre cauzele principale pentru creșterea capacității instituțiilor de educație și formare profesională și creșterea participării la învățământul terțiar, profesional și învățarea pe tot parcursul vieții. FESI au avut și o contribuție moderată asupra îmbunătățirilor observate în accesul și participarea la educația de nivel preșcolar, primar, secundar; reducerea gradului de neînscrisere la școală; reducerea riscului de excluziune digitală; corelării dintre oferta educațională și cerințele pieței muncii; utilizării sporită a TIC în sectorul educației; reducerea deficitelor de cercetători calificați.</p> <p>Domeniul <u>Schimbărilor climatice, energiei și mediului</u>: FESI au avut un rol esențial pentru</p>	<p>macroeconomici se reflectă în general după finalizarea implementării proiectelor și utilizarea rezultatelor de către beneficiari.</p> <p>FESI au contribuit pozitiv la progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020 și la creșterea economică.</p> <p>FESI au reprezentat cauza principală sau cauza importantă pentru atingerea țintelor asumate pentru aproape toate domeniile analizate.</p> <p>La nivel regional FESI au contribuit pozitiv și determinant la creșterea competitivității, productivității și a ocupării. Regiunile mai dezvoltate demonstrează o</p>	<p>Strâns legat de această recomandare este perfecționarea modului de accesare a platformei MySMIS și detalierea mai mare a informațiilor, astfel încât să se poată realiza monitorizarea și evaluarea rezultatelor mult mai exact.</p> <p>Se recomandă găsirea unei soluții de a se înregistra rezultatele și cheltuielile la nivelul fiecărui an de execuție, cu evidențierea acestora per beneficiari și parteneri.</p> <p>Înregistrarea sectorului de activitate economică a partenerilor</p>	<p>Recomandare nouă</p>		

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	<p>Îmbunătățirile privind creșterea eficienței energetice a clădirilor, domeniului public și industriei. Intervențiile au contribuit moderat, alături de alți factori cauzali, la creșterea accesului la servicii ale rețelei inteligente, creșterea capacității rețelelor de energie electrică și de gaz, reducerea emisiilor de GES, utilizarea sporită a transportului urban în comun. Fondurile ESI au contribuit moderat și la extinderea suprafețelor pentru practici agricole adaptate la schimbările climatice și creșterea cotei sistemelor de irigație eficiente. În plus, FESI au fost o cauză principală pentru creșterea cotei populației conectate la rețeaua publică de alimentare cu apă potabilă, respectiv creșterea suprafețelor cu spații și clădiri publice reabilitate în mediul urban. Suportul FESI a făcut parte din pachetul cauzal al reducerii deșeurilor biodegradabile și reabilitării depozitelor de deșeuri neconforme, creșterii cotei de energie din surse regenerabile, protecției și restaurării biodiversității. FESI au contribuit, alături de alte cauze, și la creșterea siguranței și accesibilității traficului, respectiv asigurarea unui transport rapid și sustenabil.</p> <p>Prin proiectele finalizate, efectul FESI asupra reducerii emisiilor GES pentru perioada 2014-2023 este de scădere cu 386 mii tone, adică 0,38% din emisiile anului de referință 2013. Evaluarea contribuției anuale a FESI (plățile anuale realizate) a evidențiat importanța atât a volumului, cât și a structurii fondurilor pentru</p>	<p>capacitate mai mare de a atrage investiții. Impactul FESI asupra populației ocupate a fost de cca. 8%. În domeniul reducerii sărăciei fondurile ESI au avut un impact pozitiv (cca. 2,4 pp asupra reducerii ratei sărăciei relative). Deși ținta privind reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii nu a fost atinsă, totuși FESI au fost cauza principală pentru progresul către țintă a acestui indicator. Efectele FESI asupra țintelor privind schimbările climatice au fost pozitive și semnificative.</p>	<p>Se recomandă realizarea de evaluări de impact sectoriale care să evidențieze într-o mai mare măsură impactul fondurilor la nivelul activităților economice.</p>			

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	<p>producerea efectelor. Se remarcă o contribuție importantă a fondurilor (plăților) pentru infrastructuri din anii 2017, 2020-2022 la creșterea PIB, respectiv contribuția investițiilor în capital uman la creșterea ocupării în anii 2018 și 2019 și scăderea pe termen scurt a productivității muncii. De asemenea, investiția mai importantă în CDI în anii 2021 și 2022 a produs efecte mai importante asupra indicatorului țintă urmărit (cheltuieli de CDI ca % din PIB). FESI a contribuit într-o mai mare măsură la creșterea relativă a veniturilor persoanelor sărace comparativ cu alte categorii de populație. Emisiile de GES au înregistrat un trend descendent în fiecare an ca urmare a FESI. Efectele sunt în mare măsură influențate și de sincronizarea dintre fondurile destinate dezvoltării economice și cele pentru reducerea poluării, din punctul de vedere al volumului și al structurii acestora pe activități economice.</p>	<p>Răspunsul sectoarelor economice la infuzia de fonduri este diferită, și alocarea sectorială a fondurilor fiind foarte diferită. În concluzie, având în vedere progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020, contribuția FESI la acest progres, manifestarea ipotezelor și a riscurilor, suportul acordat prin FESI reprezintă o cauză probabilă care a contribuit într-un mod necesar la producerea îmbunătățirilor observate.</p>		Recomandare nouă		
3	<p>Efectele cumulate estimate ale tuturor fondurilor contractate asupra creșterii economice se ridică la circa 43,1% nominal, respectiv 4,7% creștere reală pentru perioada 2014-2023. Scăzând efectele obținute prin proiectele finalizate, ne</p>	<p>Pe baza proiectelor contractate, FESI vor avea o contribuție însemnată la</p>	<p>Se recomandă finalizarea proiectelor contractate în vederea atingerii rezultatelor planificate pentru a se asigura indicatorii țintă</p>	Recomandare care se menține din R1	MIPE	2023

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	<p>putem aștepta la o creștere adițională cu circa 34,4% a PIB nominal (comparativ cu anul 2013). FESI vor contribui și la creșterea productivității muncii în viitor, pe fondul creșterii producției, dar contrabalansată într-o oarecare măsură de creșterea așteptată a populației ocupate cu circa 6,2%. Această creștere a populației ocupate, indusă prin intermediul FESI, se va regăsi mai degrabă în rândul persoanelor cu nivel scăzut și mediu de educație; se remarcă totuși efecte și în cazul populației ocupate cu studii superioare (creștere cu circa 6%) pe fondul creșterii cererii de forță de muncă în sectoare cu valoare adăugată mare.</p> <p>Cercetarea, dezvoltarea și inovarea reprezintă un domeniu în care contribuția FESI este una esențială. Rezultatele modelării macro indică o contribuție așteptată la ponderea cheltuielilor de CDI în PIB, în viitor pe baza proiectelor contractate, de circa 0,20 puncte procentuale (raportat la nivelul PIB din anul 2013), ceea ce arată că fondurile vor contribui la progresul indicatorului în raport cu ținta stabilită.</p> <p>Contribuția FESI la Lupta împotriva sărăciei a fost observată prin intermediul evaluării indicatorului Rata sărăciei relative, rezultatele indicând o îmbunătățire așteptată a acesteia cu circa 6 puncte procentuale, ca urmare a finalizării implementării proiectelor deja contractate.</p> <p>Efectul net estimat al investiției FESI prin proiectele contractate și nefinalizate asupra</p>	<p>progresul creșterii economice și a indicatorilor Strategiei Europa 2020.</p> <p>FESI va contribui adițional la creșterea PIB nominal cu 34,4% (per total, contribuția estimată asupra PIB real este de 4,7%).</p> <p>Contribuția în viitor la creșterea productivității muncii va fi de cca. 24,7%.</p> <p>Contribuții importante s-au estimat și pentru creșterea ocupării (6,2%), reducerea sărăciei (6%), reducerea emisiilor GES (suplimentar de 1,1%).</p> <p>Informațiile colectate prin ancheta în rândul membrilor CCMAP și experților din mediul academic confirmă rezultatele</p>	<p>ai creșterii sustenabile și inclusive a economiei românești.</p> <p>Se recomandă continuarea finanțării tuturor domeniilor în perioada 2023-2027</p>	<p>Recomandare care se menține din R1</p>	<p>Autoritățile de management pentru programele operaționale</p> <p>Ministerele de linie</p>	

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	reducerii emisiilor GES este de 1.098 mii tone, ceea ce reprezintă 1,1% din emisiile anului de referință 2013. O contribuție relevantă au sectoarele Agricultură, silvicultură și pescuit, Administrație publică și apărare, Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă sau Alte activități ale economiei.	obținute prin modelare: FESI vor contribui și pe viitor la progresul indicatorilor Strategiei Europa 2020.				
4	Principalele lecții învățate privind sistemul finanțării nerambursabile și creșterea impactului lor asupra coeziunii țin de implementarea intervențiilor. Din punctul de vedere al programării FESI, principalele lecții învățate se referă la modul în care sunt realizate analizele de nevoi de la nivelul AP. A fost identificată nevoia de realizare de analize periodice, cu abordarea specifică a nevoilor sectoarelor economice și regiunilor, precum și de consolidare a comunicării și proceselor de consultare a factorilor interesați. Este necesară și adaptarea constantă a priorităților de investiții și a alocărilor la nevoile identificate, cu menținerea unui nivel de flexibilitate pentru gestionarea optimă a modificărilor necesare în cadrul programelor operaționale. Programarea FESI a fost în general adecvată, însă au existat întârzieri în finalizarea documentelor de programare, care au avut un impact negativ asupra aspectelor legate de implementarea intervențiilor. În ceea ce privește implementarea intervențiilor FESI, setul de reguli și proceduri continuă să fie caracterizat de birocratizare excesivă. Durata de	CCMAP are rol mai degrabă de informare cu privire la deciziile strategice. AM ale PO au nivel mare de încărcare care le limitează capacitatea administrativă și contribuția la implementarea strategică a finanțării. Lecțiile învățate în privința programării FESI se referă la modul cum sunt realizate analizele de nevoi la nivelul AP, fiind evidențiată nevoia unei detalieri și adecvări ridicate la nevoile (specifice)	Realizarea de analize periodice pentru a asigura menținerea relevanței intervențiilor FESI la nevoile actuale la nivel de sector și în funcție de particularitățile locale/regionale. Consolidarea procesului de consultare a factorilor interesați, în special a celor de la nivel teritorial, cu asigurarea transparenței privind entitățile consultate și rezultatul procesului. În același timp, se menține recomandarea de a asigura o comunicare eficientă cu factorii interesați de la nivel central și local privind procesul de programare a FESI și explicitarea în cadrul AP a modului în care sunt stabilite prioritățile de investiții și a legăturilor logice între nevoile identificate, prioritățile stabilite și alocările financiare. Suplimentar, se recomandă asigurarea unei mai bune	Recomandare care se menține din R1 Recomandare nouă Recomandare care se menține din R1 cu nuanțări specifice noi	MIPE Autoritățile de management pentru programele operaționale	2023-2027

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	<p>evaluare și contractare a proiectelor extinsă afectează capacitatea de adresare a nevoilor reale, impactul și implementarea intervențiilor. Procesul de pregătire a cererilor de finanțare și instrucțiunile disponibile sunt complexe și detaliate, ceea ce uneori poate chiar descuraja inițiativele de a contracta finanțări sau creează bariere în accesarea acestora în lipsa sprijinului unor consultanți specializați.</p> <p>Este nevoie de îmbunătățirea sistemului de guvernanță a FESI la cel mai înalt nivel, anume CCMAP, prin consolidarea rolului său în procesul decizional cu privire la implementarea AP și transparentizarea activității sale. CCMAP pare să aibă un rol, mai degrabă, de informare cu privire la deciziile strategice în jurul AP, iar informațiile privind activitatea sa și prezența membrilor săi la reuniuni sunt limitate. De asemenea, date fiind modificările instituționale frecvente la nivelul membrilor CCMAP, este nevoie și de implementarea unui mecanism de asigurare a continuității viziunii strategice.</p> <p>Pe de altă parte, Autoritățile de Management ale programelor operaționale au nivel mare de încărcare, ceea ce le limitează capacitatea administrativă și contribuția la dezvoltarea și implementarea strategică a programelor operaționale. Pe acest fond, există anumite limitări în cooperarea și coordonarea interinstituțională atât la nivel strategic, cât și la nivel de implementare.</p>	<p>sectoriale și în plan teritorial. În privința opțiunilor alternative se remarcă necesitatea creșterii finanțării CDI.</p>	<p>comunicări interinstituționale, inclusiv privind oportunitățile de finanțare FESI și calendarului orientativ de lansare a apelurilor. Consolidarea rolului decizional al CCMAP prin detalierea responsabilităților membrilor și formularea unor obiective concrete pentru reuniuni (care ar trebui axate pe dezbateri și formularea de recomandări strategice). Este recomandată monitorizarea schimbărilor componenței Comitetului pe baza schimbărilor instituționale/politice/de dinamică a personalului și asigurarea transparenței privind aceste actualizări.</p> <p>De asemenea, este recomandată implementarea unui mecanism pentru asigurarea transferului de cunoștințe la nivelul membrilor CCMAP, prin punerea la dispoziția acestora a unui spațiu de stocare a agendelor și minutelor reuniunilor (nu doar ale CCMAP, ci și ale subcomitetelor tematice și grupurilor de lucru funcționale), respectiv a unor punctaje privind cele mai importante decizii luate la nivelul acestei structuri.</p>	<p>Recomandare nouă</p> <p>Recomandare care se menține din R1</p> <p>Recomandare nouă</p> <p>Recomandare nouă</p>		

Nr. crt.	Constatări (nr. subsecțiunii)	Concluzii	Recomandări	Statusul recomandării (recomandare nouă sau recomandarea se menține)	Organism responsabil	Termen limită
	per capita. Rezultatele scenariilor construite confirmă faptul că regiunile cu nivel redus de dezvoltare sunt cele pentru care fondurile ESI (FEADR și FEAPM) au eficiență redusă.			Recomandare care se menține din R1 Recomandare care se menține din R1		

5 Anexa 2. Metodologia de evaluare

5.1 Subtema A1 – Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă

5.1.1 Evaluarea bazată pe teorie

401. Evaluarea de față a aplicat **evaluarea bazată pe teorie** pentru a susține realizarea inferențelor descriptive, respectiv identificarea/confirmarea proceselor cauzale care se constituie în lanțuri cauzale pentru a înțelege legătura dintre "cauze" și "efecte". Tipul relațiilor cauzale care au fost testate presupun cauze/intervenții multiple asociate cu rezultate multiple. Relațiile cauzale au loc în contexte specifice, iar acestea includ alte programe care acționează asupra populațiilor, factori socio-economici și culturali, nivelul de dezvoltare inițial.
402. Evaluarea de față se bazează pe **analiza contribuției**, pornind de la ideea că rezultatele așteptate sunt produse de cauze multiple care includ intervențiile FESI. Astfel, echipa de evaluare recunoaște că FESI reprezintă o „cauză contributivă”, iar succesul acestora este conectat la alți factori (contextuali, ipoteze, riscuri, etc.) Astfel, evaluarea urmărește să înțeleagă care este rolul FESI în acest "pachet" de cauze. Concret, analiza contribuției permite:
- Să fie evidențiat rolul FESI în „pachetele cauzale”;
  - Să evidențieze caracterul necesar și suficient al FESI pentru inducerea efectelor;
  - Să evidențieze contribuția FESI (gradul de influență asupra schimbării).
403. Evaluarea bazată pe teorie are două componente: o componentă conceptuală și una de analiză empirică.
404. Prima componentă este reprezentată de **dezvoltarea cadrului conceptual al teoriei schimbării** la nivelul *subtemei A1: Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă*, care are la bază analiza literaturii de specialitate privind efectele intervențiilor similare, dar și analiza documentelor și strategiilor relevante. Luând în considerare informațiile colectate prin interviurile de validare realizate, o versiune revizuită a Teoriei schimbării stă la baza evaluării din prezentul raport. Această componentă a fost sprijinită și de analiza informațiilor colectate prin interviurile cu (1) reprezentanți ai CCMAP și cu personal implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale și (2) reprezentanți ai ministerelor în a căror coordonare este elaborarea și implementarea politicilor publice din domeniile vizate prin Strategia 2020.
405. Componenta de analiză empirică a urmărit identificarea "dovezilor/evidențelor" necesare infirmării sau confirmării elementelor cuprinse în cadrul conceptual al teoriei schimbării, respectiv în lanțul causal al schimbării. Informațiile colectate reprezintă evidențe cu privire la rezultatele directe, rezultatele intermediare și pe termen lung, ipotezele și alți factori de influență pentru efectele observate. Astfel, se poate estima contribuția FESI la progresul observat, examinând influența FESI asupra acestuia.
406. Informațiile au fost colectate pe domenii de evaluare cu privire la intervențiile FESI relevante pentru fiecare categorie de respondenți (făcând referire la rezultatele cuprinse în Teoria schimbării):
- Care a fost rolul FESI pentru implementarea proiectelor (schimbarea comportamentală observată la nivelul entităților): rol esențial/cheie (suportul a contribuit în mod necesar și suficient), rol moderat, alături de alte cauze (suportul a contribuit în mod necesar, dar nu suficient) sau rol marginal/minim, alături de alte cauze mai importante (suportul a contribuit suplimentar la alți factori care au fost decisivi) ?
  - Există factori (tip de intervenție, caracteristici ale entităților sau factori contextuali) în raport cu care a variat rolul FESI asupra implementării proiectelor?
  - Proiectele au obținut rezultatele directe așteptate?

- Care a fost gradul de influență a implementării proiectelor asupra rezultatelor observate: rol esențial/cheie (suportul a contribuit în mod necesar și suficient), rol moderat, alături de alte cauze (suportul a contribuit în mod necesar, dar nu suficient) sau rol marginal/minim, alături de alte cauze mai importante (suportul a contribuit suplimentar la alți factori care au fost decisivi)?
- Există factori (tip de intervenție, caracteristici ale entităților sau contextuali) în raport cu care variază rolul implementării proiectelor asupra rezultatelor observate?
- În ce măsură implementarea proiectelor a indus rezultatele intermediare așteptate: total, parțial, nu a indus?

407. Identificarea și interogarea „dovezilor/evidențelor” s-a bazat pe următoarele strategii de cercetare:

- **Analiza datelor statistice și administrative** cu privire la progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020;
- **Analiza datelor administrative** privind volumul și categoriile de cheltuieli FESI, stadiul implementării proiectelor, rezultatele obținute prin implementarea PO;
- Analiza datelor colectate prin chestionarul adresat beneficiarilor FESI;
- **Analiza datelor colectate prin chestionarul** adresat membrilor CCMAP și experților în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic;
- **Analiza informațiilor colectate prin interviuri în rândul** reprezentanților CCMAP și personalului implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale POR, POC, POCU, POIM, PNDR, POPAM și POCA, ministere, experți din mediul academic.
- **Analiza informațiilor colectate prin focus grupuri** cu personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică FESI (membrii CCMAP), în monitorizarea și implementarea PO, reprezentanți ai ministerelor responsabile de elaborarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local.
- **Triangularea** rezultatelor furnizate de abordările de mai sus.

408. Specific, pentru **ÎE2, EBT** a investigat contribuția FESI la progresul indicatorilor analizați la ÎE1. Componenta de analiză empirică a urmărit, în acest caz, identificarea unor evidențe cu privire la contribuția FESI la progresul observat, bazându-se pe:

- Progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, așa cum reiese din analiza datelor statistice și administrative;
- Analiza datelor administrative privind volumul și distribuția cheltuielilor FESI, stadiul implementării proiectelor, rezultatele obținute prin implementarea PO;
- Analiza datelor colectate prin chestionarul adresat beneficiarilor FESI;
- Analiza datelor colectate prin chestionarul adresat membrilor CCMAP și experților în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic;
- Analiza informațiilor colectate prin interviuri în rândul reprezentanților CCMAP și personalului implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale POR, POC, POCU, POIM, PNDR, POPAM și POCA;
- Analiza informațiilor colectate prin focus grupuri cu personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică FESI (membrii CCMAP), în monitorizarea și implementarea PO, reprezentanți ai ministerelor responsabile de elaborarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local.
- Triangularea rezultatelor furnizate de abordările de mai sus.

409. Pentru **ÎE3**, în vederea identificării prin EBT a contribuției în viitor a fondurilor ESI pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020, s-au aplicat următoarele strategii de cercetare:

- Analiza datelor colectate prin chestionarul adresat membrilor CCMAP și experților în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic;

- Analiza informațiilor colectate prin interviuri în rândul reprezentanților CCMAP și personalului implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale POR, POC, POCU, POIM, PNDR, POPAM și POCA;
- Triangularea rezultatelor furnizate de abordările de mai sus.

5.1.2 Modelarea economico-matematică

410. **Modelarea economică-matematică** este principala metodă cantitativă utilizată pentru investigarea contribuției fondurilor ESI 2014-2020 la obiectivele globale privind reducerea disparităților economice și sociale, competitivitatea, obiectivele Strategiei Europa 2020 pe baza alocărilor (inclusiv post 2020), a proiectelor contractate și a celor finalizate. Conform propunerii din Raportul Inițial, modelarea a fost realizată într-o primă versiune printr-o abordare construită pe trei componente principale:

- Model de echilibru general la nivel național;
- Componenta adițională la nivel regional;
- Componentă adițională de mediu.

411. Această versiune preliminară a stat la baza analizelor realizate în Primul raport de Evaluare. Ulterior, anumite componente ale modelului de echilibru general au fost îmbunătățite și revizuite, luând în considerare și recomandările primite din partea experților Evaluation Helpdesk al Comisiei Europene, care au fost implementate în cea mai mare parte în funcție de fezabilitate. Așadar, principalele modificări implementate în modelul de echilibru general față de versiunea preliminară sunt următoarele:

- Modificarea funcției de producție de tip Cobb-Douglas în funcție de forma CES, în cascadă, ținând cont de factorii de producție (capital și forța de muncă dezagregată pe nivele de educație)
- Estimarea parametrilor exogeni specifici României pentru funcțiile de distribuție a consumului între producția domestică și importuri, respectiv a producției interne între consum intern și exporturi, respectiv pentru funcția de consum a gospodăriilor
- Introducerea componentei de mediu în cadrul modelului de echilibru general.

412. Componenta adițională la nivel regional a fost păstrată, atât pentru a compensa volumul mai redus al datelor relevante la nivel regional, dar și având în resursele umane și de timp limitate alocate proiectului. Echipa de evaluare a analizat opțiunile existente și a considerat că nu este fezabilă construcția și validarea unui model de echilibru general la nivel regional în cadrul acestui proiect.

413. Abordarea pentru modelare a avut la bază următoarele principii:

- **Utilitatea** modelului pentru a răspunde la întrebările de evaluare;
- **Credibilitatea** științifică a demersului;
- Posibilitatea de actualizare și îmbunătățire continuă.

414. De asemenea, construirea modelului a ținut seama de disponibilitatea datelor, teoria economică și cele mai noi evidențe empirice.

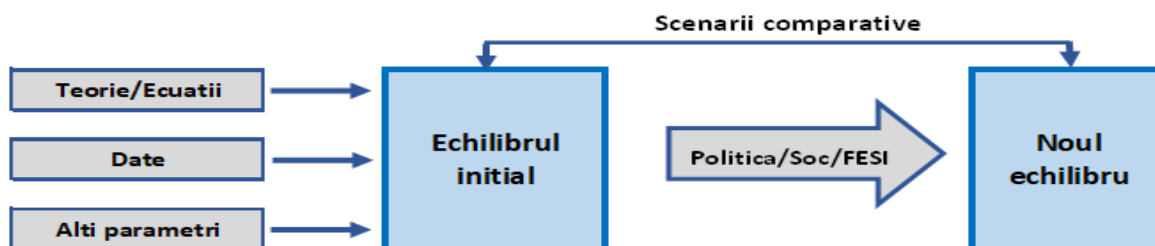
415. Modelarea economico-matematică a fost utilizată pentru a răspunde atât la **ÎE2** care se referă la contribuția până în prezent, cât și la **ÎE3** pentru explorarea contribuției așteptate în viitor a fondurilor ESI asupra indicatorilor relevanți pentru Strategia 2020, respectiv **ÎE4** în scopul analizei unor opțiuni alternative de alocare. În cele ce urmează, vom descrie din punct de vedere conceptual și funcțional componentele modelului, respectiv modul în care se interconectează.

5.1.2.1 MODELUL DE ECHILIBRU GENERAL, LA NIVEL NAȚIONAL

416. Modelul de echilibru general construit este de tipul CGE – Computable General Model (model de echilibru general calculabil), modele utilizate frecvent pentru a analiza efectele economice ale politicilor sau șocurilor. Un model de echilibru general calculabil este un model numeric la scară largă care simulează interacțiunile de bază din economie.

417. Acesta utilizează date despre structura economiei împreună cu un set de ecuații bazate pe teoria economică a echilibrului general care cuantifică modul în care economia evoluează în timp ca răspuns la o schimbare de politică sau un șoc în economie. Aceste ecuații consideră că oferta și cererea de bunuri, servicii și factori de producție din economie sunt echilibrate și determină răspunsul comportamental al agenților (firme, gospodării, guvern) la anumiți stimuli sau schimbări. Modelele CGE surprind atât oferta economică cât și cererea și, prin urmare, permit o ajustare atât a cantităților, cât și a prețurilor, în urma unui șoc sau schimbare de politică. Modelele CGE au avantajul de a putea surprinde interdependențele dintre sectoarele publice și private din economie, permițând analiza modului în care o schimbare de politică adresată unei anumite părți din economie va afecta toate celelalte componente ale economiei. Prin urmare, acest tip de model este un instrument util pentru analiza impactului fondurilor ESI asupra indicatorilor Strategiei Europa 2020, deoarece politicile pot avea adesea efecte indirecte care sunt greu de cuantificat.
418. **Principiul de funcționare** al modelului de echilibru general calculabil construit este descris în continuare și sintetizat în diagrama de mai jos:
- Impactul economic al fondurilor ESI este estimat prin compararea economiei înainte și după infuzia de fonduri;
  - Modelul de referință (fără FESI) este generat prin adaptarea ecuațiilor modelului și a parametrilor comportamentali la datele din anul de referință. A fost ales ca an de referință anul 2013, premergător perioadei de programare 2014-2020;
  - Modelul de referință presupune că economia începe de la o poziție stabilă sau de echilibru. Odată cu infuzia de Fonduri ESI, economia converge către un nou echilibru, guvernat de relațiile economice, așa cum va fi specificat în sistemul de ecuații al modelului;
  - Modelul obține o soluție prin găsirea unui nou set de prețuri, respectiv alocare de bunuri și factori, astfel încât economia să fie din nou în echilibru.

Figura 40. Principiul de funcționare al modelului CGE propus

5.1.2.1 DESIGNUL MODELULUI DE ECHILIBRU GENERAL CALCULABIL LA NIVEL NAȚIONAL ȘI DATELE UTILIZATE

419. Modelul de echilibru general calculabil construit pe baza căruia a fost evaluată contribuția FESI la progresul creșterii economice și indicatorilor Strategiei Europa 2020 este unul simplificat (Dervis, de Melo și Robinson, 1981, 1982 și 1989; Devarajan ș.a., 1997) și a fost calibrat pe baza matricei de contabilitate socială (SAM) construită de Echipa de evaluare pe baza datelor din anul 2013, anul de referință premergător perioadei de implementare a FESI. Modul în care a fost construită matricea condiționează și relațiile dintre agenți/ instituții și comportamentul acestora.
420. Setul de date care formează fundamentul modelului CGE este Matricea de Contabilitate Socială (Social Accounting Matrix - SAM). Aceasta încorporează fluxurile tuturor tranzacțiilor economice care au loc în economie într-un singur an. Matricea de contabilitate socială folosește principiul contabilității de intrare dublă, în care cheltuielile unui agent sunt veniturile unui alt agent. Fiecare celulă indică cheltuielile agentului de pe coloană ca venit pentru agentul de pe rând. Matricea este echilibrată, ceea ce înseamnă că totalurile de coloane și totalurile de rânduri trebuie să fie egale. De exemplu, venitul gospodăriei este

egal cu cheltuielile gospodăriei plus economiile. Datele care populează matricea de contabilitate socială sunt formate dintr-un anumit număr de sub-matrice, în funcție de dezagregarea fiecărei celule.

421. Construcția matricei de contabilitate socială s-a bazat pe o varietate de surse de date, fiecare având natură și scopuri diferite și fiecare contribuind la reconstruirea structurii de bază a economiei. Aceasta include toate datele de importanță macroeconomică, dezagregarea pentru anumite tipuri de gospodării și factori de producție fiind realizate pe baza microdatelor din anchete reprezentative la nivel național. Sursa datelor este Institutul Național de Statistică. Un astfel de sistem a necesitat un efort de colectare și prelucrare a datelor foarte intens, însă acest lucru asigură faptul că modelul reflectă îndeaproape structura reală a economiei.

Tabel 37. Datele utilizate pentru modelul de echilibru general

Componenta modelului	Date utilizate
Bunurile și serviciile/ Activitățile economice	Conturi naționale Tabele de resurse și utilizări Date privind emisiile GES și non-GES Date privind cheltuielile pentru reducerea poluării
Gospodăriile	Conturi naționale Tabele de resurse și utilizări Ancheta bugetelor de familie
Forța de muncă	Conturi naționale Tabele de resurse și utilizări Ancheta bugetelor de familie Ancheta forței de muncă în gospodării Ancheta structurii câștigurilor salariale
Firmele	Conturi naționale Tabele de resurse și utilizări
Economiile și investițiile	Tabelul de resurse și utilizări Conturi naționale Tabele de resurse și utilizări
Guvernul	Conturi naționale Tabele de resurse și utilizări

422. Structura cadru a modelului împreună cu componentele acestuia sunt: bunurile și serviciile, activitățile economice, factorii de producție, gospodăriile, firmele, guvernul și sectorul extern (restul lumii).

Tabel 38. Structura cadru a modelului

Categoria	Bunuri și servicii	Activități	Factori	Gospodării	Firme	Guvern	Investiții-Economii	Mediu	Restul lumii
Bunuri și servicii	Marjele comerciale și de transport	Matricea resurse-utilizări (consumul intermediar)		Cheltuiala pentru consumul final al gospodăriilor		Cheltuiala pentru consumul final al administrației publice	Formarea brută de capital fix		Exportul de bunuri și servicii
Activități	Producția							Poluarea "nespălată"	
Factori		Remunerarea factorilor							Remunerarea factorilor
Gospodării			Distribuirea remunerării factorilor	Transferuri între gospodării	Distribuirea veniturilor de la firme	Transferuri sociale			Remitențe
Firme			Distribuirea remunerării factorilor			Transferuri către firme			Transferuri către firme
Guvern	Taxe pe produs (-subvenții)	Taxe pe producție (-subvenții)	Taxe pe factori	Impozitarea directă a veniturilor și alte taxe	Taxarea veniturilor obținute și distribuite				Transferuri
Investiții-Economii			Depreciere	Economii ale gospodăriilor	Economii ale firmelor	Deficit bugetar	Variația stocurilor		Balanța contului curent
Mediu	Poluare	Cheltuieli pentru reducerea poluării							
Restul lumii	Importul de bunuri și servicii		Distribuirea remunerării factorilor	Transferuri în străinătate	Transferuri în străinătate	Transferuri			

423. Activitățile economice au fost agregate după cele 19 secțiuni CAEN rev.2, ca mai jos, și se consideră că fiecare activitate economică produce un singur bun generic.

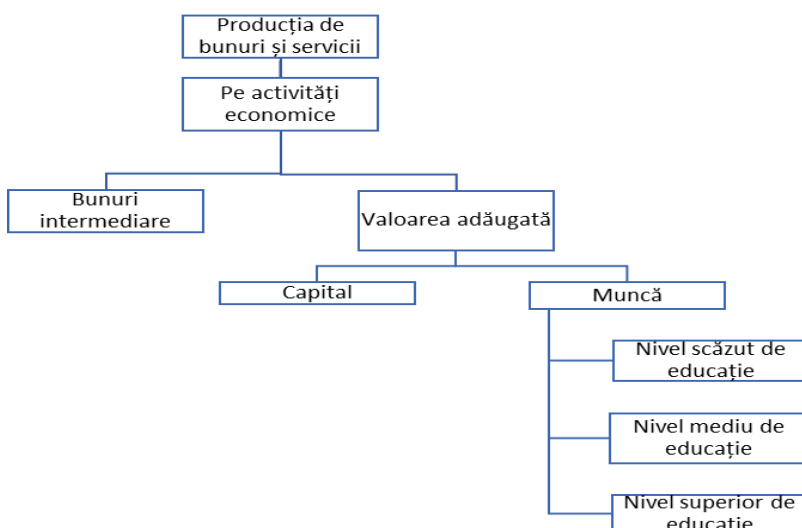
Tabel 39. Gruparea activităților economice

Denumirea sectorului
A Agricultură, silvicultură și pescuit
B Industria extractivă
C Industria prelucrătoare
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare
F Construcții
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor
H Transport și depozitare
I Hoteluri și restaurante
J Informații și comunicații
K Intermedieri financiare și asigurări
L Tranzacții imobiliare
M Activități profesionale, științifice și tehnice
N Activități de servicii administrative și activități de servicii suport
O Administrație publică și apărare; asigurări sociale din sistemul public
P Învățământ
Q Sănătate și asistență socială
R Activități de spectacole, culturale și recreative
S Alte activități de servicii

424. Forța de muncă a fost dezagregată după nivele de educație (scăzut, mediu și superior), remunerația salariaților a fost dezagregată după sector și nivel de educație, iar gospodăriile au fost detaliate în funcție de decilele de venit construite după venitul disponibil (pe adult echivalent, scara OECD modificată). Aceste dezagregări au fost necesare pentru a putea estima efectele FESI asupra unora dintre indicatorii Strategiei Europa 2020 (ex. ocuparea forței de muncă, rata sărăciei).
425. Structura modelului propus este în concordanță cu teoria neoclasică. Economia este deschisă, populată cu agenți neutri la risc, care își consumă tot venitul disponibil, maximizându-și funcția de utilitate.
426. În ceea ce privește oferta, **activitățile economice** sunt modelate prin intermediul unei firme reprezentative care realizează producția prin combinarea inputurilor intermediare în conformitate cu tehnologia de producție de tip Leontief și își maximizează profiturile, în cadrul unei competiții perfecte pe piață, utilizând tehnologia CES de combinare a factorilor de producție (forță de muncă și capital) pentru obținerea inputurilor primare agregate (cu randamente constante de scară). În versiunea preliminară a modelului a fost utilizată forma funcțională Cobb-Douglas (utilizată pe scară largă în estimările econometrice fiind ușor de implementat și producând rezultate bune), aceasta fiind înlocuită în versiunea revizuită a modelului cu funcția CES. Forma funcțională CES (Constant Elasticity of Substitution) își are originile în anul 1961, fiind propusă de Arrow ș.a. și are multe dintre proprietățile funcției Cobb-Douglas, dar relaxează o restricție foarte importantă a acesteia, și anume cea a elasticității de substituție unitară a factorilor. O abordare foarte des întâlnită în ceea ce privește utilizarea funcțiilor de tip CES pentru modelarea producției de bunuri și servicii o reprezintă descompunerea în blocuri a acesteia (en. *nested CES*, Perroni și Rutherford, 1995) care facilitează convergența procedurilor de optimizare și reprezintă o aproximare foarte bună pentru forme funcționale mai flexibile (ex. translog). Parametrii blocurilor CES au fost estimați prin procesul de calibrare a modelului pentru a reflecta anul de referință 2013, cu excepția elasticităților de substituție între factori. Elasticitatea de substituție dintre muncă și capital a fost preluată din literatura de specialitate la fel ca și elasticitatea substituției între tipurile de forță de muncă. Parametrul de scalare al funcției de producție reprezintă parametrul de progres tehnic neutru de tip Hicks (Hicks, 1932 – *O inovație tehnologică este neutră dacă aceasta conduce la creșterea productivității marginale a factorilor în aceeași proporție*). Structura producției este redată în figura de mai jos.

Figura 41. Tehnologia de producție

427. **Oferta internă de bunuri și servicii** concurează cu importurile, iar cererea internă cu exporturile, fiind astfel în relație cu sectorul extern. Comerțul extern este modelat prin intermediul unei funcții de tip Armington (1969), ce presupune existența bunurilor compozite. Cererea totală este alocată în mod optim între bunurile de pe piața internă și cele importate, acestea fiind combinate pentru obținerea bunurilor compozite printr-o funcție de tip CES (Arrow ș.a. 1961). Pe de altă parte, producția domestică este distribuită între piața internă și cea externă printr-o funcție de tip CET (elasticitate constantă de transformare), similar CES, doar că este aplicat deciziei producătorului de a vinde producția intern sau la export. Conform ipotezei Armington, bunurile heterogene pot fi agregate, această abordare fiind aplicată pentru constituirea ofertei de bunuri compozite din bunurile produse intern și cele importate. Prețul bunului compozit este determinat pe baza prețului relativ al bunurilor importate și celor produse intern și a gradului de substituție dintre cele două. Similar, și în cazul exporturilor este aplicat același principiu, producția domestică fiind distribuită între piața internă și cea externă, prețurile fiind determinate de prețul relativ al exporturilor și al bunurilor consumate intern și de gradul de substituție între cele două categorii de bunuri. Proporția optimă dintre importuri și bunurile produse în țară, respectiv dintre exporturi și bunurile consumate în țară este obținută prin aplicarea condiției de ordinul întâi în funcție de prețurile relative. Relația cu sectorul extern este influențată de cursul de schimb care afectează atât exporturile, cât și importurile. O parte din parametrii exogeni ai funcțiilor CES și CET au fost estimați econometric pe modele de serii de timp având la bază date specifice României. Aceasta este o altă îmbunătățire care a fost adusă modelului de echilibru general față de versiunea preliminară în care parametrii exogeni sunt preluați în totalitate din alte studii empirice.

428. **Gospodăriile** reprezintă ansamblul persoanelor fizice având calitatea de consumatori. Acestea își maximizează utilitatea pe baza preferințelor reprezentate printr-o funcție de tip Stone-Geary (Geary, 1950) - sistem liniar de cheltuieli, în interiorul constrângerii bugetare. Conform acestei abordări, consumul gospodăriilor implică un anumit nivel de subzistență, ceea ce înseamnă că anumite bunuri vor fi consumate în anumite cantități indiferent de prețul bunurilor și venitul gospodăriei. Acestea plătesc impozit pe venitul personal și alte taxe și economisesc o proporție din venitul disponibil. Ele dețin factorii de producție primari, din care obțin venituri și câștiguri de capital. Alte surse de venituri pentru acestea sunt din transferuri de la alte sectoare instituționale.

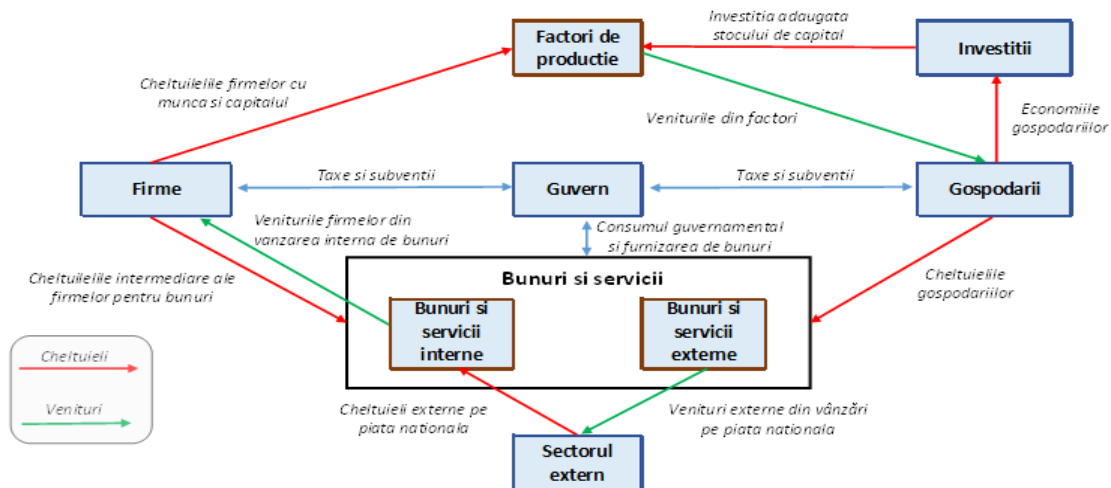
429. **Guvernul** obține venituri din impozite pe produs, producție și importuri, respectiv din impozitarea directă a veniturilor populației și contribuțiile sociale, plus alte taxe. Acesta cheltuie veniturile pentru

achiziționarea de bunuri și servicii, furnizarea de servicii publice, infrastructură de capital, pentru transferuri sociale, transferuri către firme, respectiv subvenții pentru produse și producție (taxare negativă). Deficitul bugetar este calculat ca diferență între veniturile fiscale și cheltuieli bugetare și este fixat în model.

430. **Economisirea** totală provine de la factori (depreciere), gospodării, firme, guvern și balanța comercială (diferența dintre valoarea totală a exporturilor și importurilor) și reprezintă o variabilă ce echilibrează modelul.
431. În ceea ce privește factorii de producție, în cadrul modelului a fost asumată mobilitatea deplină a capitalului și existența șomajului.
432. Modelul CGE se bazează pe fluxul circular de venituri care ilustrează modul în care agenții economici primesc și cheltuiesc venituri, a se vedea diagrama de mai jos.

Figura 42. Figura Fluxul circular de venituri în model

433. Un rol foarte important în cadrul modelului îl au prețurile bunurilor și serviciilor. Sistemul de prețuri a fost construit pe baza intrărilor din coloanele matricei SAM, printr-o serie de identități contabile între prețuri. Deoarece modelul se bazează pe un sistem liniar de ecuații, prețurile sunt definite în termeni relativi, iar pentru procesul de calibrare a fost adoptată convenția de normalizare a prețurilor la nivelul prețurilor de bază (conform Sistemului Conturilor Naționale). Prețurile de bază sunt agregări pe baza funcției CES cu elasticități constante de substituție ale prețurilor bunurilor produse în țară și prețurile de import ale bunurilor importate, în ipoteza că cele două categorii de bunuri sunt imperfect substituibile. Prețurile de consum sunt obținute din cele de bază prin adăugarea impozitelor pe produs. Prețurile de import sunt definite pe baza prețurilor externe, a cursului de schimb și impozitelor pe importuri. Prețurile bunurilor încasate de producători sunt agregări pe baza funcției CET cu elasticități constante de substituție ale prețurilor producției domestice și prețurilor exporturilor. Similar prețurilor importurilor, prețurile bunurilor exportate sunt stabilite pe baza prețului extern și a cursului de schimb.
434. În ceea ce privește cantitățile de bunuri și servicii, cererea este constituită din cererea internă (domestică) și cererea pentru export. La rândul ei, cererea internă este constituită din cererea pentru consum intermediar, consumul gospodăriilor, consumul administrațiilor publice și cererea pentru investiții. Pe de altă parte, oferta de bunuri și servicii este formată din oferta producătorilor interni și bunurile și serviciile importate. Deoarece în cadrul modelului fiecare activitate economică produce un singur bun generic, iar fiecare bun este produs doar de un singur sector, producția internă de bunuri și servicii este definită prin intermediul outputului fiecărui sector.
435. Dezvoltarea modelului de echilibru general din matricea de contabilitate socială a constat în adăugarea ecuațiilor comportamentale la structura identităților de venituri și cheltuieli furnizate în matrice. Unele

valori ale parametrilor ecuațiilor sunt obținute prin calibrarea modelului la anul de referință (parametrii funcției de producție), iar alți parametri, spre exemplu elasticitățile de substituție Armington, elasticitatea consumului la venituri pentru gospodării nu sunt determinate în cadrul modelului, fiind preluate din literatura de specialitate, studii empirice sau fiind chiar estimări de Echipa de evaluare pentru cazul României.

436. În versiunea finală a modelului de echilibru general a fost introdusă și **componenta de mediu** ca parte integrantă a modelului la nivel național, având ca scop evaluarea efectelor FESI asupra poluării și, în particular asupra emisiilor GES. Introducerea componentei de mediu a fost realizată prin parcurgerea mai multor etape. În primul rând, a fost calculat coeficientul emisiilor aferent anului 2013 ca raport între volumul emisiilor și produsul intern brut, reprezentând cantitatea de emisii în tone per unitate de output.
437. Apoi, a fost estimată variația coeficientului emisiilor în funcție de creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru protecția mediului. Pentru estimarea coeficientului emisiilor a fost utilizată metoda regresiei liniare realizată pe serii de timp observate pe orizontul 2000-2021. Variabila dependentă în acest model este dată de ponderea gazelor cu efect de seră în produsul intern brut (exprimată în kg/mil. Lei). Variabila explicativă utilizată este valoarea cheltuielilor publice cu protecția mediului (mil. Lei). Variabilele au fost transformate în prețuri constante (anul 2010=100). Variația variabilei care cuantifică ponderea gazelor cu efect de seră în valoarea PIB-ului este explicată în proporție de 85% de variația valorii cheltuielilor publice cu protecția mediului. Valoarea estimată a coeficientului este de **-0.0347**. Fiind un model liniar, această valoare arată că la creșterea cheltuielilor publice cu protecția mediului cu 1 mil.lei, valoarea ponderii gazelor cu efect de seră în PIB se reduce cu aproximativ 0.035 kg/mil.

Tabel 40. Estimarea coeficientului emisiilor

Call:

lm(formula = GHG ~ GEP2)

Residuals:

Min	1Q	Median	3Q	Max
-60.828	-14.909	-0.789	18.318	51.942

Coefficients:

	Estimate	Std. Error	t value	Pr(> t)
(Intercept)	302.83269	12.12948	24.97	< 2e-16 ***
GEP2	-0.03471	0.00321	-10.81	8.39e-10 ***

Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Residual standard error: 26.79 on 20 degrees of freedom

Multiple R-squared: 0.8539, Adjusted R-squared: 0.8466

F-statistic: 116.9 on 1 and 20 DF, p-value: 8.393e-10

Notății:

GHG = gaze cu efect /PIB- (kg/mil lei)

GEP2= cheltuielilor publice cu protecția mediului - mil lei

438. Variația estimată a coeficientului emisiilor a fost introdusă ca parametru exogen în model. De asemenea, modelul a fost extins prin introducerea unui "sector economic" nou care produce un nou „bun” – poluarea. Sectoarele economice și guvernul realizează cheltuieli pentru „spălarea poluării”. Emisiile exprimate în tone au fost **monetizate** prin estimarea efectelor negative și a cheltuielilor necesare pentru contracararea acestora. **Evaluarea monetară a emisiilor de carbon** (exprimate în tone) a avut la baza consultarea literaturii de specialitate care dezbate problema estimării costului social al emisiilor. Acesta reprezintă o evaluare a impactului economic provocat de creșterea emisiilor gazelor cu efect de seră cu o tonă. Estimările obținute pentru Europa se încadrează în intervalul 6.5 Euro/tonă CO₂ -7.3 Euro/tonă CO₂ (la nivelul prețurilor anului 2015). Există două abordări principale de evaluare monetară a impactului emisiilor. Prima abordare estimează efectele negative asupra societății cauzate de schimbările climatice (SCC). A doua abordare estimează costul reducerii emisiilor de CO₂ (MAC). Estimările bazate pe

abordarea costului marginal (MAC) sunt cele aplicabile pentru Uniunea Europeană. O valoare bazată pe metodologia MAC reprezintă costul pe care îl plătește societatea pentru a reduce efectele negative ale schimbărilor climatice (Isacs ș.a, 2016; Tol, 2019).

439. Modelul de echilibru general a fost calibrat în funcție de datele anului de referință, respectând metodologia de construcție a scenariului de referință. Modelul a fost realizat în softul specializat GAMS.

5.1.2.2 DETERMINAREA CONTRIBUȚIEI FESI CU AJUTORUL MODELULUI DE ECHILIBRU GENERAL LA NIVEL NAȚIONAL

440. **Progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020** au fost evaluate prin stabilirea conexiunilor între instrumentele de politică și variabilele modelului, astfel încât politica să fie propagată prin intermediul variabilelor până la nivelul țintelor.
441. Fondurile ESI au fost introduse în model atât prin creșterea cererii (abordare potrivită mai cu seamă în timpul perioadei de implementare a proiectelor), dar și prin intermediul ofertei (unde efectele se evidențiază cu precădere după terminarea perioadei de implementare a proiectelor, atunci când rezultatele devin utilizabile de către beneficiari). De partea cererii, implementarea proiectelor presupune în primul rând creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru bunuri și servicii (cheltuieli pentru educație, sănătate, CDI, îmbunătățirea instituțiilor pieței muncii, etc.) ceea ce conduce la creșterea cererii pentru factori de producție, dar și creșterea investițiilor în capitalul fizic și infrastructură ceea ce conduce la creșterea cererii de investiții. În ceea ce privește efectele din prisma ofertei, acestea se referă la modificarea volumului factorilor de producție, respectiv creșterea transferurilor acordate sectoarelor productive, dar și modificările tehnologice.
442. Punctul de pornire pentru introducerea fondurilor în model a fost dezagregarea acestora în funcție de tipul cheltuielii exprimat prin domeniile/câmpurile de intervenție. În acest scop, a fost utilizată gruparea acestora în funcție de câmpurile/ domeniile de intervenție (în acord cu *Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 215/2014 al Comisiei de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (UE) nr. 1303/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 7 martie 2014*). În cazul proiectelor contractate pentru care nu au fost regăsite în bazele de date furnizate de MIPE informații cu privire la detalierea bugetelor în funcție de câmpurile de intervenții, a fost imputată detalierea bugetului după câmpurile de intervenții în funcție de câmpul de intervenție cu frecvența cea mai mare pentru fiecare apel.
443. Câmpurile de intervenție au fost mai apoi agregate în funcție de tipul de impact pe care pot să îl producă, respectiv sectorul de activitate economică pe care îl pot influența (Ferrara ș.a., 2010). Tipurile de impact avute în vedere au fost, așa cum se menționează mai sus, creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru anumite bunuri și servicii, creșterea investițiilor în capital fizic și infrastructură, modificarea volumului factorilor de producție, transferuri către sectoarele productive, acumularea de capital uman. Detalierea modului în care au fost grupate fondurile pe aceste considerente poate fi regăsită mai jos.
444. Pentru investiția care produce efecte asupra creșterii cheltuielilor guvernamentale pentru bunuri și servicii, s-a încercat asocierea câmpului de intervenție cu activitatea economică ce produce tipul de bun, iar în cazurile în care această asociere nu a putut fi realizată în mod direct, fondurile au fost alocate pe activități economice proporțional cu ponderea acesteia în cheltuiala guvernamentală în anul de referință. Tabelul de mai jos include câmpurile de intervenții care au condus la creșterea cheltuielilor guvernamentale pentru bunuri și servicii.

Tabel 41. Alocare sectorială a cheltuielilor guvernamentale

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Sector
1	Investiții productive generice în întreprinderi mici și mijlocii (denumite în continuare IMM-uri)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
2	Procese de cercetare și inovare în întreprinderile mari	Cercetare-dezvoltare

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Sector
3	Investiții productive în întreprinderile mari legate de economia cu emisii scăzute de dioxid de carbon	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
4	Investiții productive legate de cooperarea dintre întreprinderile mari și IMM-uri pentru dezvoltarea de produse și servicii TIC (tehnologii ale informației și comunicațiilor), dezvoltarea comerțului online și consolidarea cererii pentru TIC	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
60	Activități de cercetare și inovare în centre de cercetare publice și centre de competență, inclusiv colaborarea în rețea (networking)	Cercetare-dezvoltare
61	Activități de cercetare și inovare în centre de cercetare private, inclusiv colaborarea în rețea (networking)	Cercetare-dezvoltare
62	Transferul de tehnologie și cooperarea între universități și întreprinderi, în principal în beneficiul IMM-urilor	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
64	Procese de cercetare și de inovare în IMM-uri (inclusiv sisteme de cupoane, procese, proiectări, servicii și inovații sociale)	Cercetare-dezvoltare
66	Servicii avansate de sprijin pentru IMM-uri și grupuri de IMM-uri (inclusiv servicii de gestionare, comercializare și proiectare)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
67	Dezvoltarea comercială a IMM-urilor, sprijinirea antreprenoriatului și a incubării (inclusiv sprijinirea întreprinderilor rezultate din divizare - spin offs/spin-outs)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
69	Sprijinirea proceselor de producție ecologice și utilizarea eficientă a resurselor în IMM-uri	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
73	Sprijin pentru întreprinderile sociale (IMM-uri)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
74	Dezvoltarea și promovarea serviciilor turistice comerciale în cadrul IMM-urilor	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
78	Servicii și aplicații de e-guvernare (inclusiv e-achiziții, masuri TIC de sprijinire a reformei administrației publice, masuri în domeniul securității cibernetice, al încrederii și al respectării vieții private, e-justiție și e-democrație)	Administrație publică
79	Acces la informațiile din sectorul public (inclusiv date culturale deschise online, biblioteci digitale, conținut digital și e-turism)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
80	Servicii și aplicații de e-incluziune, e-accesibilitate, e-învățare și e-educație, alfabetizare digitală	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
81	Soluții TIC pentru îmbătrânirea activă și în condiții bune de sănătate și servicii și aplicații de e-sănătate (inclusiv e-asistență și asistență pentru autonomie la domiciliu)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
82	Servicii TIC și aplicații pentru IMM-uri (inclusiv e-comerț, e-afaceri și procesele întreprinderilor interconectate), laboratoare vii (living labs), antreprenori web și întreprinderi noi în domeniul TIC)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Sector
85	Protejarea și sporirea biodiversității, protecția naturii și infrastructura ecologica	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
86	Protejarea, restaurarea și utilizarea durabilă a siturilor Natura 2000	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
88	Prevenirea riscurilor și gestionarea riscurilor naturale conexe care nu au legătură cu clima (de exemplu, cutremurele), precum și riscurile legate de activitățile umane (de exemplu, accidente tehnologice), inclusiv acțiunile de sensibilizare, sistemele și infrastructurile de protecție civilă și de gestionare a dezastrelor	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
89	Reabilitarea siturilor industriale și a terenurilor contaminate	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
91	Dezvoltarea și promovarea potențialului turistic al zonelor naturale	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
92	Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
93	Dezvoltarea și promovarea serviciilor turistice publice	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
94	Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor culturale și de patrimoniu publice	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
95	Dezvoltarea și promovarea serviciilor culturale și de patrimoniu publice	Activități de spectacole, culturale și recreative
96	Capacități instituționale ale administrațiilor publice și ale serviciilor publice în legătură cu punerea în aplicare a FEDER sau acțiuni de sprijinire a inițiativelor privind capacitățile instituționale din cadrul FSE	Administrație publică
97	Inițiative de dezvoltare locală gestionate de comunitate în zone urbane și rurale	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
101	Finanțare încrucișată în cadrul FEDR (sprijin acordat acțiunilor de tip FSE necesare pentru implementarea satisfăcătoare a părții FEDER a operațiunii și legate direct de aceasta)	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
102	Acces la locurile de muncă pentru cei aflați în căutarea unui loc de muncă și pentru persoanele inactive, inclusiv pentru șomerii pe termen lung și persoanele care au renunțat să fie prezente pe piața muncii, în special prin inițiative locale de angajare și sprijinirea mobilității forței de muncă	Administrație publică
103	Integrarea sustenabilă pe piața muncii a tinerilor, în special a celor care nu au un loc de muncă, nu urmează o formă de învățământ sau o formare profesională, inclusiv a tinerilor cu risc de excluziune socială și a tinerilor din comunitățile marginalizate, inclusiv prin implementarea garanției pentru tineret	Administrație publică
104	Activități independente, antreprenoriat și crearea de întreprinderi, inclusiv micro-întreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii inovatoare	distribuire pe sectoare după structura

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Sector
		cheltuielilor în anul de referință
106	Adaptarea la schimbări a lucrătorilor, a întreprinderilor și a antreprenorilor	Administrație publică
107	Îmbătrânire activă și în condiții bune de sănătate	Administrație publică
108	Modernizarea instituțiilor pieței forței de muncă, cum ar fi serviciile publice și private de ocupare a forței de muncă, pentru a răspunde mai bine necesităților pieței forței de muncă, inclusiv prin acțiuni de îmbunătățire a mobilității profesionale transnaționale, precum și prin scheme de mobilitate și o cooperare mai bună între instituții și părțile interesate relevante	Administrație publică
109	Incluziunea activă, inclusiv în vederea promovării egalității de șanse și a participării active, și îmbunătățirea șanselor de angajare	Administrație publică
110	Integrarea socio-economică a comunităților marginalizate, cum ar fi comunitățile de romi	Administrație publică
112	Creșterea accesului la servicii accesibile, sustenabile și de înaltă calitate, inclusiv asistență medicală și servicii sociale de interes general	Sănătate
113	Promovarea antreprenoriatului social și a integrării profesionale în întreprinderile sociale și promovarea economiei sociale și solidare pentru a facilita accesul la locuri de muncă	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
114	Strategii de dezvoltare locală gestionate de comunitate	distribuire pe sectoare după structura cheltuielilor în anul de referință
115	Reducerea și prevenirea părăsirii timpurii a școlii și promovarea accesului egal la programe de dezvoltare pentru (copiii) preșcolari, precum și la un învățământ primar și secundar de calitate, inclusiv parcursuri de învățare formale, non-formale și informale pentru reintegrarea în filierele de educație și formare	Educație
116	Îmbunătățirea calității, a eficienței și a accesului la învățământul superior și echivalent în vederea creșterii participării și a nivelurilor de calificare, în special pentru grupurile defavorizate	Educație
117	Îmbunătățirea accesului egal la învățarea pe tot parcursul vieții pentru toate grupurile de vârstă într-un cadru formal, non-formal sau informal, actualizarea cunoștințelor, a aptitudinilor și a competențelor forței de muncă și promovarea unor trasee educaționale, inclusiv prin orientare profesională și prin validarea competențelor dobândite	Educație
118	Îmbunătățirea utilității sistemelor de educație și formare pentru piața muncii, facilitarea trecerii de la educație la ocupare și consolidarea sistemelor de educație și formare profesională și a calității lor, inclusiv prin mecanisme pentru anticiparea competențelor, adaptarea programelor de învățare și crearea și dezvoltarea de sisteme de învățare bazate pe ocupare, inclusiv sisteme de învățare duale și de ucenicie.	Administrație publică
119	Investiții în capacitatea instituțională și în eficiența administrațiilor publice și a serviciilor publice la nivel național, regional și local, în perspectiva realizării de reforme, a unei mai bune legiferări și a unei bune guvernante	Administrație publică
120	Consolidarea capacităților tuturor părților interesate care pun în aplicare politici de educație, învățare pe tot parcursul vieții, formare și ocupare a forței de muncă, precum și politici sociale, în special prin pacte sectoriale și teritoriale, în vederea mobilizării în favoarea realizării de reforme la nivel național, regional și local	Educație
121	Pregătire, punere în aplicare, monitorizare și inspecție	Administrație publică
122	Evaluare și studii	Administrație publică
123	Informare și comunicare	Administrație publică

445. Creșterea investițiilor în capital fizic și infrastructură a fost realizată printr-un alt grup de intervenții, iar distribuția fondurilor pe sectoare a fost realizată plecând de la structura sectorială a investițiilor anului de referință. Aceste investiții sunt translatate în creșterea stocului de capital fizic al sectoarelor și a capacităților de producție. Îmbunătățirea infrastructurii fizice conduce la creșterea producției din sectorul industrial și la creșterea productivității muncii din sectoarele industrie și servicii de piață.

Tabel 42. Câmpuri de intervenție pentru creșterea investiției în capital fizic și infrastructură

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Tip investiție
5	Energie electrică (stocare și transmitere)	capital fizic și infrastructură
7	Gaz natural	capital fizic și infrastructură
11	Energie regenerabilă: biomasă	capital fizic și infrastructură
12	Alte tipuri de energie regenerabilă (inclusiv energia hidroelectrică, geotermică și marină) și integrarea energiei regenerabile (inclusiv stocare, infrastructuri de producție de gaz și energie reînnoibilă bazată pe hidrogen)	capital fizic și infrastructură
13	Renovarea infrastructurilor publice în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin	capital fizic și infrastructură
14	Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin	capital fizic și infrastructură
15	Sisteme de distribuție inteligentă a energiei electrice de tensiune joasă și medie (inclusiv rețele inteligente și sisteme TIC)	capital fizic și infrastructură
16	Cogenerare cu eficiență ridicată și termoficare	capital fizic și infrastructură
17	Gestionarea deșeurilor menajere (inclusiv măsuri de minimizare, sortare și reciclare)	capital fizic și infrastructură
18	Gestionarea deșeurilor menajere (inclusiv tratarea mecano-biologică, tratarea termică, incinerarea și măsuri de depozitare la groapa de gunoi)	capital fizic și infrastructură
19	Gestionarea de deșeurilor comerciale, industriale sau periculoase	capital fizic și infrastructură
21	Gestionarea apei și conservarea apei potabile (inclusiv gestionarea bazinelor hidrografice, alimentarea cu apă, măsuri specifice de adaptare la schimbările climatice, contorizare pentru consumatori și pentru cartier, sisteme de tarifare și reducerea scurgerilor)	capital fizic și infrastructură
22	Tratarea apelor reziduale	capital fizic și infrastructură
23	Măsuri de protecție a mediului care vizează reducerea și/sau evitarea emisiilor de gaze cu efect de seră (inclusiv tratarea și stocarea gazului metan și compostarea)	capital fizic și infrastructură
24	Căi ferate (TEN-T principal)	capital fizic și infrastructură
25	Căi ferate (TEN-T cuprinzător)	capital fizic și infrastructură
26	Alte căi ferate	capital fizic și infrastructură
28	Autostrăzi și drumuri TEN-T - rețea principală (construcție nouă)	capital fizic și infrastructură
29	Autostrăzi și drumuri TEN-T - rețea cuprinzătoare (construcție nouă)	capital fizic și infrastructură
30	Legături rutiere secundare către rețeaua rutieră și nodurile TEN-T (construcție nouă)	capital fizic și infrastructură
31	Alte drumuri naționale și regionale (construcție nouă)	capital fizic și infrastructură
32	Drumuri de acces locale (construcție nouă)	capital fizic și infrastructură

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Tip investiție
33	Drumuri TEN-T reconstruite sau îmbunătățite	capital fizic și infrastructură
34	Alte drumuri reconstruite sau îmbunătățite (autostrăzi, drumuri naționale, regionale sau locale)	capital fizic și infrastructură
37	Aeroporturi (TEN-T)	capital fizic și infrastructură
38	Alte aeroporturi	capital fizic și infrastructură
39	Porturi maritime (TEN-T)	capital fizic și infrastructură
41	Căi navigabile interne și porturi (TEN-T)	capital fizic și infrastructură
42	Căi navigabile interne și porturi (regionale și locale)	capital fizic și infrastructură
43	Infrastructuri de transport urban curat și promovare (inclusiv echipamentele și materialul rulant)	capital fizic și infrastructură
44	Sisteme de transport inteligente (inclusiv introducerea gestionării cererii, sistemele de taxare rutieră, sistemele informatice de monitorizare, de control și de informare)	capital fizic și infrastructură
46	TIC: Rețea de mare viteză în bandă largă (acces/bucă locală; >= 30 Mbps)	capital fizic și infrastructură
47	TIC: Rețea de foarte mare viteză în bandă largă (acces/bucă locală; >= 100 Mbps)	capital fizic și infrastructură
48	TIC: Alte tipuri de infrastructuri TIC/resurse informatice la scară mare/echipamente (inclusiv infrastructurile online, centrele de date și senzori; de asemenea, ce sunt încorporate în alte infrastructuri precum unitățile de cercetare, infrastructurile de mediu și sociale)	capital fizic și infrastructură
49	Infrastructuri de educație pentru învățământul superior	capital fizic și infrastructură
50	Infrastructuri de educație pentru învățământul și formarea profesională și învățarea în rândul adulților	capital fizic și infrastructură
51	Infrastructuri de educație pentru educația școlară (învățământ primar și secundar general)	capital fizic și infrastructură
52	Infrastructuri pentru educația și îngrijirea copiilor preșcolari	capital fizic și infrastructură
53	Infrastructuri de sănătate	capital fizic și infrastructură
55	Alte infrastructuri sociale care contribuie la dezvoltarea regională și locală	capital fizic și infrastructură
56	Investiții în infrastructuri, capacități și echipamente ale IMM-urilor legate direct de activități de cercetare și inovare	capital fizic și infrastructură
57	Investiții în infrastructuri, capacități și echipamente ale întreprinderilor mari legate direct de activități de cercetare și inovare	capital fizic și infrastructură
58	Infrastructuri de cercetare și inovare (publice)	capital fizic și infrastructură
59	Infrastructuri de cercetare și inovare (private, inclusiv parcuri științifice)	capital fizic și infrastructură
65	Infrastructuri de cercetare și inovare, procese, transfer de tehnologie și cooperare în cadrul întreprinderilor, cu accent pe o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon și reziliență la schimbările climatice	capital fizic și infrastructură
70	Promovarea eficienței energetice în întreprinderile mari	capital fizic și infrastructură
72	Infrastructuri comerciale pentru IMM-uri (inclusiv parcurile și siturile industriale)	capital fizic și infrastructură
83	Măsuri privind calitatea aerului	capital fizic și infrastructură

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Tip investiție
87	Măsuri de adaptare la schimbările climatice și prevenirea și gestionarea riscurilor legate de clima (precum eroziunile, incendiile, inundațiile, furtunile și seceta), inclusiv acțiunile de sporire a gradului de conștientizare, sistemele și infrastructurile de protecție civilă și de gestionare a dezastrelor	capital fizic și infrastructură
90	Piste pentru biciclete și drumuri pietonale	capital fizic și infrastructură

446. În ceea ce privește investiția în capitalul uman, au fost identificate o serie de intervenții care au avut o contribuție directă la aceasta. Au fost luate în considerare ratele medii de intrare și ieșire din resursa de muncă. Prin îmbunătățirea capitalului uman, efectele se regăsesc în creșterea salariilor și creșterea productivității muncii.

Tabel 43. Câmpuri de intervenție pentru îmbunătățirea capitalului uman

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Investiție în capital uman
67	Dezvoltarea comercială a IMM-urilor, sprijinirea antreprenoriatului și a incubării (inclusiv sprijinirea întreprinderilor rezultate din divizare - spin offs/spin-outs)	DA
73	Sprijin pentru întreprinderile sociale (IMM-uri)	DA
102	Acces la locurile de muncă pentru cei aflați în căutarea unui loc de muncă și pentru persoanele inactive, inclusiv pentru șomerii pe termen lung și persoanele care au renunțat să fie prezente pe piața muncii, în special prin inițiative locale de angajare și sprijinirea mobilității forței de muncă	DA
103	Integrarea sustenabilă pe piața muncii a tinerilor, în special a celor care nu au un loc de muncă, nu urmează o formă de învățământ sau o formare profesională, inclusiv a tinerilor cu risc de excluziune socială și a tinerilor din comunitățile marginalizate, inclusiv prin implementarea garanției pentru tineret	DA
104	Activități independente, antreprenoriat și crearea de întreprinderi, inclusiv micro-întreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii inovatoare	DA
106	Adaptarea la schimbări a lucrătorilor, a întreprinderilor și a antreprenorilor	DA
107	Îmbătrânire activă și în condiții bune de sănătate	DA
108	Modernizarea instituțiilor pieței forței de muncă, cum ar fi serviciile publice și private de ocupare a forței de muncă, pentru a răspunde mai bine necesităților pieței forței de muncă, inclusiv prin acțiuni de îmbunătățire a mobilității profesionale transnaționale, precum și prin scheme de mobilitate și o cooperare mai bună între instituții și părțile interesate relevante	DA
109	Incluziunea activă, inclusiv în vederea promovării egalității de șanse și a participării active, și îmbunătățirea șanselor de angajare	DA
110	Integrarea socio-economică a comunităților marginalizate, cum ar fi comunitățile de romi	DA
113	Promovarea antreprenoriatului social și a integrării profesionale în întreprinderile sociale și promovarea economiei sociale și solidare pentru a facilita accesul la locuri de muncă	DA
115	Reducerea și prevenirea părăsirii timpurii a școlii și promovarea accesului egal la programe de dezvoltare pentru (copiii) preșcolari, precum și la un învățământ primar și secundar de calitate, inclusiv parcursuri de învățare formale, non-formale și informale pentru reintegrarea în filierele de educație și formare	DA
117	Îmbunătățirea accesului egal la învățarea pe tot parcursul vieții pentru toate grupurile de vârstă într-un cadru formal, non-formal sau informal, actualizarea cunoștințelor, a aptitudinilor și a competențelor forței de muncă și promovarea unor cai de învățare flexibile, inclusiv prin orientare profesională și prin validarea competențelor dobândite	DA

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Investiție în capital uman
118	Îmbunătățirea utilității sistemelor de educație și formare pentru piața muncii, facilitarea trecerii de la educație la muncă și consolidarea sistemelor de educație și formare profesională și a calității lor, inclusiv prin mecanisme pentru anticiparea competențelor, adaptarea programelor de învățare și crearea și dezvoltarea de sisteme de învățare bazate pe munca, inclusiv sisteme de învățare duale și de ucenicie	DA
119	Investiții în capacitatea instituțională și în eficiența administrațiilor publice și a serviciilor publice la nivel național, regional și local, în perspectiva realizării de reforme, a unei mai bune legiferări și a unei bune guvernante	DA
120	Consolidarea capacităților tuturor părților interesate care pun în aplicare politici de educație, învățare pe tot parcursul vieții, formare și ocupare a forței de muncă, precum și politici sociale, în special prin pacte sectoriale și teritoriale, în vederea mobilizării în favoarea realizării de reforme la nivel național, regional și local.	DA

447. Transferurile către sectoarele productive au fost alocate pe sectoare economice în funcție de activitatea economică a solicitantului finanțării. Asistența financiară pentru firme conduce la creșterea investițiilor sectorului privat în ceea ce privește sistemele de producție, de management, ceea ce generează creșterea productivității factorilor și reduceri ale costurilor acestora.

Tabel 44. Câmpuri de intervenție pentru asistență financiară adresată firmelor

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Asistență financiară pentru firme
1	Investiții productive generice în întreprinderi mici și mijlocii (denumite în continuare IMM-uri)	Transferuri către IMM-uri
4	Investiții productive legate de cooperarea dintre întreprinderile mari și IMM-uri pentru dezvoltarea de produse și servicii TIC (tehnologii ale informației și comunicațiilor), dezvoltarea comerțului online și consolidarea cererii pentru TIC	Transferuri către IMM-uri
62	Transferul de tehnologie și cooperarea între universități și întreprinderi, în principal în beneficiul IMM-urilor	Transferuri către IMM-uri
66	Servicii avansate de sprijin pentru IMM-uri și grupuri de IMM-uri (inclusiv servicii de gestionare, comercializare și proiectare)	Transferuri către IMM-uri
67	Dezvoltarea comercială a IMM-urilor, sprijinirea antreprenoriatului și a incubării (inclusiv sprijinirea întreprinderilor rezultate din divizare - spin offs/spin-outs)	Transferuri către IMM-uri
73	Sprijin pentru întreprinderile sociale (IMM-uri)	Transferuri către IMM-uri
74	Dezvoltarea și promovarea serviciilor turistice comerciale în cadrul IMM-urilor	Transferuri către IMM-uri
78	Servicii și aplicații de e-guvernare (inclusiv e-achiziții, masuri TIC de sprijinire a reformei administrației publice, masuri în domeniul securității cibernetice, al încrederii și al respectării vieții private, e-justiție și e-democrație)	Subvenții
79	Acces la informațiile din sectorul public (inclusiv date culturale deschise online, biblioteci digitale, conținut digital și e-turism)	Subvenții
80	Servicii și aplicații de e-incluziune, e-accesibilitate, e-învățare și e-educație, alfabetizare digitală	Subvenții
82	Servicii TIC și aplicații pentru IMM-uri (inclusiv e-comerț, e-afaceri și procesele întreprinderilor interconectate), laboratoare vii (living labs), antreprenori web și întreprinderi noi în domeniul TIC)	Transferuri către IMM-uri
85	Protejarea și sporirea biodiversității, protecția naturii și infrastructura ecologică	Subvenții
86	Protejarea, restaurarea și utilizarea durabilă a siturilor Natura 2000	Subvenții
88	Prevenirea riscurilor și gestionarea riscurilor naturale conexe care nu au legătură cu clima (de exemplu, cutremurele), precum și riscurile legate de activitățile umane (de exemplu, accidente tehnologice),	Subvenții

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Asistență financiară pentru firme
	inclusiv acțiunile de sensibilizare, sistemele și infrastructurile de protecție civilă și de gestionare a dezastrelor	
89	Reabilitarea siturilor industriale și a terenurilor contaminate	Subvenții
91	Dezvoltarea și promovarea potențialului turistic al zonelor naturale	Subvenții
92	Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice	Subvenții
93	Dezvoltarea și promovarea serviciilor turistice publice	Subvenții
94	Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor culturale și de patrimoniu publice	Subvenții
95	Dezvoltarea și promovarea serviciilor culturale și de patrimoniu publice	Subvenții
104	Activități independente, antreprenoriat și crearea de întreprinderi, inclusiv micro-întreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii inovatoare	Transferuri către IMM-uri
112	Creșterea accesului la servicii accesibile, sustenabile și de înaltă calitate, inclusiv asistență medicală și servicii sociale de interes general	Subvenții

448. În ceea ce privește cheltuielile ce au impact asupra mediului, acestea au fost identificate ca având codurile de intervenție din tabelul de mai jos.

Tabel 45. Câmpuri de intervenție pentru protecția mediului

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Cheltuieli pentru protecția mediului
3	Investiții productive în întreprinderile mari legate de economia cu emisii scăzute de dioxid de carbon	DA
11	Energie regenerabilă: biomasă	DA
12	Alte tipuri de energie regenerabilă (inclusiv energia hidroelectrică, geotermică și marină) și integrarea energiei regenerabile (inclusiv stocare, infrastructuri de producție de gaz și energie reînnoibilă bazată pe hidrogen)	DA
14	Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte de demonstrare și măsuri de sprijin	DA
16	Cogenerare cu eficiență ridicată și termoficare	DA
17	Gestionarea deșeurilor menajere (inclusiv măsuri de minimizare, sortare și reciclare)	DA
18	Gestionarea deșeurilor menajere (inclusiv tratarea mecano-biologică, tratarea termică, incinerarea și măsuri de depozitare la groapa de gunoi)	DA
19	Gestionarea de deșeurilor comerciale, industriale sau periculoase	DA
21	Gestionarea apei și conservarea apei potabile (inclusiv gestionarea bazinelor hidrografice, alimentarea cu apă, măsuri specifice de adaptare la schimbările climatice, contorizare pentru consumatori și pentru cartier, sisteme de tarifare și reducerea scurgerilor)	DA
22	Tratarea apelor reziduale	DA
23	Măsuri de protecție a mediului care vizează reducerea și/sau evitarea emisiilor de gaze cu efect de seră (inclusiv tratarea și stocarea gazului metan și compostarea)	DA
43	Infrastructuri de transport urban curat și promovare (inclusiv echipamentele și materialul rulant)	DA
65	Infrastructuri de cercetare și inovare, procese, transfer de tehnologie și cooperare în cadrul întreprinderilor, cu accent pe o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon și reziliență la schimbările climatice	DA
69	Sprijinirea proceselor de producție ecologice și utilizarea eficientă a resurselor în IMM-uri	DA
70	Promovarea eficienței energetice în întreprinderile mari	DA
83	Măsuri privind calitatea aerului	DA
85	Protejarea și sporirea biodiversității, protecția naturii și infrastructura ecologica	DA

Cod câmp intervenție	Nume câmp intervenție	Cheltuieli pentru protecția mediului
86	Protejarea, restaurarea și utilizarea durabilă a siturilor Natura 2000	DA
87	Măsuri de adaptare la schimbările climatice și prevenirea și gestionarea riscurilor legate de clima (precum eroziunile, incendiile, inundațiile, furtunile și seceta), inclusiv acțiunile de sporire a gradului de conștientizare, sistemele și infrastructurile de protecție civilă și de gestionare a dezastrelor	DA
89	Reabilitarea siturilor industriale și a terenurilor contaminate	DA

449. Estimarea impactului FESI asupra PIB, populației ocupate, productivității muncii, importurilor, exporturilor, cheltuielilor de CDI și emisiilor GES au fost realizate cu ajutorul modelului descris mai sus.

450. În ceea ce privește evaluarea impactului asupra ratei sărăciei relative, a fost utilizată o abordare de tipul *top down* prin combinarea modelului de echilibru general cu microsimulări ale veniturilor realizate pe baza microdatelor din Ancheta Bugetelor de Familie. Aceasta a presupus parcurgerea următoarelor etape (Savard, 2005):

- Identificarea în cadrul microdatelor a gospodăriilor în funcție de decilă de venit, aceasta fiind gruparea utilizată și în modelul de echilibru general;
- Calcularea venitului disponibil echivalent al gospodăriilor din microbază;
- Determinarea ratei sărăciei relative pentru scenariul de referință la pragul de 60% din venitul disponibil echivalent median;
- Identificarea modificării venitului disponibil al gospodăriilor din fiecare decilă, produs de FESI, prin intermediul modelului de echilibru general;
- Imputarea modificării în microdate pentru fiecare decilă;
- Recalcularea ratei sărăciei relative pe baza noilor venituri;
- Compararea acesteia cu rata sărăciei relative pentru scenariul de referință.

451. Mai trebuie adăugat faptul că pentru determinarea noii rate de sărăcie, pragul de sărăcie a rămas constant la perioada de referință, deoarece în acest fel este mai evidentă eficacitatea fondurilor în ceea ce privește îmbunătățirea situației materiale a populației sărace. Altfel, efectele pot fi estompate prin modificarea și a pragului de sărăcie după noua distribuție.

5.1.2.3 COMPONENTA ADIȚIONALĂ LA NIVEL REGIONAL

452. Furnizarea unor informații suplimentare despre efectele fondurilor la nivel regional este de o relevanță majoră, însă datele disponibile la nivel regional sunt destul de limitate (ex. valoarea adăugată brută, formarea brută de capital fix, compensarea salariaților) pentru a putea fi incluse într-un model de echilibru general construit la nivel regional. Din acest motiv, am propus o abordare metodologică care să ofere posibilitatea evaluării impactului FESI la nivel regional asupra a trei variabile cheie: creșterea economică, ocuparea forței de muncă și productivitatea muncii. În acest sens, a fost construit un model adițional la nivel regional care urmărește să estimeze impactul fondurilor ESI pe baza unei structuri de tip panel care să țină cont atât de variabilitatea în timp cât și specificitățile fiecărei regiuni. Se are în vedere:

- Capturarea numărului mare de variabile care influențează creșterea economică la nivel regional (așa-numitele „variabile explicative”);
- Includerea în analiză a efectelor spațiale de spillover, adică a efectelor reciproce între regiuni.

453. Modelul de tip panel construit analizează evoluția indicatorilor selectați la nivelul celor 8 regiuni NUTS 2 pe orizontul 2007-2020. Așadar, pentru fiecare unitate (regiune) sunt analizate înregistrări ale aceluiași variabile pe un orizont de 14 ani. Folosirea unui model de regresie liniară estimat cu metoda celor mai mici pătrate nu ar ține cont de această structură a datelor, ignorând faptul că anumite caracteristici specifice fiecărei regiuni ar putea explica un procent din variația variabilei dependente. Considerarea acestor efecte individuale, cunoscute sub denumirea de heterogenitate neobservată, constituie caracteristica definitorie a modelului de tip panel. Astfel, analiza de tip panel permite descompunerea

termenului eroare în două componente: (i) o componentă care variază în timp și (ii) o componentă care este constantă în cadrul fiecărei regiuni. A doua componentă care nu variază în timp reprezintă efectul tuturor factorilor specifici fiecărei regiuni asupra variabilei dependente. Aceste efecte constante în timp sunt cel mai adesea efecte ce nu pot fi măsurate direct. Există diferențe în ceea ce privește tratarea acestora în funcție de modelul panel utilizat: cu efecte fixe sau cu efecte aleatorii. Modelele cu efecte aleatorii se bazează pe ipoteza conform căreia caracteristicile constante în timp (efectele individuale/neobservate) nu sunt corelate cu celelalte variabile explicative incluse în model. Pe de altă parte, modelele cu efecte fixe sunt folosite când se presupune că efectele individuale sunt corelate cu cel puțin una dintre variabilele de influență.

454. Dezvoltarea economică regională - care este în mod obișnuit măsurată ca și creștere a PIB-ului (pe cap de locuitor), creștere a ocupării forței de muncă sau creștere a productivității - este considerată a fi influențată de o gamă largă de variabile diferite: variabile „intrinseci” (factori de dezvoltare care aparțin regiunii în sine), precum și variabile „externe”, în special dezvoltarea regiunilor (învecinate). Aceste variabile se referă la fenomenul de spillover spațial, astfel încât o schimbare a investiției unei regiuni are efecte nu numai pentru regiunea însăși, ci de asemenea pentru dezvoltarea economică a altor regiuni. Evoluțiile din alte regiuni (cauzate de schimbarea inițială a investiției din prima regiune) se întorc din nou în regiunea inițială și așa mai departe. Aceste bucle spațiale de feedback ar trebui integrate în evaluarea efectelor fondurilor asupra dezvoltării economice regionale, pentru a surprinde atât efectele directe, cât și cele indirecte (feedback) ale investiției. Astfel, aplicarea modelului se va structura în cinci etape:

- Identificarea unei liste de variabile asumate pentru creșterea economică regională;
- Calcularea unei variabile suplimentare reprezentând creșterea economică în regiunile învecinate (inclusiv în model pentru a verifica semnificația efectelor spațiale de spillover);
- Aplicarea unei metode de selectare a factorilor relevanți statistic;
- Testarea ipotezelor necesare definirii tipului de model panel;
- Estimarea modelului panel și interpretarea rezultatelor.

455. Capturarea impactului modificării fondurilor ESI asupra variabilelor de impact cu ajutorul scenariilor dezvoltate pe baza analizei de regresie pe date de tip panel.

456. Factorii considerați în estimarea impactului fondurilor asupra variabilelor target / țintă în profil regional se pot grupa pe următoarele dimensiuni:

- Investiții;
- Structura socio-economică;
- Variabile de control;
- Efecte spațiale.

457. În cadrul primei dimensiuni, a investițiilor, sunt incluse variabile ce țin de politica de coeziune (cheltuieli realizate, euro, preturi curente):

- Fondul de Coeziune (CF), exprimat ca % din PIB;
- Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) per capita;
- Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) per capita;
- Fondul Social European (FSE) și Inițiativa Locuri de Muncă pentru Tineri (ILMT) per capita;
- dar și alte forme de investiții:
  - Cheltuielile de cercetare-dezvoltare per capita;
  - Formarea brută de capital fix per capita.

458. Structura socio-economică este surprinsă prin intermediul următoarelor componente:

- Educație: ponderea populației cu nivel ridicat de educație, ponderea populației cu nivel redus de educație;

- Structură economică: ponderea sectorului principal de activitate în VAB, ponderea sectorului serviciilor intensiv bazate pe cunoaștere în VAB;
  - Accesibilitate: rutieră/aeriană;
  - Urbanizare: densitatea populației.
459. Variabilele de control considerate sunt: calitatea guvernării (efectele capacității instituționale), nivelul inițial (2007) al PIB - ului pe cap de locuitor (efecte de convergență), dimensiunea populației (efecte de dimensiune).
460. **Fondul de coeziune (CF)** sprijină investițiile în domeniul mediului și al rețelelor transeuropene din zona infrastructurii de transport (TEN-T). **Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR)** își propune să consolideze coeziunea economică, socială și teritorială prin corectarea dezechilibrelor dintre regiunile permițând. În perioada 2021-2027, investiții într-o Europă mai inteligentă, mai ecologică, mai conectată și mai socială, care este mai aproape de cetățenii săi. **Fondul Social European (FSE)** este principalul instrument al Europei de sprijinire a locurilor de muncă, de a ajuta oamenii să obțină locuri de muncă mai bune și de a asigura oportunități de angajare mai echitabile pentru toți cetățenii UE. Funcționează investind în capitalul uman al Europei – lucrătorii săi, tinerii săi și toți cei care caută un loc de muncă. Finanțarea FSE de 10 miliarde EUR pe an îmbunătățește perspectivele de angajare pentru milioane de europeni, în special pentru cei cărora le este greu să obțină un loc de muncă. Dezvoltarea rurală este „al doilea pilon” al politicii agricole comune (PAC), consolidând „primul pilon” al sprijinului pentru venituri și al măsurilor de piață prin consolidarea sustenabilității sociale, de mediu și economice a zonelor rurale. Contribuția PAC la obiectivele de dezvoltare rurală ale UE este susținută de **Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR)**. Bugetul FEADR pentru 2021-2027 se ridică la 95,5 miliarde EUR, care include o injecție de 8,1 miliarde EUR din instrumentul de redresare al UE de următoarea generație pentru a ajuta la abordarea provocărilor generate de pandemia de COVID-19. **Fondul european pentru pescuit și maritim (FEPAM)** este fondul pentru politicile maritime și de pescuit ale UE pentru 2014-2020.
461. Efectele spațiale sunt incluse printr-un indicator ce ține cont de PIB-ul regiunilor învecinate (efecte de spillover). Acesta a fost calculat folosind distanțele rutiere dintre regiunile NUTS2 (Barbero, Javier; Persyn, Damiaan; Díaz-Lanchas, Jorge (2020): Regional Transport Costs. European Commission, Joint Research Centre (JRC) [Dataset] PID: <http://data.europa.eu/89h/63298e74-c905-4c46-84ac-596e18e4fb17>). Astfel, pentru fiecare regiune, indicatorul este calculat ca medie ponderată a diferențelor dintre creșterea economică specifică regiunii și creșterea economică înregistrată de celelalte regiuni. Ponderile au fost alese astfel încât să descrească odată cu creșterea distanței dintre regiuni: $w_{ij} = 1 / ([dist]_{ij}^2)$.
462. Ca **surse de date**, modelul utilizează majoritar bazele de date regionale ale Eurostat dar și baza de date Tempo a Institutului National de Statistica. Surse adiționale de date includ Indicele european al calității guvernării (the European Quality of Government Index (EQI) dezvoltat de Institutul Quality of Government al Universității din Gothenburg, indicele de competitivitate regională al DG Regio. Datele politicii de coeziune sunt preluate din setul de date „Istoric Plăți UE – regionalizate și modelate” ce conține date anuale privind cheltuielile pentru FEDR, Fondul de coeziune, FEADR/FEOGA și FSE. Acesta acoperă patru perioade de programare, începând cu 1989-1993 și terminând cu Programul 2014-2020. Deoarece unele fonduri ale politicii de coeziune sunt cheltuite după data de încheiere a programului, baza de date acoperă anii până în 2018. Acest set de date oferă cea mai completă imagine istorică disponibilă până în prezent cu privire la plățile anuale efectuate de UE - în EUR la prețurile curente ale anului în cauză în cadrul diferitelor fonduri de gestiune la nivelul regiunilor NUTS-2.
463. Pentru a îmbunătăți coerența și consistența modelelor elaborate, au fost operate următoarele transformări asupra datelor:
- Raportarea valorilor investițiilor la PIB-ul regional (raportul dintre investiții și PIB) sau în funcție de populația de la nivel regional (investiții per cap de locuitor);
  - Transformarea variabilelor structurale prin raportare la media țării, pentru a lua în considerare efectele pe țară; ponderea populației cu niveluri de studii superioare și nivel scăzut, ponderea

sectorului primar și a sectoarelor de servicii intensive în cunoștințe în VAB total al regiunii și indici de accesibilitate rutieră și aeriană.

- Logaritmare variabilelor per capita și a celor absolute, pentru a aduce distribuția datelor mai aproape de o distribuție normală și aici ne referim la cheltuielile cu cercetarea dezvoltarea per capita, formarea bruta de capital fix per capita, fondurile FEDR per capita și FSE per capita precum și nivelul inițial al PIB-ului per capita, accesibilitatea aeriană și rutiera, populația, densitatea populației și variabila de propagare. Valorile lipsă ca urmare a valorilor negative inițiale au fost setate la 0.

464. Metodologia cercetării este structurată în 4 etape principale, după cum urmează:

- Prima etapă vizează identificarea factorilor determinanți ai creșterii economice, ai ratei ocupării și ai productivității muncii la nivel regional pe baza operatorului Lasso ce are principalul avantaj de a realiza selecția de variabile și regularizarea, conducând la modele mai interpretabile și eficiente, în special în cazul seturilor de date cu dimensiuni mari, unde contribuie la reducerea riscului de suprapunere excesivă.
- A doua etapă presupune estimarea modelelor pe baza determinanților identificați anterior utilizând efecte fixe sau efecte aleatoare, dar și a realiza o analiză de robustețe prin tratarea endogeneității cu metoda Dif-GMM. Tratarea endogeneității în cadrul analizei de tip panel este esențială pentru a obține estimări corecte și valide. Endogeneitatea apare atunci când o variabilă independentă este corelată cu eroarea sau cu alte variabile independente din model, ceea ce poate duce la bias-uri în rezultatele analizei. Pentru a trata endogeneitatea în analiza de tip panel, pot fi utilizate mai multe metode printre care și metode de variabile instrumentale dinamice (DIF-GMM): Aceste metode permit tratarea endogeneității în modelele cu variabile endogene întârziate sau dependente de timp. Acestea pot corecta bias-ul cauzat de corelațiile dintre variabilele independente și eroare.
- A treia etapă presupune estimarea modelelor cu efecte fixe cu coeficienți variabili, pentru a evidenția variația impactului fondurilor în cadrul fiecărei regiuni. Alegerea acestor modele se datorează faptului că fiecare regiune poate avea particularitățile ei specifice, precum diferențe în structura economică, cadrul socioeconomic și demografic. Aceste diferențe pot influența impactul fondurilor asupra dezvoltării regionale și, prin urmare, coeficienții de interes în analiză pot varia de la o regiune la alta. Modelul cu efecte fixe permite controlul și includerea în analiză a unor caracteristici unice pentru fiecare regiune. Astfel, putem observa și cuantifica cum diferiți factori specifici ale fiecărei regiuni influențează relația dintre fondurile europene și dezvoltarea regională. Coeficienții variabili permit acești parametri să difere în funcție de regiune, reflectând astfel diversitatea și specificitatea contextului regional. Prin utilizarea acestor modele, putem oferi o perspectivă mai detaliată și mai precisă asupra modului în care fondurile europene afectează dezvoltarea regională și să identificăm eventuale diferențe semnificative între regiuni. Aceste rezultate pot oferi informații valoroase pentru elaborarea și implementarea politicilor eficiente și adaptate specificului fiecărei regiuni, contribuind astfel la promovarea unei dezvoltări mai echitabile și sustenabile la nivel regional.
- A patra etapă de cercetare vizează construirea unor scenarii de simulare a redistribuirii investiției FESI pe baza rezultatelor modelelor cu coeficienți variabili. În această etapă, se vor dezvolta scenarii de simulare pentru redistribuirea investițiilor FESI, bazate pe rezultatele modelelor cu coeficienți variabili. Aceste scenarii își propun să adreseze disparitățile regionale prin direcționarea mai multor fonduri către regiunile cu impact negativ sau slab al investițiilor FESI, în vederea promovării dezvoltării echilibrate. Scopul este să sprijine aceste regiuni în depășirea obstacolelor și în stimularea creșterii economice, a ocupării forței de muncă și a productivității. La baza ipotezei de redistribuire investiției FESI către regiunile în care impactul investițiilor FESI asupra creșterii economice, ratei de ocupare sau productivității muncii este negativ stă ideea de a aborda disparitățile regionale și de a promova dezvoltarea echilibrată. Presupunerea este că regiunile cu impact negativ sau slab al investițiilor FESI pot fi în fața unor provocări particulare, cum ar fi probleme economice structurale, probleme demografice sau alte constrângeri

socioeconomice. Prin furnizarea acestor regiuni cu mai multe fonduri, factorii de decizie își propun să le ajute să depășească aceste obstacole și să stimuleze creșterea economică, oportunitățile de ocupare a forței de muncă și nivelurile de productivitate. Logica urmează aceste puncte cheie:

- Abordarea disparităților regionale: Ipoteza vizează reducerea disparităților regionale prin acordarea unui sprijin financiar suplimentar regiunilor care se confruntă cu dificultăți în a observa efecte semnificativ pozitive ale investițiilor FESI.
- Promovarea dezvoltării echilibrate: Prin alocarea mai multor fonduri către regiunile cu impact negativ, factorii de decizie își propun să obțină o dezvoltare mai echilibrată și mai echitabilă în întreaga zonă pentru care sunt responsabili.
- Sprijinirea regiunilor cu probleme: Regiunile cu impact negativ al investițiilor ar putea să se confrunte cu provocări specifice care împiedică potențialul lor de creștere. Finanțarea suplimentară este destinată să le ajute să depășească aceste provocări și să le stimuleze dezvoltarea.
- Maximizarea impactului investițiilor: Prin concentrarea mai multor resurse către regiunile cu impact negativ, factorii de decizie speră să profite la maximum de investițiile și să asigure că fondurile sunt alocate în zonele unde pot face cea mai mare diferență.

465. Astfel, Scenariul 1 presupune o alocare uniformă a investițiilor FESI în toate regiunile, fără a modifica distribuția anuală a acestora, evidențiind astfel impactul acestui tip de alocare asupra PIB-ului regional. În Scenariul 2, se iau în considerare nivelurile de eficiență ale regiunilor în utilizarea fondurilor FEADR și FEPAM, ajustând alocarea investițiilor FESI în funcție de acestea, cu rezultatul îmbunătățirii performanțelor economice în regiunile eficiente.

466. **Prima etapa în specificarea modelului la nivel regional** este, prin urmare, identificarea factorilor determinanți ai creșterii economice, ai ratei ocupării și ai productivității muncii la nivel regional. Atunci când se utilizează un set de date mare, etapa de modelare poate fi consumatoare de timp din cauza numărului mare de caracteristici (variabile). Selectarea caracteristicilor este procesul de selectare a unui subset al celor mai relevante caracteristici de predicție pentru utilizare în construirea modelelor de învățare automată. Eliminarea caracteristicilor ajută un model să funcționeze mai bine, eliminând caracteristicile redundante și caracteristicile care nu oferă prea multe informații. Rezultatele sunt mai ușor interpretabile și reduce șansele de supra ajustare a rezultatelor prin detectarea caracteristicilor coliniare și îmbunătățește acuratețea modelului dacă metodele sunt utilizate în mod inteligent.

467. Având în vedere limitările serioase ale acestui model mai cu seama în privința datelor utilizate (8 regiuni X 14 ani) totalizând un număr de 112 de observații în structura de tip panel, și luând în calcul un număr ridicat de potențiali predictorii identificați (17 variabile), devine evidentă necesitatea aplicării unei tehnici de învățare automată care să conducă la identificarea variabilelor cu grad ridicat de importanță pentru variabilele target (creștere economică, rata de ocupare și productivitatea muncii). Operatorul LASSO (operator de contracție și selecție minimă absolută) este o metodă de analiză de regresie care realizează atât selecția variabilelor, cât și regularizarea pentru a îmbunătăți acuratețea predicției și interpretabilitatea modelului statistic rezultat.

468. Estimatorul Lasso minimizează suma pătratelor reziduurilor (RSS) supuse unei constrângeri asupra mărimii absolute a estimărilor coeficientului. **Regresia Lasso** (least absolute shrinkage and selection

operator) reduce $RSS + \lambda \sum_{j=1}^m |\beta_j|$ fiind de altfel identic cu regresia Ridge. Avantajul regresiei Lasso față de Ridge este că atunci când λ este mare, stabilește anumiți coeficienți la zero, rezultând modele mai mici, în timp ce regresia Ridge nu setează nici un coeficient la zero.

469. Alegerea parametrului de regularizare (λ) este o parte fundamentală a metodei Lasso. O valoare bună este esențială pentru performanța rezultatelor, deoarece controlează puterea contracției și selecția

variabilelor, care, cu moderație, poate îmbunătăți atât acuratețea predicției, cât și interpretabilitatea. Pentru a identifica parametrul de penalizare au fost utilizate criteriile informaționale (EBIC).

470. Astfel pentru selectarea variabilelor cu grad ridicat de importanță a fost aplicată metoda LASSO ce ține cont de structura de tip panel utilizând LASSOPACK din STATA.

471. Tabelele prezentate în continuare, conțin rezultatele aplicării metodei Lasso pentru cele trei variabile target.

Tabel 46. Rezultatele empirice ale metodei Lasso pentru indicatorul PIB real per capita

Knot	ID	Lambda	s	L1-Norm	EBIC	R-sq	Action
1	1	3885.20551	0	0.00000	620.40509	0.0000	Added _cons.
2	2	3540.05456	1	0.23212	607.04785	0.1589	Added higher_education.
3	5	2677.92145	2	1.33421	558.77676	0.4943	Added log_gfc.
4	15	1056.22740	3	8.40432	402.27242	0.8926	Added log_InitiallevelofGDPpercapita.
5	27	345.86686	4	12.73879	308.15643	0.9585	Added log_gerd.
6	41	94.02696	5	14.62937	290.49144	0.9665	Added log_EAFRDEMFF_per_capita.
7	43	78.06283	6	16.02929	290.67786	0.9679	Added primary_level.
8	46	59.05167	7	18.85945	282.73388	0.9715	Added log_ERDF_per_capita.
9	69	6.94927	8	26.79671	267.85978	0.9764	Added EQI.

Use `long` option for full output.

Type e.g. `lasso2, lic(ebic)` to run the model selected by EBIC.

472. Pe baza valorii parametrului $\lambda=7.62$, selectat pe baza indicatorului EBIC, determinanții selectați sunt:

Selected	Lasso	Post-est OLS
log_EAFRDEMFF_p~a	1.2660092	1.3608194
log_ERDF_per_ca~a	0.1662892	0.1902366
higher_education	1.6984145	1.7091089
primary_level	0.6497942	0.7187327
log_gfc	8.1432896	8.0241775
log_gerd	0.4700282	0.4581755
log_Initialleve~a	14.2942215	15.3893519
Partialled-out*		
_cons	-68.3873623	-73.4705377

Tabel 47. Rezultatele empirice ale metodei Lasso pentru indicatorul Rata de ocupare

Knot	ID	Lambda	s	L1-Norm	EBIC	R-sq	Action
1	1	456.12320	0	0.00000	328.00546	0.0000	Added _cons.
2	2	415.60247	1	0.02725	328.78908	0.0364	Added higher_education.
3	4	345.04047	2	0.09938	327.20466	0.0925	Added log_gerd.
4	10	197.44484	4	0.60346	324.94916	0.1878	Added log_EAFRDEMFF_per_capita kibs.
5	20	77.87631	3	2.99360	292.00797	0.3813	Removed higher_education.
6	22	64.65428	4	3.50505	293.59238	0.3992	Added log_gfc.
7	23	58.91058	5	4.13404	295.21548	0.4164	Added higher_education.
8	39	13.29623	6	9.40231	283.38876	0.5019	Added primary_level.
9	43	9.16458	8	9.87579	292.01603	0.5051	Added log_ERDF_per_capita log_ESF_per_capita.

473. Pe baza parametrului $\lambda=14.59$, selectat pe baza indicatorului EBIC, determinanții selectați sunt:

Selected	Lasso	Post-est OLS
log_EAFRDEMFF_p~a	1.8392891	1.8188632
higher_education	0.1471357	0.1936907
log_gfc	-4.8779799	-6.2447440
log_gerd	2.0679637	2.3309431
kibs	0.3260285	0.3574548
Partialled-out*		
_cons	60.1581835	62.4389805

Tabel 48. Rezultatele empirice ale metodei Lasso pentru indicatorul Productivitatea muncii

Knot	ID	Lambda	s	L1-Norm	EBIC	R-sq	Action
1	1	5241.22405	0	0.00000	705.66556	0.0000	Added _cons.
2	2	4775.60815	1	3.48932	696.13488	0.1274	Added log_gfc.
3	10	2268.80077	2	21.77004	616.51606	0.6119	Added lower_edu_level.
4	12	1883.59826	3	23.47559	607.44592	0.6599	Added primary_level.
5	14	1563.79637	4	24.66088	601.04308	0.6941	Added log_gerd.
6	22	742.92997	5	27.86920	582.66685	0.7549	Added log_ERDF_per_capita.
7	25	561.99928	6	29.55684	582.16015	0.7667	Added EQI.
8	28	425.13184	7	33.10793	580.57758	0.7803	Added log_EAFRDEMFF_per_capita.

474. Pe baza valorii parametrului $\lambda=12.39$, selectat pe baza indicatorului EBIC, determinanții selectați sunt:

Selected	Lasso	Post-est OLS
log_EAFRDEMFF_p~a	10.0348094	10.3199860
log_ERDF_per_ca~a	2.9831609	3.0211738
log_gfc	29.2896377	29.4165643
log_gerd	4.9112974	4.9793550
EQI	-15.7593064	-16.1696637
lower_edu_level	-0.5370112	-0.5364504
primary_level	-0.8517431	-0.8623505
Partialled-out*		
_cons	0.4388006	-1.8486910

475. Variabilele astfel selectate pentru a explica variațiile fiecărei variabile dependente (PIB real per capita, rata de ocupare și productivitate muncii) au fost utilizate în diferite combinații pentru estimarea modelelor de tip panel. Deși prin metoda Lasso, numărul total de variabile explicative a fost redus considerabil, dimensionalitatea este în continuare ridicată comparativ cu numărul redus de unități pe care se estimează modele (8 regiuni). În alegerea modelelor finale s-a ținut cont de performanțele acestora, cuantificate prin intermediul testelor de semnificație și a variației totale explicate.
476. Pentru alegerea tipului de model estimat, a fost folosit testul Hausman care ne permite să alegem între specificarea unui model cu efecte fixe și unul cu efecte aleatorii. Indiferent de variabila țintă, rezultatul aplicării testului a impus alegerea ipotezei nule, conform căreia adecvat este un model panel cu efecte fixe.

477. Cele trei modele estimate pe structură de tip panel cu efecte fixe pentru fiecare variabilă țintă, sunt modele de tip liniar-log. Această formă este consecință a faptului că variabilele care cuantifică valoarea totală a fondurilor alocate anual la nivel de regiune au fost transformate prin aplicarea funcției logaritmul natural. Prin urmare, interpretarea coeficientului estimat al variabilelor FESI (notat β), se va face în următorii termeni: modificarea cu 1% a valorii fondurilor alocate va conduce la modificarea cu $\beta/100$ a valorii înregistrate de variabila țintă la nivel regional.
478. În ceea ce privește creșterea economică măsurată prin intermediul PIB-ului real per capita, conform metodei Lasso, din perspectiva fondurilor factorii determinanți au fost: Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) și Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR). Ceilalți factori determinanți sunt: ponderea populației cu nivel ridicat de educație, formarea brută de capital fix, PIB per capita inițial (2007), ponderea relativă a sectorului primar în valoarea totală adăugată brută (GVA), cheltuieli totale pentru cercetare și dezvoltare.
479. Estimarea impactului acestor determinanți asupra variației PIB-ului real per capita a fost realizată cu modele cu efecte fixe (FE) dar cu erori standard robuste, păstrându-se în model doar variabilele ce au evidențiat un impact semnificativ asupra variației PIB-ului real per capita.

Tabel 49. Testarea ipotezei privind efectele aleatoare în modelarea PIB pe capita

Table: Fixed effects test: Ho: 'Nu exista efecte fixe'

df1	df2	statistic	p.value	method	alternative
7	92	1.641445	0.1336279	F test for individual effects	significant effects

Table: Hausman endogeneity test for the random effects

statistic	p.value	parameter	method	alternative
13.59494	0.0087066	4	Hausman Test	one model is inconsistent

480. Rezultatele empirice au evidențiat semnificativă statistică a fondurilor Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) asupra variației dezvoltării economice regionale, alături de ponderea populației cu nivel înalt de educație și formarea brută de capital fix.

Tabel 50. Estimarea impactului FESI (FEADR+FEPAM+FEDR) asupra PIB real per capita

```

Fixed-effects (within) regression      Number of obs   =      104
Group variable: NUTS2_ID              Number of groups =       8

R-squared:                             Obs per group:
  Within = 0.7842                       min =      13
  Between = 0.9814                       avg =     13.0
  Overall = 0.9608                       max =      13

corr(u_i, Xb) = 0.7795                  F(3,7)          =     88.07
                                         Prob > F         =     0.0000

```

(Std. err. adjusted for 8 clusters in NUTS2_ID)

real_GDP_capita	Coefficient	Robust std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
log_EAFRDEMFF_per_capita	1.989167	.799653	2.49	0.042	.098288	3.880046
higher_education	1.601772	.267045	6.00	0.001	.9703113	2.233233
log_gfc	8.427318	2.029458	4.15	0.004	3.628413	13.22622
_cons	-15.48888	4.912147	-3.15	0.016	-27.10426	-3.873497
sigma_u	4.7481305					
sigma_e	2.7698024					
rho	.74610584	(fraction of variance due to u_i)				

481. Impactul mediu estimat asupra creșterii economice al celui alt indicator de investiții inclus în model (formarea brută de capital fix), este mult mai pronunțat, fiind aproximativ de patru ori mai mare. Efectul mediu estimat arată că o creștere cu 1% a valorii anuale cumulate a acestor fonduri (per capita) ar implica o creștere cu 19.8 lei per capita asupra PIB-ului per capita la nivelul unei regiuni. O creștere cu 1% a formării brute de capital fix ar conduce la o creștere cu 84.2 lei per capita a PIB-ului per capita anual la nivel de regiune.
482. Analiza de robustețe ce a vizat tratarea endogeneității și verificarea prezervării impactului determinantilor și la schimbarea metodei de estimare a evidențiat semnificația statistică a celor două fonduri precum și ponderii populației cu nivel ridicat de educație și al formării brute de capital fix. Totodată, se constată și semnificația statistică a coeficientului cu decalaj al PIB-ului real per capita, se poate fi explicată prin faptul că performanța economică anterioară poate influența situația economică și socială actuală.

Tabel 51. Rezultatele empirice ale estimării dinamice Dif-GMM

```

Arellano-Bond dynamic panel-data estimation      Number of obs   =      96
Group variable: NUTS2_ID                        Number of groups =       8
Time variable: Year

Obs per group:
    min =      12
    avg =      12
    max =      12

Number of instruments =      72                Wald chi2(4)    =   6480.63
                                                Prob > chi2     =    0.0000

One-step results
                                                (Std. err. adjusted for clustering on NUTS2_ID)

```

	Coefficient	Robust std. err.	z	P> z	[95% conf. interval]	
real_GDP_capita						
real_GDP_capita						
L1.	.5495428	.1427616	3.85	0.000	.2697353	.8293503
log_EAFRDEMFF_per_capita	.9734098	.5436772	1.79	0.073	-.092178	2.038998
higher_education	.7914257	.2266279	3.49	0.000	.3472433	1.235608
log_gfc	6.283017	2.347031	2.68	0.007	1.682921	10.88311
_cons	-12.8254	4.47355	-2.87	0.004	-21.5934	-4.057407

```

Instruments for differenced equation
GMM-type: L(2/.)real_GDP_capita
Standard: D.log_EAFRDEMFF_per_capita D.higher_education D.log_gfc
Instruments for level equation
Standard: _cons

```

483. În ceea ce privește impactul finanțării FEADR asupra PIB per capita la nivel regional, observăm că pe orizontul 2007-2020 există (în medie) o legătură directă între cei doi indicatori. Comparativ cu efectul produs de Formarea Brută de Capital Fix, impactul asociat FEADR este mult mai redus. La nivelul regiunilor se constată că eficiența acestor instrumente de finanțare asupra PIB per capita este neuniformă. Atât investițiile cuantificate prin intermediul Formării brute de capital fix cât și cele asociate finanțării proiectelor prin FEADR, explică diferit variația PIB-ului la nivel regional. Deși există diferențe semnificative între cele 8 regiuni în ceea ce privește legătura între variația investițiilor interne și PIB-ul regional, indiferent de regiune creșterea ale acestora se asociază cu creșterea PIB. În ceea ce privește finanțarea FEADR, există regiuni pentru care această formă de intervenție nu este eficientă pe orizontul analizat. Astfel pentru regiunile Sud Muntenia, Nord-Est și Sud Vest, coeficienții estimați înregistrează valori negative. Regiunile Nord-Est și Sud-Vest înregistrează cea mai mare medie a fondurilor FEADR alocate pentru perioada 2008-2020, cu oscilații semnificative, în timp ce media PIB-ului real în aceste regiuni este inferioară mediilor înregistrate de celelalte regiuni. Așadar decalajul economic al acestora explică nivelul redus al efectelor generate până în anul 2020. Însă, în același timp, estimațiile evidențiază răspunsul pozitiv ridicat (peste medie) al PIB-ului înregistrat în Sud Muntenia sau Sud-Vest la investițiile măsurate prin intermediul Formării Brute de Capital Fix. Specificitățile regionale date de dezvoltarea tehnologică, caracteristicile mediului de afaceri, calitatea instituțională, influențează răspunsul regiunilor

la diferite forme de investiții. Regiunile pentru care se observă un impact pozitiv al FEADR, similar ca magnitudine, sunt: Centru, Nord-Vest și București Ilfov. Acest rezultat confirmă teoriile conform cărora finanțarea regională prin astfel de fonduri are impact pozitiv asupra PIB per capita cu precădere în regiunile dezvoltate.

Tabel 52. Coeficienți variabili estimați pentru modelarea PIB per capita

	(Intercept)	log(EAFRD)	higher_education	log(realGFCF)	l_GDP
RO11	-18.255477	2.61729403	0.3164547	6.0577978	0.6553600
RO12	-5.880773	2.15120623	0.3542716	1.5640847	0.6289530
RO21	-17.660394	-0.30387364	1.5145755	3.3281299	0.9035076
RO22	-4.476183	0.55107898	1.0383188	0.3459581	0.6294822
RO31	-5.698010	-1.25548841	0.8815996	7.6754182	0.6124398
RO32	-36.568257	2.15886519	1.2708221	16.8169233	0.1486501
RO41	-20.478255	-0.08004941	1.0573850	9.0075368	0.7094995
RO42	-16.488895	1.85206684	0.5259345	7.0550594	0.6217708

484. În ceea ce privește *rata de ocupare*, conform metodei Lasso, din perspectiva fondurilor factorii determinanți au fost: Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR) și Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM). Ceilalți factori determinanți sunt: ponderea populației cu nivel ridicat de educație, formarea brută de capital fix, cheltuieli totale pentru cercetare și dezvoltare și ponderea sectorului de servicii intensive din punct de vedere al cunoașterii în totalul valorii adăugate brute (GVA).

485. Estimarea impactului acestor determinanți asupra variației ratei de ocupare a fost realizată cu modele cu efecte fixe (FE) dar cu erori standard robuste, păstrându-se în model doar variabilele ce au evidențiat un impact semnificativ asupra variației ratei de ocupare.

Tabel 53. Testarea ipotezei privind efectele aleatoare în modelarea ratei de ocupare

Table: Hausman endogeneity test for the random effects

statistic	p.value	parameter	method	alternative
13.3848	0.0095409	4	Hausman Test	one model is inconsistent

Table: Fixed effects test: Ho: 'Nu exista efecte fixe'

df1	df2	statistic	p.value	method	alternative
7	92	2.034237	0.0589279	F test for individual effects	significant effects

486. Rezultatele empirice au evidențiat semnificația statistică a fondurilor Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) asupra variației ratei de ocupare, alături de ponderea populației cu nivel înalt de educație și formarea brută de capital fix. Rezultatele sugerează faptul că, în medie, o creștere cu 1% a valorii cumulate anuale a acestor fonduri ar conduce la o creștere cu 0.008 puncte procentuale a ratei de ocupare la nivel regional.

Tabel 54. Estimarea impactului FESI (FEADR+FEPAM) asupra ratei de ocupare

Fixed-effects (within) regression	Number of obs	=	104
Group variable: NUTS2_ID	Number of groups	=	8
R-squared:	Obs per group:		
Within = 0.4518	min =		13
Between = 0.1433	avg =		13.0
Overall = 0.1691	max =		13
	F(3,7)	=	48.40
corr(u_i, Xb) = -0.7572	Prob > F	=	0.0000

(Std. err. adjusted for 8 clusters in NUTS2_ID)

empl_rate	Coefficient	Robust std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]	
higher_education	.5294353	.1661276	3.19	0.015	.1366058	.9222647
log_EAFRDEMFF_per_capita	.8720704	.2999049	2.91	0.023	.162908	1.581233
log_gfc	4.936999	1.570932	3.14	0.016	1.222335	8.651662
_cons	38.64569	2.85792	13.52	0.000	31.88778	45.4036
sigma_u	6.1515101					
sigma_e	2.241055					
rho	.88282947	(fraction of variance due to u_i)				

487. Analiza de robustețe ce a vizat tratarea endogeneității și verificarea prezervării impactului determinantilor și la schimbarea metodei de estimare a evidențiat semnificația statistică a celor două fonduri precum și ponderii populației cu nivel ridicat de educație și a formării brute de capital fix. Totodată, se constată și semnificația statistică a coeficientului cu decalaj al ratei de ocupare, prezența unui astfel de coeficient statistic semnificativ cu decalaj al ratei de ocupare indicând faptul că schimbările în ratele de ocupare din trecut pot avea un impact durabil asupra condițiilor actuale de pe piața muncii. Aceasta sugerează că modelele istorice de ocupare și condițiile economice sunt factori importanți de luat în considerare în analiza situației actuale a ocupării forței de muncă.

Tabel 55. Rezultatele empirice ale estimării dinamice Dif-GMM

Arellano-Bond dynamic panel-data estimation	Number of obs	=	96
Group variable: NUTS2_ID	Number of groups	=	8
Time variable: Year	Obs per group:		
	min =		12
	avg =		12
	max =		12
Number of instruments = 72	Wald chi2(4)	=	267.69
	Prob > chi2	=	0.0000

One-step results

empl_rate	Coefficient	Std. err.	z	P> z	[95% conf. interval]	
empl_rate L1.	.6668426	.0742492	8.98	0.000	.5213169	.8123684
log_EAFRDEMFF_per_capita	.7450489	.3142765	2.37	0.018	.1290784	1.361019
higher_education	.180071	.1003935	1.79	0.073	-.0166967	.3768387
log_gfc	1.537596	.9509268	1.62	0.106	-.3261859	3.401379
_cons	11.06413	3.64688	3.03	0.002	3.916381	18.21189

Instruments for differenced equation
GMM-type: L(2/.)empl_rate
Standard: D.log_EAFRDEMFF_per_capita D.higher_education D.log_gfc
Instruments for level equation
Standard: _cons

488. Din perspectiva ratei de ocupare, regiunile României prezintă nivele diferite ale eficienței utilizării resurselor provenind din FEADR. Cel mai mare impact al finanțării FEADR a fost estimat pentru regiunea Vest unde coeficientul estimat indică faptul că la o creștere de 2.7 ori a fondurilor alocate acestei regiuni se produce o creștere a ratei de ocupare cu 2.37 puncte procentuale. Alte regiuni pentru care aceeași multiplicare a fondurilor ar conduce la creșteri ale ratei de ocupare ce depășesc 1 punct procentual sunt Nord-Vest, Nord-Est și Sud-Est. Modelul estimat subliniază o variație mult mai mare în ceea ce privește răspunsul la investițiile cuantificate de Formarea Brută de Capital Fix. Se confirmă astfel teoriile conform cărora contribuția FEADR și FBCF la creșterea ocupării este condiționată de capacitatea de inovare, funcționarea mecanismelor de compensare din economie, flexibilitatea pieței muncii. Anumite categorii de investiții sunt benefice pentru firme cu capacitate crescută de inovare ceea ce poate genera reducerea ocupării în alte sectoare. În același timp, o productivitate crescută ca urmare a investițiilor în tehnologie poate genera creșterea cererii, a ocupării, crearea de noi locuri de muncă în diferite sectoare. Toate aceste mecanisme de substituție sau de compensare se manifestă diferit la nivel regional în funcție de competiție, caracteristicile cererii și ale capitalului uman.

Tabel 56. Coeficienți variabili estimați pentru modelarea ratei de ocupare

	(Intercept)	log(EAFRD)	higher_education	log(realGFCF)	l_emp1
RO11	16.284060	1.8192072	0.4516061	-4.3219542	0.6140853
RO12	11.350255	0.6996273	0.2388754	4.0591818	0.5312431
RO21	-6.173310	1.3638303	0.1885891	-1.2677900	0.9802523
RO22	5.409976	1.2897173	0.0961288	0.1401980	0.7655403
RO31	4.822683	0.7398630	0.3643656	3.9811704	0.6778802
RO32	20.569788	0.7935003	0.0700479	1.0230210	0.5685687
RO41	26.772111	0.6621388	0.2445288	11.5106666	0.1504500
RO42	9.024578	2.3698351	-0.6484378	0.5148704	0.7924847

489. În ceea ce privește productivitatea muncii, conform metodei Lasso, din perspectiva fondurilor factorii determinanți au fost: Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) și Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR). Ceilalți factori determinanți sunt: ponderea populației cu nivel scăzut de educație, formarea brută de capital fix, cheltuieli totale pentru cercetare și dezvoltare, calitatea guvernării și ponderea sectorului primar în valoarea totală adăugată brută (GVA).

490. Estimarea impactului acestor determinanți asupra variației productivității muncii a fost realizată cu modele cu efecte fixe (FE) dar cu erori standard robuste, păstrându-se în model doar variabilele ce au evidențiat un impact semnificativ asupra variației productivității.

Tabel 57. Testarea ipotezei privind efectele aleatoare în modelarea productivității muncii

Table: Fixed effects test: Ho: 'Nu exista efecte fixe'

df1	df2	statistic	p.value	method	alternative
7	91	2.950857	0.0078381	F test for individual effects	significant effects

Table: Hausman endogeneity test for the random effects

statistic	p.value	parameter	method	alternative
24.71777	0.0001579	5	Hausman Test	one model is inconsistent

491. Rezultatele empirice au evidențiat semnificația statistică a fondurilor Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (FEADR), Fondul European pentru Afaceri Maritime și Pescuit (FEPAM) dar și a Fondului European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) asupra variației productivității alături de ponderea populației cu nivel scăzut de educație, formarea brută de capital fix și ponderea sectorului primar în valoarea totală adăugată brută (GVA). Rezultatele sugerează faptul că, în medie, o creștere cu 1% a valorii cumulate anuale a fondurilor FEADR și FEPAM ar conduce la o creștere cu 0.0735 puncte

procentuale a productivității la nivel de regiune, ceteris paribus. În schimb, impactul fondului FEDR asupra productivității este mai mic, creșterea cu 1% a valorii anuale a fondului conducând la o creștere cu 0.032 puncte procentuale a productivității, ceteris paribus.

Tabel 58. Estimarea impactului FESI (FEADR+FEPAM+FEDR) asupra productivității muncii

Fixed-effects (within) regression	Number of obs =	104
Group variable: NUTS2_ID	Number of groups =	8
R-squared:	Obs per group:	
Within = 0.5852	min =	13
Between = 0.0000	avg =	13.0
Overall = 0.0638	max =	13
corr(u_i, Xb) = -0.0195	F(5,91) =	25.68
	Prob > F =	0.0000

Labour_productivity	Coefficient	Std. err.	t	P> t	[95% conf. interval]
log_EAFRDEMFF_per_capita	7.357384	1.089808	6.75	0.000	5.192614 9.522153
log_ERDF_per_capita	3.226089	.9428078	3.42	0.001	1.353317 5.09886
log_gfc	9.560273	4.404461	2.17	0.033	.8113529 18.30919
lower_edu_level	-1.045972	.3006615	-3.48	0.001	-1.6432 -.4487452
primary_level	1.459222	.8428971	1.73	0.087	-.2150892 3.133534
_cons	49.62829	17.1687	2.89	0.005	15.52477 83.73182
sigma_u	29.30063				
sigma_e	6.8593789				
rho	.94804304	(fraction of variance due to u_i)			

F test that all u_i=0: F(7, 91) = 38.71   Prob > F = 0.0000

492. Estimările arată că formarea bruta de capital fix și ponderea sectorului primar în GVA conduc totodată la creșteri ale productivității muncii, în timp ce ponderea mare a populației cu nivel scăzut de educație duce mai degrabă la o scădere în productivitate.
493. Analiza de robustețe ce a vizat tratarea endogeneității și verificarea prezervării impactului determinantilor și la schimbarea metodei de estimare a evidențiat semnificația statistică a celor două fonduri (FEADR și FEPAM) precum și ponderii populației cu nivel scăzut de educație, a formării brute de capital fix dar și ponderea sectorului primar în valoarea totală adăugată brută. Totodată se constată că coeficientul cu decalaj al productivității muncii are semnificație statistică, acest lucru însemnând că schimbările sau nivelurile de productivitate din trecut au un impact semnificativ asupra productivității actuale. Cu alte cuvinte, performanța istorică a productivității influențează situația prezentă a productivității. Acest efect este pozitiv, o creștere a productivității în trecut a dus la o productivitate mai mare în prezent.

Tabel 59.. Rezultatele empirice ale estimării dinamice Dif-GMM

Arellano-Bond dynamic panel-data estimation	Number of obs =	96
Group variable: NUTS2_ID	Number of groups =	8
Time variable: Year		
	Obs per group:	
	min =	12
	avg =	12
	max =	12
Number of instruments =	73	Wald chi2(5) = 5725.69
		Prob > chi2 = 0.0000
One-step results		
	(Std. err. adjusted for clustering on NUTS2_ID)	

Labour_productivity	Coefficient	Robust std. err.	z	P> z	[95% conf. interval]	
Labour_productivity L1.	.5863762	.0821649	7.14	0.000	.4253359	.7474165
log_EAFRDEMFF_per_capita	3.128791	.4280564	7.31	0.000	2.289816	3.967766
log_gfc	7.621065	3.795488	2.01	0.045	.1820449	15.06008
lower_edu_level	-.4005095	.2053493	-1.95	0.051	-.8029868	.0019678
primary_level	1.13702	.4672386	2.43	0.015	.2212491	2.052791
_cons	13.32233	8.146035	1.64	0.102	-2.643606	29.28826

Instruments for differenced equation
 GMM-type: L(2/.)Labour_productivity
 Standard: D.log_EAFRDEMFF_per_capita D.log_gfc D.lower_edu_level D.primary_level

Instruments for level equation
 Standard: _cons

494. Modelele estimate evidențiază o legătură directă între finanțarea FEADR și productivitatea muncii dar și o variație mare în eficiența acestui instrument la nivel regional. În general, pe orizontul analizat, aceste instrumente dedicate susținerii dezvoltării regionale se asociază cu creșteri ale productivității muncii. Regiunile care se detașează semnificativ sunt Centru și Sud-Est unde impactul estimat al finanțării depășește pragul de 8.5 mii lei per salariat (la o creștere de 2.7 ori a valorii finanțării). La polul opus, pentru regiunea Nord-Est eficiența acestui instrument de finanțare este redusă. Se observă totodată că pentru Centru și Sud Est, pe orizontul 2007-2020, investițiile (FBCF) nu au avut efect pozitiv asupra productivității muncii. Specificitățile ce țin de structura economică a regiunii, de calitatea instituțională, de caracteristicile forței de muncă determină o capacitate redusă de a genera efecte pozitive asupra productivității muncii ca urmare a acestor investiții.

Tabel 60.: Coeficienți variabili estimați pentru modelarea productivității muncii

	(Intercept)	log(EAFRD)	lower_education	log(realGFCF)	primary_sector
RO11	-9.614223	3.8261291	-0.21592322	12.690905	0.484756934
RO12	-15.345119	9.5330759	0.33706064	-6.408093	1.164674845
RO21	-18.865737	-0.7237769	1.22410389	7.621357	-0.282510085
RO22	-20.162263	8.6776676	0.61977617	-5.458546	0.212022647
RO31	55.856952	2.2996134	0.06727379	1.976053	0.009733905
RO32	-26.214342	2.6479743	0.57856387	33.340855	4.731396654
RO41	77.121795	5.9998899	-1.50050471	11.051018	-2.604516432
RO42	45.884379	2.3925126	-0.92543372	6.661524	3.807984742
	lag(Labour_productivity, 1)				
RO11		0.6579078			
RO12		0.6444467			
RO21		0.8267605			
RO22		0.6601921			
RO31		0.2724762			
RO32		0.3863459			
RO41		0.4463091			
RO42		0.1432783			

495. În concluzie, pentru toate cele trei variabile țintă, PIB real per capita, Rata ocupării și productivitatea muncii, impactul mediu estimat al investițiilor FESI este semnificativ. Cu toate acestea, este important să

observăm că impactul nu este uniform în toate regiunile și că există diferențe semnificative în eficacitatea acestor investiții între regiuni. Această diferențiere poate fi explicată de caracteristicile structurale specifice ale fiecărei regiuni, cum ar fi nivelul de educație al populației, compoziția economică și gradul de accesibilitate la resurse. Astfel, regiunile cu o structură economică mai diversificată, o forță de muncă mai educată și o infrastructură mai dezvoltată pot profita mai bine de investițiile din fondurile ESI, generând creștere economică, ocupare și productivitate mai ridicate. În schimb, regiunile cu constrângeri structurale sau instituționale pot înregistra impacturi mai reduse.

496. Însă modelele estimate subliniază importanța majoră a capacității structurale a regiunilor de a exploata potențialele beneficii ale acestor surse de finanțare, cuantificate prin factori ce țin de educație, structură economică, accesibilitate.
497. În ceea ce privește simularea privind alocarea regională diferită au fost construite două scenarii diferite.
498. **Scenariul 1** a plecat de la următoarele ipoteze: (i) valoarea totală a investițiilor FESI pe orizontul 2007-2020 este alocată la nivelul regiunilor folosind ponderi egale (12.5%), (ii) în cadrul fiecărei regiuni, diferențele totale obținute ca urmare a acestei alocări față de ponderile observate în realitate, sunt distribuite pe fiecare an din perioada 2007-2020, (iii) distribuția pe ani a diferențelor se face în baza distribuției observate a fondurilor alocate pe ani în cadrul fiecărei regiuni.
499. Ecuațiile estimate folosind structura de date panel, pentru a explica variația PIB per capita au fost folosite pentru a evalua impactul modificării distribuției regionale a investițiilor FESI.
500. Așadar, într-un scenariu în care alocarea investițiilor din categoriile FEADR și FEPAM se realizează cu ponderi egale între cele opt regiuni (Scenariul 1) fără a modifica însă distribuția anuală a investițiilor la nivelul unei regiuni, s-a estimat valoarea PIB-ului real per capita. Aceasta a fost apoi comparată cu valoarea observată a PIB-ului anual regional.
501. **Scenariul 2** pornește de la informațiile furnizate de estimările realizate pe structura de date panel folosind un model cu coeficienți variabili. Am considerat că regiunile în care s-a constatat o ineficiență a utilizării fondurilor (FEADR și FEPAM) ca urmare a obținerii unor coeficienți negativi pentru această variabilă explicativă a creșterii economice, ponderea investițiilor FESI ar putea fi păstrată sub media regională iar pentru regiunile eficiente (în care valoarea fondurilor alocate în intervalul 2007-2020 au avut impact pozitiv asupra PIB regional) ponderea investițiilor FESI să fie cel puțin la nivelul mediei regionale. Algoritmul utilizat pentru a calcula valorile investițiilor alocate în Scenariul 2 are următorii pași: (1) Se stabilesc regiunile eficiente în transformarea fondurilor alocate în outputuri măsurate prin PIB per capita. Deși regiunea București - Ilfov este printre acestea, am decis menținerea ponderii fondurilor alocate la valoarea reală observată pe orizontul 2007-2020 ca urmare a detașării semnificative de celelalte regiuni din punct de vedere al dezvoltării economice. (2) Pentru regiunile eficiente, se compară valoarea reală a fondurilor alocate cu media regională. Dacă valoarea observată este peste medie atunci se păstrează. Dacă este sub medie atunci noua valoare va fi crescută la valoarea medie. Pentru regiunile ineficiente se compară valoarea observată cu media regională. Dacă valoarea este sub medie atunci se păstrează, dacă depășește media atunci este redusă la medie. (3) Surplusul rezultat este alocat (în mod egal) regiunilor eficiente.

Tabel 61. Distribuția regională a fondurilor FEADR, FEPAM

Regiune	Modificări structură fonduri (FEADR, FEPAM) alocate 2007-2020 (puncte procentuale)	
	Scenariul 1	Scenariul 2
București - Ilfov	6.57	0.00
Centru	3.00	4.80
Nord-Est	-6.99	-6.99
Nord-Vest	0.08	1.88
Sud - Muntenia	1.49	0.00
Sud-Est	-0.86	1.80
Sud-Vest Oltenia	-5.43	-5.43

Regiune	Modificări structură fonduri (FEADR, FEPAM) alocate 2007-2020 (puncte procentuale)	
Vest	2.13	3.93

Tabel 62. Rezultatele simulării- Modificarea (%) PIB per capita în Scenariul 1

An	NV	Centru	NE	SE	Sud	BI	SV	V
2008	0.35	-1.60	1.37	-0.19	10.55	12.50	-19.74	10.03
2009	-0.11	4.54	0.70	-21.96	1.13	3.26	29.51	2.77
2010	3.15	3.51	4.53	3.55	6.53	1.47	8.05	3.09
2011	3.59	3.57	9.67	0.89	-6.23	-11.19	-13.08	-0.44
2012	-3.25	-3.62	-3.04	31.46	2.06	11.56	-9.79	-1.09
2013	3.99	8.15	1.87	-22.81	-11.84	1.71	9.19	10.72
2014	-4.21	-0.22	0.36	15.61	-0.14	-2.03	20.49	-9.67
2015	6.88	5.64	-1.51	15.63	24.64	6.69	7.25	14.56
2016	-3.42	0.55	-2.96	-9.87	-14.83	-7.65	-3.76	15.13
2017	-5.43	1.89	-5.89	20.29	12.13	15.72	15.33	-17.32
2018	-1.12	-1.64	1.76	-8.91	-3.52	14.21	0.25	4.70
2019	-2.03	-0.08	-0.86	0.31	-6.44	0.68	6.23	18.34
2020	4.39	3.47	4.49	11.34	-4.14	3.04	-22.95	-7.03
Medie	0.21%	1.86%	0.81%	2.72%	0.76%	3.84%	2.08%	3.37%

Tabel 63. Rezultatele simulării- Modificarea (%) PIB per capita în Scenariul 2

An	NV	Centru	NE	SE	Sud	BI	SV	V
2008	1.58	-0.64	1.37	0.26	0.00	0.00	-19.74	10.79
2009	1.17	5.55	0.70	-21.67	0.00	0.00	29.51	3.53
2010	4.50	4.54	4.53	3.86	0.00	0.00	8.05	3.84
2011	4.95	4.58	9.67	1.21	0.00	0.00	-13.08	0.29
2012	-2.02	-2.71	-3.04	31.92	0.00	0.00	-9.79	-0.38
2013	5.22	9.08	1.87	-22.51	0.00	0.00	9.19	11.43
2014	-3.06	0.67	0.36	15.97	0.00	0.00	20.49	-9.07
2015	7.99	6.50	-1.51	16.06	0.00	0.00	7.25	15.26
2016	-2.37	1.37	-2.96	-9.52	0.00	0.00	-3.76	15.90
2017	-4.50	2.65	-5.89	20.72	0.00	0.00	15.33	-16.78
2018	-0.23	-0.94	1.76	-8.56	0.00	0.00	0.25	5.26
2019	-1.19	0.60	-0.86	0.65	0.00	0.00	6.23	19.00
2020	5.25	4.17	4.49	11.71	0.00	0.00	-22.95	-6.46
Media	1.33%	2.73%	0.81%	3.08%	0.00%	0.00%	2.08%	4.05%

5.1.3 Simulările numerice

502. Simulările numerice au fost utilizate la ÎE3 pentru investigarea contribuției așteptate în viitor a fondurilor ESI, pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020. Această metodă de evaluare și analiză este propusă suplimentar față de cerințele metodologice minimale prevăzute în CdS.

503. Prin intermediul simulărilor numerice se estimează efectul potențial al alocărilor financiare prin proiectele contractate și încă nefinalizate asupra indicatorilor relevanți în contextul Strategiei 2020 utilizând modelul de echilibru general.
504. S-au realizat propuneri de scenarii alternative privind alocarea sectorială și regională a FESI, estimându-se impactul acestora asupra creșterii economice și țintelor Strategiei Europa 2020. Aceasta contribuie la ÎE4 cu privire la cum ar fi putut fi făcută mai bine programarea și implementarea FESI pentru a crește eficacitatea alocărilor în raport cu creșterea economică și alți indicatori relevanți ai Strategiei 2020 (ex. ocuparea forței de muncă, productivitatea muncii, etc.).

5.1.4 Analiza opțiunilor

505. Analiza opțiunilor a fost utilizată pentru a estima măsura și modul în care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine. În baza informațiilor calitative colectate și a rezultatelor cantitative au fost construite posibile scenarii de alocare a fondurilor ESI în plan regional și sectorial, astfel încât să se îmbunătățească gradul de îndeplinire a țintelor prevăzute în Strategia Europa 2020. Echipa de Evaluare a aplicat analiza opțiunilor pentru a identifica scenariile cele mai potrivite de îmbunătățire a procesului de programare și implementare FESI, respectiv a eficacității alocărilor în raport cu indicatorii Strategiei 2020. Au fost analizate opțiuni alternative privind alocarea sectorială și regională a FESI și impactul acestora asupra creșterii economice și țintelor Strategiei Europa 2020.

5.1.5 Analiza datelor statistice și administrative

506. Analiza datelor statistice și administrative cu privire la progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020 (în ceea ce privește PIB-ul, rata de ocupare, cheltuielile C&D, emisii GES, energia regenerabilă, consumul primar de energie, persoanele care părăsesc timpuriu sistemul de educație, educația terțiară, persoanele cu risc de sărăcie și excluziune socială, exportul/importul de bunuri și servicii, productivitatea, costul unitar al forței de muncă (sursa datelor: INS, EUROSTAT) este utilizată extensiv pentru a răspunde la întrebările de evaluare, alături de analiza informațiilor primare colectate din interviuri, focus grupuri și chestionare și analiza documentelor/strategiilor relevante (legislativ, strategic, instituțional).
507. Metoda a fost aplicată extensiv pe parcursul evaluărilor constă în analiza statistică a datelor din surse multiple, cum ar fi (fără a se limita la acestea):
- Date statistice de la INS, EUROSTAT privind indicatorii țintă prevăzuți în Strategia Europa 2020 etc.;
  - Date colectate de prestator cu privire la progresul creșterii economice și îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020;
  - Date administrative privind distribuția teritorială/ sectorială a asistenței financiare FESI, a proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020;
  - Rapoarte ale unor instituții: Rapoarte anuale privind îndeplinirea obiectivelor strategiei Europa 2020, rapoartele macroeconomice anuale ale Comisiei Europene, rapoartele anuale de implementare ale SNCDI 2014-2010 (MCI), Rapoarte de evaluare anuale privind Strategia Națională de Competitivitate etc.;
  - Documente de programare, monitorizare și implementare și date de la AM, OI sau alte părți interesate la nivelul PO Regional, Competitivitate, Capital Uman, Infrastructură Mare, Pescuit și Afaceri Maritime Transport, Capacitate Administrativă, precum și Programul Național de Dezvoltare Rurală;
  - Evidențele din Rapoartele de Evaluare ale PO, disponibile până la momentul realizării rapoartelor în cadrul proiectului de față.
508. Bazele de date utilizate în analize pot fi regăsite pe suportul electronic transmis Beneficiarului la livrarea Raportului de evaluare și Anexelor.

5.1.6 Analiza literaturii de specialitate

509. Analiza literaturii de specialitate a sprijinit abordarea metodologică și concluziile rezultate pentru întrebările de evaluare. Analiza literaturii de specialitate a fost realizată atât în scopul documentării cu privire la aplicarea metodelor utilizate, cât și a formulării/validării unor evoluții și caracteristici ale fenomenelor analizate, respectiv explicații posibile pentru rezultatele obținute.

5.1.7 Analiza documentelor/strategiilor relevante

510. Analiza documentelor/ strategiilor relevante este o altă metodă utilizată în special pentru analiza contextului în care utilizarea resurselor financiare alocate prin Acordul de Parteneriat contribuie la coeziunea economică și socială. Aceasta se referă la analiza cadrului strategic instituțional, la nivel național și european relevante în contextul implementării Acordului de Parteneriat.
511. Pentru aceasta au fost investigate o serie de documente de politică, rapoarte, regulamente, documente normative, precum și documente de programare pentru PO Regional, Competitivitate, Capital Uman, Infrastructură Mare, Pescuit și Afaceri Maritime, Capacitate Administrativă, precum și Programul Național de Dezvoltare Rurală.
512. Din seria de strategii elaborate de Guvernul României pentru perioada 2014-2020 au fost consultate o serie de documente ale căror elemente – domeniu, priorități, direcții de acțiune, etc. – pot să influențeze sau să contribuie la realizarea obiectivelor prevăzute în Acordul de Parteneriat. O listă (nu neapărat exhaustivă) a acestor documente strategice este următoarea: , Acordul de Parteneriat 2014-2020, Programul Național de Reformă, Strategia Națională pentru Competitivitate (SNC) 2015-2020, Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020, Strategia Națională de Cercetare-Dezvoltare și Inovare 2014-2020 (SNCDI), Strategia Națională pentru Dezvoltare Regională, Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR), Strategiile de Specializare Inteligentă la nivel regional (RIS), Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung orizont 2020-2030, Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei 2014-2020, Strategia Națională de Export (SNE) 2014-2020, Strategia națională privind agenda digitală pentru 2020, Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România – orizont 2020, Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050, , Strategia Națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030, Strategia de Creștere Albastră, Strategia Națională a României privind schimbările climatice 2013-2020, Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar 2015-2020, Strategia Educației și Formării Profesionale 2016-2020, etc.
513. De asemenea, au fost consultate documentele de la nivel european care privesc țara noastră, respectiv documentele Semestrului European și Recomandările de țară.

5.1.8 Metoda de colectare a datelor prin Sondaj statistic

514. Prin intermediul sondajelor statistice, s-au colectat date pentru a răspunde la întrebările de evaluare. Astfel, pentru a culege date necesare, s-au realizat 2 sondaje pe bază de chestionar online (CAWI). Tabelul următor prezintă strategia de sondaj în cazul celor două cercetări.

Tabel 64. Informații privind colectarea datelor prin cercetări statistice prin sondaj

Populația pentru aplicarea sondajelor	Metoda de eșantionare	Surse de date pentru constituirea universului cercetării	Dimensiunea eșantionului colectat	Eroarea de eșantionare	Modalitatea de colectare
Membrii CCMAP Experți în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic	Exhaustiv Cote	MIPE Date din surse publice (paginile web ale instituțiilor din mediul academic)	70	n/a	online (CAWI)
Beneficiari FESI	Exhaustiv	MIPE	630	n/a	online (CAWI)

515. Fiind vorba de cercetări exhaustive, respectiv pe cote, calcularea erorii de eșantionare nu se aplică, nefiind extras un eșantion prin metode de selecție aleatorii.
516. În analiza finală au fost incluse 70 de răspunsuri din partea membrilor CCMAP și a experților din mediul academic și 630 de răspunsuri din partea beneficiarilor, acestea fiind prelucrate pentru a răspunde la întrebările de evaluare.

5.1.9 Metoda de colectare a datelor prin Interviu individual

517. Echipa de evaluare a utilizat metoda interviului individual pentru a colecta informații calitative cu privire la diferite aspecte privind progresul înregistrat și factorii care au împiedicat sau contribuit la atingerea rezultatelor urmărite.
518. Au fost investigate posibilele explicații privind evoluția creșterii economice și a îndeplinirii Țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020, contribuția FESI realizată și așteptată la acest progres, precum și măsura și modul în care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine.
519. Tehnica interviului sociologic a fost utilizată pentru interogarea unor persoane responsabile de managementul, implementarea și monitorizarea AP și a PO, reprezentanți ai ministerelor în a căror coordonare este elaborarea și implementarea politicilor publice din domeniile vizate, experți în domeniile vizate, etc.
520. Interviu reprezintă o tehnică de obținere, prin întrebări și răspunsuri, a informațiilor verbale și non-verbale de la indivizi și grupuri umane în vederea verificării ipotezelor sau pentru descrierea științifică a fenomenelor. S-au realizat **interviuri semi-structurate**, având în vedere avantajul principal al acestora și profilul respondenților intervievați.
521. Au fost realizate interviuri cu: (1) reprezentanți ai CCMAP și cu personal implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale (2) reprezentanți ai ministerelor în a căror coordonare este elaborarea și implementarea politicilor publice din domeniile vizate prin Strategia Europa 2020, (3) reprezentanți ai unor instituții relevante în ceea ce privește calculul și analiza evoluțiilor indicatorilor Strategiei Europa 2020 (Institutul Național de Statistică), precum și (4) experți în domeniile vizate de Strategia Europa 2020 din mediul academic (ex. universități, institute de cercetare, Academia Română).
522. (1) Interviuurile cu reprezentanți ai CCMAP și cu personal implicat în monitorizarea și implementarea programelor operaționale au avut scopul de a:
- Conduce la obținerea unei imagini complexe asupra contextului în care s-au produs intervențiile din domeniile vizate prin Strategia Europa 2020;
  - Culege informații despre contribuția prezentă și viitoare a FESI la progresul realizat în îndeplinirea Țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020;

- Culege informații despre alte instrumente și politici complementare, la nivel național sau european, în afară de FESI, care au fost implementate pentru a contribui la atingerea țintelor naționale;
  - Culege informații cu privire la alocările FESI, designul PO, al intervențiilor, grupurile țintă, procesele și procedurile de evaluare, contractare, implementare și raportare;
  - Culege informații privind măsura și modul în care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine.
523. (2) Interviuurile cu reprezentanți ai ministerelor în a căror coordonare este elaborarea și implementarea politicilor publice din domeniile vizate prin Strategia Europa 2020 au scopul de a:
- Conduce la obținerea unei imagini complexe asupra contextului în care s-au produs intervențiile din domeniile vizate prin Strategia Europa 2020;
  - Culege informații despre contribuția FESI la progresul realizat în îndeplinirea țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020;
  - Culege informații despre alte instrumente și politici complementare, la nivel național sau european, în afară de FESI, care au fost implementate pentru a contribui la atingerea țintelor naționale;
  - Culege informații privind măsura și modul în care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine.
524. (3) Interviuurile cu reprezentanți ai unor instituții relevante în ceea ce privește calculul și analiza evoluțiilor indicatorilor Strategiei Europa 2020 au scopul de a:
- Culege informații cu privire la modul de calcul și evoluțiile istorice și anticipate ale indicatorilor relevanți din surse de date statistice și administrative disponibile;
  - Culege informații care permit explicarea în profunzime a unor concluzii obținute prin analiza datelor statistice și administrative analizate;
  - Oferă o imagine complexă asupra contextului în care s-au produs intervențiile.
525. (4) Interviuurile cu experți în domeniile vizate de Strategia (2020) din mediul academic au scopul de a:
- Culege informații în profunzime despre factorii care au împiedicat sau condus la progresul creșterii economice și al îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020;
  - Culege informații complementare surselor de date statistice și administrative disponibile;
  - Culege informații care permit explicarea în profunzime a unor concluzii obținute prin analiza datelor statistice și administrative analizate;
  - Oferă o imagine complexă asupra contextului în care s-au produs intervențiile.
526. S-au utilizat modalități multiple de realizare a interviurilor: telefonic și online utilizând Zoom, Teams, etc. Interviuurile au fost realizate de experți cu experiență relevantă în cercetarea calitativă și cu experiență anterioară în realizarea de interviuri cu respondenți similari, tehnicile aplicate în procesul de interviuare fiind adaptate tipologiei respondenților care se încadrează în profilul respondentului de elită.
- 5.1.10 Metoda de colectare a datelor prin Focus Grup*
527. Echipa de Evaluare a utilizat metoda de cercetare/ colectare a datelor prin focus grup pentru a permite validarea rezultatelor evaluării și triangularea datelor (mai multe abordări metodologice care să converge spre același rezultat) în sprijinul formulării unor concluzii robuste, de încredere asupra întrebărilor de evaluare. La aceste focus grupuri au participat reprezentanți ai factorilor relevanți pentru fiecare subtemă de evaluare în parte.
528. Focus grup-urile au fost utilizate, în principal, pentru a valida și completa rezultatele preliminare ale evaluării. Focus-grupul este una dintre metodele care urmărește obținerea consensului participanților cu privire la temele/aspectele discutate, fiind urmărită interacțiunea reală a opiniilor participanților în procesul de dezbateră și în dinamica grupului. În cadrul focus-grup-urilor s-au realizat:

- Discutarea și validarea principalelor rezultate și concluzii ale evaluărilor;
  - Sugestii prin care programarea și implementarea FESI ar fi putut fi făcute mai bine.
529. Aceste obiective implică capacitatea participanților de a exprima un consens, prin adoptarea unui anumit cadru metodologic. Rezultate cele mai relevante ale evaluării au fost prezentate grupului de participanți pentru a evalua consensul acestora cu privire la elementele prezentate.
530. Participanții invitați au inclus personalul implicat în coordonarea și implementarea strategică FESI (membrii CCMAP), în monitorizarea și implementarea PO, reprezentanți ai ministerelor responsabile de elaborarea și implementarea politicilor din domeniile vizate, respectiv experți și alți factori interesați de la nivel național și local.
531. S-au organizat 3 discuții tematice: 1. Competitivitate & CDI, 2. Populația și aspecte sociale, 3. Resurse, mediu și energie.

6 Anexa 3. Instrumente detaliate pentru derularea cercetării de teren

6.1 Chestionare

6.1.1 Chestionar adresat membrilor CCMAP și reprezentanților mediului academic și de cercetare

1. Vă rugăm să indicați din ce **categorie** faceți parte:
  - Autorități și instituții ale administrației publice din componența Comitetului de Coordonare pentru Monitorizarea Acordului de Parteneriat (CCMAP)
  - Structuri asociative, organizații din mediul economic, social și din societatea civilă din componența CCMAP
  - Experți din mediul academic și de cercetare
  - Altele. Vă rugăm să specificați:
2. Vă rugăm să indicați instituția / organizația din care faceți parte:
  - Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
  - Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației
  - Ministerul Afacerilor Interne
  - Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
  - Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor
  - Ministerul Economiei
  - Ministerul Antreprenoriatului și Turismului
  - Ministerul Transporturilor și Infrastructurii
  - Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării
  - Ministerul Muncii și Solidarității Sociale
  - Ministerul Educației

- Ministerul Sănătății
- Ministerul Culturii
- Ministerul Finanțelor
- Ministerul Justiției
- Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse
- Ministerul Sportului
- Ministerul Afacerilor Externe
- Comisia Națională de Strategie și Prognoză
- Consiliul Concurenței
- Consiliul Economic și Social
- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării
- Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării
- Autoritatea de Management a Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime
- Agenția Națională pentru Romi
- Institutul Național de Statistică
- Altă autoritate / instituție

3. Vă rugăm să indicați instituția / organizația din care faceți parte:

- Asociația Centrul Român de Politici Europene (ACRPE)
- Asociația Institutul pentru Politici Publice (IPP)
- Asociația Oamenilor de Afaceri din România (AOAR)
- Asociația Patronatul Tinerilor Întreprinzători din România (APTIR)
- Asociația Patronală a Furnizorilor de Formare Profesională din România (APFFPR)
- Asociația Pro-Youth
- Asociația Română a Băncilor (ARB)
- Asociația Comunelor din România (ACOR)
- Asociația Națională de Turism Rural Ecologic și Cultural (ANTREC)
- Asociația Agențiilor pentru Dezvoltare Regională din România ROREG
- Asociația Municipiilor din Romania (AMR)
- Uniunea Națională a Consiliilor Județene (UNCJR)
- Blocul Național Sindical (BNS)
- Consiliul Patronatelor Bancare din Romania (CPBR)
- Camera de Comerț și Industrie a României (CCIR)
- Centrul de Resurse pentru Participare publică (CRPP)
- Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii (Romani Criss)

- Confederația Sindicală Națională Meridian (CSN Meridian)
  - Consiliul de Coordonare Națională a Pactelor Regionale pentru Ocupare și Incluziune Socială (CCNPROIS)
  - Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România (CNIPMMR)
  - UNICEF
  - Rețeaua de dezvoltare comunitară RURALNET
  - WWF Asociația programul Dunăre Carpați Romania
  - Altă structură / organizație
4. Vă rugăm să indicați instituția / organizația din care faceți parte:
- Academia de Studii Economice din București (ASE)
  - Universitatea din București (UNIBUC)
  - Institutul de Prognoză Economică (IPE)
  - Institutul de Economie Națională (IEN)
  - Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții (ICCV)
  - Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Energie (ICEMENERG)
  - Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Protecția Mediului (INCDDPM)
  - Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA)
  - Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (UBB)
  - Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași (UAIC)
  - Universitatea de Vest Timișoara (UVT)
  - Universitatea Politehnică din București (UPB)
  - Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație
  - Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare „Delta Dunării” (INCDDD) Tulcea
  - Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Informatică (ICI)
  - Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism (INCDT)
  - Institutul Național pentru Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale (INCSMPS)
  - Altă instituție / organizație
5. În contextul Fondurilor Europene Structurale și de Investiții (FESI), obiectivele de creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii ale Strategiei Europa 2020 au fost transpuse în 11 Obiective Tematice (OT). Vă rugăm să selectați de mai jos acele Obiective Tematice care intră în aria de competență a instituției dvs./care se încadrează în aria dvs. de expertiză și cercetare:
- OT 1: Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării
  - OT 2: Îmbunătățirea accesului și a utilizării și creșterea calității TIC

- OT 3: Îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii
- OT 4: Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele
- OT 5: Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor
- OT 6: Conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor
- OT 7: Promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurii rețelelor majore
- OT 8: Promovarea sustenabilității și calității locurilor de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă
- OT 9: Promovarea incluziunii sociale, combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare
- OT 10: Investițiile în educație, formare și formare profesională pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții
- OT 11: Consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și o administrație publică eficientă

Contribuția Acordului de Parteneriat 2014-2020 la creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii

6. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Niveluri mai mari de investiții în CDI (public & privat)	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
O distribuție mai bună a activităților CDI în toate regiunile	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Număr în creștere de întreprinderi mici și mijlocii inovatoare	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Număr sporit de acțiuni de cooperare între domeniul agricol și CDI	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Dezvoltarea unui număr tot mai mare de produse, practici, procese și tehnologii noi și aplicarea acestora la nivel de exploatații agricole și în industria alimentară	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

7. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **îmbunătățirea accesului, a utilizării și a calității TIC**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Creșterea valorii adăugate generate de produsele și serviciile TIC în PIB	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea gradului de utilizare a comerțului electronic	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Îmbunătățirea serviciilor publice și reducerea sarcinii administrative pentru întreprinderi și pentru cetățeni, rezultată din implementarea programului e-guvernare 2.0.	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

8. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **îmbunătățirea competitivității IMM-urilor, a sectorului agricol și a sectorului pescuitului și acvaculturii**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Creșterea ratei de supraviețuire a IMM-urilor nou create	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cifrei de afaceri și a productivității IMM-urilor	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Reducerea polarizării exploatațiilor agricole	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea productivității și valorii adăugate în sectoarele agriculturii, silviculturii și industriei alimentare	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea procentului de ferme gestionate de tineri fermieri calificați	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea productivității și valorii adăugate în sectorul pescuitului și acvaculturii	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea valorii adăugate și a calității resurselor turistice locale	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

9. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în toate sectoarele**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Creșterea eficienței energetice a clădirilor, domeniului public și industriei; în sistemul de încălzire centralizată	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
--	--	---	---	----------------------

Creșterea accesului la servicii ale rețelei inteligente	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea eficienței energetice și atenuarea schimbărilor climatice în sectorul acvaculturii	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea capacității rețelelor de energie electrică și de gaz	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Utilizarea sporită a transportului în comun urban	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Reducerea emisiilor de GES	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

10. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii și a gestionării riscurilor**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Extinderea suprafețelor pe care sunt aplicate practici agricole pentru adaptarea la schimbările climatice și creșterea cotei sistemelor de irigație eficiente	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cotei de terenuri agricole gestionate în cadrul practicilor agricole sustenabile și ecologice și sprijin acordat proprietarilor de terenuri forestiere	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

11. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Reducerea deșeurilor biodegradabile din depozitele de deșeuri și reabilitarea depozitelor de deșeuri neconforme	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cotei de energie din surse regenerabile la consumul total de energie	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cotei populației conectate la rețeaua publică de	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat,	Per total, au avut un rol minim, alături de alte	Nu știu / Nu răspund

alimentare cu apă potabilă și de tratare a acesteia		alături de alte cauze	cauze mai importante	
Creșterea protecției și restaurării biodiversității	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea capacității pentru evaluarea calității aerului	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea suprafețelor cu spații și clădiri publice reabilitate în mediul urban	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea protejării și restaurării patrimoniului cultural	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea protecției și restaurării biodiversității marine; reducerea efectelor negative ale pescuitului	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

12. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **promovarea sistemelor de transport durabile și eliminarea blocajelor din cadrul infrastructurii rețelelor majore**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Creșterea siguranței și accesibilității traficului pentru toate modurile de transport	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Transport rapid și sustenabil	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

13. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **promovarea sustenabilității și calității locurilor de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Participare crescută pe piața muncii a persoanelor din categoria NEET, a șomerilor și a persoanelor inactive	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Capacitate sporită a întreprinderilor de a formula și pune în aplicare politici privind resursele umane, în scopul adaptării la schimbările pieței muncii	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Îmbunătățirea oportunităților de angajare prin sprijinirea antreprenoriatului în zonele sărace	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Capacitate crescută a SPO în ceea ce privește analiza și prognozele pieței muncii	Per total, au avut un rol	Per total, au avut rol	Per total, au avut un rol minim, alături	Nu știu / Nu răspund

	esențial / cheie	moderat, alături de alte cauze	de alte cauze mai importante	
Oportunități de angajare în afara agriculturii în zonele rurale, în unități de procesare a produselor agricole, creșterea sectoarelor secundar și terțiar în economia zonelor rurale	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea oportunităților de angajare în sectoarele pescuitului și acvaculturii	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

14. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **promovarea incluziunii sociale, combaterea sărăciei și a oricărei forme de discriminare**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Reducerea riscului de sărăcie în comunitățile marginalizate	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Creșterea incluziunii sociale pentru alte grupuri defavorizate	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Îmbunătățirea capacității sistemului de sănătate, inclusiv prin măsuri de prevenire	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Sporirea accesului și capacitatea serviciilor sociale și medicale de calitate bazate pe comunitate	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Eficiență și eficacitate sporite ale sistemului de asistență socială	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Număr crescut și capacitatea îmbunătățită a structurilor de economie socială	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Număr mai mic de persoane expuse riscului de sărăcie și excluziune socială în comunitățile urbane marginalizate	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Reducerea riscului de sărăcie în mediul rural prin măsuri de investiții în servicii și infrastructura	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Utilizarea sporită a TIC în sectorul asistenței sociale și sănătății	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Capacitate sporită de evaluare a impactului politicilor în domeniul sănătății	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

15. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **investițiile în educație, formare și formare profesională pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Participare sporită la educația și îngrijirea timpurie și la educația preșcolară	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Reducerea gradului de neînscrisere la școală și de părăsire timpurie a școlii în cadrul învățământului obligatoriu	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Risc redus de excluziune digitală, în special în zonele rurale și regiunile mai puțin dezvoltate ale României	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Capacitate sporită a instituțiilor de educație și formare și a furnizorilor	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Acces sporit la servicii educaționale de calitate la nivel preșcolar și al învățământului primar și secundar	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Acces sporit la servicii educaționale de calitate în cadrul învățământului terțiar	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Grad sporit de participare la învățământul terțiar, profesional și programele de învățare pe tot parcursul vieții	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Participarea sporită la programe de formare profesională în sectoarele agricultură și alimentație	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Acces sporit la servicii educaționale de calitate în cadrul învățământului liceal, cu accent pe sectoarele SNC	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Reducerea deficitelor de cercetători calificați	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Corelare mai bună între oferta educațională și cerințele pieței muncii	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Utilizarea sporită a TIC în sectorul educației	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Consolidarea capacității de decizie din sectorul educației, în ceea ce	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

privește sistemele de asigurare a calității, monitorizare și evaluare			de alte cauze mai importante	
---	--	--	------------------------------	--

16. Luând în considerare perioada de implementare 2014 - 2023 a Acordului de Parteneriat, cât de importante au fost, per total, proiectele finanțate din FESI pentru progresul obținut de România în **consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și o administrație publică eficientă**? Vă rugăm să vă referiți la următoarele aspecte.

Corelare sporită de a furniza servicii publice de calitate	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund
Capacitate sporită de evaluare a impactului politicilor publice	Per total, au avut un rol esențial / cheie	Per total, au avut rol moderat, alături de alte cauze	Per total, au avut un rol minim, alături de alte cauze mai importante	Nu știu / Nu răspund

17. În general, în ce măsură **proiectele finalizate** finanțate din FESI **au indus progresul** către îndeplinirea următoarelor ținte asumate de România prin Strategia Europa 2020?

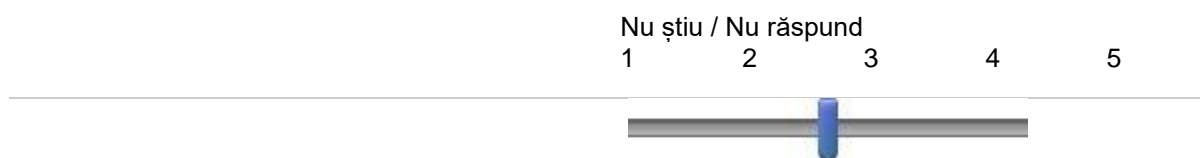
Creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Îmbunătățirea competitivității interne și creștere economică	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20% față de 1990	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cu 19% a eficienței energetice	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cu 24% a ponderii energiilor regenerabile în consumul final de energie	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Creșterea ratei de ocupare la 70% în rândul populației cu vârste între 20 și 64 de ani	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Reducerea cu 580 de mii a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii la 11,3%	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Creșterea procentului de populație cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani cu studii postuniversitare de la 22,9% la 26,7%	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund
Creșterea participării adulților în activități de învățare pe tot parcursul vieții până la 10%	Deloc	Parțial	Total	Nu știu / Nu răspund

18. Care este **contribuția FESI așteptată în viitor** (pe baza proiectelor contractate și a alocărilor generale, inclusiv a celor post 2020) la îndeplinirea acestor ținte?

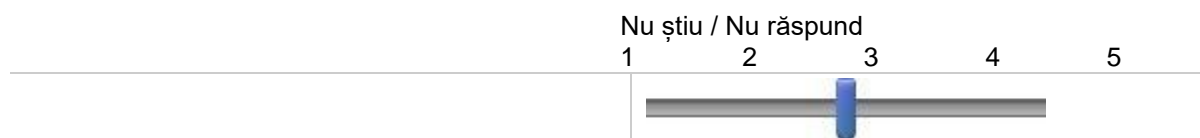
Creșterea nivelurilor combinate ale investițiilor publice și private în cercetare și dezvoltare la 2% din PIB	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Îmbunătățirea competitivității interne și creștere economică	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20% față de 1990	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund

Creșterea cu 19% a eficienței energetice	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Creșterea cu 24% a ponderii energiilor regenerabile în consumul final de energie	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Creșterea ratei de ocupare la 70% în rândul populației cu vârste între 20 și 64 de ani	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Reducerea cu 580 de mii a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii la 11,3%	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Creșterea procentului de populație cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani cu studii postuniversitare de la 22,9% la 26,7%	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund
Creșterea participării adulților în activități de învățare pe tot parcursul vieții până la 10%	Vor induce depășirea țintei	Vor induce atingerea țintei	Nu vor induce atingerea țintei	Nu știu / Nu răspund

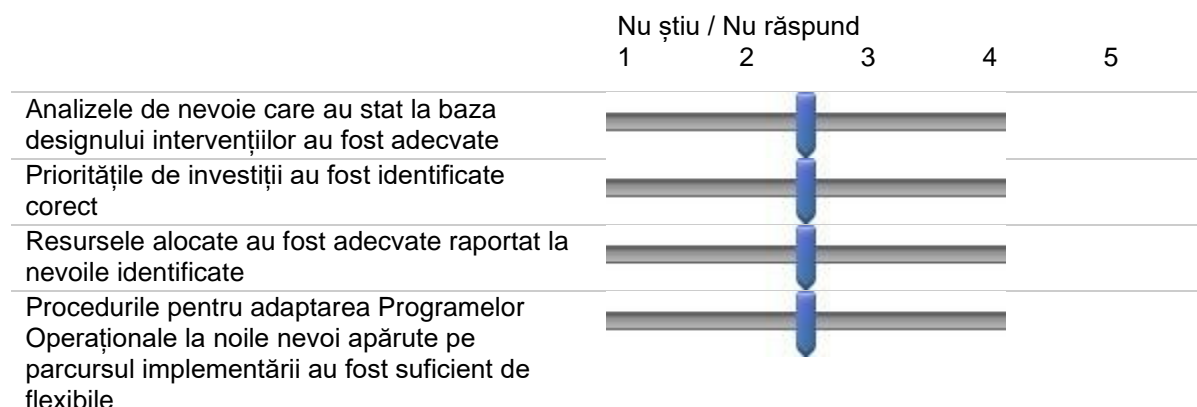
19. În ce măsură sunteți familiar/ă sau informat/ă în ceea ce privește **programarea intervențiilor FESI în perioada 2014-2020**? (1 = Deloc; 5 = În foarte mare măsură)

20. În ce măsură sunteți de acord cu următoarea afirmație: **Programarea intervențiilor FESI în perioada 2014-2020 a fost adecvată**? (1 = Dezacord total; 5 = Acord total)

21. În ce măsură **sunteți de acord cu următoarele afirmații**? (1 = Dezacord total; 5 = Acord total)

Nivelul de implicare / consultare a factorilor relevanți în definirea priorităților de investiții a fost adecvat

22. Vă rugăm să **detaliați** răspunsurile de mai sus.

23. Vă rugăm să indicați dacă sunt și **alte aspecte** în ceea ce privește programarea intervențiilor FESI în perioada 2014-2020 care ar fi putut fi îmbunătățite.

24. În ce măsură sunteți familiar/ă sau informat/ă în ceea ce privește mecanismele de **implementare a FESI în perioada 2014-2020**? (1 = Deloc; 5 = În foarte mare măsură)

Nu știu / Nu răspund

1 2 3 4 5

25. În ce măsură sunteți de acord cu următoarea afirmație: **Mecanismele de implementare a FESI în perioada 2014-2020 au fost adecvate**? (1 = Dezacord total; 5 = Acord total)

Nu știu / Nu răspund

1 2 3 4 5

26. În ce măsură **sunteți de acord cu următoarele afirmații**? (1 = Dezacord total; 5 = Acord total)

Nu știu / Nu răspund

1 2 3 4 5

Guvernanța FESI în perioada 2014-2020 a fost adecvată

Alocarea responsabilităților între diferite instituții a fost adecvată

Setul de reguli / proceduri necesare implementării FESI a fost adecvat

Capacitatea administrativă a instituțiilor responsabile pentru implementarea FESI a fost adecvată

Sistemul de monitorizare a implementării FESI a fost adecvat

27. Vă rugăm să **detaliați** răspunsurile dvs.

28. Vă rugăm să indicați dacă sunt **alte aspecte** în ceea ce privește implementarea FESI în perioada 2014-2020 care ar fi putut fi îmbunătățit:

6.1.2 Chestionar adresat beneficiarilor FESI

Întrebări introductive

1. Vă rugăm să indicați regiunea în care este localizată organizația dvs.
  - Nord-Vest
  - Nord-Est
  - Sud-Est
  - Sud-Muntenia
  - Sud-Vest Oltenia
  - Vest
  - Nord-Vest
  - Centru
  - București-Ilfov

2. Vă rugăm să indicați ce tip de organizație reprezentați.
  - Asociație
  - Autoritate a administrației publice centrale
  - Camera de Comerț
  - Institut, centru sau stațiune de cercetare
  - Instituție de cult
  - Instituție de învățământ
  - Instituție publică aflată în subordinea / coordonarea unei autorități a administrației publice locale
  - Întreprindere mare
  - Întreprindere mijlocie
  - Întreprindere mică
  - Microîntreprindere
  - Organism neguvernamental non-profit
  - Organizație patronală
  - Organizație sindicală
  - Societate comercială aflată în subordinea / coordonarea / autoritatea unei autorități a administrației publice centrale sau locale
  - Unitate administrativ teritorială la nivel județean
  - Unitate administrativ teritorială la nivel local
  - Unitate aflată în subordinea / autoritatea / coordonarea Ministerului Sănătății
  - Alt tip de organizație

3. Care este programul aferent perioadei de programare 2014-2020 în cadrul căruia implementați/ați implementat cel mai recent proiect?
  - Programul Operațional Regional (POR)
  - Programul Operațional Competitivitate (POC)
  - Programul Operațional Capital Uman (POCU)
  - Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM)
  - Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA)
  - Programul Național pentru Dezvoltare Rurală (PNDR)
  - Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime (POPAM)

4. Ce rol a avut / are organizația dvs. în proiect?
  - Solicitant
  - Partener

o Altul. Vă rugăm să specificați:

5. În ce regiune de dezvoltare a fost/este implementat acest proiect?

- Nord-Vest
- Nord-Est
- Sud-Est
- Sud-Muntenia
- Sud-Vest Oltenia
- Vest
- Centru
- București-Ilfov

6. Cât de importante au fost următoarele aspecte în decizia de a implementa acest proiect în zonele respective? (1 = Lipsit de importanță, 10 = Importanță maximă)

Nu știu / Nu răspund

Impactul intervențiilor finanțate din FESI 2014-2020

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Relațiile de colaborare cu alte instituții / organizații la nivel local										
Accesul la grupul țintă										
Disponibilitatea infrastructurii la nivel local pentru a implementa proiectul										
Disponibilitatea serviciilor necesare la nivel local pentru a implementa proiectul										
Posibilitatea de a aloca resursele organizaționale în zonele vizate de proiect										
Deschidere și implicare din partea factorilor de decizie de la nivel local										
Structura economică existentă la nivel local / regional										
Alți factori. Vă rugăm să specificați:										

7. Cât de importantă a fost/este acordarea finanțării din FESI pentru realizarea activităților cuprinse în acest proiect?

- A contribuit marginal / minim, alături de alți factori mai importanți
- A avut un rol moderat, alături de alți factori de influență
- A avut un rol esențial / cheie
- Nu știu / Nu răspund

8. În ce măsură au fost atinse rezultatele planificate în cererea de finanțare?

- Rezultatele obținute au fost sub cele planificate pentru toți indicatorii
- Nu au fost atinse pentru cei mai mulți indicatori
- Doar pentru unii indicatori
- Pentru cei mai mulți indicatori
- În totalitate / depășite pentru toți indicatorii
- Nu știu / Nu răspund

9. Cât de importantă a fost/este finanțarea UE acordată pentru atingerea rezultatelor obținute?

- A contribuit marginal / minim, alături de alți factori mai importanți
- A avut un rol moderat, alături de alți factori de influență
- A avut un rol esențial / cheie
- Nu știu / Nu răspund

6.2 Ghiduri de interviu și focus grup

6.2.1 Subtema A1 – Evaluarea contribuției la creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă

6.2.1.1 GHID DE INTERVIU REPREZENTANȚI MINISTERE

- În ce măsură considerați că țintele naționale asumate pentru indicatorii Strategiei Europa 2020 au fost adecvate și realiste, raportat la nivelul de dezvoltare economică și socială a României anterior anului 2014? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.
- În ce măsură cadrul strategic existent a favorizat sau nu progresul așteptat pentru atingerea țintelor naționale? Vă rugăm să oferiți exemple concrete în acest sens.
- În ce măsură cadrul instituțional și legislativ a favorizat sau nu progresul așteptat pentru atingerea țintelor naționale? Vă rugăm exemplificați prin factori concreți (pozitivi sau negativi) care au contribuit în acest sens.
- Cum au influențat condițiile economice generale de la nivel național/regional progresul realizat la nivelul țintelor naționale? Vă rugăm exemplificați prin factori concreți (pozitivi sau negativi) care au contribuit în acest sens.
- Resursele de muncă disponibile de la nivel național/regional au susținut sau au frânat progresul realizat la nivelul țintelor naționale indicate?
- În ce măsură cadrul instituțional și strategic a susținut sau a frânat accesarea finanțării din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI)? Vă rugăm să oferiți exemple concrete în acest sens.
- În ce măsură implementarea proiectelor finanțate din FESI a indus până în acest moment progresul către atingerea țintelor naționale: total, parțial, nu a indus? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.
- În opinia dvs., FESI au fost suficiente și adecvat alocate pentru a susține îndeplinirea țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020? Vă rugăm să exemplificați zone/arii care ar fi necesitat o finanțare mai mare.
- Ce alte instrumente/politici complementare, la nivel național sau european, în afară de FESI, au contribuit la atingerea țintelor naționale asumate în legătură cu Strategia Europa 2020?
- Cât de important a fost aportul acestor instrumente/politici complementare pentru obținerea progresului observat la nivelul țintelor naționale? Cum evaluați aportul acestora comparativ cu aportul FESI?
- Cât de mult credeți că vor contribui în continuare FESI (actualul ciclu) la îmbunătățirea progresului privind țintele naționale, luând în considerare proiectele contractate care sunt în derulare?
- Cum ar fi putut FESI să sprijine mai bine îndeplinirea țintelor naționale? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.

6.2.1.2 GHID DE INTERVIU INSTITUȚII RELEVANTE PENTRU CALCULUL SI ANALIZA EVOLUȚIEI INDICATORILOR

- În ce măsură considerați că țintele naționale asumate pentru indicatorii Strategiei Europa 2020 au fost adecvate și realiste, raportat la nivelul de dezvoltare economică și socială a României anterior anului 2014? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.
- Cum au influențat condițiile economice generale de la nivel național/regional progresul realizat la nivelul țintelor naționale? Vă rugăm exemplificați prin factori concreți (pozitivi sau negativi) care au contribuit în acest sens.

- Resursele de muncă disponibile de la nivel național/regional au susținut sau au frânat progresul realizat la nivelul țintelor naționale indicate?
- În ce măsură implementarea proiectelor finanțate din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI) a indus până în acest moment rezultatele așteptate în privința țintelor naționale: total, parțial, nu a indus?
- În opinia dvs., FESI au fost suficiente și adecvat alocate pentru a susține îndeplinirea țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020? Vă rugăm să exemplificați zone/arii care ar fi necesitat o finanțare mai mare.
- Ce alți factori, la nivel național sau european, în afară de FESI, au contribuit la atingerea țintelor naționale asumate în legătură cu Strategia Europa 2020?
- Cât de important a fost aportul acestor factori complementari pentru obținerea progresului observat la nivelul țintelor naționale? Cum evaluați aportul acestora comparativ cu aportul FESI?
- Cât de mult credeți că vor contribui în continuare FESI (actualul ciclu) la îmbunătățirea progresului în atingerea țintelor naționale, luând în considerare proiectele contractate care sunt în derulare

6.2.1.3 GHID DE INTERVIU EXPERȚI DIN MEDIUL ACADEMIC ȘI DE CERCETARE

- În ce măsură considerați că țintele naționale asumate pentru indicatorii Strategiei Europa 2020 au fost adecvate și realiste, raportat la nivelul de dezvoltare economică și socială a României anterior anului 2014? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.
- În ce măsură cadrul strategic existent a favorizat sau nu progresul așteptat pentru atingerea țintelor naționale? Vă rugăm să oferiți exemple concrete în acest sens.
- În ce măsură cadrul instituțional și legislativ a favorizat sau nu progresul așteptat pentru atingerea țintelor naționale? Vă rugăm să exemplificați prin factori concreți (pozitivi sau negativi) care au contribuit în acest sens.
- Cum au influențat condițiile economice generale de la nivel național/regional progresul realizat la nivelul țintelor naționale? Vă rugăm să exemplificați prin factori concreți (pozitivi sau negativi) care au contribuit în acest sens.
- Resursele de muncă disponibile de la nivel național/regional au susținut sau au frânat progresul realizat la nivelul țintelor naționale indicate?
- În ce măsură implementarea proiectelor finanțate din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI) a indus până în acest moment progresul către atingerea țintelor naționale: total, parțial, nu a indus? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.
- Cât de mult credeți că vor contribui în continuare FESI (actualul ciclu) la îmbunătățirea progresului în atingerea țintelor naționale, luând în considerare proiectele contractate care sunt în derulare?
- Ce alte instrumente/politici complementare, la nivel național sau european, în afară de FESI, au contribuit la atingerea țintelor naționale asumate în legătură cu Strategia Europa 2020?
- Cât de important a fost aportul acestor instrumente/politici complementare pentru obținerea progresului observat la nivelul țintelor naționale? Cum evaluați aportul acestora comparativ cu aportul FESI?
- Cum ar fi putut FESI să sprijine mai bine îndeplinirea țintelor naționale? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice și ținte naționale care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați

6.2.1.4 GHID DE INTERVIU CCMAP

- În ce măsură intervențiile prevăzute în Programele Operaționale își ating rezultatele planificate? Există zone/arii în care nu se înregistrează rezultatele așteptate?

- Cât de mult credeți că vor contribui în continuare Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI) - actualul ciclu - la îmbunătățirea progresului în atingerea țintelor planificate, luând în considerare proiectele contractate care sunt în derulare?
- În ce măsură cadrul instituțional și strategic a susținut sau a frânat accesarea finanțării FESI? Vă rugăm să oferiți exemple concrete în acest sens
- În ce măsură FESI consumate au păstrat volumul și structura planificată? Ce fel de modificări au apărut? Vă rugăm să indicați și să aveți în vedere acele Obiective Tematice care intră în aria de competență a instituției pe care o reprezentați.
- Care au fost rațiunile din spatele modului în care au fost distribuite alocările pe Obiectivele Tematice și în ce măsură au fost acestea eficiente? Cum ar fi putut fi gândite mai bine alocările astfel încât să sprijine mai eficient îndeplinirea țintelor naționale? Vă rugăm să exemplificați zone/arii care ar fi necesitat o finanțare mai mare.
- Din punctul dumneavoastră de vedere, în ce măsură intervențiile FESI au fost coerente, complementare și sinergice? Ce s-ar fi putut îmbunătăți în această privință?
- Din punctul dumneavoastră de vedere, în ce măsură designul Programelor Operaționale a fost adecvat și a asigurat eficacitatea în atingerea Obiectivelor Tematice ale Strategiei Europa 2020 și a țintelor naționale asumate? Vă rugăm să aveți în vedere aspecte precum tipul intervențiilor, regulile de eligibilitate a grupurilor țintă, rezultatele așteptate prin proiecte.
- Din punctul dumneavoastră de vedere, în ce măsură guvernarea implementării Programelor Operaționale a fost adecvată și a asigurat eficacitatea în atingerea Obiectivelor Tematice ale Strategiei Europa 2020 și a țintelor naționale asumate? Vă rugăm să aveți în vedere aspecte precum procesele și procedurile de evaluare, contractare, implementare și raportare a proiectelor finanțate. Ce îmbunătățiri care nu s-au realizat ar mai fi fost necesare?
- Care considerați că sunt lecțiile învățate în urma implementării FESI din perspectiva îndeplinirii țintelor naționale din cadrul Strategiei Europa 2020? Ce ar fi putut fi făcut mai bine?

6.2.1.5 GHID DE INTERVIU AM

- În ce măsură intervențiile prevăzute în Programul Operațional pe care îl implementați își ating rezultatele planificate? Există zone/arii în care nu se înregistrează rezultatele așteptate?
- Cât de mult credeți că va contribui în continuare Programul Operațional pe care îl implementați (actualul ciclu) la îmbunătățirea progresului în atingerea țintelor planificate, luând în considerare proiectele contractate aflate în desfășurare?
- În ce măsură cadrul instituțional și strategic a susținut sau a frânat accesarea finanțării din Fondurile Europene Structurale și de Investiții (FESI)? Vă rugăm să oferiți exemple concrete în acest sens
- În ce măsură FESI consumate au păstrat volumul și structura planificată? Ce fel de modificări au apărut?
- În ce măsură considerați că alocările din FESI au fost adecvate pentru îndeplinirea Obiectivelor Tematice ale Strategiei Europa 2020 adresate de Programul Operațional pe care îl implementați și a țintelor naționale aferente? Cum ar fi putut fi gândite mai bine alocările astfel încât să sprijine mai eficient îndeplinirea țintelor naționale? Vă rugăm să exemplificați zone/arii care ar fi necesitat o finanțare mai mare.
- Din punctul dumneavoastră de vedere, în ce măsură designul Programelor Operaționale a fost adecvat și a asigurat eficacitatea în atingerea Obiectivelor Tematice ale Strategiei Europa 2020 și a țintelor naționale asumate? Vă rugăm să aveți în vedere aspecte precum tipul intervențiilor, regulile de eligibilitate a grupurilor țintă, rezultatele așteptate prin proiecte.
- Comunitățile locale au demonstrat capacitatea așteptată de a iniția și implementa proiecte finanțate prin FESI?
- Din punctul dvs. de vedere, selecția beneficiarilor a sprijinit atingerea rezultatelor așteptate? În ce măsură au fost selectați beneficiarii capabili să atingă rezultatele așteptate?
- Din punctul dumneavoastră de vedere, în ce măsură guvernarea implementării Programelor Operaționale a fost adecvată și a asigurat eficacitatea în atingerea Obiectivelor Tematice ale

Strategiei Europa 2020 și a țintelor naționale asumate? Vă rugăm să aveți în vedere aspecte precum procesele și procedurile de evaluare, contractare, implementare și raportare a proiectelor finanțate. Ce îmbunătățiri care nu s-au realizat ar mai fi fost necesare?

- Care considerați că sunt lecțiile învățate în urma implementării Programului Operațional din perspectiva îndeplinirii obiectivelor și țintelor naționale din cadrul Strategiei Europa 2020? Ce ar fi putut fi făcut mai bine?

6.2.1.6 GHID FOCUS GRUP

Introducere:

- Prezentarea succintă a proiectului și obiectivelor întâlnirii;
- Prezentare a subiectelor de discuție: prezentarea succintă a temei de evaluare;
- Prezentarea participanților (1 min/participant): numele, organizația/instituția reprezentată, experiența în FESI
  - Prezentarea succintă (5 minute) a constatărilor privind evoluția creșterii economice și a îndeplinirii țintelor naționale aferente Strategiei Europa 2020
  - Prezentarea succintă (5 minute) a constatărilor preliminare privind contribuția FESI la această evoluție/progres
- Întrebări:
  - Având în vedere experiența dumneavoastră, în ce măsură constatările prezentate se aplică și pentru PO și OT cu care sunteți familiarizat?
  - Există viziuni și opinii diferite? În ce fel?
  - Considerați constatările ca fiind relevante? Aveți completări? Care anume?
  - Având în vedere experiența dumneavoastră, ce aspecte ar fi putut fi îmbunătățite la intervențiile FESI? Care sunt elementele pe care le-ați fi dorit diferite în implementarea FESI?
  - Cum ar fi putut fi gândite mai bine alocările astfel încât să sprijine mai eficace îndeplinirea țintelor naționale?
  - Care sunt principalele lecții învățate?

7 Anexa 4. Lista documentelor și a literaturii parcurse

- Applica, Cambridge Econometric Associates, Ismeri Europa, (2016) Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007–2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF), WP1: Synthesis Report, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e9182ca7-7a40-11e6-b076-01aa75ed71a1>
- Armington, P. S. (1969): "A theory of demand for products distinguished by place of production." IMF Staff Papers 16(1): pp. 159–178.
- Arrow, K. J.; Chenery, H. B.; Minhas, B. S.; Solow, R. M. (1961). "Capital-labor substitution and economic efficiency". *Review of Economics and Statistics*. 43 (3): 225–250
- Bachtler, J., Oliveira Martins, J., Wostner P., Zuber, P., (2017) Towards Cohesion Policy 4.0: Structural Transformation and Inclusive Growth, Regional Studies Association
- Barro, R., (2012) Convergence and Modernization Revisited, NBER Working Papers 18295
- Barro, R., Sala-i-Martin, X., (1991) Convergence across States and regions, Brookings Papers on Economic Activity
- Berry, H., Guillen, M. F., Hendi, A. S. (2014). Is there convergence across countries? A spatial approach. *Journal of international business studies*, 45, 387–404, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4286895/pdf/nihms619825.pdf>
- Blonigen, B. A. & W. W. Wilson (1999): "Explain[1]ing Armington: What determines substitutability between home and foreign goods?" *The Canadian Journal of Economics / Revue canadienne d'Economique* 32(1): pp. 1–21.
- Bajzik, Jozef; Havranek, Tomas; Irsova, Zuzana; Schwarz, Jiri (2019) : The Elasticity of Substitution between Domestic and Foreign Goods: A Quantitative Survey, ZBW – Leibniz Information Centre for Economics, Kiel, Hamburg
- Böhme, K., Doucet, P., Komornicki, T., Zaucha, J., Świątek, D., (2011) How to strengthen the territorial dimension of 'Europe 2020' and the EU Cohesion Policy, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/challenges2020/2011_territorial_dimension_eu2020.pdf
- Bourdin, S., (2018) Modeling and simulations of Cohesion Policy funding and regional growth diffusion in an enlarged European Union. *Spatial Analysis and Location Modeling in Urban and Regional Systems*, https://www.researchgate.net/publication/321475846_Modeling_and_Simulation_of_Cohesion_Policy_Funding_and_Regional_Growth_Diffusion_in_an_Enlarged_European_Union
- Bradley, J., Morgenroth, E., (2014) A Study of the Macro-Economic Impact of the Reform of EU Cohesion Policy, The Economic and Social Research Institute, Ireland
- Bradley, J. (2006) Evaluating the impact of European Union Cohesion Policy in less-developed countries and regions, *Regional Studies*, 40(2), pp.189-199. <https://doi.org/10.1080/00343400600600512>
- Brand-Correa, L. I., Brockway, P. E., Copeland, C. L., Foxon, T. J., Owen, A., & Taylor, P. G. (2017). Developing an input-output based method to estimate a national-level energy return on investment (EROI). *Energies*, 10(4), 534.
- Buccellatto, T., Coro G., (2019) Relatedness, economic complexity, and convergence across European regions, Working papers, Department of Economics, University of Venice, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3395199
- Buehrer, T., di Mauro, F., (2013), A computable general equilibrium model of Nepal, Asian Development Bank, EDRC Reports.
- Cambridge Econometrics, (2019), E3ME Technical Manual v6.1, <https://www.e3me.com/wp-content/uploads/2019/09/E3ME-Technical-Manual-v6.1-onlineSML.pdf>
- Cardenete, M.A., Delgado, M.C., (2013), Analysis of the Impact of the European Funds in Andalusia in 2007-2013 Using a General Equilibrium Model, *Modern Economy*, Vol.4 No.6, DOI:10.4236/me.2013.46047
- Cassar, I. P. (2015). Estimates of output, income value added and employment multipliers for the Maltese economy (No. WP/03/2015). CBM Working Papers.
- Centre for Industrial Studies, (2015) Territorial Agenda 2020 put in practice. Enhancing the efficiency and effectiveness of Cohesion Policy by a place-based approach,

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_agenda_2020_practice_report.pdf

Centre for Industrial Studies, Ramboll Management Consulting A/S, (2019) Ex post evaluation of major projects supported by the European Regional Development Fund (ERDF) and Cohesion Fund between 2000 and 2013, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/afe8c626-5f58-11ea-b735-01aa75ed71a1/language-en>

Chung, J. W., 1994, Utility and Production Functions, Blackwell, Oxford UK

Ciupagea, C., Voinescu, R., (2007) The assessment of the impact of structural funds in Romania, Comisia Națională de Prognoză, Romania

Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională și Urbană. (2021) Annual Activity Report 2020, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/annual-activity-report-2020-regional-and-urban-policy_en_0.pdf

Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională și Urbană. (2021) Unlocking the crowdfunding potential for the European Structural and Investment Funds, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2021/unlocking-the-crowdfunding-potential-for-the-european-structural-and-investment-funds

Comisia Europeană, (2021) European Structural and Investment Funds 2014-2020. 2020 Summary report of the programme annual implementation reports covering implementation in 2014-2019, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2021/european-structural-and-investment-funds-2014-2020-2020-summary-report-of-the-programme-annual-implementation-reports-covering-implementation-in-2014-2019

Comisia Europeană, (2017) Seventh Report on economic, social and territorial cohesion, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr.pdf

Comisia Europeană, Direcția Generală Politică Regională și Urbană, (2016) Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF): Macroeconomic effects of Cohesion policy funding in 2007-2013, Work Package 14c: Regression discontinuity design and Work Package 14d: Propensity score matching, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp14c_d_executive_summary_en.pdf

Comisia Europeană, Green Paper on Territorial Cohesion, Turning territorial diversity into strength (2008), <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0616:FIN:EN:PDF>

Comisia Europeană, (2016) Ex post evaluation of the ERDF and Cohesion Fund 2007-13, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/evaluations/2016/commission-staff-working-document-ex-post-evaluation-of-the-erdf-and-cohesion-fund-2007-13

Comisia Europeană, DG Employment, (2014) ESF Expert Evaluation Network. Final synthesis report: Main ESF achievements, 2007-2013

Comisia Națională de Prognoză, Impactul fondurilor structurale în România. Evaluare cu ajutorul modelului HEROM, <https://cnp.ro/wp-content/uploads/2021/08/bf097831fce71ce023a4.pdf>

Crescenzi, R., Giua, M., (2018) One or Many Cohesion Policies of the European Union? On the Diverging Impacts of Cohesion Policy across Member States, SERC Discussion Paper 230, Spatial Economics Research Centre, LSE

Czarnitzki, D., Lopes Bento, C., Doherr, T., (2011) Counterfactual impact evaluation of cohesion policy, WP 2: Examples from Support to Innovation and Research, Leuven University, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/evaluations/pdf/impact/ciewp2_final.pdf

Davies, S., (2017) Does Cohesion policy work? Meta-Review of Research on the Effectiveness of Cohesion policy, European Policy Research paper nr 99, European Policies Research Centre, ISBN 978-1-909522-21-3

Demertzis, M., Sapir A., Wolff G., (2019) Promoting sustainable and inclusive growth and convergence in the European Union, Bruegel Policy Contribution, Issue 7

Dervis, K., J. de Melo and S. Robinson (1982) General Equilibrium models for Development Policy. A World Bank Research Publication, Cambridge University Press.

Dervis, K., de Melo, J., & Robinson, S. (1989). General Equilibrium Models for Development Policy (English). Washington, D.C.: World Bank.

- Devarajan, Shantayanan, Delfin S. Go, Jeffrey D. Lewis, Sherman Robin[1]son, and Pekka Sinko. 1997. "Simple General Equilibrium Modeling." In Joseph F. Francois and Kenneth A. Reinert, eds., Applied Methods for Trade Policy Analysis: A Handbook. Cambridge: Cambridge University Press.
- DG Employment, Fondazione Brodolini, Metis GmbH, Panteia, (2016) ESF Ex-post Evaluation. Synthesis 2007-2013. EU synthesis report – final version, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/44299df0-e84e-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en>
- Ecorys Nederland BV, (2015) Evaluarea ex-ante a Acordului de Parteneriat 2014-2020, Raport final, <https://www.evaluare-structurale.ro/documents/20126/107566/Evaluarea+ex-ante+a+Acordului+de+Parteneriat+2014-2020.pdf/f25c5c32-9f92-3f76-d5de-df265f0f5764?t=1557393074193>
- Dall'Erba, S., Le Gallo, J. (2008) Regional convergence and the impact of European structural funds over 1989-1999: A spatial econometric analysis, Papers in Regional Science, 87(2), <https://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2008.00184.>
- European Investment Bank, (2016) Evaluation of the functioning of the European Fund for Strategic Investments (EFSI), https://www.eib.org/attachments/ev/ev_evaluation_efs_en.pdf
- Ferrara, A., Ivanova, O., Kancs, d'A., (2010) Modelling the Policy Instruments of the EU Cohesion Policy, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/working-papers/2010/modelling-the-policy-instruments-of-the-eu-cohesion-policy
- Fiaschi, D., Lavessi, A.M., Parenti, A., (2018) Does EU Cohesion Policy Work? Theory and Evidence, Journal of Regional Science, 58(2)
- de la Fuente, A., (2000) Convergence across countries and regions: Theory and empirics, European Investment Bank Papers, vol 5
- Gesualdo, M., Rosignoli, S., (2013), Building a computable general equilibrium model (cge) on a regional sam: the case of Tuscany, MPRA Paper No. 81412.
- Gezici, F., Hewings, G.J.D., (2004) Regional Convergence and the Economic Performance of Peripheral Areas in Turkey, Review of Urban and Regional Development Studies
- Goecke, H., Hüther, M., (2016) Regional Convergence in Europe, Intereconomics, Springer vol. 51
- Graziano, P., Polverari L., (2020) The social impact of EU cohesion policy, in Social policy in the European Union 1999-2019: the long and winding road, editori Vanhercke B., Ghailani D., Spasova S., Pochet P., ETUI, <https://www.etui.org/sites/default/files/2020-12/20%20Social%20policy%20European%20Union%201999-2019%20WEB%20version.pdf>
- d'Hernoncourt, J., Cordier, M., Hadley, D. (2011). Input-Output Multipliers–Specification sheet and supporting material, Spicosa project report (Doctoral dissertation, Université Libre de Bruxelles (ULB), Belgium; University of East Anglia).
- HM Revenue & Customs (2013), HMRC's CGE model documentation, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/263652/CGE_model_doc_131204_new.pdf
- KPMG Advisory Ltd. And Prognos AG (2016). Support to large enterprises, Final Report, Work Package 4, Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF).
- Isacs, L., Finnveden, G., Dahllöf, L., Håkansson, C., Petersson, L., Steen, B., ... & Wikström, A. (2016). Choosing a monetary value of greenhouse gases in assessment tools: A comprehensive review. Journal of Cleaner Production, 127, 37-48.
- Mainar-Causapé, A.J.; Ferrari, E.; McDonald, S. Social accounting matrices: basic aspects and main steps for estimation, EUR 29297 EN, JRC Technical Reports. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018, doi:10.2760/010600.
- Martin, R., Sunley, P., (2015) Slow convergences? The New Endogenous Growth and Technological Progress, New Endogenous Growth Theory, Taylor and Francis Online
- Maucorps, A., Jestl, S., & Römisch, R. (2020). The effects of the EU Cohesion Policy on regional economic growth: Using structural equation modelling for impact assessment, wiiw Working Paper (No. 185)
- Mensah, P., (2020) Growth Convergence Across Countries and Regions in the Long Run: An Empirical Study using Panel Analysis (1980-2018), Western Illinois University
- Mercenier, J., Álvarez-Martínez, M., Brandsma, A., Di Comite, F., Diukanova, O., Kancs, d'A., Lecca, P., López-Cobo, M., Monfort, Ph., Persyn, D., Rillaers, A., Thissen M., and Torfs, W. (2016).

"RHOMOLO-v2 Model Description: A spatial computable general equilibrium model for EU regions and sectors," JRC Technical reports JRC100011, European Commission, DG Joint Research Centre, EUR 27728 EN, doi:10.2791/18446.

Monfort, P., (2008) Convergence of EU regions. Measures and evolution, Working Papers, Directorate General for regional Policy,

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/200801_convergence.pdf

Monfort, P., Piculescu, V., Rillaers, A., Stryczynski, K., Ianos, V., (2017) The impact of Cohesion and Rural Development Policies 2007-2013, Working Paper DG Regio,

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/201702_impact_cohesion_rural_development_policies_2007_2013.pdf

Padoa-Schioppa, T., (2002) Accession Countries on the Way to the Euro: a Central Banker's view

Rapley, J., (2001) Convergence: myths and realities, Progress in Development Studies

Savard, L. 2003 Poverty and Income Distribution in a CGE-Household Microsimulation Model: Top-Down/ Bottom-Up Approach. CIRPEE Working Paper 03-43. Quebec: Centre interuniversitaire sur le risque, les politiques économiques et l'emploi.

Savard, L. 2005. Poverty and Inequality Analysis within a CGE Framework: a Comparative Analysis of the Representative Agent and Micro- Simulation Approaches. Development Policy Review 23(3): 313-331.

Scottish Government, (2016), Computable General Equilibrium (CGE) Modelling and SG's CGE model, Chief Economist Directorate, <https://www.gov.scot/publications/cge-modelling-introduction/>

Simionescu, M., (2014) Testing Sigma Convergence Across EU-28, Economics and Sociology, vol 7

Simionescu, M., (2012) The Intensity of Convergence Process in the European Union, Institutul Național de Prognoză al Academiei Române, Raport preliminar

Szlachta, J., Ulied, A., (2017) European Territorial Reference Framework, ESPON

Tanaka, F. J. (2011). Applications of Leontief's input-output analysis in our economy.

Territorial Agenda of the European Union 2020 - Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions (2011),

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_agenda_2020.pdf

The Territorial State and Perspectives of the European Union (2011)

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/territorial-cohesion/territorial_state_and_perspective_2011.pdf

Thorbecke, E. 2000. The Use of Social Accounting Matrices in Modeling. Paper Prepared for the 26th General Conference of The International Association for Research in Income and Wealth Cracow, Poland, 27 August to 2 September 2000

Tol, R. S. (2019). A social cost of carbon for (almost) every country. Energy Economics, 83, 555-566.

Varian, H., 1992, Microeconomic Analysis, W. W. Norton & Co, UK: Ch 7-9

World Bank (2009) Spatial Disparities and Development Policy, World Development Report

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/759681468160181821/pdf/493190PUB0Spat101Official0Use0Only1.pdf>

World Bank, (2015), Elaborarea modelului CGE în GAMS pentru România. Manualul utilizatorului: manual tehnic pentru modelul ROM-E3 și codul GAMS aferent, Programul privind schimbările climatice și o creștere economică verde cu emisii reduse de carbon, [https://www.fonduri-](https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/48145/Raport%20C%203.1_%20Model%20macroeconomic%20GAMS_RO.pdf)

[ue.ro/images/files/studii-](https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/48145/Raport%20C%203.1_%20Model%20macroeconomic%20GAMS_RO.pdf)

[analize/48145/Raport%20C%203.1_%20Model%20macroeconomic%20GAMS_RO.pdf](https://www.fonduri-ue.ro/images/files/studii-analize/48145/Raport%20C%203.1_%20Model%20macroeconomic%20GAMS_RO.pdf)

Anselin, L. (2002). *Mapping and Analysis for Spatial Social Science*.

http://www.csiss.org/events/conferences/2002/anselin_aaa.pdf

Anselin, L. (2010). Local Indicators of Spatial Association-LISA. *Geographical Analysis*, 27(2), 93–115. <https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1995.tb00338.x>

Baker, D., Bridges, D., Hunter, R., Johnson, G., Joseph, K., Murphy, J., & Sorenson, K. B. (2001). Guidebook to Decision-Making Methods. *USA Department of Energy, WSRC-IM-2002-00002*.

https://www.researchgate.net/publication/255621095_Guidebook_to_Decision-Making_Methods

Jenks, G. F. (1967). The Data Model Concept in Statistical Mapping. In *International Yearbook of Cartography, Volume 7* (pp. 186–190).

McHarg, I. L. (1971). *Design with Nature*. <https://books.google.ro/books?id=CovnoQEACAAJ>

Antonescu, D. (2003). Romanian regional development policy in context of European Union structure. *MPRA Munich Personal RePEc Archive*, 57728, 201. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/57728/1/MPRA_paper_57114.pdf

Antonescu, D. (2020). Territorial inequalities and convergence – techniques and analysis methods. 18.

Iancu, A. (2007). Economic Convergence. Applications—Second Part -. *Journal for Economic Forecasting*, 4(4), 24–48. <https://ideas.repec.org/a/rjr/romjef/v4y2007i4p24-48.html>

Monfort, P. (2008). Convergence of EU regions Measures and evolution. Working Papers A Series of Short Papers on Regional Research and Indicators Produced by the Directorate-General for Regional Policy, 1. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/working-papers/2008/convergence-of-eu-regions-measures-and-evolution

Documente strategice studiate

Strategia Europa 2020

Europa 2020 propunea trei priorități care se susțin reciproc:

- *creștere inteligentă*: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare;
- *creștere durabilă*: promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive;
- *creștere favorabilă incluziunii*: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.
- UE trebuie să definească direcția în care vrea să evolueze până în anul 2020. În acest scop, Comisia propune următoarele obiective principale pentru UE:
- 75% din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani ar trebui să aibă un loc de muncă;
- 3% din PIB-ul UE ar trebui investit în cercetare-dezvoltare (CD);
- obiectivele „20/20/20” în materie de climă/energie ar trebui îndeplinite (inclusiv o reducere a emisiilor majorată la 30%, dacă există condiții favorabile în acest sens);
- rata de părăsire timpurie a școlii ar trebui redusă sub nivelul de 10% și cel puțin 40% din generația tânără ar trebui să aibă studii superioare;
- numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie și excluziune socială ar trebui redus cu 20 de milioane.

Aceste obiective sunt interconectate și sunt cruciale pentru reușita noastră generală. Pentru a garanta că fiecare stat membru adaptează strategia Europa 2020 la situația sa specifică, Comisia propunea ca aceste obiective ale UE să fie transpuse în obiective și ținte naționale.

Obiectivele sunt reprezentative pentru cele trei priorități - o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii - dar nu sunt exhaustive: pentru a sprijini realizarea acestora, a fost necesară întreprinderea unei game largi de acțiuni la nivelul național, al UE și internațional. Comisia a prezentat șapte inițiative emblematiche pentru a stimula realizarea de progrese în cadrul fiecărei teme prioritare:

- „O Uniune a inovării” pentru a îmbunătăți condițiile-cadru și accesul la finanțările pentru cercetare și inovare, astfel încât să se garanteze posibilitatea transformării ideilor inovatoare în produse și servicii care creează creștere și locuri de muncă;
- „Tineretul în mișcare” pentru a consolida performanța sistemelor de educație și pentru a facilita intrarea tinerilor pe piața muncii;
- „O agendă digitală pentru Europa” pentru a accelera dezvoltarea serviciilor de internet de mare viteză și pentru a valorifica beneficiile pe care le oferă o piață digitală unică gospodăriilor și întreprinderilor;
- „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” pentru a permite decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor, pentru a sprijini trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon, pentru a crește utilizarea surselor regenerabile de energie, pentru a moderniza sectorul transporturilor și a promova eficiența energetică;

- „O politică industrială adaptată erei globalizării” pentru a îmbunătăți mediul de afaceri, în special pentru IMM-uri, și a sprijini dezvoltarea unei baze industriale solide și durabile în măsură să facă față concurenței la nivel mondial;
- „O agendă pentru noi competențe și noi locuri de muncă” pentru a moderniza piețele muncii și a oferi mai multă autonomie cetățenilor, prin dezvoltarea competențelor acestora pe tot parcursul vieții în vederea creșterii ratei de participare pe piața muncii și a unei mai bune corelări a cererii și a ofertei în materie de forță de muncă, inclusiv prin mobilitatea profesională;
- „Platforma europeană de combatere a sărăciei” pentru a garanta coeziunea socială și teritorială, astfel încât beneficiile creșterii și locurile de muncă să fie distribuite echitabil, iar persoanelor care se confruntă cu sărăcia și excluziunea socială să li se acorde posibilitatea de a duce o viață demnă și de a juca un rol activ în societate.

Aceste șapte inițiative emblematice au angajat atât UE, cât și statele membre. Instrumentele UE, în special piața unică, ajutoarele financiare și instrumentele de politică externă, au fost mobilizate pentru eliminarea blocajelor și îndeplinirea obiectivelor strategiei Europa 2020. Ca prioritate imediată, Comisia a identificat măsurile care puteau fi luate pentru a defini o strategie credibilă de ieșire din criză, pentru a continua reforma sistemului financiar, pentru a asigura consolidarea bugetară pentru o creștere pe termen lung și pentru a întări coordonarea în cadrul Uniunii economice și monetare.

Programul Național de Reformă

Programul Național de Reformă (PNR) constituie o platformă-cadru pentru definirea măsurilor de reformă care să răspundă priorităților stabilite la nivelul UE, Recomandărilor specifice de țară și provocărilor identificate de Comisie în analizele sale anuale (Rapoartele de țară) din cadrul Semestrului European. În contextul *Strategiei Europa 2020*, PNR a cuprins, inclusiv, direcții de acțiune/angajamente menite să contribuie la atingerea țintelor acestei strategii.

PNR vizează fructificarea potențialului de creștere prin stimularea competitivității și productivității, consolidarea coeziunii sociale și teritoriale, crearea de noi locuri de muncă - toate acestea urmărind reducerea decalajelor față de celelalte state membre ale UE. Asumarea reformelor structurale-cheie pentru economia și administrația națională va permite concertarea eforturilor în direcția modernizării societății românești, fiind de natură să susțină convergența economico-socială la nivelul UE. Pentru a relansa procesul de convergență economică și socială la nivel european și pentru a avea o economie a UE mai stabilă, favorabilă incluziunii, mai productivă și mai rezilienă.

Măsurile de răspuns ale autorităților române vizează provocări referitoare la politica fiscal-bugetară, investițiile publice, absorbția fondurilor europene, utilizarea deplină a potențialului forței de muncă, inegalitățile în materie de venituri, eficiența și accesibilitatea sistemului medical, asigurarea unei educații de calitate, susținerea mediului de afaceri, digitalizare, îmbunătățirea infrastructurii, dar și a calității mediului înconjurător sau continuarea reformei administrației publice, precum și a celei privind sistemul de achiziții publice.

În edițiile anuale ale PNR au fost prevăzute o serie de politici de răspuns la provocările economice, care includ Politica fiscal-bugetară, Administrația publică și Mediul de afaceri și competitivitate.

- Politica fiscal-bugetară-direcții de acțiune:
  - îmbunătățirea gestionării investițiilor publice
  - eficientizarea cheltuielilor bugetare
  - îmbunătățirea colectării taxelor și impozitelor
- Administrația publică- direcții de acțiune:
  - continuarea procesului de descentralizare
  - planificarea strategică și prioritizarea politicilor guvernamentale
  - consolidarea culturii transparenței și a guvernării participative
  - stabilirea unui regim juridic-cadru unitar pentru administrația publică centrală și locală

- îmbunătățirea managementului resurselor umane
  - profesionalizarea personalului din administrație
  - mai buna reglementare
  - dezvoltarea teritorială
  - îmbunătățirea condițiilor privind locuirea
  - creșterea capacității de absorbție a fondurilor europene
  - îmbunătățirea soluțiilor de e-guvernare
  - continuarea reformei sistemului de achiziții publice
  - prevenirea-educația-combaterea și reducerea corupției la toate nivelurile administrației/alte demersuri în sprijinul funcționării administrației
- Mediul de afaceri și competitivitate- direcții de acțiune:
    - crearea unui mediu favorabil investițiilor publice și private, inclusiv prin dezvoltarea infrastructurii de transport
    - dezvoltarea sectoarelor cu potențial de creștere economică
    - îmbunătățirea performanțelor întreprinderilor publice

Ca răspuns la Europa 2020, PNR a abordat și obiectivele naționale aferente acestei Strategii:

- Ocuparea forței de muncă- direcții de acțiune:
  - modernizarea instituțiilor pieței muncii
  - adaptarea lucrătorilor și a întreprinderilor la schimbările pieței muncii
  - îmbunătățirea șanselor de ocupare a șomerilor și a persoanelor inactive, inclusiv a tinerilor NEETs
  - acces egal la învățarea pe tot parcursul vieții pentru toate grupurile de vârstă
  - creșterea calității ocupării în mediul rural
- Cercetare, dezvoltare, inovare (CDI) - direcții de acțiune:
  - întărirea capacității și performanțelor sistemului de CDI
  - asigurarea unei baze științifice de înaltă calitate
  - stimularea investițiilor private în CDI
  - consolidarea dimensiunii europene a politicilor și programelor naționale de CDI
- Mediu și schimbări climatice- direcții de acțiune:
  - construirea unei economii cu emisii scăzute de GES
  - diminuarea emisiilor de GES din sectoarele energie și transporturi
  - atenuarea efectelor schimbărilor climatice
  - susținerea dezvoltării durabile și îmbunătățirea infrastructurii și calității mediului
  - îmbunătățirea managementului deșeurilor, inclusiv al deșeurilor periculoase
  - protecția naturii și conservarea biodiversității
- Surse regenerabile de energie- direcții de acțiune:
  - promovarea surselor regenerabile de energie (SRE) prin intermediul Fondului pentru mediu și a certificatelor verzi (CV)
  - încurajarea producției de energie din surse regenerabile mai puțin exploatate
- Eficiența energetică- direcții de acțiune:
  - promovarea cogenerării de înaltă eficiență
  - modernizarea sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică
  - creșterea eficienței energetice în clădiri rezidențiale, clădiri publice și sistemele de iluminat public
- Părăsirea timpurie a școlii- direcții de acțiune:

- extinderea serviciilor de educație timpurie
  - modernizarea curriculumului școlar
  - creșterea calității învățământului preuniversitar
  - creșterea nivelului de competențe a elevilor și cadrelor didactice
  - consolidarea învățământului profesional și tehnic
  - aplicarea Strategiei naționale privind reducerea părăsirii timpurii a școlii
  - consolidarea pachetului social în educație
  - îmbunătățirea infrastructurii educaționale
- Educația terțiară- direcții de acțiune:
    - implementarea Strategiei naționale pentru învățământ terțiar 2015–2020
    - sprijinirea studenților din mediul rural, a grupurilor dezavantajate și a studenților non tradiționali pentru participarea în învățământul terțiar
    - dezvoltarea și integrarea sistemului informatic din educație și cercetare
    - dezvoltarea capacității instituționale și creșterea gradului de internaționalizare a învățământului superior
    - creșterea calității învățământului superior și a corelării cu piața muncii
    - promovarea educației antreprenoriale
    - crearea și dezvoltarea unui cadru de învățare pe tot parcursul vieții deschis și accesibil
  - Incluziunea socială și combaterea sărăciei-direcții de acțiune:
    - îmbunătățirea calității vieții și integrarea socio-economică a populației din comunitățile marginalizate din mediul urban
    - creșterea calității vieții populației din mediul rural
    - creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale
    - reducerea sărăciei în rândul celor mai defavorizate persoane
    - reforma sistemului de sănătate

Recomandările Specifice de Țară

Recomandările specifice de țară (RST) reprezintă contribuția UE la procesul decizional național, lăsând statelor membre UE responsabilitatea elaborării propriilor politici economice și a bugetelor naționale. În principiu, recomandările invită statele membre UE să pună în aplicare acele măsuri a căror implementare în termen de 12-18 luni poate stimula realizarea de progrese în atingerea obiectivelor de creștere economică durabilă, inteligentă și incluzivă.

Prezentarea de către Comisia Europeană, în fiecare an, de propuneri de RST face parte din procesul Semestrului European, instrument creat în 2010 pentru coordonarea politicilor economice, fiscale și de ocupare a forței de muncă în UE. Acestea orientează acțiunea statelor membre în sensul implementării anumitor reforme la nivel național care să răspundă provocărilor semnalate de Comisie în documentele-referențiale ale Semestrului (Analiza Anuală a Creșterii, Rapoartele de Țară etc.). Totodată, RST au sprijinit atingerea țintelor Strategiei Europa 2020.

În anul 2021, având în vedere că Semestrul European a fost adaptat temporar pentru a putea fi coordonat cu Mecanismul de Redresare și Reziliență (RRF), se remarcă faptul că recomandările specifice de țară au vizat doar domeniul fiscal-bugetar. În ceea ce privește România, în contextul procedurii de deficit excesiv demarată în martie 2020, înainte de activarea clauzei generale derogatorii, recomandarea Comisiei este de a implementa politici fiscal-bugetare pentru reducerea treptată a deficitului bugetar. Comisia consideră că prelungirea până în 2024 a termenului pentru corectarea deficitului excesiv, în conformitate cu Programul de Convergență al României 2021-2024, asigură un echilibru optim între consolidarea bugetară și sprijinirea redresării economice.

În anul 2020, cu toate că accentul a fost pus pe domeniile cu relevanță pentru procesul de relansare economică în context COVID-19, pentru România, Comisia a făcut unele constatări cu caracter general (referitoare la măsurile formulate de Guvern concordante cu recomandările europene în contextul pandemiei, disparitățile regionale, sustenabilitatea pe termen lung a finanțelor publice, reziliența sistemului de sănătate, condițiile sociale, inițiativa IMM Invest, relansarea proiectelor de infrastructură și Fondul pentru Tranziție Justă) și a formulat patru recomandări vizând aspectele relevante în domeniile fiscal-bugetar, politici sociale și educație, susținerea procesului de relansare economică durabilă și administrația publică.

În 2019 pentru România numărul recomandărilor a crescut de la trei la cinci, față de 2018. Au fost menținute recomandările care se referă la aplicarea deplină a cadrului fiscal-bugetar, întărirea conformării fiscale și a colectării impozitelor, îmbunătățirea calității și predictibilității procesului decizional, simplificarea procedurilor administrative, întărirea guvernantei corporative a întreprinderilor publice, prioritizarea proiectelor majore de infrastructură și accelerarea implementării acestora, achizițiile publice, salariul minim, venitul minim de incluziune, educația și sănătatea. În plus au fost vizate și garantarea stabilității financiare și a rezilienței sectorului bancar, asigurarea sustenabilității sistemului de pensii și a viabilității pe termen lung a fondului de pensii din pilonul II, creșterea calității și a gradului de acoperire a serviciilor sociale, orientarea politicilor de investiții către transporturi sustenabile, energie cu emisii scăzute de carbon și eficiență energetică, mediu și inovare, ținând cont și de disparitățile regionale.

În 2018 recomandările primite de România au vizat politica fiscal – bugetară, ocuparea forței de muncă, protecția socială, educația, sănătatea și eficiența guvernării. Comparativ cu 2017, numărul recomandărilor a rămas același, fapt ce a confirmat abordarea Comisiei în ceea ce privește Semestrul European, de menținere a unui număr redus de recomandări concentrate asupra domeniilor prioritare.

În 2017 recomandările pentru România au făcut referire la următoarele: (1) obiectivul bugetar pe termen mediu, cadrul fiscal – bugetar, obligațiile fiscale și colectarea impozitelor, munca nedeclarată (2) politicile de activare, adoptarea legislației privind egalizarea vârstei de pensionare, mecanismul transparent de stabilire a salariului minim, accesul la un învățământ general de calitate, în special pentru copiii romi și pentru copiii din zonele rurale, favorizarea tratamentului ambulatoriu și combaterea plăților informale; (3) adoptarea legislației care să asigure existența unui corp al funcționarilor publici profesionist și independent, prioritizarea proiectelor de investiții publice și pregătirea acestora, Strategia națională în domeniul achizițiilor publice.

În anii 2016 și 2015 România a primit patru recomandări, referitoare la: (1) domeniul fiscal-bugetar, inclusiv obiectivul bugetar pe termen mediu; (2) ocupare (inclusiv salariul minim), educație și adoptarea legii privind egalizarea vârstei de pensionare pentru bărbați și femei; (3) sănătate, administrație publică, simplificarea procedurilor administrative pentru întreprinderi și cetățeni, guvernanta corporativă a întreprinderilor de stat; (4) servicii publice integrate, infrastructura de bază, diversificarea economică (în special în zonele rurale), adoptarea și aplicarea Master Planului General de Transport, prioritizarea proiectelor de investiții publice și pregătirea acestora.

În 2014 Comisia a adresat României un set de opt recomandări specifice de țară, cu referire la: implementarea strategiei bugetare pe 2014 și creșterea gradului de conformare fiscală, punerea în aplicare a reformei în domeniul sănătății, consolidarea măsurilor active pe piața muncii, creșterea calității și accesului la educație, reducerea sărăciei și incluziunea socială, îmbunătățirea capacității administrative, precum și îmbunătățirea eficienței în sectoarele energiei și transporturilor.

Strategia Națională pentru Competitivitate 2014-2020 (SNC)

SNC 2014-2020 ca document strategic al Ministerului Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri (elaborat prin consultări cu mediul privat și ministerele de linie, în special cu Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și

Administrației), corelează intervențiile dedicate competitivității, având în vedere domeniile naționale de excelență, inclusiv din perspectiva dimensiunii teritoriale și a dezvoltării rurale și venea în susținerea obiectivelor Strategiei Europa 2020.

Obiectivul SNC este de integrare a provocărilor cheie identificate într-o viziune coerentă, pe termen mediu, în concordanță cu domeniile prioritare strategice ale României, mai ales în direcțiile cercetării și inovării, ocupării, dezvoltării regionale prin activități agricole și industriale competitive.

Provocările cheie identificate vizează: reglementarea mediului de afaceri, încrederea între actorii de pe piață, antreprenoriatul, resursele umane și educația, inovarea - cererea și oferta de produse ale cercetării, masa critică de cercetători și firme inovative, creativitatea, utilizarea eficientă a resurselor, excelența – sectoare prioritare și competitivitate internațională)

SNC are în vedere angajarea resurselor în direcția înființării unor sectoare de producție și cercetare de elită în domenii cu potențial ridicat de specializare inteligentă definite de SNCDI 2020 (bioeconomia, tehnologiile informaționale și de comunicații, energia și mediul, eco-tehnologiile), revitalizarea industrială prin specializare inteligentă și transformarea cunoașterii și creativității în surse de avans competitive.

Direcții de acțiune și rezultate așteptate, bazate pe priorități vor contribui la creșterea competitivității economiei românești prin atragerea și utilizarea resurselor din domeniul CDI, concurând direct sau indirect și la atingerea obiectivului de creștere a competitivității economiei românești prin inovare (OG1) definit în SNCDI 2020:

- **Prioritate:** Acțiuni parteneriale între mediul public și mediul privat;
- **Direcție de acțiune:** Instituționalizarea pe termen lung a unor centre de foresight industrial/tehnologic/CDI în regim colaborativ public – privat;
- **Rezultat așteptat:** Înființarea unor Centre regionale de competență care să stabilească: politica sectorială, agenda CDI, servicii suport pentru dezvoltarea sectorială în funcție de specializarea în profil teritorial.
- **Prioritate:** Factori și servicii suport
- **Direcție de acțiune:** Cercetare, dezvoltare și inovare – asigurarea unei finanțări publice de 1% din PIB, care să permită efectul de antrenare a cererii pentru cercetare din sectorul privat
- **Rezultat așteptat:** Creșterea cheltuielilor angajate de mediul privat pentru CDI, de la 0,17 nivelul actual, până la 1% din PIB, în 2020;.
- **Direcție de acțiune:** Cercetare, dezvoltare și inovare - Sprijinirea IMM-urilor în vederea lansării de produse sau servicii inovative prin fonduri de capital de risc, granturi, proiecte colaborative.
- **Rezultat așteptat:** 20% IMM-uri care introduc produse și servicii inovative în 2020 (de la 13,17% în 2011).

În cadrul SNC au fost identificate un număr de 10 sectoare economice cu potențial de specializare inteligentă, având în vedere rolul economic și influența asupra ocupării, dinamica competitivă, precum și premisele inovării, dezvoltării tehnologice și valorii adăugate. Aceste sectoare economice vor beneficia de aportul cercetării, dezvoltării și inovării în domeniile de specializare inteligentă din SNCDI 2020, și viceversa, vor crea cerere pentru activități de CDI de la aceste domenii.

Tabel 65. Corelația dintre domenii / direcții de specializare inteligentă ale SNCDI 2020 și ale SNC

	Domenii de specializare inteligentă din SNCDI 2020	Bio economia	Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor, spațiu și securitate	Energie, mediu și schimbări climatice	Eco-nanotehnologii și materiale avansate	Sănătate
Direcții de politică industrială						
Rol economic important și cu	Turism și ecoturism	X		X		
	Textile și pielărie				X	

	Domenii de specializare inteligenta din SNCDI 2020	Bio economia	Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor, spațiu și securitate	Energie, mediu și schimbări climatice	Eco-nanotehnologii și materiale avansate	Sănătate
influență asupra ocupării	Lemn și mobilă				X	
	Industria creative		X		X	X
Dinamica competitivă	Industria auto și componente		X		X	
	Tehnologia informațiilor și comunicațiilor		X			
	Procesarea alimentelor și a băuturilor	X			X	X
Inovare, dezvoltare tehnologică și valoare adăugată	Sănătate și produse farmaceutice				X	X
	Energie și management de mediu		X	X		
	Bioeconomie (agricultură, silvicultură, pescuit și acvacultură), biofarmaceutică și biotehnologii	X		X	X	X

Sursa: SNC 2014-2020

- **Prioritate:** Promovarea celor 10 sectoare economice cu potențial de specializare inteligentă stabilite în SNC;
- **Direcție de acțiune:** Îmbunătățirea poziției de exportator a României.
- **Rezultat așteptat:** Creșterea ponderii produselor de înaltă tehnologie în exporturi la 10% pe orizontul 2020.
- **Direcție de acțiune:** Creșterea atractivității investițiilor în cele 10 sectoare cu potențial de specializare inteligentă.
- **Rezultat așteptat:** Creșterea nivelului de investiții străine directe în sectoarele prioritare menționate, cu 5 p.p. la nivel agregat.

Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020

Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă se dorește a fi o abordare integrată a politicilor relevante, atât din perspectiva dezvoltării cererii, cât și din perspectiva gestiunii eficiente a ofertei pe piața muncii și propune soluții realiste de abordare, care pot fi finanțate din bugetul național, bugetul asigurărilor pentru șomaj și din resursele financiare alocate în perioada de programare 2014 – 2020.

Orientările integrate privind ocuparea forței de muncă sunt incluse în pachetul de Orientări integrate pentru politicile economice și de ocupare a forței de muncă și stabilesc priorități și obiective comune statelor membre. Orientările integrate privind ocuparea forței de muncă sunt propuse de Comisia Europeană, dezbătute și agreeate de statele membre și adoptate anual de către Consiliu. Orientările privind ocuparea forței de muncă incluse în Strategia Europa 2020 au fost adoptate în 2011 și s-a decis ca acestea să rămână stabile până în 2014 pentru a se asigura focalizarea pe implementare.

- *Orientarea 7.* creșterea participării la piața muncii pentru femei și bărbați, reducerea șomajului structural și promovarea calității locurilor de muncă
- *Orientarea 8.* Dezvoltarea unei forțe de muncă bine calificate, care să răspundă cerințelor pieței muncii și promovarea învățării pe tot parcursul vieții
- *Orientarea 9.* Îmbunătățirea calității și a performanței sistemelor de educație și formare la toate nivelurile și creșterea participării la învățământul terțiar sau cel echivalent
- *Orientarea 10.* Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei

Obiectiv general: Atingerea unui nivel sustenabil de ocupare a forței de muncă susținut de competitivitate economică, coeziune socială și dezvoltare durabilă.

Ținta cheie 2020: 70% - rata de ocupare a forței de muncă pentru grupa de vârstă 20–64 ani.

Condiționări asupra realizării obiectivului de promovare a ocupării forței de muncă, legate de alte domenii de politică:

- Educație:
  - Reducerea abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii, precum și implementarea de programe pentru persoanele care au un nivel scăzut de educație;
  - Creșterea calității procesului de învățământ, în special a relevanței competențelor obținute pentru dezvoltarea carierei profesionale;
  - Corelarea programei școlare (nivel mediu și superior) cu cerințele actuale și de perspectivă ale pieței muncii;
- Economie:
  - Îmbunătățirea competitivității sectorului agricol;
  - Stimularea sectoarelor economice sustenabile;
  - Extinderea infrastructurii și utilizării TIC;
  - Extinderea /modernizarea infrastructurii și facilităților publice de transport;
- Fiscalitate /Costuri de utilizare a forței de muncă:
  - Reducerea presiunii fiscale și administrative asupra utilizării forței de muncă (nivelul taxării muncii; reducerea numărului de declarații /formulare privind forța de muncă);
  - Facilități fiscale pentru angajarea șomerilor și a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.

Obiective specifice și direcții de acțiune:

- **O1.** Creșterea ocupării în rândul tinerilor și prelungirea vieții active a persoanelor în vârstă, subsumând următoarele direcții de acțiune
  - Diminuarea șomajului în rândul tinerilor și a numărului de tineri din categoria NEETs (care nu sunt în ocupare, educație sau formare).
  - Creșterea participării pe piața muncii a persoanelor în vârstă.
- **O2.** Îmbunătățirea structurii ocupaționale și participării pe piața muncii în rândul femeilor și persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, cuprinzând următoarele direcții de acțiune:
  - Reducerea ocupării în agricultura de subzistență și facilitarea relocării acestei resurse umane către activități non-agricole.
  - Creșterea participării femeilor pe piața muncii, inclusiv prin măsuri suport de reconciliere a vieții profesionale cu cea de familie.
  - Creșterea participării persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile pe piața muncii prin dezvoltarea de măsuri care să combine suportul social cu activarea.
- **O3.** Dezvoltarea unei resurse umane cu un nivel înalt de calificare și competențe adaptate la cerințele pieței muncii, cuprinzând următoarele direcții de acțiune:
  - Sprijinirea adaptabilității și dezvoltării permanente a forței de muncă corelate cu

- schimbările structurale ale pieței muncii.
- Îmbunătățirea nivelului de competențe al persoanelor șomere și inactive apte de muncă pentru a facilita reintegrarea acestora pe piața muncii.
- **O4.** Îmbunătățirea mecanismului de fundamentare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor cu impact pe piața muncii, cu următoarele direcții de acțiune:
  - Consolidarea mecanismului de fundamentare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor cu impact pe piața muncii.
  - Consolidarea dialogului social la toate nivelurile pentru a facilita adoptarea, implementarea și respectarea politicilor cu impact pe piața muncii

Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020

În anul 2014, prin HG nr. 929/octombrie 2014, Guvernul României a aprobat noua **Strategie Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020 (SNCDI 2020)**, elaborată sub coordonarea Ministerului Educației Naționale.

Strategia susține rolul și poziția prioritară a activității de cercetare, ca motor de creștere a competitivității economice și urmărirea conectarea la noile priorități ale științei și tehnologiei din Uniunea Europeană, stabilite prin Strategia Europa 2020.

Elaborarea acestui document strategic s-a desfășurat în contextul mai larg al strategiei **Europa 2020**, în mod particular al inițiativei *O Uniune a inovării* și al principalului instrument de implementare – *Orizont 2020*, precum și în contextul corelării cu politicile de coeziune.

În elaborarea noii strategii de cercetare s-a ținut cont de îndeplinirea condiționalității ex-ante "Existența unei strategii naționale în domeniul CDI, bazată pe priorități de specializare inteligentă, determinate în conformitate cu metodologia de elaborare a strategiilor regionale de inovare a Comisiei Europene".

Această condiționalitate a reprezentat o condiție necesară prealabilă pentru finanțarea din fonduri europene structurale și de investiții a obiectivului tematic „*Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și a inovării*”, prevăzut în Acordul de parteneriat dintre România și Uniunea Europeană. SNCDI 2020 a fost elaborată în cadrul unui proiect de anvergură, derulat în anul 2013, în coordonarea Ministerului Educației și Cercetării, de un consorțiu condus de către UEFISCDI alcătuit din 14 organizații cu profil de cercetare-dezvoltare și cu contribuții din partea a peste 150 de organizații din categorii reprezentative la nivel național, atât pentru mediul academic - universități și institute de cercetare, cât și pentru mediul economic.

Pentru stabilirea priorităților a fost utilizat un ansamblu de instrumente de tip prospectiv, care au implicat consultarea directă și online a peste 4000 de cercetători și specialiști, în privința evoluției și impactului domeniilor științei și tehnologiei atât pe plan național și internațional.

Deși condiționalitatea ex-ante s-a referit la construcția unei strategii de cercetare și inovare la nivel regional/național, cerință legată de nevoia de susținere a Strategiilor de Specializare Inteligentă (S3), iar inexistența acestor strategii a impus elaborarea unei strategii de CDI la nivel național, identificându-se zonele în care România poate avea contribuții semnificative și prin care poate beneficia de rezultatele științei și ale inovării în creșterea competitivității. În acest sens, mecanismul de descoperire antreprenorială, ca instrument fundamental prin care trebuiau descoperite domenii de dezvoltare inteligentă la nivelul fiecărei regiuni în parte și implicit la nivel național, a fost aplicat relativ impropriu, domeniile de cercetare care vor susține obiectivele de specializare inteligentă ale economiei sunt larg acoperitoare neindicând astfel nici o prioritate clară.

Strategia SNCDI 2020, vizează susținerea și investiția în CDI pe următoarele trei categorii de priorități:

- **Prioritățile de specializare inteligentă** presupun definirea și consolidarea unor domenii de competență ridicată în care există avantaje comparative reale sau potențiale și care pot

contribui semnificativ la creșterea economică. Prin concentrarea de resurse și mobilizarea unei mase critice de cercetători, aceste domenii pot asigura, inclusiv în dimensiunea lor regională, competitivitatea pe lanțurile de valoare adăugată regionale și/sau globale.

- **Prioritățile cu relevanță publică** vizează investirea de resurse și de creativitate în domenii în care cercetarea și dezvoltarea răspund unor nevoi sociale concrete și presante. Aceste priorități presupun dezvoltarea capacității sectorului public de a scana spațiul tehnologiilor noi și emergente și de a solicita soluții inovatoare de la operatorii CDI publici și privați. Prin SNCDI 2020 sunt susținute următoarele **priorități cu relevanță publică**: sănătate, patrimoniu și identitate culturală, respectiv tehnologii noi și emergente;
- **Cercetarea fundamentală** rămâne prioritară în cadrul strategiei. În timp ce în domeniile prioritare anterioare se urmărește cu precădere creșterea relevanței și impactului activităților de cercetare și inovare pentru dezvoltarea competitivă a mediului economic și pentru creșterea calității vieții sociale, cercetarea fundamentală stimulează investigarea în domenii de frontieră ale cunoașterii științifice. Sunt vizate atât științele de baza (matematică, fizică, chimie, ca și științele vieții, ale naturii și ingineresti), dar și discipline umaniste și socio-economice, urmărindu-se atingerea nivelului de calitate și vizibilitate propriu standardelor internaționale pentru producția științifică.

SNCDI 2020 susține concentrarea resurselor de cercetare în jurul infrastructurilor majore în care România s-a angajat să investească în perioada următoare: Laserul de ultra-înaltă putere ELI - NP (Extreme Light Infrastructure - Nuclear Physics) și Centrul internațional pentru cercetări avansate „Fluvii, Delte, Mări «Danubius»” - Delta Dunării.

SNCDI 2020 este operaționalizată printr-o serie de instrumente, care includ instrumentele principale de implementare, coordonate de Ministerul Cercetării și Inovării, reprezentate de Planul național de cercetare, dezvoltare și inovare 2014-2020 și Axa Prioritară 1 - Cercetare, Dezvoltare Tehnologică și Inovare pentru susținerea afacerilor și competitivitate din POC, și programele de cercetare ale Academiei Române, planurile sectoriale de cercetare ale ministerelor de ramură, precum și componentele de cercetare-dezvoltare din Programul Operațional Regional 2014-2020, coordonat de Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, coordonat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Educației și Cercetării, respectiv Programul Operațional Dezvoltare Rurală 2014-2020, coordonat de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale alături de alte politici publice în sprijinul cercetării, din sectoare conexe (competitivitate, industrie, financiar, fiscal, concurență, de ajutor de stat, educație, etc.). SNCDI 2020 susține, de asemenea, și finanțarea clusterelor existente sau în formare, în special în domeniile de specializare inteligentă și ale tehnologiilor emergente, cu impact major pentru creșterea durabilă a competitivității economiei.

Obiectivele generale / specifice ale SNCDI 2020 care trebuie atinse prin implementare sunt următoarele:

Tabel 66. Obiectivele generale/specifice ale SNCDI 2020

Viziune - principii de acțiuni			
Pilonul 1. Afirmare la nivel regional, afirmare la nivel global: firmele devin operatori cheie ai inovării	Pilonul 2. Excelență prin internaționalizare: sectorul CDI ca spațiu de oportunitate		Pilonul 3. „Leadership” regional la frontiera științei și în tehnologie: străpungeri în domenii strategice
Obiective generale			
OG1. Creșterea competitivității economiei românești prin inovare	OG2. Creșterea contribuției românești la progresul cunoașterii de frontieră		OG3. Creșterea rolului științei în societate
3. Obiective specifice			
OS1. Crearea unui mediu stimulativ pentru inițiativa sectorului privat	OS2. Susținerea specializării inteligente	OS3. Concentrarea unei părți importante a activităților CDI pe probleme societale	OS4. Susținerea aspirației către excelență în cercetarea la frontiera cunoașterii

Viziune - principii de acțiuni

Obiective specifice transversale

OS5. Atingerea până în 2020 a masei critice de cercetători

OS6. Dezvoltarea unor organizații de cercetare performante

Sursa: SNCDI 2020

Strategia Națională pentru Dezvoltare Regională

La nivel regional, Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) reprezintă baza strategică pentru fundamentarea programelor de finanțare din fonduri externe/comunitare, naționale, regionale și/sau locale care au ca scop dezvoltarea regională și care au susținut obiectivele Strategiei Europa 2020.

Pentru implementarea SNDR și prin intermediul fondurilor europene a fost necesară asigurarea corelării acesteia cu politica de coeziune a UE. În acest sens pentru identificarea unor obiective naționale de dezvoltare regională care să fie corelate cu obiectivele europene promovate prin Strategia Europa 2020 s-a asigurat corelarea cu obiectivele tematice și prioritățile de investiții, promovate prin propunerile de reglementare pentru perioada 2014-2020.

Obiectivul general al strategiei vizează îmbunătățirea continuă a calității vieții, prin asigurarea bunăstării, protecției mediului și coeziunii economice și sociale pentru comunități sustenabile capabile să gestioneze resursele în mod eficient și să valorifice potențialul de inovare și dezvoltare economică și socială a regiunilor.

Obiectivele specifice vin să susțină obiectivul general și cuprind:

- Creșterea rolului și funcțiilor orașelor și municipiilor în dezvoltarea regiunilor prin investiții care să sprijine creșterea economică, protejarea mediului, îmbunătățirea infrastructurii edilitare urbane și coeziunea socială.
- Creșterea eficienței energetice în sectorul public și/sau rezidențial pentru a contribui la reducerea cu 20% a emisiilor de CO₂ în conformitate cu Strategia Europa 2020.
- Creșterea gradului de accesibilitate a regiunilor prin îmbunătățirea mobilității regionale și asigurarea serviciilor esențiale pentru dezvoltarea economică sustenabilă și incluzivă.
- Regenerarea zonelor defavorizate și stimularea incluziunii sociale a comunităților marginalizate, prin crearea premiselor necesare pentru asigurarea serviciilor esențiale și condițiilor decente de trai.
- Creșterea economiilor regionale prin dezvoltarea infrastructurii specifice inovării și cercetării, precum și stimularea competitivității IMM-urilor.
- Stimularea dezvoltării competitive și durabile a turismului la nivel regional și local prin valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, cu potențial turistic și crearea/modernizarea infrastructurii specifice de turism.
- Protecția și îmbunătățirea mediului prin creșterea calității serviciilor de apă, reabilitarea site-urilor industriale poluante și abandonate și luarea unor măsuri de prevenire a riscurilor și creșterea capacității de intervenție în situații de urgență.

Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR)

Strategia de dezvoltare teritorială a României este documentul programatic pe termen lung prin care sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României, bazat pe un concept strategic, precum și direcțiile de implementare pentru o perioadă de timp de peste 20 de ani, la scară regională, interregională, națională, cu integrarea aspectelor relevante la nivel transfrontalier și transnațional. SDTR stabilește cadrul strategic de dezvoltare a teritoriului României pentru orizontul de timp 2035 necesar pentru sprijinirea și direcționarea procesului de dezvoltare teritorială la nivel național, cu scopul valorificării oportunităților și a nivelului de dezvoltare al fiecărui teritoriu.

Tratatul de la Lisabona a adăugat coeziunea teritorială la obiectivele coeziunii economice și sociale. Prin urmare, este necesar să se abordeze acest obiectiv în cadrul noilor programe, punând accentul

În special pe rolul orașelor, pe delimitările geografice funcționale, pe zonele care se confruntă cu probleme geografice sau demografice specifice și pe strategii macro-regionale.

Coeziunea teritorială reprezintă un obiectiv politic la nivel european, iar politicile de dezvoltare teritorială sunt instrumente pentru atingerea acestuia, rolul său fiind de a adăuga la dezvoltarea economică și socială și valorificarea potențialului teritorial. Coeziunea teritorială presupune o consolidare a dimensiunii teritoriale în ansamblul politicilor comunitare și naționale, pentru valorizarea legăturilor dintre diferitele politici sectoriale și utilizarea potențialului specific fiecărui tip de teritoriu. În elaborarea Strategiei de dezvoltare teritorială a României, au fost urmărite principiile strategice privind:

- racordarea teritoriului național la rețeaua europeană și intercontinentală a polilor de dezvoltare și a coridoarelor de transport;
- dezvoltarea rețelei de localități și structurarea zonelor funcționale urbane;
- promovarea solidarității urban-rural și dezvoltarea adecvată a diferitelor categorii de teritorii;
- consolidarea și dezvoltarea rețelei de legături interregionale;
- protejarea, promovarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Obiective generale și obiective specifice

- OG. 1: Asigurarea unei integrări funcționale a teritoriului național în spațiul european prin sprijinirea interconectării eficiente a rețelelor energetice, de transporturi și broadband;

Obiective specifice

- OS 1.1: Dezvoltarea unei rețele de transport eficientă și diversificată capabilă să asigure gestionarea fluxurilor de oameni și mărfuri generate de schimburile economice între teritoriul național și piețele din spațiul european.
- OS 1.2: Dezvoltarea și extinderea infrastructurii portuare și aeroportuare, precum și a legăturii acestora cu centrele urbane naționale în scopul consolidării poziției României de nod logistic regional.
- OS 1.3 Consolidarea infrastructurii de transport a energiei și conectarea acesteia la proiectele pan-europene cu impact regional și național
- OG. 2 Creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitară și a serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive;

Obiective specifice

- OS 2.1 Asigurarea unei echipări complete cu infrastructură de utilități publice a localităților urbane și rurale
- OS 2.2 Asigurarea unei accesibilități crescute la nivelul teritoriului și a unei conectivități eficiente între orașele mari și zona urbană funcțională
- OS 2.3 Creșterea atractivității spațiilor urbane și rurale prin îmbunătățirea funcțiilor rezidențiale, dezvoltarea unor spații publice de calitate și a unor servicii de transport adaptate nevoilor și specificului local
- OS 2.4 Furnizarea unor servicii sociale de calitate prin asigurarea unei diversificări a acestor servicii la nivelul teritoriului și îmbunătățirea gradului de acces a populației.
- OG. 3 Dezvoltarea unei rețele de localități competitive și coezive prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea zonelor funcționale urbane;

Obiective specifice

- OS 3.1 Dezvoltarea unor centre urbane specializate și inteligente cu vocație de poli internaționale și racordarea lor eficientă la rețeaua urbană europeană
- OS 3.2 Încurajarea dezvoltării zonelor urbane funcționale în jurul orașelor cu rol polarizator la nivelul teritoriului

- OS 3.3 Consolidarea rolului localităților rurale cu potențial de polarizare în scopul asigurării unei accesibilități crescute a populației rurale la servicii de interes general
- OS 3.4 Sprijinirea dezvoltării sistemelor urbane și axelor de dezvoltare de la nivelul teritoriului prin asigurarea unor intervenții integrate teritorial
- OG. 4 Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială;

Obiective specifice

- OS 4.1 Protejarea patrimoniului și promovarea măsurilor de regenerare a capitalului natural.
- OS 4.2 Protejarea și reabilitarea patrimoniului construit în scopul conservării identității naționale și creșterii atractivității spațiilor culturale cu potențial turistic deosebit
- OS 4.3 Reducerea vulnerabilității zonelor supuse riscurilor naturale.
- OS 4.4 Asigurarea echilibrului în dezvoltarea mediului rural și urban prin protejarea resurselor funciare agricole și forestiere și limitarea extinderii intravilanului localităților
- OG. 5 Creșterea capacității instituționale de gestionare a proceselor de dezvoltare teritorială.
  - OS 5.1 Consolidarea capacității structurilor de guvernare la niveluri multiple și diversificarea formelor de cooperare între structurile administrației publice
  - OS 5.2 Consolidarea instrumentelor de planificare spațială și a instituțiilor cu rol în gestionarea și planificarea proceselor de dezvoltare a teritoriului (sau de amenajare a teritoriului)
  - OS 5.3 Consolidarea capacității de cooperare și planificare în domeniul transfrontalier și transnațional.

Strategiile de Specializare Inteligentă la nivel regional

De asemenea, Strategiile de Specializare Inteligentă la nivel regional (RIS) presupun identificarea caracteristicilor și atuurilor unice ale fiecărei regiuni, evidențierea avantajelor competitive ale acestora, precum și cooptarea părților interesate și a resurselor de la nivel regional în jurul unei viziuni axate pe criteriul excelenței asupra viitorului acestora. RIS sprijină inovarea tehnologică, precum și inovarea pe baze practice și urmăresc să stimuleze investițiile din sectorul privat. Totodată sprijină crearea de locuri de muncă și dezvoltarea, bazate pe cunoaștere, nu numai în cadrul centrelor principale de cercetare și inovare (C&I), ci și în regiunile mai puțin dezvoltate și rurale.

Strategiile privind specializarea inteligentă pot constitui, în același timp, un instrument puternic pentru soluționarea provocărilor sociale, de mediu, climatice și energetice, precum schimbările demografice, eficiența resurselor, securitatea energetică și rezistența în fața schimbărilor climatice.

RIS necesită o abordare integrată și bazată pe situația din teren pentru elaborarea și punerea în aplicare a politicilor. Politicile trebuie să fie adaptate la contextul local, recunoscându-se faptul că există diferite căi de inovare și dezvoltare regională. Printre acestea se numără:

- a) revigorarea sectoarelor tradiționale prin activități cu valoare adăugată mai mare și noi nișe de piață;
- b) modernizarea prin adoptarea și diseminarea noilor tehnologii;
- c) diversificarea tehnologică plecând de la specializările existente în domenii conexe;
- d) dezvoltarea de noi activități economice prin intermediul unei schimbări tehnologice radicale și a unor inovații majore;
- e) exploatarea unor noi forme de inovare, precum inovarea deschisă și orientată către utilizator, inovarea socială și inovarea în materie de servicii.

Majoritatea regiunilor pot dobândi un avantaj competitiv real numai prin găsirea unor nișe sau prin integrarea noilor tehnologii în cadrul industriilor tradiționale și prin exploatarea potențialului regional „inteligent” al acestora.

Strategia Națională privind Incluziunea Socială și Reducerea Sărăciei 2015 – 2020

Incluziunea socială a grupurilor vulnerabile și reducerea numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială cu 580.000, până în anul 2020, față de anul 2008, conform țintei asumate de România în vederea îndeplinirii obiectivelor Strategiei Europa 2020, a constituit rezultatul principal vizat de această strategie.

Strategia privind incluziunea socială și reducerea sărăciei conține un plan de acțiune care va permite României să înregistreze progrese considerabile în reducerea sărăciei și promovarea incluziunii sociale pentru persoanele, familiile și grupurile vulnerabile în următorii șapte ani. Strategia prezintă și un set structurat de măsuri cu rolul de a asigura atingerea țintelor asumate de România în contextul Strategiei Europa 2020.

Strategia viza o serie de obiective cheie care susțin țintele Strategiei Europa 2020, precum:

- Ocuparea forței de muncă, prin:
  - Activarea persoanelor sărace care nu sunt angajate, nu sunt înscrise în sistemul de învățământ sau formare profesională
  - Reducerea ocupării în sectorul informal și creșterea productivității firmelor mici și mijlocii
  - Reducerea sărăciei persoanelor încadrate în muncă
  - Dezvoltarea capacității instituționale și a resurselor serviciului public de ocupare
  - Creșterea participării pe piața muncii a categoriilor vulnerabile
  - Dezvoltarea economiei sociale în vederea creșterii oportunităților de angajare pentru grupurile vulnerabile
- Transferuri sociale, prin:
  - Îmbunătățirea performanței sistemului de transferuri sociale
  - Creșterea importanței programelor țintite către grupurile vulnerabile
  - Eficientizarea sistemului de transferuri sociale și creșterea rolului acestuia de activare a grupurilor vulnerabile prin introducerea Venitului Minim de Inserție
  - Oferirea sprijinului financiar adecvat pentru persoanele cu dizabilități în risc de sărăcie sau excluziune socială
  - Protejarea persoanelor vârstnice aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială
  - Protejarea consumatorilor săraci și vulnerabili împotriva creșterii tarifelor la electricitate
- Servicii sociale, prin:
  - Asigurarea mecanismelor de creștere a responsabilității sociale din serviciile sociale
  - Îmbunătățirea sistemelor de evaluare a nevoilor și de management al informațiilor, precum și corelarea acestora cu politica și practicile locale
  - de luare a deciziilor
  - Îmbunătățirea finanțării serviciilor sociale
  - Consolidarea și îmbunătățirea asistenței sociale la nivelul comunității
  - Dezvoltarea echipelor comunitare de intervenție integrată
  - Dezvoltarea serviciilor destinate grupurilor vulnerabile
- Educație, prin:
  - Îmbunătățirea sistemului de educație și îngrijire pentru copiii preșcolari
  - Creșterea ratei participării și îmbunătățirea rezultatelor obținute de toți copiii cuprinși în învățământul primar și gimnazial

- Promovarea unui acces mai larg la învățământ terțiar (non-universitar) a grupurilor sub-reprezentate
- Creșterea accesului la programul de învățare și formare pe tot parcursul vieții pentru tinerii dezavantajați și populația de vârstă activă
- Creșterea accesului copiilor din grupuri vulnerabile la educație de calitate
- Îmbunătățirea eficienței programelor de protecție socială în educație
- Sănătate, prin:
  - Promovarea echității în materie de sănătate și protecție financiară
  - Îmbunătățirea furnizării de servicii de sănătate în arii de intervenție relevante pentru grupurile sărace sau vulnerabile
  - Creșterea accesului grupurilor vulnerabile la servicii de asistență medicală primară de bună calitate
- Locuire, prin:
  - Creșterea accesibilității și îmbunătățirea calității locuințelor, în special pentru populația vulnerabilă
Dezvoltarea sectorului locuirii sociale
  - Asigurarea sprijinului de urgență și creșterea capacității de prevenție timpurie pentru persoanele fără adăpost
- Participare socială, prin:
  - Îmbunătățirea climatului social și creșterea încrederii în instituțiile statului
  - Creșterea toleranței și reducerea discriminării
  - Creșterea participării la activități de voluntariat cu și pentru grupurile vulnerabile
  - Responsabilizarea și creșterea implicării în luarea deciziilor care afectează comunitățile sărace și marginalizate prin participare socială activă
  - Îmbunătățirea accesului la informații și cunoaștere prin inovare socială

Strategia națională privind agenda digitală pentru România 2020

Pentru susținerea redresării economice a Europei, dar mai ales pentru asigurarea unei creșteri economice sustenabile, inteligente și care să promoveze incluziunea socială, Uniunea Europeană a elaborat Agenda Digitală Europa 2020 cu obiectivul principal de a dezvolta o Piață Unică Digitală. Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România a fost dezvoltată pe baza programului Agenda Digitală pentru Europa 2020, aceasta fiind cadru de referință pentru dezvoltarea economiei digitale 2014 - 2020. Realizarea celor 5 obiective comune Agendei Digitale pentru Europa 2020 impune eforturi cumulate ale statelor membre în vederea realizării acestora. În acest context, România trebuie să aibă în vedere maximizarea impactului politicilor publice și să privească investițiile în TIC ca o modalitate de a transforma economia românească. Aceste obiective sunt considerate ca fiind strâns legate între ele, susținându-se reciproc și fiind promovate ca obiective naționale pentru fiecare stat membru al Uniunii Europene.

Strategia națională privind agenda digitală pentru România 2020 propune acțiuni concrete în vederea promovării cercetării-dezvoltării și inovării în TIC, și anume: promovarea grupurilor inovatoare și a polilor concurențiali în vederea creșterii regionale, încurajarea cercetării privind dezvoltarea infrastructurii la nivel regional, răspândirea participării în proiectele de CDI în TIC, finanțarea inițiativelor în domeniul inovării în TIC în România, respectiv stimularea capacităților naționale de cercetare-dezvoltare și inovare în domeniul securității cibernetice. Investițiile în cercetarea, dezvoltarea și inovația în domeniul TIC și aplicarea rezultatelor obținute prin respectivele investiții reprezintă factori cheie de îmbunătățire a competitivității companiilor noastre și instituțiilor publice.

Liniile strategice de dezvoltare în cadrul cercetării-dezvoltării și inovării în TIC sunt:

- Promovarea grupurilor inovatoare și a polilor concurențiali în vederea creșterii regionale.

- Încurajarea cercetării privind dezvoltarea infrastructurii la nivel regional.
- Răspândirea participării în proiectele de Inovare, Cercetare și Dezvoltare în TIC în cadrul inițiativelor internaționale.
- Finanțarea inițiativelor în domeniul inovării în TIC în România.

Pentru a face saltul spre modele de dezvoltare bazate pe inovare, este nevoie de o colaborare între actorii din industria TIC, ideal în structuri de tip cluster. Aceste structuri oferă un acces facil și rapid la rezultatele cercetării în vederea implementării acestora în producție și realizării de produse inovative utilizând tehnologii performante, cât și a strategiilor comune de dezvoltare, pornind de la cele de cooperare în producție și achiziție de tehnologii și echipamente performante destinate utilizării în comun, până la cele de marketing.

Strategia guvernamentală pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și îmbunătățirea mediului de afaceri din România – Orizont 2020

Avantajul competitiv al IMM-urilor este reprezentat de capacitatea înaltă de a crea locuri de muncă de calitate, de a genera bunăstare în mod sustenabil, de a atenua decalajele de dezvoltare dintre județe și de a dezvolta clasa de mijloc din România, ca fundament al stabilității economice și sociale a țării. Obiectivul general al Strategiei îl reprezintă crearea unui mediu favorabil afacerilor, sprijinirea creșterii competitivității mediului de afaceri autohton pe plan local, regional, național, european și internațional prin creșterea semnificativă, sub aspect dimensional, sectorial și regional, a soldului net de IMM-uri active economic, dezvoltarea întreprinderilor existente și crearea de noi locuri de muncă până la sfârșitul anului 2020, astfel încât să vină în susținerea obiectivelor Strategiei Europa 2020. Direcțiile de acțiune ale Strategiei vizează:

- Sprijinirea și promovarea antreprenoriatului
- Accesul IMM-urilor la finanțare adecvată
- IMM-uri inovatoare
- Accesul la piețe și internaționalizarea IMM
- Reactivitatea administrației publice la nevoile IMM-urilor

Strategia își propune printre altele re tehnologizarea întreprinderilor (inclusiv în domeniul CDI) și sporirea capacității de atragere și păstrare în cadrul întreprinderii a talentelor creative individuale, precum și consolidarea rețelelor de întreprinzători și diseminarea informațiilor de piață relevante în rândul acestora.

IMM-urile din sfera CDI, din industriile așa-numite creative, precum și cele care au potențial de expansiune externă (indiferent de sectorul de activitate specific) vor fi stimulate să se implanteze/relocalizeze în marile orașe în cadrul clusterelor și a poliilor de excelență (de ex. centre academice și universitare, entități specifice CDI/ ELI Măgurele și transferului tehnologic, business hubs, acceleratoare de afaceri, centre regionale de export, etc. Totodată, aceste întreprinderi vor fi încurajate să țină seama cu prioritate piețele de profil străine (act local, think global).

Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050

Domaniul energiei și a schimbărilor climatice reprezintă unul dintre domeniile țintă ale Strategiei Europa 2020, iar Strategia Energetică a României 2016-2030, cu perspectiva anului 2050 poate să contribuie la obținerea de rezultate semnificative prin susținerea pe care își propune să o acorde mediului, schimbărilor climatice, sectorului energetic, etc., prin dezvoltarea de parteneriate public-private cu industria energetică, urmând cele mai bune practici și prin dezvoltarea capacității de atragere și utilizare a surselor de finanțare pentru cercetare științifică, prin participarea în consorții internaționale, precum și la programe și proiecte europene și internaționale.

Obiectivele strategice fundamentale:

- Securitate energetică
- Piețe concurențiale
- Energie curată

- Modernizarea sistemului de guvernare energetică
- Reducerea sărăciei energetice și protecția consumatorului vulnerabil

Sectorul energetic contribuie în mod esențial la procesul de dezvoltare a României, prin influența profundă asupra calității vieții, a competitivității economiei, a mediului înconjurător și a climei. Pentru a susține așteptările consumatorilor de energie, sectorul energetic din România trebuie să devină mai eficient economic, mai avansat tehnologic și mai puțin poluant. Transformarea treptată, dar profundă a sectorului energetic prin implementarea prezentei Strategii reprezintă o adaptare la modificările ample ce au loc la nivel mondial: efortul de atenuare a schimbărilor climatice, evoluția tehnologică (digitalizare și noi tehnologii pentru întreg lanțul valoric al sectorului energetic) și tendințele din politica internațională a energiei (globalizarea piețelor, dezvoltarea pieței unice europene a energiei, precum și noi aspecte de securitate și diplomație energetică regională).

Strategia Națională a României privind schimbările climatice 2013-2020

Schimbările climatice reprezintă deja o componentă reală a vieții planetei noastre, efectele lor negative fiind resimțite atât în plan economic, cât și social. Conform celor stabilite la nivelul UE, prin Strategia Europa 2020, fiecare Stat Membru trebuia să aloce 20% din viitoarele fonduri structurale și de investiții ale UE (FESI 2014 – 2020) proiectelor și acțiunilor cu relevanță climatică, fie că vorbim de sectorul industrial, agricol, urban, silvic sau transporturi.

Strategia cuprinde o serie de tipuri de măsuri cheie ce trebuie implementate în fiecare sector pentru reducerea emisiilor GES și pentru adaptarea la efectele schimbărilor climatice.

- I. Eficiență energetică:
  - Schimbarea comportamentului consumatorilor casnici, ceea ce poate determina economii de 1-15% prin utilizarea corectă a aparatelor electrocasnice, a sistemelor de iluminat și a reguletoarelor termostactice pentru energie termică;
  - Atragerea investiției private în proiecte municipale, prin utilizarea contractului de performanță, cu economii estimate de 15% pentru clădiri publice și de 25-30% pentru proiecte de iluminat public;
  - Reducerea consumului de energie în industrie cu minimum 10%, prin îmbunătățirea managementului energetic și aplicarea unor măsuri de tip „low-cost/no-cost”.
  - Promovarea managementului energetic în industrie prin:
    - informarea și formarea profesională pentru managerii energetici autorizați;
    - dezvoltarea unui nou model de curs de pregătire pentru universitățile agreate, în vederea pregătirii pentru autorizare a managerilor și auditorilor energetici.
- II. Transport
  - Încurajarea utilizării transportului feroviar ca alternativă la transportul Rutier și orientarea transporturilor rutiere de mărfuri către transportul Feroviar.
- III. Auto
  - Autovehicule echipate cu motoare convenționale (cu ardere internă), dar cu emisii poluante foarte reduse;
  - Autovehicule echipate cu motoare convenționale (cu ardere internă), care utilizează parțial sau integral combustibili alternativi (în general biocarburanți lichizi, biogaz, GPL, GNC etc);
  - Autovehicule cu altă sursă de energie (hibride, electrice, cu hidrogen etc).
- IV. Aviație
  - Îmbunătățirea managementului de transport;
  - Optimizarea rutelor de zbor;

- Dezvoltarea Transportului Intermodal;
  - Încurajarea și promovarea transportului nemotorizat;
  - Dezvoltarea unei infrastructuri adecvate pentru ciclism.
- V. Urban
    - Îmbunătățirea performanței termice a clădirilor. Va fi continuată, de pildă, reabilitarea termică a clădirilor existente, pentru care sunt avute în vedere două mecanisme de finanțare;
    - Încurajarea dezvoltării de proiecte care vizează casele ecologice, casele pasive și/sau active. Programul demarat în anul 2010, vizând instalarea sistemelor de încălzire care utilizează energie regenerabilă, inclusiv înlocuirea sau completarea sistemelor clasice de încălzire, denumit "Programul Casa Verde" va fi îmbunătățit și implementarea lui va continua în anii următori;
    - Implementarea unui program de sprijin pentru îmbunătățirea eficienței energetice în clădirile ocupate de persoanele cu venituri reduse;
    - Modernizarea infrastructurii de transport și distribuție a energiei termice în sisteme centralizate;
    - Implementarea proiectului vizând perdelele forestiere pentru protejarea orașelor mari din zonele de câmpie.
  - VI. Agricultură
    - Introducerea tehnologiilor agricole moderne de utilizare a soiurilor de plante rezistente la secetă, boli și dăunători, pentru care sunt necesare mai puține lucrări agrotehnice;
    - Protejarea materiei organice în sol, în mod special în solurile bogate în carbon (mlaștini, turbării etc);
    - Implementarea tehnologiilor de colectare și valorificare a reziduurilor agricole;
    - Realizarea de microinstalații de obținere a biogazului în fermă sau în grupuri de ferme;
    - Creșterea suprafeței forestiere, prin stoparea tăierilor ilegale, reconstrucția ecologică forestieră.

Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar 2015 – 2020

Intervențiile propuse în cadrul Strategiei Naționale pentru Învățământ Terțiar 2015-2020 promovează învățământul terțiar ca motor al creșterii economice bazate pe cunoaștere și înaltă calificare, universitățile având un rol crucial în specializarea forței de muncă și încurajarea activităților de cercetare – inovare. Investițiile vor viza cu prioritate domenii cu potențial de creștere care contribuie la creșterea angajabilității absolvenților învățământului superior în sectoare competitive și cu specializări inteligente.

Învățământul terțiar va contribui la creșterea productivității și va promova coeziunea socială, punând astfel fundamentele unei economii bazate pe cunoaștere. Învățământul superior va pregăti specialiști care pot să dezvolte o societate competitivă într-o economie globală. Instituțiile de învățământ superior vor putea să catalizeze creativitatea și inovarea în întreaga societate din România și, în special, să susțină economia în dezvoltarea de produse și servicii. Totodată având în vedere contribuția importantă pe care universitățile o au în specializarea forței de muncă, în dezvoltare economică și încurajarea activităților de cercetare – inovare, este importantă dezvoltarea și modernizarea infrastructurii instituțiilor de învățământ terțiar și a resurselor relevante, ținând cont de tendințele de dezvoltare economică în raport cu cerințele pieței și politicile naționale în domeniu.

Strategia se corela, la nivel european, cu abordările Strategiei Europa 2020, iar la nivel național cu cele ale Strategiei naționale pentru competitivitate 2015- 2020 și avea în vedere identificarea nevoilor privind competențele, în vederea unei treceri treptate către o economie bazată pe cunoaștere și o cerere crescută, implicită, de locuri de muncă înalt calificate. Întregul spectru de provocări legate de

competitivitate, în România, nu poate fi gestionat doar prin investiții în învățământul terțiar. Îmbunătățirea capacității resurselor umane constituie elementul vital, de bază, al strategiei pentru competitivitate pe termen lung, care include și reforme ale instituțiilor publice și a altor sectoare, precum cele ale agriculturii, pieței muncii și pieței financiare. România se află într-o etapă de dezvoltare în care modernizarea și consolidarea învățământului terțiar este o prioritate.

Strategia Educației și Formării Profesionale 2016-2020

Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020, propune o abordare coerentă a formării profesionale inițiale și a formării profesionale continue, care să conducă la dezvoltarea unui sistem de formare profesională accesibil, atractiv, competitiv și relevant pentru cerințele pieței muncii.

Elaborarea acestui document s-a realizat în contextul Strategiei Europa 2020, care promovează creșterea inteligentă, realizabilă prin investiții majore în educație, cercetare și inovare sustenabilă, creșterea incluzivă, cu accent pe crearea de locuri de muncă și reducerea sărăciei, precum și în acord cu principiile și instrumentele europene pentru cooperare în educație și formare profesională.

Obiectivele, principiile și direcțiile de acțiune ale strategiei sunt fundamentate pe o analiză a sistemului de educație și formare profesională și sunt elaborate luând în considerare rolul major pe care formarea profesională îl are pentru dezvoltarea economică și socială a României, și pentru coeziunea teritorială.

Strategia educației și formării profesionale răspunde obiectivului global al României de a reduce discrepanțele de dezvoltare economică și socială între România și statele membre ale UE.

- *Obiectivul strategic 1:* Îmbunătățirea relevanței sistemelor de formare profesională pentru piața muncii
- *Obiectivul strategic 2:* Creșterea participării și facilitarea accesului la programele de formare profesională
- *Obiectivul strategic 3:* Îmbunătățirea calității formării profesionale
- *Obiectivul strategic 4:* Dezvoltarea inovării și cooperării naționale și internaționale în domeniul formării profesionale

Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării

Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD), a doua strategie macro-regională a UE, este o inițiativă comună a României și Austriei dezvoltată ca un mecanism de cooperare a statelor din regiunea Dunării, destinat dezvoltării economice și sociale, prin consolidarea implementării politicilor și legislației UE în țările partenere.

La Strategia Dunării participă 14 state: nouă state membre UE (Austria, România, Bulgaria, Cehia, Croația, Germania – ca stat federal și prin landurile Baden-Württemberg și Bavaria, Slovacia, Slovenia, Ungaria) și cinci state nemembre UE (Bosnia-Herțegovina, Muntenegru, Serbia, Republica Moldova și Ucraina).

Prin înființarea SUERD s-a urmărit intensificarea cooperării statelor din regiunea Dunării, strategia fiind structurată pe patru obiective, fiecareua corespunzându-i mai multe arii prioritare care vin să susțină obiectivele Strategiei Europa 2020.

1. Interconectarea regiunii Dunării

- Îmbunătățirea mobilității și a multimodalității
  - a. căi navigabile interioare (Austria și România)
  - b. legături rutiere, feroviare și aeriene (Slovenia și Serbia)

- Încurajarea energiilor durabile (Ungaria și Cehia)
  - Promovarea culturii și a turismului, a contactelor directe între oameni (România și Bulgaria)
2. Protejarea mediului în regiunea Dunării
- Restaurarea și întreținerea calității apelor (Ungaria și Slovacia)
  - Gestionarea riscurilor de mediu (Ungaria și România)
  - Conservarea biodiversității, a peisajelor și a calității aerului și solurilor (Bavaria și Croația)
3. Creșterea prosperității în regiunea Dunării
- Dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere prin cercetare, educație și tehnologii ale informației (Serbia și Slovacia)
  - Sprijinirea competitivității întreprinderilor, inclusiv dezvoltarea clusterelor (Croația și landul Baden-Württemberg)
  - Investiția în oameni și capacități (Austria și Republica Moldova)
4. Consolidarea regiunii Dunării
- Ameliorarea capacității instituționale și a cooperării (Austria și Slovenia)
  - Conlucrarea în vederea promovării securității și pentru soluționarea problemelor legate de criminalitatea organizată și de infracțiunile grave (landul Bavaria și Bulgaria)

8 Anexa 5. Liste părți interesate

8.1.1 Lista persoanelor intervievate

Categorie factor interesat	Funcție	Instituție
Comitetul pentru Coordonarea și Managementul Acordului de Parteneriat – CCMAP	Secretar Științific	Academia Română
	Reprezentant	Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România
	Director programe	Organizația Salvați Copiii
Autorități de management ale programelor operaționale	Consilier de evaluare DG POR	AM POR
	Director – Direcția Asistența Tehnică și Formare Profesională	AM PNDR
	Șef Serviciu SPMM - DGP	AM POPAM
	Consilier superior Direcția gestionare și evaluare programe	AM POCU
	Director supraveghere proiecte (manager public)	
	Șef Serviciu	
	Reprezentant	
Reprezentant	AM POIM	
Ministere	Director	Direcția Prevenirea și Combaterea Violenței Domestice – ANES, Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse
	Consilier superior	Ministerul Antreprenoriatului și Turismului
	Manager proiect	Ministerul Antreprenoriatului și Turismului
	Director	Direcția Politici de Ocupare, Competențe și Mobilitate Profesională - Ministerul Muncii și Protecției Sociale
Mediul academic	Reprezentant	Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții (ICCV)
	Rector	Universității Politehnice din București
	Reprezentant	Institutul de Prognoză Economică
Institutul Național de Statistică	Director - Direcția de statistica sociala	Institutul Național de Statistică (INS)
	Consilier - Direcția de statistica sociala	
	Director adjunct - Direcția de calcul al indicatorilor privind populația și migrația externă	
	Consilier - Direcția de calcul al indicatorilor privind populația și migrația externă	
	Director general - Direcția generală de conturi naționale și sinteze macroeconomice	
	Director - Direcția de conturi naționale	
	Director - Direcția de statistica preturilor	
	Director general - Direcția generală de statistica economică	
	Director - Direcția de statistici agricole și de mediu	
	Director adjunct - Direcția de statistici agricole și de mediu	

Categorie factor interesat	Funcție	Instituție
	Director - Direcția de statistica a indicatorilor economici pe termen scurt	
	Director - Direcția de statistici structurale ale întreprinderii	
	Director - Direcția statisticii comerțului exterior	

8.1.2 Lista participanților la focus grup

Categorie factor interesat	Funcție	Instituție
AM	Director Gestionare Program, Evaluare și Contractare Proiecte	AM POC
	Reprezentant	AM POPAM
CCMAP	Director Programe	Organizația Salvați Copiii
Experți din mediul academic	Cercetător ICCV	Institutul de Cercetare a Calității Vieții
	Cercetător Științific	Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare în Turism – INCDT
	Cercetător Științific	Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții - ICCV
Mediul academic	Director	Institutului pentru nanotehnologii și Surse Alternative de Energie Universitatea Ovidius din Constanța
	Director Științific	Institutul de Prognoza Economica - IPE
Minister	Reprezentant	Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării
	Secretar General Adjunct	Ministerul Educației
	Consilier la DGIU	Ministerul Educației
	Consilier Direcție Implementare PNRR	Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse
	Director Direcția Prevenirea și Combaterea Violenței Domestice - ANES	Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse
	Director General Adjunct Direcția Generală Ape	Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor

9 Anexa 6. Setul de date și metadate (pe suport electronic)

Versiunea finală a Instrumentului de modelare utilizat a fost adăugată, împreună cu un Manual al modelului de echilibru general pentru evaluarea impactului FESI în România.

10 Anexa 7. Lista membrilor Comitetului de Coordonare a Evaluării

Nr. crt.	Instituție / Structură membră a CCE
1	Comisia Europeană
2	Ministerul Afacerilor Interne
3	Ministerul Muncii și Justiției Sociale
4	Ministerul Educației Naționale
5	Ministerul Mediului
6	Ministerul Apelor și Pădurilor
7	Institutul Național de Statistică
8	Comisia Națională de Prognoză
9	Institutul pentru Politici Publice

Nr. crt.	Instituție / Structură membră a CCE
10	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
11	Autoritățile de Management ale Programelor Operaționale
12	Centrul Român pentru Politici Europene
13	Consiliul de Coordonare Națională a Pactelor Regionale pentru Ocupare și Incluziune Socială
14	RURALNET – Rețea de dezvoltare comunitară
15	WWF Asociația Programul Dunăre Carpați România

11 Anexa 8. Procesul verbal de avizare privind asigurarea calității

**INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ ÎN DOMENIUL MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE – I.N.C.S.M.P.S. BUCUREȘTI**

Str. Povernei nr. 6-8, Sector 1, București
Tel: 021.312.40.69, 021.317.24.31, Fax : 021.311.75.95,
e-mail: office@incsmpls.ro, web: www.incsmpls.ro

PROCES VERBAL DE AVIZARE PRIVIND ASIGURAREA CALITĂȚII PROIECTUL Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2, Lot 1 Evaluarea contribuției la coeziunea economică, social și teritorială – Tema A, Al doilea Raport de Evaluare

În vederea evaluării calității celui de-al doilea Raport de evaluare din proiectul **Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2, Lot 1 Evaluarea contribuției la coeziunea economică, social și teritorială – Tema A, contract de prestări servicii nr. nr. 83996/26.08.2021**, încheiat între Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (Achizitor) și Asocieria formată din S.C. ERNST&YOUNG SRL (Lider) și Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale (Asociat), în cadrul INCSMPS, instituție independentă s-au parcurs următoarele etape:

1. Analiza și avizarea rezultatelor aferente celui de-al doilea Raport de evaluare în cadrul comisiei de specialitate a consiliului științific.
2. Analiza și avizarea rezultatelor celui de-al doilea Raport de evaluare în cadrul ședinței comune a consiliului științific al Institutului Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale din data de 11.08.2023

Comisia de specialitate, constituită prin decizia nr. 95 din 25.03.2023, luând în considerare lucrările efectuate pentru cel de-al doilea Raport de evaluare de către consorțiul format din S.C. ERNST&YOUNG SRL (Lider) și Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale (Asociat), pentru proiectul Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2, Lot 1 Evaluarea contribuției la coeziunea economică, social și teritorială – Tema A, a constatat următoarele:

- a) Lucrările executate în cadrul celui de-al doilea Raport de evaluare corespund din punct de vedere al obiectivelor, abordării metodologice și instrumentelor de evaluare cu

elementele metodologice prezentate în oferta acceptată de Client, precum și cu cerințele din caietul de sarcini ale Clientului.

- b) Informațiile din literatura de specialitate, datele și informațiile care au stat la baza raportului, modul de aplicare al metodologiei și instrumentelor în vederea culegerii datelor din sursele oficiale și a celor de pe teren, curățarea, validarea, prelucrarea și prezentarea lor, ecuațiile modelului econometric, precum și ale altor module de evaluare, analizele realizate și concluziile desprinse întrunesc condițiile de calitate științifică, respectiv respectă următoarele criterii:
- ✓ aderă și respectă principiile și standardele etice aplicabile și la implementarea strategiei pentru prevenirea conflictelor de interese și anti-corupție;
  - ✓ adresează adecvat nevoile de evaluare, asigurând premisele unei decizii informate;
  - ✓ asigură relevanța ariei de acoperire;
  - ✓ asigură nivelul cerut de calitate a datelor din punct de vedere al utilității lor în raport cu obiectivele evaluării (relevanță, acuratețe, actualitate, accesibilitate și claritate)
  - ✓ respectă cerințele de relevanță statistică a datelor (coerența, completitudinea, comparabilitatea);
  - ✓ asigură calitatea modelării, precum și a metodologiei propuse și a instrumentelor de transpunere în practică a acestora, asigurându-se un raport optim între metodele cantitative și calitative;
  - ✓ asigură calitatea analizelor, iar recomandările sunt făcute parcurgându-se fluxul: constatări – concluzii - recomandări;
  - ✓ realizează triangularea constatărilor în vederea formulării de concluzii credibile, pertinente, imparțiale și valide;
  - ✓ asigură validitatea rezultatelor prin utilizarea tehnicilor de consultare cu stakeholderi în cadrul unor focus-grupuri;
  - ✓ recomandările sunt operaționale, fiind astfel descrise încât să fie utile factorilor de decizie interesați;
  - ✓ asigură calitatea lingvistică/gramaticală, un limbaj academic, clar și concis al raportului de evaluare;
  - ✓ asigură respectarea criteriilor de calitate a rapoartelor, atât ale Beneficiarului, cât și ale CCE pentru aprobare.
- c) Abordarea metodologică este complexă, modelul de echilibru general proiectat și utilizat pentru evaluare, instrumentele și metodele alese în vederea evaluării de impact sunt utilizate în practica internațională în domeniu și sunt adecvate condițiilor concrete la nivelul țării noastre.

Cel de-al doilea Raport de Evaluare din proiectul Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2, Lot 1 Evaluarea contribuției la coeziunea economică, social și teritorială – Tema A a fost prezentat în ședința Consiliului științific al INCSMPS din data de 11.08.2023.

Membrii consiliului științific au constatat faptul că elementele corespund cu abordarea metodologică și limitările enunțate în ofertă aprobat de Client.

De asemenea, s-a constatat că abordarea metodologică prezentată în cel de-al doilea Raport de evaluare este adaptată contextului național și respectă practica utilizată la nivel internațional în astfel de exerciții de evaluare, îndeplinind criteriile științifice utilizate în practica internațională. De asemenea, ecuațiile modelului de echilibru general, metodele și metodologiile de culegere date și de analiză prezentate prezintă rigoare din punct de vedere științific.

Consiliul științific a susținut la vot și **a votat în unanimitate** aprobarea celui de-al doilea Raport de evaluare din proiectul Implementarea Planului de Evaluare a Acordului de Parteneriat – faza 2, Lot 1 Evaluarea contribuției la coeziunea economică, social și teritorială – Tema A”.

În consecință, Comisia **AVIZEAZĂ FAVORABIL din PUNCT DE VEDERE CALITATIV** conținutul celui de-al doilea Raport de evaluare elaborat de către consorțiul format din S.C. ERNST&YOUNG SRL (Lider) și Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale (Asociat), și consideră că se poate depune pentru avizare Clientului.

COMISIA DE AVIZARE:

PREȘEDINTE: dr. Speranța PÎRCIOG – Director general, Președintele Consiliului de administrație al INCSMPS, Cercetător științific gr. I

MEMBRI:

1. Dr. Aniela Matei - cercetător științific gr. I, șef departament INCSMPS

2. Prof. Univ. Dr. Daniela Pașnicu – cercetător științific gr. I, INCSMPS

12 Anexa 9. Tabelul de tratare a comentariilor

Comentariu	Adoptat (da/nu/parțial/nu e cazul)	Observații
Raportul de control al calității aferent raportului de evaluare		
Traducerea sumarului executiv în engleză, romani și maghiară, precum și în limbajul Braille, după finalizarea versiunii consolidate a raportului.	DA	Au fost realizate traducerile sumarului executiv.
Concluziile formulate trebuie să fie clare, iar recomandările fezabile și aplicabile	DA	Au fost reformulate unele concluzii și recomandări.
Membrii CCE (inclusiv din Minuta reuniunii)		
Reprezentanții INS au transmis următoarea observație cu privire la evoluția costului mediu lunar al forței de muncă (paragraf 173): Referitor la fraza din raport "În 2021 costul mediu lunar al forței de muncă a ajuns la 5802 lei/salariat, în creștere cu 7,2% față de anul 2020". Prin rotunjire la prima zecimală, procentul corect este 7.3%. INS a publicat în comunicatul de presa de anul trecut acest procent (7.3%)	DA	S-a efectuat corecția conform cu observația.
Reprezentanții INS au comentat cu privire la 2 procente (cu referire la două regiuni) pentru care nu s-a putut identifica modul de calcul din document. (paragraf 201)	DA	Au fost refăcute calculele pentru perioada analizată 2010-202, iar procentele raportate în document au fost calculate ca ritm de creștere pentru anul 2020 față de anul 2010 pe baza datelor regionale INS (se regăsesc completate și în fișierul Excel cu datele utilizate).
Reprezentanții INS au transmis o observație cu privire la sursa datelor pentru cantitatea de emisii de CO2 din combustibili fosili, care nu este INS – baza de date TEMPO-Online. (paragraf 217)	DA	S-a efectuat corecția conform cu observația, fiind eliminat paragraful în cauză.
Reprezentanții INS au sugerat actualizarea datelor din raport și din fișierele Excel cu datele mai recent disponibile pentru anii 2021 și 2022 pentru unii dintre indicatori (care nu erau disponibile la momentul redactării raportului).	Parțial	Au fost actualizate datele în acord cu observațiile primite. În cazul datelor privind exporturile, importurile și soldul comercial, s-au păstrat în textul raportului valorile exprimate în Lei pentru a fi coerente cu valorile celorlalți indicatori monetari care sunt exprimate doar în lei, în fișiere Excel fiind păstrate seriile atât în lei, cât și în Euro.
Reprezentanții MAE au atras atenția asupra prezenței sintagmei "fondurile FESI" și repetarea acesteia de mai multe ori pe parcursul documentului. (paragraf 15). De asemenea, aceștia au propus eliminarea parantezelor pentru anul 2020 pe parcursul documentului atunci când se face referire la Strategia Europa 2020 (paragraf 97) și au făcut corecții ale unor formulări la paragrafele 187, 188, 202, 355 și 357, respectiv Anexa 4. Lista documentelor și literaturii parcurse.	DA	S-au efectuat corecțiile, prin înlocuirea sintagmei cu "fondurile ESI". S-au efectuat toate corecțiile propuse.
Reprezentanții MAE au propus utilizarea terminologiei de părăsire timpurie a școlii	DA	S-au efectuat înlocuirile propuse.

Comentariu	Adoptat (da/nu/parțial/nu e cazul)	Observații
(denumirea indicatorului statistic) pe tot parcursul documentului în loc de abandon școlar. (paragraf 27)		
Reprezentanții MAE au sugerat reverificarea informației prezentate în raport cu privire la evoluția ratei ocupării în perioada 2021-2022 (paragraf 41).	DA	Informația a fost verificată, fiind efectuate corecțiile sugerate.
Reprezentanții MAE au propus următoarea reformulare la paragraful 161 (punct 3): obiectivele „20/20/20” în materie de climă/energie ar trebui îndeplinite (inclusiv o reducere a emisiilor majorată la 30%, dacă există condiții favorabile în acest sens) reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 20% față de nivelurile din 1990 sau cu 30%, dacă există condiții favorabile în acest sens; creșterea la 20% a ponderii surselor regenerabile de energie în consumul final de energie și o creștere cu 20% a eficienței energetice;	DA	A fost integrată modificarea propusă.
Reprezentanții MAE au comentat cu privire la paragraful 186, precizând faptul că: Modificările au fost determinate de Regulamentul (UE) 2019/1700 de stabilire a unui cadru comun pentru statisticile europene referitoare la persoane și gospodării, bazate pe datele la nivel individual colectate din eșantioane.	DA	Precizarea a fost integrată ca notă de subsol.
Reprezentanții MAE au făcut următoarea observație (paragraf 220) După anul 2020 nu ar trebui să ne mai raportăm la ținta Europa 2020. În conformitate cu Declarația liderilor UE de la Porto, statele membre și-au asumat, în 2022, noile ținte UE privind ocuparea, competențele și reducerea sărăciei pentru anul 2030.	DA	A fost eliminată referirea la ținta Europa 2020 din paragraful respectiv.
Reprezentanții MIPE, cât și alți participanți au sugerat revizuirea recomandărilor, astfel încât acestea să fie fezabile și să aibă în principal caracter strategic. De asemenea, recomandările trebuie să țină cont de progresele care s-au realizat în unele domenii (de ex. OUG 23/2023 privind instituirea unor măsuri de simplificare și digitalizare pentru gestionarea fondurilor europene aferente Politicii de coeziune 2021-2027).	DA	Au fost reformulate unele concluzii și recomandări.